నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

అఙ్గుత్తరనికాయో

దసకనిపాతపాళి

౧. పఠమపణ్ణాసకం

౧. ఆనిసంసవగ్గో

౧. కిమత్థియసుత్తం

౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“కిమత్థియాని , భన్తే, కుసలాని సీలాని కిమానిసంసానీ”తి? “అవిప్పటిసారత్థాని ఖో, ఆనన్ద, కుసలాని సీలాని అవిప్పటిసారానిసంసానీ”తి.

“అవిప్పటిసారో పన, భన్తే, కిమత్థియో కిమానిసంసో”తి? “అవిప్పటిసారో ఖో, ఆనన్ద, పామోజ్జత్థో పామోజ్జానిసంసో”తి [పాముజ్జత్థో పాముజ్జానిసంసోతి (సీ. స్యా. పీ.) అ. ని. ౧౧.౧].

“పామోజ్జం పన, భన్తే, కిమత్థియం కిమానిసంస”న్తి? “పామోజ్జం ఖో, ఆనన్ద, పీతత్థం పీతానిసంస”న్తి.

“పీతి పన, భన్తే, కిమత్థియా కిమానిసంసా”తి? “పీతి ఖో, ఆనన్ద, పస్సద్ధత్థా పస్సద్ధానిసంసా”తి.

“పస్సద్ధి పన, భన్తే, కిమత్థియా కిమానిసంసా”తి? “పస్సద్ధి ఖో , ఆనన్ద, సుఖత్థా సుఖానిసంసా”తి.

“సుఖం పన, భన్తే, కిమత్థియం కిమానిసంస”న్తి? “సుఖం ఖో, ఆనన్ద, సమాధత్థం సమాధానిసంస”న్తి .

“సమాధి పన, భన్తే, కిమత్థియో కిమానిసంసో”తి? “సమాధి ఖో, ఆనన్ద, యథాభూతఞాణదస్సనత్థో యథాభూతఞాణదస్సనానిసంసో”తి.

“యథాభూతఞాణదస్సనం పన, భన్తే, కిమత్థియం కిమానిసంస”న్తి? “యథాభూతఞాణదస్సనం ఖో, ఆనన్ద, నిబ్బిదావిరాగత్థం నిబ్బిదావిరాగానిసంస”న్తి.

“నిబ్బిదావిరాగో పన, భన్తే కిమత్థియో కిమానిసంసో”తి? “నిబ్బిదావిరాగో ఖో, ఆనన్ద, విముత్తిఞాణదస్సనత్థో విముత్తిఞాణదస్సనానిసంసో [… నిసంసోతి (సీ॰ క॰)].

“ఇతి ఖో, ఆనన్ద, కుసలాని సీలాని అవిప్పటిసారత్థాని అవిప్పటిసారానిసంసాని; అవిప్పటిసారో పామోజ్జత్థో పామోజ్జానిసంసో; పామోజ్జం పీతత్థం పీతానిసంసం; పీతి పస్సద్ధత్థా పస్సద్ధానిసంసా; పస్సద్ధి సుఖత్థా సుఖానిసంసా; సుఖం సమాధత్థం సమాధానిసంసం; సమాధి యథాభూతఞాణదస్సనత్థో యథాభూతఞాణదస్సనానిసంసో; యథాభూతఞాణదస్సనం నిబ్బిదావిరాగత్థం నిబ్బిదావిరాగానిసంసం; నిబ్బిదావిరాగో విముత్తిఞాణదస్సనత్థో విముత్తిఞాణదస్సనానిసంసో. ఇతి ఖో, ఆనన్ద, కుసలాని సీలాని అనుపుబ్బేన అగ్గాయ పరేన్తీ”తి [అరహత్తాయ పూరేన్తీతి (స్యా॰)]. పఠమం.

౨. చేతనాకరణీయసుత్తం

౨. [అ॰ ని॰ ౧౧.౨] “సీలవతో, భిక్ఖవే, సీలసమ్పన్నస్స న చేతనాయ కరణీయం – ‘అవిప్పటిసారో మే ఉప్పజ్జతూ’తి. ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యం సీలవతో సీలసమ్పన్నస్స అవిప్పటిసారో ఉప్పజ్జతి. అవిప్పటిసారిస్స, భిక్ఖవే, న చేతనాయ కరణీయం – ‘పామోజ్జం మే ఉప్పజ్జతూ’తి. ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యం అవిప్పటిసారిస్స పామోజ్జం జాయతి. పముదితస్స, భిక్ఖవే, న చేతనాయ కరణీయం – ‘పీతి మే ఉప్పజ్జతూ’తి. ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యం పముదితస్స పీతి ఉప్పజ్జతి. పీతిమనస్స, భిక్ఖవే, న చేతనాయ కరణీయం – ‘కాయో మే పస్సమ్భతూ’తి. ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యం పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి. పస్సద్ధకాయస్స, భిక్ఖవే, న చేతనాయ కరణీయం – ‘సుఖం వేదియామీ’తి. ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యం పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదియతి. సుఖినో, భిక్ఖవే, న చేతనాయ కరణీయం – ‘చిత్తం మే సమాధియతూ’తి. ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యం సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. సమాహితస్స, భిక్ఖవే, న చేతనాయ కరణీయం – ‘యథాభూతం జానామి పస్సామీ’తి. ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యం సమాహితో యథాభూతం జానాతి పస్సతి. యథాభూతం, భిక్ఖవే, జానతో పస్సతో న చేతనాయ కరణీయం – ‘నిబ్బిన్దామి విరజ్జామీ’తి. ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యం యథాభూతం జానం పస్సం నిబ్బిన్దతి విరజ్జతి. నిబ్బిన్నస్స [నిబ్బిన్దస్స (సీ॰ క॰)], భిక్ఖవే, విరత్తస్స న చేతనాయ కరణీయం – ‘విముత్తిఞాణదస్సనం సచ్ఛికరోమీ’తి. ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యం నిబ్బిన్నో [నిబ్బిన్దో (సీ॰ క॰)] విరత్తో విముత్తిఞాణదస్సనం సచ్ఛికరోతి.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, నిబ్బిదావిరాగో విముత్తిఞాణదస్సనత్థో విముత్తిఞాణదస్సనానిసంసో; యథాభూతఞాణదస్సనం నిబ్బిదావిరాగత్థం నిబ్బిదావిరాగానిసంసం; సమాధి యథాభూతఞాణదస్సనత్థో యథాభూతఞాణదస్సనానిసంసో; సుఖం సమాధత్థం సమాధానిసంసం; పస్సద్ధి సుఖత్థా సుఖానిసంసా; పీతి పస్సద్ధత్థా పస్సద్ధానిసంసా; పామోజ్జం పీతత్థం పీతానిసంసం; అవిప్పటిసారో పామోజ్జత్థో పామోజ్జానిసంసో; కుసలాని సీలాని అవిప్పటిసారత్థాని అవిప్పటిసారానిసంసాని . ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, ధమ్మా ధమ్మే అభిసన్దేన్తి, ధమ్మా ధమ్మే పరిపూరేన్తి అపారా పారం గమనాయా”తి. దుతియం.

౩. పఠమఉపనిససుత్తం

౩. [అ॰ ని॰ ౩.౨౪; ౧౧.౩] “దుస్సీలస్స, భిక్ఖవే, సీలవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి అవిప్పటిసారో; అవిప్పటిసారే అసతి అవిప్పటిసారవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి పామోజ్జం; పామోజ్జే అసతి పామోజ్జవిపన్నస్స హతూపనిసా హోతి పీతి; పీతియా అసతి పీతివిపన్నస్స హతూపనిసా హోతి పస్సద్ధి; పస్సద్ధియా అసతి పస్సద్ధివిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి సుఖం; సుఖే అసతి సుఖవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి సమ్మాసమాధి; సమ్మాసమాధిమ్హి అసతి సమ్మాసమాధివిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం; యథాభూతఞాణదస్సనే అసతి యథాభూతఞాణదస్సనవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి నిబ్బిదావిరాగో ; నిబ్బిదావిరాగే అసతి నిబ్బిదావిరాగవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి విముత్తిఞాణదస్సనం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, రుక్ఖో సాఖాపలాసవిపన్నో. తస్స పపటికాపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి, తచోపి... ఫేగ్గుపి... సారోపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, దుస్సీలస్స సీలవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి అవిప్పటిసారో; అవిప్పటిసారే అసతి అవిప్పటిసారవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి...పే॰... విముత్తిఞాణదస్సనం.

“సీలవతో, భిక్ఖవే, సీలసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి అవిప్పటిసారో; అవిప్పటిసారే సతి అవిప్పటిసారసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి పామోజ్జం; పామోజ్జే సతి పామోజ్జసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నా హోతి పీతి; పీతియా సతి పీతిసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నా హోతి పస్సద్ధి; పస్సద్ధియా సతి పస్సద్ధిసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి సుఖం; సుఖే సతి సుఖసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి సమ్మాసమాధి ; సమ్మాసమాధిమ్హి సతి సమ్మాసమాధిసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం; యథాభూతఞాణదస్సనే సతి యథాభూతఞాణదస్సనసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి నిబ్బిదావిరాగో; నిబ్బిదావిరాగే సతి నిబ్బిదావిరాగసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి విముత్తిఞాణదస్సనం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, రుక్ఖో సాఖాపలాససమ్పన్నో. తస్స పపటికాపి పారిపూరిం గచ్ఛతి, తచోపి... ఫేగ్గుపి... సారోపి పారిపూరిం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సీలవతో సీలసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి అవిప్పటిసారో; అవిప్పటిసారే సతి అవిప్పటిసారసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి...పే॰... విముత్తిఞాణదస్సన”న్తి. తతియం.

౪. దుతియఉపనిససుత్తం

౪. [అ॰ ని॰ ౧౧.౪] తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “దుస్సీలస్స, ఆవుసో, సీలవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి అవిప్పటిసారో; అవిప్పటిసారే అసతి అవిప్పటిసారవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి...పే॰... విముత్తిఞాణదస్సనం. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, రుక్ఖో సాఖాపలాసవిపన్నో. తస్స పపటికాపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి, తచోపి... ఫేగ్గుపి... సారోపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, దుస్సీలస్స సీలవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి అవిప్పటిసారో; అవిప్పటిసారే అసతి అవిప్పటిసారవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి...పే॰... విముత్తిఞాణదస్సనం.

“సీలవతో , ఆవుసో, సీలసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి అవిప్పటిసారో; అవిప్పటిసారే సతి అవిప్పటిసారసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి...పే॰ ... విముత్తిఞాణదస్సనం. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, రుక్ఖో సాఖాపలాససమ్పన్నో. తస్స పపటికాపి పారిపూరిం గచ్ఛతి, తచోపి... ఫేగ్గుపి... సారోపి పారిపూరిం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, సీలవతో సీలసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి అవిప్పటిసారో; అవిప్పటిసారే సతి అవిప్పటిసారసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి...పే॰... విముత్తిఞాణదస్సన”న్తి. చతుత్థం.

౫. తతియఉపనిససుత్తం

౫. [అ॰ ని॰ ౧౧.౫] తత్ర ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "దుస్సీలస్స, ఆవుసో, సీలవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి అవిప్పటిసారో; అవిప్పటిసారే అసతి అవిప్పటిసారవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి పామోజ్జం; పామోజ్జే అసతి పామోజ్జవిపన్నస్స హతూపనిసా హోతి పీతి; పీతియా అసతి పీతివిపన్నస్స హతూపనిసా హోతి పస్సద్ధి; పస్సద్ధియా అసతి పస్సద్ధివిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి సుఖం; సుఖే అసతి సుఖవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి సమ్మాసమాధి; సమ్మాసమాధిమ్హి అసతి సమ్మాసమాధివిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం; యథాభూతఞాణదస్సనే అసతి యథాభూతఞాణదస్సనవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి నిబ్బిదావిరాగో; నిబ్బిదావిరాగే అసతి నిబ్బిదావిరాగవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి విముత్తిఞాణదస్సనం. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, రుక్ఖో సాఖాపలాసవిపన్నో. తస్స పపటికాపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి, తచోపి... ఫేగ్గుపి... సారోపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, దుస్సీలస్స సీలవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి అవిప్పటిసారో; అవిప్పటిసారే అసతి అవిప్పటిసారవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి...పే॰... విముత్తిఞాణదస్సనం.

"సీలవతో, ఆవుసో, సీలసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి అవిప్పటిసారో; అవిప్పటిసారే సతి అవిప్పటిసారసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి పామోజ్జం; పామోజ్జే సతి పామోజ్జసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నా హోతి పీతి; పీతియా సతి పీతిసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నా హోతి పస్సద్ధి; పస్సద్ధియా సతి పస్సద్ధిసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి సుఖం; సుఖే సతి సుఖసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి సమ్మాసమాధి ; సమ్మాసమాధిమ్హి సతి సమ్మాసమాధిసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం ; యథాభూతఞాణదస్సనే సతి యథాభూతఞాణదస్సనసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి నిబ్బిదావిరాగో; నిబ్బిదావిరాగే సతి నిబ్బిదావిరాగసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి విముత్తిఞాణదస్సనం. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, రుక్ఖో సాఖాపలాససమ్పన్నో . తస్స పపటికాపి పారిపూరిం గచ్ఛతి, తచోపి... ఫేగ్గుపి... సారోపి పారిపూరిం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, సీలవతో సీలసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి అవిప్పటిసారో; అవిప్పటిసారే సతి అవిప్పటిసారసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి...పే॰... విముత్తిఞాణదస్సన"న్తి. పఞ్చమం.

౬. సమాధిసుత్తం

౬. [అ॰ ని॰ ౧౧.౧౮] అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి...పే॰... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "సియా ను ఖో, భన్తే, భిక్ఖునో తథారూపో సమాధిపటిలాభో యథా నేవ పథవియం పథవిసఞ్ఞీ [పఠవిసఞ్ఞీ (సీ॰), పఠవీసఞ్ఞీ (స్యా॰)] అస్స, న ఆపస్మిం ఆపోసఞ్ఞీ అస్స, న తేజస్మిం తేజోసఞ్ఞీ అస్స, న వాయస్మిం వాయోసఞ్ఞీ అస్స, న ఆకాసానఞ్చాయతనే ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న విఞ్ఞాణఞ్చాయతనే విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనే ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనే నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న ఇధలోకే ఇధలోకసఞ్ఞీ అస్స, న పరలోకే పరలోకసఞ్ఞీ అస్స ; సఞ్ఞీ చ పన అస్సా"తి? "సియా, ఆనన్ద, భిక్ఖునో తథారూపో సమాధిపటిలాభో యథా నేవ పథవియం పథవిసఞ్ఞీ అస్స, న ఆపస్మిం ఆపోసఞ్ఞీ అస్స, న తేజస్మిం తేజోసఞ్ఞీ అస్స, న వాయస్మిం వాయోసఞ్ఞీ అస్స, న ఆకాసానఞ్చాయతనే

ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న విఞ్ఞాణఞ్చాయతనే విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనే ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనే నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న ఇధలోకే ఇధలోకసఞ్ఞీ అస్స, న పరలోకే పరలోకసఞ్ఞీ అస్స; సఞ్ఞీ చ పన అస్సా"తి.

"యథా కథం పన, భన్తే, సియా భిక్ఖునో తథారూపో సమాధిపటిలాభో యథా నేవ పథవియం పథవిసఞ్ఞీ అస్స, న ఆపస్మిం ఆపోసఞ్ఞీ అస్స న తేజస్మిం తేజోసఞ్ఞీ అస్స , న వాయస్మిం వాయోసఞ్ఞీ అస్స, న ఆకాసానఞ్చాయతనే ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న విఞ్ఞాణఞ్చాయతనే విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న ఆకిఞ్చఞ్ఞాయత్తనే ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనే నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న ఇధలోకే ఇధలోకసఞ్ఞీ అస్స, న పరలోకే పరలోకసఞ్ఞీ అస్స; సఞ్ఞీ చ పన అస్సా"తి?

"ఇధానన్ద, భిక్ఖు ఏవంసఞ్ఞీ హోతి – 'ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం సబ్బసఙ్ఖారసమథో సబ్బూపధిపటినిస్సగ్గో తణ్హాక్ఖయో విరాగో నిరోధో నిబ్బాన'న్తి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, సియా భిక్ఖునో తథారూపో సమాధిపటిలాభో యథా నేవ పథవియం పథవిసఞ్ఞీ అస్స, న ఆపస్మిం ఆపోసఞ్ఞీ అస్స, న తేజస్మిం తేజోసఞ్ఞీ అస్స, న వాయస్మిం వాయోసఞ్ఞీ అస్స, న ఆకాసానఞ్చాయతనే ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న విఞ్ఞాణఞ్చాయతనే విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనే ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనే నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న ఇధలోకే ఇధలోకసఞ్ఞీ అస్స, న పరలోకే పరలోకసఞ్ఞీ అస్స; సఞ్ఞీ చ పన అస్సా"తి. ఛట్ఠం.

౭. సారిపుత్తసుత్తం

౭. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ –

"సియా ను ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, భిక్ఖునో తథారూపో సమాధిపటిలాభో యథా నేవ పథవియం పథవిసఞ్ఞీ అస్స, న ఆపస్మిం ఆపోసఞ్ఞీ అస్స, న తేజస్మిం తేజోసఞ్ఞీ అస్స, న వాయస్మిం వాయోసఞ్ఞీ అస్స, న ఆకాసానఞ్చాయతనే ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న విఞ్ఞాణఞ్చాయతనే విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనే ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనే నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞీ అస్స, న ఇధలోకే ఇధలోకసఞ్ఞీ అస్స, న పరలోకే పరలోకసఞ్ఞీ అస్స; సఞ్ఞీ చ పన అస్సా"తి?

"సియా , ఆవుసో ఆనన్ద, భిక్ఖునో తథారూపో సమాధిపటిలాభో యథా నేవ పథవియం పథవిసఞ్ఞీ అస్స...పే... న పరలోకే పరలోకసఞ్ఞీ అస్స; సఞ్ఞీ చ పన అస్సా"తి.

"యథా కథం పన, ఆవుసో సారిపుత్త, సియా భిక్ఖునో తథారూపో సమాధిపటిలాభో యథా నేవ పథవియం పథవిసఞ్ఞీ అస్స...పే... సఞ్ఞీ చ పన అస్సా"తి? "ఏకమిదాహం, ఆవుసో ఆనన్ద, సమయం ఇధేవ సావత్థియం విహరామి అన్ధవనస్మిం. తత్థాహం [అథాహం (క.)] తథారూపం సమాధిం సమాపజ్జిం [పటిలభామి (క.)] యథా నేవ పథవియం పథవిసఞ్ఞీ అహోసిం, న ఆపస్మిం ఆపోసఞ్ఞీ అహోసిం, న తేజస్మిం తేజోసఞ్ఞీ అహోసిం, న వాయస్మిం వాయోసఞ్ఞీ అహోసిం,

న ఆకాసానఞ్చాయతనే ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞీ అహోసిం, న విఞ్ఞాణఞ్చాయతనే విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞీ అహోసిం, న ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనే ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞీ అహోసిం, న నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనే నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞీ అహోసిం, న ఇధలోకే ఇధలోకసఞ్ఞీ అహోసిం, న పరలోకే పరలోకసఞ్ఞీ అహోసిం; సఞ్ఞీ చ పన అహోసి"న్తి.

"కింసఞ్ఞీ పనాయస్మా సారిపుత్తో [కిం సఞ్ఞీ పనావుసో సారిపుత్త (క.)] తస్మిం సమయే అహోసీ"తి? "భవనిరోధో నిబ్బానం భవనిరోధో నిబ్బాన"న్తి ఖో మే, ఆవుసో, అఞ్ఞావ సఞ్ఞా ఉప్పజ్జతి అఞ్ఞావ సఞ్ఞా నిరుజ్ఝతి. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, సకలికగ్గిస్స ఝాయమానస్స అఞ్ఞావ అచ్చి ఉప్పజ్జతి అఞ్ఞావ అచ్చి నిరుజ్ఝతి; ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, 'భవనిరోధో నిబ్బానం భవనిరోధో నిబ్బాన'న్తి అఞ్ఞావ సఞ్ఞా ఉప్పజ్జతి అఞ్ఞావ సఞ్ఞా నిరుజ్ఝతి. 'భవనిరోధో నిబ్బాన'న్తి [నిబ్బానం (సీ. క.)] సఞ్ఞీ చ పనాహం, ఆవుసో, తస్మిం సమయే అహోసి"న్తి. సత్తమం.

౮. ఝానసుత్తం

౮. "సద్ధో చ [ఇమస్మిం వాక్యే అయం చ కారో నత్థి స్యామపోత్థకే], భిక్ఖవే, భిక్ఖు హోతి, నో చ [నో (స్యా.) ఏవముపరిపి. అం. ని. ౮.౭౧] సీలవా; ఏవం సో తేనఙ్గేన అపరిపూరో హోతి. తేన తం అఙ్గం పరిపూరేతబ్బం – 'కిన్తాహం సద్ధో చ అస్సం, సీలవా చా'తి! యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధో చ హోతి సీలవా చ, ఏవం సో తేనఙ్గేన పరిపూరో హోతి.

"సద్ధో చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు హోతి సీలవా చ, నో చ బహుస్సుతో...పే.... బహుస్సుతో చ, నో చ ధమ్మకథికో... ధమ్మకథికో చ, నో చ పరిసావచరో... పరిసావచరో చ, నో చ విసారదో పరిసాయ ధమ్మం దేసేతి... విసారదో చ పరిసాయ ధమ్మం దేసేతి, నో చ వినయధరో... వినయధరో చ, నో చ ఆరఞ్ఞికో [ఆరఞ్ఞకో (క.)] పన్తసేనాసనో... ఆరఞ్ఞికో చ పన్తసేనాసనో, నో చ చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ... చతున్నఞ్చ ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, నో చ ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం సో తేనఙ్గేన అపరిపూరో హోతి. తేన తం అఙ్గం పరిపూరేతబ్బం – 'కిన్తాహం సద్ధో చ అస్సం, సీలవా చ, బహుస్సుతో చ, ధమ్మకథికో చ, పరిసావచరో చ, విసారదో చ పరిసాయ ధమ్మం దేసేయ్యం, వినయధరో చ, ఆరఞ్ఞికో చ పన్తసేనాసనో, చతున్నఞ్చ ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ అస్సం అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, ఆసవానఞ్చ ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్య'న్తి.

"యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధో చ హోతి, సీలవా చ, బహుస్సుతో చ, ధమ్మకథికో చ, పరిసావచరో చ, విసారదో చ పరిసాయ ధమ్మం దేసేతి, వినయధరో చ, ఆరఞ్ఞికో చ పన్తసేనాసనో, చతున్నఞ్చ ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, ఆసవానఞ్చ ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; ఏవం సో తేనఙ్గేన పరిపూరో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు సమన్తపాసాదికో చ హోతి సబ్బాకారపరిపూరో చా"తి. అట్ఠమం.

౯. సన్తవిమోక్ఖసుత్తం

౯. “సద్ధో చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు హోతి, నో చ సీలవా…పే… సీలవా చ, నో చ బహుస్సుతో… బహుస్సుతో చ, నో చ ధమ్మకథికో… ధమ్మకథికో చ, నో చ పరిసావచరో… పరిసావచరో చ, నో చ విసారదో పరిసాయ ధమ్మం దేసేతి… విసారదో చ పరిసాయ ధమ్మం దేసేతి, నో చ వినయధరో… వినయధరో చ, నో చ ఆరఞ్ఞికో పన్తసేనాసనో… ఆరఞ్ఞికో చ పన్తసేనాసనో, నో చ యే తే సన్తా విమోక్ఖా అతిక్కమ్మ రూపే ఆరుప్పా తే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి… యే తే సన్తా విమోక్ఖా అతిక్కమ్మ రూపే ఆరుప్పా తే చ కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి, నో చ ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం సో తేనఙ్గేన అపరిపూరో హోతి. తేన తం అఙ్గం పరిపూరేతబ్బం – ‘కిన్తాహం సద్ధో చ అస్సం, సీలవా చ, బహుస్సుతో చ, ధమ్మకథికో చ, పరిసావచరో చ, విసారదో చ పరిసాయ ధమ్మం దేసేయ్యం, వినయధరో చ, ఆరఞ్ఞికో చ పన్తసేనాసనో, యే తే సన్తా విమోక్ఖా అతిక్కమ్మ రూపే ఆరుప్పా తే చ కాయేన ఫుసిత్వా విహరేయ్యం, ఆసవానఞ్చ ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్య’న్తి.

“యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధో చ హోతి, సీలవా చ, బహుస్సుతో చ, ధమ్మకథికో చ, పరిసావచరో చ, విసారదో చ పరిసాయ ధమ్మం దేసేతి, వినయధరో చ, ఆరఞ్ఞికో చ పన్తసేనాసనో, యే తే సన్తా విమోక్ఖా అతిక్కమ్మ రూపే ఆరుప్పా తే చ కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి, ఆసవానఞ్చ ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; ఏవం సో తేనఙ్గేన పరిపూరో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు సమన్తపాసాదికో చ హోతి సబ్బాకారపరిపూరో చా”తి. నవమం.

౧౦. విజ్జాసుత్తం

౧౦. “సద్ధో చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు హోతి, నో చ సీలవా. ఏవం సో తేనఙ్గేన అపరిపూరో హోతి. తేన తం అఙ్గం పరిపూరేతబ్బం – ‘కిన్తాహం సద్ధో చ అస్సం సీలవా చా’తి. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధో చ హోతి, సీలవా చ, ఏవం సో తేనఙ్గేన పరిపూరో హోతి.

“సద్ధో చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు హోతి సీలవా చ, నో చ బహుస్సుతో బహుస్సుతో చ, నో చ ధమ్మకథికో ధమ్మకథికో చ, నో చ పరిసావచరో పరిసావచరో చ, నో చ విసారదో పరిసాయ ధమ్మం దేసేతి విసారదో చ పరిసాయ ధమ్మం దేసేతి, నో చ వినయధరో వినయధరో చ, నో చ అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో… పే… ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. అనేకవిహితఞ్చ…పే… పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, నో చ దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన…పే… యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి దిబ్బేన చ చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన…పే… యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి, నో చ ఆసవానం ఖయా…పే… సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం సో తేనఙ్గేన అపరిపూరో హోతి. తేన తం అఙ్గం పరిపూరేతబ్బం – ‘కిన్తాహం సద్ధో చ అస్సం, సీలవా చ, బహుస్సుతో చ, ధమ్మకథికో చ, పరిసావచరో చ, విసారదో చ పరిసాయ ధమ్మం దేసేయ్యం, వినయధరో చ, అనేకవిహితఞ్చ పుబ్బేనివాసం అనుస్సరేయ్యం, సేయ్యథిదం, ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో…పే… ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరేయ్యం, దిబ్బేన చ చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన…పే… యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానేయ్యం, ఆసవానఞ్చ ఖయా…పే… సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్య’న్తి.

“యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధో చ హోతి, సీలవా చ, బహుస్సుతో చ, ధమ్మకథికో చ, పరిసావచరో చ, విసారదో చ పరిసాయ ధమ్మం దేసేతి, వినయధరో చ, అనేకవిహితఞ్చ పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో…పే॰… ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, దిబ్బేన చ చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన…పే॰… యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి, ఆసవానఞ్చ ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం సో తేనఙ్గేన పరిపూరో హోతి. ఇమేహి, ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు సమన్తపాసాదికో చ హోతి సబ్బాకారపరిపూరో చా”తి. దసమం.

ఆనిసంసవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

కిమత్థియం చేతనా చ, తయో ఉపనిసాపి చ;
సమాధి సారిపుత్తో చ, ఝానం సన్తేన విజ్జయాతి.

౨. నాథవగ్గో

౧. సేనాసనసుత్తం

౧౧. ‘‘పఞ్చఙ్గసమన్నాగతో , భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గసమన్నాగతం సేనాసనం సేవమానో భజమానో నచిరస్సేవ ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్య.

‘‘కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గసమన్నాగతో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధో హోతి; సద్దహతి తథాగతస్స బోధిం – ‘ఇతిపి సో భగవా…పే.… భగవా’తి; అప్పాబాధో హోతి అప్పాతఙ్కో, సమవేపాకినియా గహణియా సమన్నాగతో నాతిసీతాయ నాచ్చుణ్హాయ మజ్ఝిమాయ పధానక్ఖమాయ; అసఠో హోతి అమాయావీ, యథాభూతం అత్తానం ఆవికత్తా సత్థరి వా విఞ్ఞూసు వా సబ్రహ్మచారీసు; ఆరద్ధవీరియో విహరతి, అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ; థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు; పఞ్ఞవా హోతి, ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గసమన్నాగతో హోతి.

‘‘కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సేనాసనం పఞ్చఙ్గసమన్నాగతం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సేనాసనం నాతిదూరం హోతి నాచ్చాసన్నం గమనాగమనసమ్పన్నం దివా అప్పాకిణ్ణం రత్తిం అప్పసద్దం అప్పనిగ్ఘోసం అప్పడంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సం [అప్పడంస… సిరింసపసమ్ఫస్సం (సీ. స్యా. పీ.)]; తస్మిం ఖో పన సేనాసనే విహరన్తస్స అప్పకసిరేన ఉప్పజ్జన్తి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారా; తస్మిం ఖో పన సేనాసనే థేరా భిక్ఖూ విహరన్తి బహుస్సుతా ఆగతాగమా ధమ్మధరా వినయధరా మాతికాధరా; తే కాలేన కాలం ఉపసఙ్కమిత్వా పరిపుచ్ఛతి పరిపఞ్హతి – ‘ఇదం, భన్తే, కథం, ఇమస్స కో అత్థో’తి; తస్స తే ఆయస్మన్తో అవివటఞ్చేవ వివరన్తి అనుత్తానీకతఞ్చ ఉత్తానిం కరోన్తి అనేకవిహితేసు చ కఙ్ఖాఠానియేసు ధమ్మేసు కఙ్ఖం పటివినోదేన్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సేనాసనం పఞ్చఙ్గసమన్నాగతం హోతి. పఞ్చఙ్గసమన్నాగతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గసమన్నాగతం సేనాసనం సేవమానో భజమానో నచిరస్సేవ ఆసవానం ఖయా…పే.… సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యా’’తి. పఠమం.

౨. పఞ్చఙ్గసుత్తం

౧౨. ‘‘పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గసమన్నాగతో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే ‘కేవలీ వుసితవా ఉత్తమపురిసో’తి వుచ్చతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో కామచ్ఛన్దో పహీనో హోతి, బ్యాపాదో పహీనో హోతి, థినమిద్ధం [థీనమిద్ధం (సీ. స్యా. పీ.)] పహీనం హోతి, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం పహీనం హోతి, విచికిచ్ఛా పహీనా హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో హోతి.

‘‘కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గసమన్నాగతో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసేఖేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన సమాధిక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన పఞ్ఞాక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన విముత్తిక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గసమన్నాగతో హోతి.

“పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గసమన్నాగతో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే ‘కేవలీ వుసితవా ఉత్తమపురిసో’తి వుచ్చతి.

“కామచ్ఛన్దో చ బ్యాపాదో, థినమిద్ధఞ్చ భిక్ఖునో;
ఉద్ధచ్చం విచికిచ్ఛా చ, సబ్బసోవ న విజ్జతి.

“అసేఖేన చ సీలేన, అసేఖేన సమాధినా;
విముత్తియా చ సమ్పన్నో, ఞాణేన చ తథావిధో.

“స వే పఞ్చఙ్గసమ్పన్నో, పఞ్చ అఙ్గే [పఞ్చఙ్గాని (స్యా॰)] వివజ్జయం [వివజ్జియ (క॰)];
ఇమస్మిం ధమ్మవినయే, కేవలీ ఇతి వుచ్చతీ”తి. దుతియం;

౩. సంయోజనసుత్తం

౧౩. “దసయిమాని , భిక్ఖవే, సంయోజనాని. కతమాని దస? పఞ్చోరమ్భాగియాని సంయోజనాని, పఞ్చుద్ధమ్భాగియాని సంయోజనాని. కతమాని పఞ్చోరమ్భాగియాని సంయోజనాని? సక్కాయదిట్ఠి, విచికిచ్ఛా, సీలబ్బతపరామాసో, కామచ్ఛన్దో, బ్యాపాదో – ఇమాని పఞ్చోరమ్భాగియాని సంయోజనాని.

“కతమాని పఞ్చుద్ధమ్భాగియాని సంయోజనాని? రూపరాగో, అరూపరాగో, మానో, ఉద్ధచ్చం, అవిజ్జా – ఇమాని పఞ్చుద్ధమ్భాగియాని సంయోజనాని. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, దస సంయోజనానీ”తి. తతియం.

౪. చేతోఖిలసుత్తం

౧౪. “యస్స కస్సచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా పఞ్చ చేతోఖిలా అప్పహీనా పఞ్చ చేతసోవినిబన్ధా అసముచ్ఛిన్నా, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో వుద్ధి.

“కతమస్స పఞ్చ చేతోఖిలా అప్పహీనా హోన్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సత్థరి కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి నాధిముచ్చతి న సమ్పసీదతి. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సత్థరి కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి నాధిముచ్చతి న సమ్పసీదతి, తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, ఏవమస్సాయం పఠమో చేతోఖిలో అప్పహీనో హోతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మే కఙ్ఖతి…పే.… సఙ్ఘే కఙ్ఖతి… సిక్ఖాయ కఙ్ఖతి… సబ్రహ్మచారీసు కుపితో హోతి అనత్తమనో ఆహతచిత్తో ఖిలజాతో. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీసు కుపితో హోతి అనత్తమనో ఆహతచిత్తో ఖిలజాతో, తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, ఏవమస్సాయం పఞ్చమో చేతోఖిలో అప్పహీనో హోతి. ఇమస్స పఞ్చ చేతోఖిలా అప్పహీనా హోన్తి.

“కతమస్స పఞ్చ చేతసోవినిబన్ధా అసముచ్ఛిన్నా హోన్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కామేసు అవీతరాగో హోతి అవిగతచ్ఛన్దో అవిగతపేమో అవిగతపిపాసో అవిగతపరిళాహో అవిగతతణ్హో. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కామేసు అవీతరాగో హోతి అవిగతచ్ఛన్దో అవిగతపేమో అవిగతపిపాసో అవిగతపరిళాహో అవిగతతణ్హో , తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, ఏవమస్సాయం పఠమో చేతసోవినిబన్ధో అసముచ్ఛిన్నో హోతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే అవీతరాగో హోతి...పే.... రూపే అవీతరాగో హోతి...పే.... యావదత్థం ఉదరావదేహకం భుఞ్జిత్వా సేయ్యసుఖం పస్ససుఖం మిద్ధసుఖం అనుయుత్తో విహరతి... అఞ్ఞతరం దేవనికాయం పణిధాయ బ్రహ్మచరియం చరతి – ‘ఇమినాహం సీలేన వా వతేన వా తపేన వా బ్రహ్మచరియేన వా దేవో వా భవిస్సామి దేవఞ్ఞతరో వా’తి. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం దేవనికాయం పణిధాయ బ్రహ్మచరియం చరతి – ‘ఇమినాహం సీలేన వా వతేన వా తపేన వా బ్రహ్మచరియేన వా దేవో వా భవిస్సామి దేవఞ్ఞతరో వా’తి, తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, ఏవమస్సాయం పఞ్చమో చేతసోవినిబన్ధో అసముచ్ఛిన్నో హోతి. ఇమస్స పఞ్చ చేతసోవినిబన్ధా అసముచ్ఛిన్నా హోన్తి.

“యస్స కస్సచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా ఇమే పఞ్చ చేతోఖిలా అప్పహీనా ఇమే పఞ్చ చేతసోవినిబన్ధా అసముచ్ఛిన్నా, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో వుద్ధి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కాళపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హాయతేవ వణ్ణేన హాయతి మణ్డలేన హాయతి ఆభాయ హాయతి ఆరోహపరిణాహేన; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా ఇమే పఞ్చ చేతోఖిలా అప్పహీనా ఇమే పఞ్చ చేతసోవినిబన్ధా అసముచ్ఛిన్నా, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో వుద్ధి.

“యస్స కస్సచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా పఞ్చ చేతోఖిలా పహీనా పఞ్చ చేతసోవినిబన్ధా సుసముచ్ఛిన్నా, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో పరిహాని.

“కతమస్స పఞ్చ చేతోఖిలా పహీనా హోన్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సత్థరి న కఙ్ఖతి న విచికిచ్ఛతి, అధిముచ్చతి సమ్పసీదతి. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సత్థరి న కఙ్ఖతి న విచికిచ్ఛతి అధిముచ్చతి సమ్పసీదతి, తస్స చిత్తం నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, ఏవమస్సాయం పఠమో చేతోఖిలో పహీనో హోతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మే న కఙ్ఖతి...పే.... సఙ్ఘే న కఙ్ఖతి... సిక్ఖాయ న కఙ్ఖతి ... సబ్రహ్మచారీసు న కుపితో హోతి అత్తమనో న ఆహతచిత్తో న ఖిలజాతో. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీసు న కుపితో హోతి అత్తమనో న ఆహతచిత్తో న ఖిలజాతో , తస్స చిత్తం నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, ఏవమస్సాయం పఞ్చమో చేతోఖిలో పహీనో హోతి. ఇమస్స పఞ్చ చేతోఖిలా పహీనా హోన్తి.

“కతమస్స పఞ్చ చేతసోవినిబన్ధా సుసముచ్ఛిన్నా హోన్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కామేసు వీతరాగో హోతి విగతచ్ఛన్దో విగతపేమో విగతపిపాసో విగతపరిళాహో విగతతణ్హో. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కామేసు వీతరాగో హోతి విగతచ్ఛన్దో విగతపేమో విగతపిపాసో విగతపరిళాహో విగతతణ్హో, తస్స చిత్తం నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, ఏవమస్సాయం పఠమో చేతసోవినిబన్ధో సుసముచ్ఛిన్నో హోతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే వీతరాగో హోతి...పే.... రూపే వీతరాగో హోతి ...పే.... న యావదత్థం ఉదరావదేహకం భుఞ్జిత్వా సేయ్యసుఖం పస్ససుఖం మిద్ధసుఖం అనుయుత్తో విహరతి, న అఞ్ఞతరం దేవనికాయం పణిధాయ బ్రహ్మచరియం చరతి – ‘ఇమినాహం సీలేన వా వతేన వా తపేన వా బ్రహ్మచరియేన వా దేవో వా భవిస్సామి దేవఞ్ఞతరో వా’తి. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న అఞ్ఞతరం దేవనికాయం పణిధాయ...పే.... దేవఞ్ఞతరో వాతి, తస్స చిత్తం నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, ఏవమస్సాయం పఞ్చమో చేతసోవినిబన్ధో సుసముచ్ఛిన్నో హోతి. ఇమస్స పఞ్చ చేతసోవినిబన్ధా సుసముచ్ఛిన్నా హోన్తి.

“యస్స కస్సచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా ఇమే పఞ్చ చేతోఖిలా పహీనా ఇమే పఞ్చ చేతసోవినిబన్ధా సుసముచ్ఛిన్నా , తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో పరిహాని.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, జుణ్హపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వడ్ఢతేవ వణ్ణేన వడ్ఢతి మణ్డలేన వడ్ఢతి ఆభాయ వడ్ఢతి ఆరోహపరిణాహేన; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా ఇమే పఞ్చ చేతోఖిలా పహీనా ఇమే పఞ్చ చేతసోవినిబన్ధా సుసముచ్ఛిన్నా, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో పరిహానీ”తి. చతుత్థం.

౫. అప్పమాదసుత్తం

౧౫. “యావతా, భిక్ఖవే, సత్తా అపదా వా ద్విపదా వా చతుప్పదా వా బహుప్పదా వా రూపినో వా అరూపినో వా సఞ్ఞినో వా అసఞ్ఞినో వా నేవసఞ్ఞినాసఞ్ఞినో వా, తథాగతో తేసం అగ్గమక్ఖాయతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యే కేచి కుసలా ధమ్మా, సబ్బే తే అప్పమాదమూలకా అప్పమాదసమోసరణా. అప్పమాదో తేసం [తేసం ధమ్మానం (సీ. క.) సం. ని. ౫.౧౩౯] అగ్గమక్ఖాయతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యాని కానిచి జఙ్గలానం [జఙ్గమానం (సీ. పీ.) సం. ని. ౫.౧౩౯] పాణానం పదజాతాని, సబ్బాని తాని హత్థిపదే సమోధానం గచ్ఛన్తి, హత్థిపదం తేసం అగ్గమక్ఖాయతి, యదిదం మహన్తత్తేన; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే , యే కేచి కుసలా ధమ్మా, సబ్బే తే అప్పమాదమూలకా అప్పమాదసమోసరణా. అప్పమాదో తేసం అగ్గమక్ఖాయతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కూటాగారస్స యా కాచి గోపానసియో సబ్బా తా కూటఙ్గమా కూటనిన్నా కూటసమోసరణా, కూటో తాసం అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యే కేచి కుసలా ధమ్మా, సబ్బే తే అప్పమాదమూలకా

అప్పమాదసమోసరణా. అప్పమాదో తేసం అగ్గమక్ఖాయతి.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, యే కేచి మూలగన్ధా, కాళానుసారియం తేసం అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం ఖో భిక్ఖవే…పే॰….

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యే కేచి సారగన్ధా, లోహితచన్దనం తేసం అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం ఖో భిక్ఖవే…పే॰….

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యే కేచి పుప్ఫగన్ధా, వస్సికం తేసం అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం ఖో భిక్ఖవే…పే॰….

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యే కేచి ఖుద్దరాజానో [కుడ్డరాజానో (సీ॰ స్యా॰ పీ॰), కుట్టరాజానో, కూటరాజానో (క॰) అ॰ ని॰ ౬.౫౩], సబ్బే తే రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స అనుయన్తా భవన్తి, రాజా తేసం చక్కవత్తీ అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే…పే॰….

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యా కాచి తారకరూపానం పభా, సబ్బా తా చన్దప్పభాయ కలం నాగ్ఘన్తి సోళసిం, చన్దప్పభా తాసం అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే…పే॰….

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సరదసమయే విద్ధే విగతవలాహకే దేవే ఆదిచ్చో నభం అబ్భుస్సక్కమానో [అబ్భుస్సుక్కమానో (సీ॰) సం॰ ని॰ ౫.౧౪౬-౧౪౮] సబ్బం ఆకాసగతం తమగతం అభివిహచ్చ భాసతే చ తపతే చ విరోచతి చ; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే…పే॰….

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, యా కాచి మహానదియో, సేయ్యథిదం – గఙ్గా, యమునా, అచిరవతీ, సరభూ, మహీ, సబ్బా తా సముద్దఙ్గమా సముద్దనిన్నా సముద్దపోణా సముద్దపబ్భారా, మహాసముద్దో తాసం అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యే కేచి కుసలా ధమ్మా, సబ్బే తే అప్పమాదమూలకా అప్పమాదసమోసరణా. అప్పమాదో తేసం అగ్గమక్ఖాయతీ”తి. పఞ్చమం.

౬. ఆహునేయ్యసుత్తం

౧౬. “దసయిమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా ఆహునేయ్యా పాహునేయ్యా దక్ఖిణేయ్యా అఞ్జలికరణీయా అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమే దస? తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో, పచ్చేకబుద్ధో, ఉభతోభాగవిముత్తో, పఞ్ఞావిముత్తో, కాయసక్ఖీ, దిట్ఠిప్పత్తో, సద్ధావిముత్తో, సద్ధానుసారీ, ధమ్మానుసారీ, గోత్రభూ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస పుగ్గలా ఆహునేయ్యా…పే॰… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. ఛట్ఠం.

౭. పఠమనాథసుత్తం

౧౭. [దీ॰ ని॰ ౩.౩౪౫, ౩౬౦] “సనాథా , భిక్ఖవే, విహరథ, మా అనాథా. దుక్ఖం, భిక్ఖవే, అనాథో విహరతి. దసయిమే, భిక్ఖవే, నాథకరణా ధమ్మా. కతమే దస? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి…పే॰… సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు, అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం [సాత్థా సబ్యఞ్జనా (సీ.)] కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా [బహూ సుతా (?)] హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బహుస్సుతో హోతి…పే.… దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా, అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కల్యాణమిత్తో హోతి కల్యాణసహాయో కల్యాణసమ్పవఙ్కో . యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కల్యాణమిత్తో హోతి కల్యాణసహాయో కల్యాణసమ్పవఙ్కో, అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో .

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సువచో హోతి సోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో, ఖమో పదక్ఖిణగ్గాహీ అనుసాసనిం. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సువచో హోతి…పే.… అనుసాసనిం, అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాని తాని సబ్రహ్మచారీనం ఉచ్చావచాని కింకరణీయాని, తత్థ దక్ఖో హోతి అనలసో తత్రూపాయాయ వీమంసాయ సమన్నాగతో, అలం కాతుం అలం సంవిధాతుం. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాని తాని సబ్రహ్మచారీనం…పే.… అలం కాతుం అలం సంవిధాతుం, అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మకామో హోతి పియసముదాహారో, అభిధమ్మే అభివినయే ఉళారపామోజ్జో. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మకామో హోతి పియసముదాహారో, అభిధమ్మే అభివినయే ఉళారపామోజ్జో, అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు, అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన, అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సతిమా హోతి పరమేన సతినేపక్కేన సమన్నాగతో చిరకతమ్పి చిరభాసితమ్పి సరితా అనుస్సరితా. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సతిమా హోతి పరమేన సతినేపక్కేన సమన్నాగతో చిరకతమ్పి చిరభాసితమ్పి సరితా అనుస్సరితా, అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్ఞవా హోతి ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్ఞవా హోతి ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా, అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“సనాథా, భిక్ఖవే, విహరథ, మా అనాథా. దుక్ఖం, భిక్ఖవే, అనాథో విహరతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస నాథకరణా ధమ్మా”తి. సత్తమం.

८. దుతియనాథసుత్తం

౧౮. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“సనాథా , భిక్ఖవే, విహరథ, మా అనాథా. దుక్ఖం, భిక్ఖవే, అనాథో విహరతి. దసయిమే, భిక్ఖవే, నాథకరణా ధమ్మా. కతమే దస? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి…పే… సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. ‘సీలవా వతాయం భిక్ఖు పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసూ’తి థేరాపి నం భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి, మజ్ఝిమాపి భిక్ఖూ… నవాపి భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి. తస్స థేరానుకమ్పితస్స మజ్ఝిమానుకమ్పితస్స నవానుకమ్పితస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బహుస్సుతో హోతి…పే… దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. ‘బహుస్సుతో వతాయం భిక్ఖు సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా’తి థేరాపి నం భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి, మజ్ఝిమాపి భిక్ఖూ… నవాపి భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి. తస్స థేరానుకమ్పితస్స మజ్ఝిమానుకమ్పితస్స నవానుకమ్పితస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కల్యాణమిత్తో హోతి కల్యాణసహాయో కల్యాణసమ్పవఙ్కో. ‘కల్యాణమిత్తో వతాయం భిక్ఖు కల్యాణసహాయో కల్యాణసమ్పవఙ్కో’తి థేరాపి నం భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి, మజ్ఝిమాపి భిక్ఖూ… నవాపి భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి. తస్స థేరానుకమ్పితస్స మజ్ఝిమానుకమ్పితస్స నవానుకమ్పితస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సువచో హోతి సోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో, ఖమో పదక్ఖిణగ్గాహీ అనుసాసనిం. ‘సువచో వతాయం భిక్ఖు సోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో, ఖమో పదక్ఖిణగ్గాహీ అనుసాసని’న్తి థేరాపి నం భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి, మజ్ఝిమాపి భిక్ఖూ… నవాపి భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి. తస్స థేరానుకమ్పితస్స మజ్ఝిమానుకమ్పితస్స నవానుకమ్పితస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాని తాని సబ్రహ్మచారీనం ఉచ్చావచాని కింకరణీయాని, తత్థ దక్ఖో హోతి అనలసో, తత్రూపాయాయ వీమంసాయ సమన్నాగతో, అలం కాతుం అలం సంవిధాతుం. ‘యాని తాని సబ్రహ్మచారీనం ఉచ్చావచాని కింకరణీయాని, తత్థ దక్ఖో వతాయం భిక్ఖు అనలసో, తత్రూపాయాయ వీమంసాయ సమన్నాగతో, అలం కాతుం అలం సంవిధాతు’న్తి థేరాపి నం భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి, మజ్ఝిమాపి భిక్ఖూ… నవాపి భిక్ఖూ వత్తబ్బం

అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి. తస్స థేరానుకమ్పితస్స మజ్ఝిమానుకమ్పితస్స నవానుకమ్పితస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మకామో హోతి పియసముదాహారో, అభిధమ్మే అభివినయే ఉళారపామోజ్జో. 'ధమ్మకామో వతాయం భిక్ఖు పియసముదాహారో, అభిధమ్మే అభివినయే ఉళారపామోజ్జో'తి థేరాపి నం భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి, మజ్ఝిమాపి భిక్ఖూ... నవాపి భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి. తస్స థేరానుకమ్పితస్స మజ్ఝిమానుకమ్పితస్స నవానుకమ్పితస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు 'ఆరద్ధవీరియో వతాయం భిక్ఖు విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసూ'తి థేరాపి నం భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి, మజ్ఝిమాపి భిక్ఖూ... నవాపి భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి . తస్స థేరానుకమ్పితస్స మజ్ఝిమానుకమ్పితస్స నవానుకమ్పితస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన. 'సన్తుట్ఠో వతాయం భిక్ఖు ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేనా'తి థేరాపి నం భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి, మజ్ఝిమాపి భిక్ఖూ... నవాపి భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి. తస్స థేరానుకమ్పితస్స మజ్ఝిమానుకమ్పితస్స నవానుకమ్పితస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సతిమా హోతి పరమేన సతినేపక్కేన సమన్నాగతో, చిరకతమ్పి చిరభాసితమ్పి సరితా అనుస్సరితా. 'సతిమా వతాయం భిక్ఖు పరమేన సతినేపక్కేన సమన్నాగతో, చిరకతమ్పి చిరభాసితమ్పి సరితా అనుస్సరితా'తి థేరాపి నం భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి, మజ్ఝిమాపి భిక్ఖూ... నవాపి భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి. తస్స థేరానుకమ్పితస్స మజ్ఝిమానుకమ్పితస్స నవానుకమ్పితస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్ఞవా హోతి ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా. 'పఞ్ఞవా వతాయం భిక్ఖు ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా'తి థేరాపి నం భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి, మజ్ఝిమాపి భిక్ఖూ... నవాపి భిక్ఖూ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి. తస్స థేరానుకమ్పితస్స...పే.... నో పరిహాని. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“సనాథా, భిక్ఖవే, విహరథ, మా అనాథా. దుక్ఖం, భిక్ఖవే, అనాథో విహరతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస నాథకరణా ధమ్మా”తి. ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి. అట్ఠమం.

౯. పఠమఅరియావాససుత్తం

౧౯. [దీ॰ ని॰ ౩.౩౪౮, ౩౬౦] “దసయిమే, భిక్ఖవే, అరియావాసా, యే అరియా ఆవసింసు వా ఆవసన్తి వా ఆవసిస్సన్తి వా. కతమే దస? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో హోతి, ఛళఙ్గసమన్నాగతో, ఏకారక్ఖో, చతురాపస్సేనో, పణున్నపచ్చేకసచ్చో [పనుణ్ణపచ్చేకసచ్చో (క॰)], సమవయసట్ఠేసనో, అనావిలసఙ్కప్పో, పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో, సువిముత్తచిత్తో, సువిముత్తపఞ్ఞో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస అరియావాసా , యే అరియా ఆవసింసు వా ఆవసన్తి వా ఆవసిస్సన్తి వా”తి. నవమం.

౧౦. దుతియఅరియావాససుత్తం

౨౦. ఏకం సమయం భగవా కురూసు విహరతి కమ్మాసధమ్మం నామ కురూనం నిగమో. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి…పే॰….

“దసయిమే, భిక్ఖవే, అరియావాసా, యే అరియా ఆవసింసు వా ఆవసన్తి వా ఆవసిస్సన్తి వా. కతమే దస? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో హోతి, ఛళఙ్గసమన్నాగతో , ఏకారక్ఖో, చతురాపస్సేనో, పణున్నపచ్చేకసచ్చో, సమవయసట్ఠేసనో, అనావిలసఙ్కప్పో, పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో, సువిముత్తచిత్తో, సువిముత్తపఞ్ఞో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో కామచ్ఛన్దో పహీనో హోతి, బ్యాపాదో పహీనో హోతి, థినమిద్ధం పహీనం హోతి, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం పహీనం హోతి, విచికిచ్ఛా పహీనా హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఛళఙ్గసమన్నాగతో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. సోతేన సద్దం సుత్వా… ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా… జివ్హాయ రసం సాయిత్వా… కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా… మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఛళఙ్గసమన్నాగతో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏకారక్ఖో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సతారక్ఖేన చేతసా సమన్నాగతో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏకారక్ఖో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చతురాపస్సేనో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సఙ్ఖాయేకం పటిసేవతి, సఙ్ఖాయేకం అధివాసేతి, సఙ్ఖాయేకం పరివజ్జేతి, సఙ్ఖాయేకం వినోదేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చతురాపస్సేనో హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు పణున్నపచ్చేకసచ్చో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో యాని తాని పుథుసమణబ్రాహ్మణానం పుథుపచ్చేకసచ్చాని, సేయ్యథిదం – ‘సస్సతో లోకో’తి వా, ‘అసస్సతో లోకో’తి వా, ‘అన్తవా లోకో’తి వా, ‘అనన్తవా లోకో’తి

వా, ‘తం జీవం తం సరీర’న్తి వా, ‘అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీర’న్తి వా, ‘హోతి తథాగతో పరం మరణా’తి వా, ‘న హోతి తథాగతో పరం మరణా’తి వా, ‘హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా’తి వా, ‘నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా’తి వా, సబ్బాని తాని నున్నాని హోన్తి పణున్నాని [నుణ్ణాని హోన్తి పనుణ్ణాని (?)] చత్తాని వన్తాని ముత్తాని పహీనాని పటినిస్సట్ఠాని. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పణున్నపచ్చేకసచ్చో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమవయసట్ఠేసనో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో కామేసనా పహీనా హోతి, భవేసనా పహీనా హోతి, బ్రహ్మచరియేసనా పటిప్పస్సద్ధా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమవయసట్ఠేసనో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అనావిలసఙ్కప్పో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో కామసఙ్కప్పో పహీనో హోతి, బ్యాపాదసఙ్కప్పో పహీనో హోతి, విహింసాసఙ్కప్పో పహీనో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అనావిలసఙ్కప్పో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సువిముత్తచిత్తో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో రాగా చిత్తం విముత్తం హోతి, దోసా చిత్తం విముత్తం హోతి, మోహా చిత్తం విముత్తం హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సువిముత్తచిత్తో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సువిముత్తపఞ్ఞో హోతి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘రాగో మే పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో’తి పజానాతి, దోసో మే పహీనో...పే.... ‘మోహో మే పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో’తి పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సువిముత్తపఞ్ఞో హోతి.

“యే హి కేచి, భిక్ఖవే, అతీతమద్ధానం అరియా అరియావాసే ఆవసింసు, సబ్బే తే ఇమేవ దస అరియావాసే ఆవసింసు; యే హి కేచి, భిక్ఖవే, అనాగతమద్ధానం అరియా అరియావాసే ఆవసిస్సన్తి, సబ్బే తే ఇమేవ దస అరియావాసే ఆవసిస్సన్తి; యే హి [యేపి (?)] కేచి, భిక్ఖవే , ఏతరహి అరియా అరియావాసే ఆవసన్తి, సబ్బే తే ఇమేవ దస అరియావాసే ఆవసన్తి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస అరియావాసా, యే అరియా ఆవసింసు వా ఆవసన్తి వా ఆవసిస్సన్తి వా”తి. దసమం.

నాథవగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

సేనాసనఞ్చ పఞ్చఙ్గం, సంయోజనాఖిలేన చ;
అప్పమాదో ఆహునేయ్యో, ద్వే నాథా ద్వే అరియావాసాతి.

౩. మహావగ్గో

౧. సీహనాదసుత్తం

౨౧. "సీహో , భిక్ఖవే, మిగరాజా సాయన్హసమయం ఆసయా నిక్ఖమతి. ఆసయా నిక్ఖమిత్వా విజమ్భతి. విజమ్భిత్వా సమన్తా చతుద్దిసం [చతుద్దిసా (స్యా. క.) అ. ని. ౬.౬౪] అనువిలోకేతి. సమన్తా చతుద్దిసం [చతుద్దిసా (స్యా. క.) అ. ని. ౬.౬౪] అనువిలోకేత్వా తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదతి. తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదిత్వా గోచరాయ పక్కమతి. తం కిస్స హేతు? 'మాహం ఖుద్దకే పాణే విసమగతే సఙ్ఘాతం ఆపాదేసి'న్తి!

"'సీహో'తి, ఖో భిక్ఖవే, తథాగతస్సేతం అధివచనం అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స. యం ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతో పరిసాయ ధమ్మం దేసేతి, ఇదమస్స హోతి సీహనాదస్మిం.

[మ. ని. ౧.౧౪౮; విభ. ౭౬౦; పటి. మ. ౨.౪౪] "దసయిమాని , భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలాని, యేహి బలేహి సమన్నాగతో తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి. కతమాని దస? ఇధ, భిక్ఖవే, తథాగతో ఠానఞ్చ ఠానతో అట్ఠానఞ్చ అట్ఠానతో యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో ఠానఞ్చ ఠానతో అట్ఠానఞ్చ అట్ఠానతో యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం కమ్మసమాదానానం ఠానసో హేతుసో విపాకం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం కమ్మసమాదానానం ఠానసో హేతుసో విపాకం యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో సబ్బత్థగామినిం పటిపదం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి, భిక్ఖవే , తథాగతో సబ్బత్థగామినిం పటిపదం యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో అనేకధాతుం నానాధాతుం లోకం [అనేకధాతునానాధాతులోకం (సీ. క.)] యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో అనేకధాతుం నానాధాతుం లోకం యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి…పే.… బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో సత్తానం నానాధిముత్తికతం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో సత్తానం నానాధిముత్తికతం యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి…పే.… బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో పరసత్తానం పరపుగ్గలానం ఇన్ద్రియపరోపరియత్తం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో పరసత్తానం పరపుగ్గలానం ఇన్ద్రియపరోపరియత్తం యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి…పే॰… బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో ఝానవిమోక్ఖసమాధిసమాపత్తీనం సంకిలేసం వోదానం వుట్ఠానం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి…పే॰… పజానాతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి…పే॰… బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తాలీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే, ‘అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో’తి, ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. యమ్పి భిక్ఖవే, తథాగతో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో…పే॰… ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి – ‘ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా; ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా’తి. ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి. యమ్పి , భిక్ఖవే, తథాగతో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన…పే॰… యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, దస తథాగతస్స తథాగతబలాని, యేహి బలేహి సమన్నాగతో తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతీ”తి. పఠమం.

౨. అధివుత్తిపదసుత్తం

౨౨. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం భగవా ఏతదవోచ –

“యే తే, ఆనన్ద, ధమ్మా తేసం తేసం అధివుత్తిపదానం [అధిముత్తిపదానం (క.)] అభిఞ్ఞా సచ్ఛికిరియాయ సంవత్తన్తి, విసారదో అహం, ఆనన్ద, తత్థ పటిజానామి. ‘తేసం తేసం తథా తథా ధమ్మం దేసేతుం యథా యథా పటిపన్నో సన్తం వా అత్థీతి ఞస్సతి, అసన్తం వా నత్థీతి ఞస్సతి, హీనం వా హీనన్తి ఞస్సతి , పణీతం వా పణీతన్తి ఞస్సతి, సఉత్తరం వా సఉత్తరన్తి ఞస్సతి, అనుత్తరం వా అనుత్తరన్తి ఞస్సతి; యథా యథా వా పన తం ఞాతేయ్యం వా దట్ఠేయ్యం వా సచ్ఛికరేయ్యం వా, తథా తథా ఞస్సతి వా దక్ఖతి వా సచ్ఛికరిస్సతి వా’తి ఠానమేతం విజ్జతి. ఏతదానుత్తరియం, ఆనన్ద, ఞాణానం యదిదం తత్థ తత్థ యథాభూతఞాణం. ఏతస్మా చాహం, ఆనన్ద, ఞాణా అఞ్ఞం ఞాణం ఉత్తరితరం వా పణీతతరం వా నత్థీతి వదామి.

“దసయిమాని, ఆనన్ద, తథాగతస్స తథాగతబలాని, యేహి బలేహి సమన్నాగతో తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి. కతమాని దస? ఇధానన్ద, తథాగతో ఠానఞ్చ ఠానతో అట్ఠానఞ్చ అట్ఠానతో యథాభూతం పజానాతి. యమ్పానన్ద, తథాగతో ఠానఞ్చ ఠానతో అట్ఠానఞ్చ అట్ఠానతో యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పానన్ద, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“పున చపరం, ఆనన్ద, తథాగతో అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం కమ్మసమాదానానం ఠానసో హేతుసో విపాకం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పానన్ద…పే.… ఇదమ్పానన్ద…పే.….

“పున చపరం, ఆనన్ద, తథాగతో సబ్బత్థగామినిం పటిపదం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పానన్ద…పే.… ఇదమ్పానన్ద…పే.….

“పున చపరం, ఆనన్ద, తథాగతో అనేకధాతుం నానాధాతుం లోకం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పానన్ద …పే.… ఇదమ్పానన్ద…పే.….

“పున చపరం, ఆనన్ద, తథాగతో సత్తానం నానాధిముత్తికతం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పానన్ద…పే.… ఇదమ్పానన్ద…పే.….

“పున చపరం, ఆనన్ద, తథాగతో పరసత్తానం పరపుగ్గలానం ఇన్ద్రియపరోపరియత్తం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పానన్ద…పే.… ఇదమ్పానన్ద…పే.….

“పున చపరం, ఆనన్ద, తథాగతో ఝానవిమోక్ఖసమాధిసమాపత్తీనం సంకిలేసం వోదానం వుట్ఠానం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పానన్ద...పే.... ఇదమ్పానన్ద...పే....

“పున చపరం, ఆనన్ద, తథాగతో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో...పే.... ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. యమ్పానన్ద...పే.... ఇదమ్పానన్ద...పే....

“పున చపరం, ఆనన్ద, తథాగతో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన...పే.... యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి. యమ్పానన్ద...పే.... ఇదమ్పానన్ద...పే....

“పున చపరం, ఆనన్ద, తథాగతో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. యమ్పానన్ద, తథాగతో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం...పే.... సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇదమ్పానన్ద, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“ఇమాని ఖో, ఆనన్ద, దస తథాగతస్స తథాగతబలాని, యేహి బలేహి సమన్నాగతో తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి , పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతీ”తి. దుతియం.

౩. కాయసుత్తం

౨౩. “అత్థి , భిక్ఖవే, ధమ్మా కాయేన పహాతబ్బా, నో వాచాయ. అత్థి, భిక్ఖవే, ధమ్మా వాచాయ పహాతబ్బా, నో కాయేన. అత్థి, భిక్ఖవే, ధమ్మా నేవ కాయేన పహాతబ్బా నో వాచాయ, పఞ్ఞాయ దిస్వా [దిస్వా దిస్వా (సీ. స్యా.)] పహాతబ్బా.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా కాయేన పహాతబ్బా, నో వాచాయ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అకుసలం ఆపన్నో హోతి కిఞ్చి దేసం [కఞ్చి దేవ దేసం (సీ. స్యా.)] కాయేన. తమేనం అనువిచ్చ విఞ్ఞూ సబ్రహ్మచారీ ఏవమాహంసు – ‘ఆయస్మా ఖో అకుసలం ఆపన్నో కిఞ్చి దేసం కాయేన. సాధు వతాయస్మా కాయదుచ్చరితం పహాయ కాయసుచరితం భావేతూ’తి. సో అనువిచ్చ విఞ్ఞూహి సబ్రహ్మచారీహి వుచ్చమానో కాయదుచ్చరితం పహాయ కాయసుచరితం భావేతి. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ధమ్మా కాయేన పహాతబ్బా, నో వాచాయ.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా వాచాయ పహాతబ్బా, నో కాయేన? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అకుసలం ఆపన్నో హోతి కిఞ్చి దేసం వాచాయ. తమేనం అనువిచ్చ విఞ్ఞూ సబ్రహ్మచారీ ఏవమాహంసు – ‘ఆయస్మా ఖో అకుసలం ఆపన్నో కిఞ్చి దేసం వాచాయ. సాధు వతాయస్మా వచీదుచ్చరితం పహాయ వచీసుచరితం భావేతూ’తి. సో అనువిచ్చ విఞ్ఞూహి సబ్రహ్మచారీహి వుచ్చమానో వచీదుచ్చరితం పహాయ వచీసుచరితం భావేతి. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ధమ్మా వాచాయ పహాతబ్బా, నో కాయేన.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా నేవ కాయేన పహాతబ్బా నో వాచాయ, పఞ్ఞాయ దిస్వా పహాతబ్బా? లోభో, భిక్ఖవే, నేవ కాయేన పహాతబ్బో నో వాచాయ, పఞ్ఞాయ దిస్వా పహాతబ్బో. దోసో , భిక్ఖవే...పే.... మోహో... కోధో... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో ... మచ్ఛరియం, భిక్ఖవే, నేవ కాయేన పహాతబ్బం నో వాచాయ, పఞ్ఞాయ దిస్వా పహాతబ్బం.

“పాపికా , భిక్ఖవే, ఇస్సా నేవ కాయేన పహాతబ్బా నో వాచాయ, పఞ్ఞాయ దిస్వా పహాతబ్బా. కతమా చ, భిక్ఖవే, పాపికా ఇస్సా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఇజ్ఝతి గహపతిస్స వా గహపతిపుత్తస్స వా ధనేన వా ధఞ్ఞేన వా రజతేన వా జాతరూపేన వా. తత్రాఞ్ఞతరస్స దాసస్స వా ఉపవాసస్స వా ఏవం హోతి – ‘అహో వతిమస్స గహపతిస్స వా గహపతిపుత్తస్స వా న ఇజ్ఝేయ్య ధనేన వా ధఞ్ఞేన వా రజతేన వా జాతరూపేన వా’తి. సమణో వా పన బ్రాహ్మణో వా లాభీ హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం. తత్రాఞ్ఞతరస్స సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా ఏవం హోతి – ‘అహో వత అయమాయస్మా న లాభీ అస్స చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారాన’న్తి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పాపికా ఇస్సా.

“పాపికా, భిక్ఖవే, ఇచ్ఛా నేవ కాయేన పహాతబ్బా నో వాచాయ, పఞ్ఞాయ దిస్వా పహాతబ్బా. కతమా చ, భిక్ఖవే, పాపికా ఇచ్ఛా? [విభ. ౮౫౧] ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అస్సద్ధో సమానో ‘సద్ధోతి మం జానేయ్యు’న్తి ఇచ్ఛతి; దుస్సీలో సమానో ‘సీలవాతి మం జానేయ్యు’న్తి ఇచ్ఛతి; అప్పస్సుతో సమానో ‘బహుస్సుతోతి మం జానేయ్యు’న్తి ఇచ్ఛతి; సఙ్గణికారామో సమానో ‘పవివిత్తోతి మం జానేయ్యు’న్తి ఇచ్ఛతి; కుసీతో సమానో ‘ఆరద్ధవీరియోతి మం జానేయ్యు’న్తి ఇచ్ఛతి; ముట్ఠస్సతి సమానో ‘ఉపట్ఠితస్సతీతి మం జానేయ్యు’న్తి ఇచ్ఛతి; అసమాహితో సమానో ‘సమాహితోతి మం జానేయ్యు’న్తి ఇచ్ఛతి; దుప్పఞ్ఞో సమానో ‘పఞ్ఞవాతి మం జానేయ్యు’న్తి ఇచ్ఛతి; అఖీణాసవో సమానో ‘ఖీణాసవోతి మం జానేయ్యు’న్తి ఇచ్ఛతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పాపికా ఇచ్ఛా. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ధమ్మా నేవ కాయేన పహాతబ్బా నో వాచాయ, పఞ్ఞాయ దిస్వా పహాతబ్బా.

“తఞ్చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖుం లోభో అభిభుయ్య ఇరియతి, దోసో... మోహో... కోధో... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో... మచ్ఛరియం... పాపికా ఇస్సా... పాపికా ఇచ్ఛా అభిభుయ్య ఇరియతి. సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – ‘నాయమాయస్మా తథా పజానాతి యథా పజానతో లోభో న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం లోభో అభిభుయ్య ఇరియతి; నాయమాయస్మా తథా పజానాతి యథా పజానతో దోసో న హోతి... మోహో... కోధో... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో... మచ్ఛరియం... పాపికా ఇస్సా... పాపికా ఇచ్ఛా న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం పాపికా ఇచ్ఛా అభిభుయ్య ఇరియతీ’తి.

“తఞ్చే , భిక్ఖవే, భిక్ఖుం లోభో నాభిభుయ్య ఇరియతి, దోసో... మోహో... కోధో... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో... మచ్ఛరియం... పాపికా ఇస్సా... పాపికా ఇచ్ఛా నాభిభుయ్య ఇరియతి, సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – ‘తథా అయమాయస్మా పజానాతి యథా పజానతో లోభో న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం లోభో నాభిభుయ్య ఇరియతి; తథా అయమాయస్మా పజానాతి యథా పజానతో దోసో న హోతి... మోహో... కోధో ... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో... మచ్ఛరియం... పాపికా ఇస్సా... పాపికా ఇచ్ఛా న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం పాపికా ఇచ్ఛా నాభిభుయ్య ఇరియతీ’”తి. తతియం.

౪. మహాచున్దసుత్తం

౨౪. ఏకం సమయం ఆయస్మా మహాచున్దో చేతీసు విహరతి సహజాతియం. తత్ర ఖో ఆయస్మా మహాచున్దో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఆవుసో భిక్ఖవే"తి. "ఆవుసో"తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో మహాచున్దస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా మహాచున్దో ఏతదవోచ –

"ఞాణవాదం, ఆవుసో, భిక్ఖు వదమానో – 'జానామిమం ధమ్మం, పస్సామిమం ధమ్మ'న్తి. తఞ్చే, ఆవుసో, భిక్ఖుం లోభో అభిభుయ్య తిట్ఠతి, దోసో... మోహో ... కోధో... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో... మచ్ఛరియం... పాపికా ఇస్సా... పాపికా ఇచ్ఛా అభిభుయ్య తిట్ఠతి, సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – 'నాయమాయస్మా తథా పజానాతి యథా పజానతో లోభో న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం లోభో అభిభుయ్య తిట్ఠతి; నాయమాయస్మా తథా పజానాతి యథా పజానతో దోసో న హోతి... మోహో... కోధో... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో... మచ్ఛరియం... పాపికా ఇస్సా... పాపికా ఇచ్ఛా న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం పాపికా ఇచ్ఛా అభిభుయ్య తిట్ఠతీ'తి.

"భావనావాదం, ఆవుసో, భిక్ఖు వదమానో – 'భావితకాయోమ్హి భావితసీలో భావితచిత్తో భావితపఞ్ఞో'తి. తఞ్చే, ఆవుసో, భిక్ఖుం లోభో అభిభుయ్య తిట్ఠతి, దోసో... మోహో... కోధో... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో... మచ్ఛరియం... పాపికా ఇస్సా... పాపికా ఇచ్ఛా అభిభుయ్య తిట్ఠతి, సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – 'నాయమాయస్మా తథా పజానాతి యథా పజానతో లోభో న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం లోభో అభిభుయ్య తిట్ఠతి; నాయమాయస్మా తథా పజానాతి యథా పజానతో దోసో న హోతి... మోహో... కోధో... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో ... మచ్ఛరియం... పాపికా ఇస్సా... పాపికా ఇచ్ఛా న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం పాపికా ఇచ్ఛా అభిభుయ్య తిట్ఠతీ'తి.

"ఞాణవాదఞ్చ, ఆవుసో, భిక్ఖు వదమానో భావనావాదఞ్చ – 'జానామిమం ధమ్మం, పస్సామిమం ధమ్మం, భావితకాయోమ్హి భావితసీలో భావితచిత్తో భావితపఞ్ఞో'తి. తఞ్చే, ఆవుసో, భిక్ఖుం లోభో అభిభుయ్య తిట్ఠతి, దోసో... మోహో... కోధో... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో... మచ్ఛరియం... పాపికా ఇస్సా... పాపికా ఇచ్ఛా అభిభుయ్య తిట్ఠతి, సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – 'నాయమాయస్మా తథా పజానాతి యథా పజానతో లోభో న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం లోభో అభిభుయ్య తిట్ఠతి; నాయమాయస్మా తథా పజానాతి యథా పజానతో దోసో న హోతి... మోహో... కోధో... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో... మచ్ఛరియం... పాపికా ఇస్సా... పాపికా ఇచ్ఛా న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం పాపికా ఇచ్ఛా అభిభుయ్య తిట్ఠతీ'తి.

"సేయ్యథాపి , ఆవుసో, పురిసో దలిద్దోవ సమానో అడ్ఢవాదం వదేయ్య, అధనోవ సమానో ధనవావాదం వదేయ్య, అభోగోవ సమానో భోగవావాదం వదేయ్య. సో కిస్మిఞ్చిదేవ ధనకరణీయే సముప్పన్నే న సక్కుణేయ్య ఉపనీహాతుం ధనం వా ధఞ్ఞం వా రజతం వా జాతరూపం వా. తమేనం ఏవం జానేయ్యుం – 'దలిద్దోవ అయమాయస్మా సమానో అడ్ఢవాదం వదేతి, అధనోవ అయమాయస్మా సమానో ధనవావాదం వదేతి, అభోగవావ అయమాయస్మా సమానో భోగవావాదం వదేతి. తం కిస్స హేతు? తథా హి అయమాయస్మా కిస్మిఞ్చిదేవ ధనకరణీయే సముప్పన్నే న సక్కోతి ఉపనీహాతుం ధనం వా ధఞ్ఞం వా రజతం వా జాతరూపం వా'తి.

"ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, ఞాణవాదఞ్చ భిక్ఖు వదమానో భావనావాదఞ్చ – 'జానామిమం ధమ్మం, పస్సామిమం ధమ్మం, భావితకాయోమ్హి భావితసీలో భావితచిత్తో భావితపఞ్ఞో'తి. తం చే, ఆవుసో, భిక్ఖుం లోభో అభిభుయ్య తిట్ఠతి, దోసో...

మోహో… కోధో… ఉపనాహో… మక్ఖో… పళాసో… మచ్ఛరియం… పాపికా ఇస్సా… పాపికా ఇచ్ఛా అభిభుయ్య తిట్ఠతి, సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – 'నాయమాయస్మా తథా పజానాతి యథా పజానతో లోభో న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం లోభో అభిభుయ్య తిట్ఠతి; నాయమాయస్మా తథా పజానాతి యథా పజానతో దోసో న హోతి… మోహో… కోధో… ఉపనాహో… మక్ఖో… పళాసో… మచ్ఛరియం… పాపికా ఇస్సా … పాపికా ఇచ్ఛా న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం పాపికా ఇచ్ఛా అభిభుయ్య తిట్ఠతీ'తి.

"ఞాణవాదం, ఆవుసో, భిక్ఖు వదమానో – 'జానామిమం ధమ్మం, పస్సామిమం ధమ్మ'న్తి. తఞ్చే, ఆవుసో, భిక్ఖుం లోభో నాభిభుయ్య తిట్ఠతి, దోసో… మోహో… కోధో… ఉపనాహో… మక్ఖో… పళాసో… మచ్ఛరియం… పాపికా ఇస్సా… పాపికా ఇచ్ఛా నాభిభుయ్య తిట్ఠతి, సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – 'అయమాయస్మా తథా పజానాతి యథా పజానతో లోభో న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం లోభో నాభిభుయ్య తిట్ఠతి; తథా అయమాయస్మా పజానాతి యథా పజానతో దోసో న హోతి… మోహో… కోధో… ఉపనాహో… మక్ఖో… పళాసో… మచ్ఛరియం… పాపికా ఇస్సా… పాపికా ఇచ్ఛా న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం పాపికా ఇచ్ఛా నాభిభుయ్య తిట్ఠతీ'తి.

"భావనావాదం , ఆవుసో, భిక్ఖు వదమానో – 'భావితకాయోమ్హి భావితసీలో భావితచిత్తో భావితపఞ్ఞో'తి. తఞ్చే, ఆవుసో, భిక్ఖుం లోభో నాభిభుయ్య తిట్ఠతి, దోసో… మోహో… కోధో… ఉపనాహో… మక్ఖో… పళాసో… మచ్ఛరియం… పాపికా ఇస్సా… పాపికా ఇచ్ఛా నాభిభుయ్య తిట్ఠతి, సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – 'తథా అయమాయస్మా పజానాతి యథా పజానతో లోభో న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం లోభో నాభిభుయ్య తిట్ఠతి; తథా అయమాయస్మా పజానాతి యథా పజానతో దోసో న హోతి… మోహో… కోధో… ఉపనాహో… మక్ఖో… పళాసో… మచ్ఛరియం… పాపికా ఇస్సా… పాపికా ఇచ్ఛా న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం పాపికా ఇచ్ఛా నాభిభుయ్య తిట్ఠతీ'తి.

"ఞాణవాదఞ్చ, ఆవుసో, భిక్ఖు వదమానో భావనావాదఞ్చ – 'జానామిమం ధమ్మం, పస్సామిమం ధమ్మం, భావితకాయోమ్హి భావితసీలో భావితచిత్తో భావితపఞ్ఞో'తి. తఞ్చే, ఆవుసో, భిక్ఖుం లోభో నాభిభుయ్య తిట్ఠతి, దోసో… మోహో… కోధో… ఉపనాహో… మక్ఖో… పళాసో… మచ్ఛరియం… పాపికా ఇస్సా… పాపికా ఇచ్ఛా నాభిభుయ్య తిట్ఠతి, సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – 'తథా అయమాయస్మా పజానాతి యథా పజానతో లోభో న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం లోభో నాభిభుయ్య తిట్ఠతి; తథా అయమాయస్మా పజానాతి యథా పజానతో దోసో హోతి… మోహో… కోధో… ఉపనాహో… మక్ఖో… పళాసో… మచ్ఛరియం… పాపికా ఇస్సా… పాపికా ఇచ్ఛా న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం పాపికా ఇచ్ఛా నాభిభుయ్య తిట్ఠతీ'తి.

"సేయ్యథాపి , ఆవుసో, పురిసో అడ్ఢోవ సమానో అడ్ఢవాదం వదేయ్య, ధనవావ సమానో ధనవావాదం వదేయ్య, భోగవావ సమానో భోగవావాదం వదేయ్య. సో కిస్మిఞ్చిదేవ ధనకరణీయే సముప్పన్నే సక్కుణేయ్య ఉపనీహాతుం ధనం వా ధఞ్ఞం వా రజతం వా జాతరూపం వా. తమేనం ఏవం జానేయ్యుం – 'అడ్ఢోవ అయమాయస్మా సమానో అడ్ఢవాదం వదేతి, ధనవావ అయమాయస్మా సమానో ధనవావాదం వదేతి, భోగవావ అయమాయస్మా సమానో భోగవావాదం వదేతి. తం కిస్స హేతు? తథా హి అయమాయస్మా కిస్మిఞ్చిదేవ ధనకరణీయే సముప్పన్నే సక్కోతి ఉపనీహాతుం ధనం వా ధఞ్ఞం వా రజతం వా జాతరూపం వా'తి.

ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, ఞాణవాదఞ్చ భిక్ఖు వదమానో భావనావాదఞ్చ – 'జానామిమం ధమ్మం, పస్సామిమం ధమ్మం, భావితకాయోమ్హి భావితసీలో భావితచిత్తో భావితపఞ్ఞో'తి. తఞ్చే, ఆవుసో, భిక్ఖుం లోభో నాభిభుయ్య తిట్ఠతి, దోసో... మోహో... కోధో... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో... మచ్ఛరియం... పాపికా ఇస్సా... పాపికా ఇచ్ఛా నాభిభుయ్య తిట్ఠతి, సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – 'తథా అయమాయస్మా పజానాతి యథా పజానతో లోభో న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం లోభో నాభిభుయ్య తిట్ఠతి; తథా అయమాయస్మా పజానాతి యథా పజానతో దోసో న హోతి... మోహో... కోధో... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో... మచ్ఛరియం... పాపికా ఇస్సా... పాపికా ఇచ్ఛా న హోతి, తథాహిమం ఆయస్మన్తం పాపికా ఇచ్ఛా నాభిభుయ్య తిట్ఠతీ'"తి. చతుత్థం.

౫. కసిణసుత్తం

౨౫. [దీ॰ ని॰ ౩.౩౪౬, ౩౬౦; అ॰ ని॰ ౧౦.౨౯] "దసయిమాని , భిక్ఖవే, కసిణాయతనాని. కతమాని దస? పథవీకసిణమేకో సఞ్జానాతి ఉద్ధం అధో తిరియం అద్వయం అప్పమాణం; ఆపోకసిణమేకో సఞ్జానాతి...పే॰... తేజోకసిణమేకో సఞ్జానాతి... వాయోకసిణమేకో సఞ్జానాతి... నీలకసిణమేకో సఞ్జానాతి... పీతకసిణమేకో సఞ్జానాతి... లోహితకసిణమేకో సఞ్జానాతి... ఓదాతకసిణమేకో సఞ్జానాతి... ఆకాసకసిణమేకో సఞ్జానాతి... విఞ్ఞాణకసిణమేకో సఞ్జానాతి ఉద్ధం అధో తిరియం అద్వయం అప్పమాణం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, దస కసిణాయతనానీ"తి. పఞ్చమం.

౬. కాళీసుత్తం

౨౬. ఏకం సమయం ఆయస్మా మహాకచ్చానో అవన్తీసు విహరతి కురరఘరే [గులఘరే (క॰) కురురఘరే మహావ॰ ౨౫౭] పవత్తే పబ్బతే. అథ ఖో కాళీ ఉపాసికా కురరఘరికా యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో కాళీ ఉపాసికా కురరఘరికా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతదవోచ – "వుత్తమిదం, భన్తే, భగవతా కుమారిపఞ్హేసు –

'అత్థస్స పత్తిం హదయస్స సన్తిం,
జేత్వాన సేనం పియసాతరూపం;
ఏకోహం [ఏకాహం (క॰)] ఝాయం సుఖమనుబోధిం,
తస్మా జనేన న కరోమి సక్ఖిం [సఖిం (క॰) సం॰ ని॰ ౧.౧౬౧ పస్సితబ్బం];
సక్ఖీ [సఖీ (క॰)] న సమ్పజ్జతి కేనచి మే'తి.

"ఇమస్స ఖో, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స కథం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో"తి?

"పథవీకసిణసమాపత్తిపరమా ఖో, భగిని, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా 'అత్థో'తి అభినిబ్బత్తేసుం [అత్థాభినిబ్బత్తేసుం (సీ॰ స్యా॰)]. యావతా ఖో, భగిని, పథవీకసిణసమాపత్తిపరమతా , తదభిఞ్ఞాసి భగవా. తదభిఞ్ఞాయ భగవా అస్సాదమద్దస [ఆదిమద్దస (సీ॰ స్యా॰)] ఆదీనవమద్దస నిస్సరణమద్దస మగ్గామగ్గఞాణదస్సనమద్దస. తస్స అస్సాదదస్సనహేతు ఆదీనవదస్సనహేతు నిస్సరణదస్సనహేతు మగ్గామగ్గఞాణదస్సనహేతు అత్థస్స పత్తి హదయస్స సన్తి విదితా హోతి.

“ఆపోకసిణసమాపత్తిపరమా ఖో, భగిని…పే… తేజోకసిణసమాపత్తిపరమా ఖో, భగిని… వాయోకసిణసమాపత్తిపరమా ఖో, భగిని… నీలకసిణసమాపత్తిపరమా ఖో, భగిని… పీతకసిణసమాపత్తిపరమా ఖో, భగిని… లోహితకసిణసమాపత్తిపరమా ఖో, భగిని… ఓదాతకసిణసమాపత్తిపరమా ఖో, భగిని… ఆకాసకసిణసమాపత్తిపరమా ఖో, భగిని… విఞ్ఞాణకసిణసమాపత్తిపరమా ఖో, భగిని, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ‘అత్థో’తి అభినిబ్బత్తేసుం . యావతా ఖో, భగిని, విఞ్ఞాణకసిణసమాపత్తిపరమతా, తదభిఞ్ఞాసి భగవా. తదభిఞ్ఞాయ భగవా అస్సాదమద్దస ఆదీనవమద్దస నిస్సరణమద్దస మగ్గామగ్గఞాణదస్సనమద్దస. తస్స అస్సాదదస్సనహేతు ఆదీనవదస్సనహేతు నిస్సరణదస్సనహేతు మగ్గామగ్గఞాణదస్సనహేతు అత్థస్స పత్తి హదయస్స సన్తి విదితా హోతి. ఇతి ఖో, భగిని, యం తం వుత్తం భగవతా కుమారిపఞ్హేసు –

‘అత్థస్స పత్తిం హదయస్స సన్తిం,
జేత్వాన సేనం పియసాతరూపం;
ఏకోహం ఝాయం సుఖమనుబోధిం,
తస్మా జనేన న కరోమి సక్ఖిం;
సక్ఖీ న సమ్పజ్జతి కేనచి మే’తి.

“ఇమస్స ఖో, భగిని, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి. ఛట్ఠం.

౭. పఠమమహాపఞ్హాసుత్తం

౨౭. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సావత్థిం పిణ్డాయ పవిసింసు. అథ ఖో తేసం భిక్ఖూనం ఏతదహోసి – “అతిప్పగో ఖో తావ సావత్థియం పిణ్డాయ చరితుం; యంనూన మయం యేన అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఆరామో తేనుపసఙ్కమేయ్యామా”తి.

అథ ఖో తే భిక్ఖూ యేన అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఆరామో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా తేహి అఞ్ఞతిత్థియేహి పరిబ్బాజకేహి సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నే ఖో తే భిక్ఖూ తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏతదవోచుం –

“సమణో, ఆవుసో, గోతమో సావకానం ఏవం ధమ్మం దేసేతి – ‘ఏథ తుమ్హే, భిక్ఖవే, సబ్బం ధమ్మం అభిజానాథ, సబ్బం ధమ్మం అభిఞ్ఞాయ విహరథా’తి; మయమ్పి ఖో, ఆవుసో, సావకానం ఏవం ధమ్మం దేసేమ – ‘ఏథ తుమ్హే, ఆవుసో, సబ్బం ధమ్మం అభిజానాథ, సబ్బం ధమ్మం అభిఞ్ఞాయ విహరథా’తి. ఇధ నో, ఆవుసో, కో విసేసో కో అధిప్పయాసో కిం నానాకరణం సమణస్స వా గోతమస్స అమ్హాకం వా, యదిదం ధమ్మదేసనాయ వా ధమ్మదేసనం అనుసాసనియా వా అనుసాసని”న్తి?

అథ ఖో తే భిక్ఖూ తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం భాసితం నేవ అభినన్దింసు నప్పటిక్కోసింసు. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కమింసు – “భగవతో సన్తికే ఏతస్స భాసితస్స అత్థం ఆజానిస్సామా”తి.

అథ ఖో తే భిక్ఖూ సావత్థియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం –

"ఇధ మయం, భన్తే, పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సావత్థిం పిణ్డాయ పవిసిమ్హా. తేసం నో, భన్తే, అమ్హాకం ఏతదహోసి – 'అతిప్పగో ఖో తావ సావత్థియం పిణ్డాయ చరితుం; యంనూన మయం యేన అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఆరామో తేనుపసఙ్కమేయ్యామా'తి. అథ ఖో మయం, భన్తే, యేన అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఆరామో తేనుపసఙ్కమిమ్హా; ఉపసఙ్కమిత్వా తేహి అఞ్ఞతిత్థియేహి పరిబ్బాజకేహి సద్ధిం సమ్మోదిమ్హా. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదిమ్హా. ఏకమన్తం నిసిన్నే ఖో, భన్తే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా అమ్హే ఏతదవోచుం –

'సమణో, ఆవుసో, గోతమో సావకానం ఏవం ధమ్మం దేసేతి – ఏథ తుమ్హే, భిక్ఖవే, సబ్బం ధమ్మం అభిజానాథ, సబ్బం ధమ్మం అభిఞ్ఞాయ విహరథాతి; మయమ్పి ఖో, ఆవుసో, సావకానం ఏవం ధమ్మం దేసేమ – ఏథ తుమ్హే, ఆవుసో, సబ్బం ధమ్మం అభిజానాథ, సబ్బం ధమ్మం అభిఞ్ఞాయ విహరథాతి. ఇధ నో, ఆవుసో, కో విసేసో కో అధిప్పయాసో కిం నానాకరణం సమణస్స వా గోతమస్స అమ్హాకం వా, యదిదం ధమ్మదేసనాయ వా ధమ్మదేసనం అనుసాసనియా వా అనుసాసని'న్తి?

"అథ ఖో మయం, భన్తే, తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం భాసితం నేవ అభినన్దిమ్హా నప్పటిక్కోసిమ్హా. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కమిమ్హా – 'భగవతో సన్తికే ఏతస్స భాసితస్స అత్థం ఆజానిస్సామా'"తి.

"ఏవంవాదినో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవమస్సు వచనీయా – 'ఏకో, ఆవుసో, పఞ్హో ఏకో ఉద్దేసో ఏకం వేయ్యాకరణం, ద్వే పఞ్హా ద్వే ఉద్దేసా ద్వే వేయ్యాకరణాని, తయో పఞ్హా తయో ఉద్దేసా తీణి వేయ్యాకరణాని, చత్తారో పఞ్హా చత్తారో ఉద్దేసా చత్తారి వేయ్యాకరణాని, పఞ్చ పఞ్హా పఞ్చుద్దేసా పఞ్చ వేయ్యాకరణాని, ఛ పఞ్హా ఛ ఉద్దేసా ఛ వేయ్యాకరణాని, సత్త పఞ్హా సత్తుద్దేసా సత్త వేయ్యాకరణాని, అట్ఠ పఞ్హా అట్ఠుద్దేసా అట్ఠ వేయ్యాకరణాని, నవ పఞ్హా నవుద్దేసా నవ వేయ్యాకరణాని, దస పఞ్హా దసుద్దేసా దస వేయ్యాకరణానీ'తి. ఏవం పుట్ఠా, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా న చేవ సమ్పాయిస్సన్తి, ఉత్తరి చ విఘాతం ఆపజ్జిస్సన్తి. తం కిస్స హేతు? యథా తం, భిక్ఖవే, అవిసయస్మిం. నాహం తం, భిక్ఖవే, పస్సామి సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ యో ఇమేసం పఞ్హానం వేయ్యాకరణేన చిత్తం ఆరాధేయ్య, అఞ్ఞత్ర తథాగతేన వా తథాగతసావకేన వా ఇతో వా పన సుత్వా.

"'ఏకో పఞ్హో ఏకో ఉద్దేసో ఏకం వేయ్యాకరణ'న్తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఏకధమ్మే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమస్మిం ఏకధమ్మే? 'సబ్బే సత్తా ఆహారట్ఠితికా' – ఇమస్మిం ఖో, భిక్ఖవే, ఏకధమ్మే భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. 'ఏకో పఞ్హో ఏకో ఉద్దేసో ఏకం వేయ్యాకరణ'న్తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'ద్వే పఞ్హా ద్వే ఉద్దేసా ద్వే వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ద్వీసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం

అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమేసు ద్వీసు? నామే చ రూపే చ – ఇమేసు ఖో, భిక్ఖవే, ద్వీసు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. 'ద్వే పఞ్హా ద్వే ఉద్దేసా ద్వే వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'తయో పఞ్హా తయో ఉద్దేసా తీణి వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తీసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి . కతమేసు తీసు? తీసు వేదనాసు – ఇమేసు ఖో, భిక్ఖవే, తీసు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. 'తయో పఞ్హా తయో ఉద్దేసా తీణి వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'చత్తారో పఞ్హా చత్తారో ఉద్దేసా చత్తారి వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? చతూసు , భిక్ఖవే, ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమేసు చతూసు? చతూసు ఆహారేసు – ఇమేసు ఖో, భిక్ఖవే, చతూసు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. 'చత్తారో పఞ్హా చత్తారో ఉద్దేసా చత్తారి వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'పఞ్చ పఞ్హా పఞ్చుద్దేసా పఞ్చ వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? పఞ్చసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమేసు పఞ్చసు? పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు – ఇమేసు ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చసు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి . 'పఞ్చ పఞ్హా పఞ్చుద్దేసా పఞ్చ వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'ఛ పఞ్హా ఛ ఉద్దేసా ఛ వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఛసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమేసు ఛసు? ఛసు అజ్ఝత్తికేసు ఆయతనేసు – ఇమేసు ఖో, భిక్ఖవే, ఛసు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. 'ఛ పఞ్హా ఛ ఉద్దేసా ఛ వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'సత్త పఞ్హా సత్తుద్దేసా సత్త వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? సత్తసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం

అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమేసు సత్తసు? సత్తసు విఞ్ఞాణట్ఠితీసు – ఇమేసు ఖో, భిక్ఖవే, సత్తసు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. 'సత్త పఞ్హా సత్తుద్దేసా సత్త వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'అట్ఠ పఞ్హా అట్ఠుద్దేసా అట్ఠ వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? అట్ఠసు, భిక్ఖవే , ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమేసు అట్ఠసు? అట్ఠసు లోకధమ్మేసు – ఇమేసు ఖో, భిక్ఖవే, అట్ఠసు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో...పే.... దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. 'అట్ఠ పఞ్హా అట్ఠుద్దేసా అట్ఠ వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'నవ పఞ్హా నవుద్దేసా నవ వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? నవసు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమేసు నవసు? నవసు సత్తావాసేసు – ఇమేసు ఖో, భిక్ఖవే, నవసు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. 'నవ పఞ్హా నవుద్దేసా నవ వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'దస పఞ్హా దసుద్దేసా దస వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? దససు, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమేసు దససు? దససు అకుసలేసు కమ్మపథేసు – ఇమేసు ఖో, భిక్ఖవే, దససు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి . 'దస పఞ్హా దసుద్దేసా దస వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్త"న్తి. సత్తమం.

౮. దుతియమహాపఞ్హాసుత్తం

౨౮. ఏకం సమయం భగవా కజఙ్గలాయం విహరతి వేళువనే. అథ ఖో సమ్బహులా కజఙ్గలకా ఉపాసకా యేన కజఙ్గలికా భిక్ఖునీ తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా కజఙ్గలికం భిక్ఖునిం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో కజఙ్గలకా ఉపాసకా కజఙ్గలికం భిక్ఖునిం ఏతదవోచుం –

"వుత్తమిదం, అయ్యే, భగవతా మహాపఞ్హేసు – 'ఏకో పఞ్హో ఏకో ఉద్దేసో ఏకం వేయ్యాకరణం, ద్వే పఞ్హా ద్వే ఉద్దేసా ద్వే వేయ్యాకరణాని, తయో పఞ్హా తయో ఉద్దేసా తీణి వేయ్యాకరణాని, చత్తారో పఞ్హా చత్తారో ఉద్దేసా చత్తారి వేయ్యాకరణాని, పఞ్చ పఞ్హా పఞ్చుద్దేసా పఞ్చ వేయ్యాకరణాని, ఛ పఞ్హా ఛ ఉద్దేసా ఛ వేయ్యాకరణాని, సత్త పఞ్హా సత్తుద్దేసా సత్త

వేయ్యాకరణాని, అట్ఠ పఞ్హా అట్ఠుద్దేసా అట్ఠ వేయ్యాకరణాని, నవ పఞ్హా నవుద్దేసా నవ వేయ్యాకరణాని, దస పఞ్హా దసుద్దేసా దస వేయ్యాకరణానీ'తి. ఇమస్స ను ఖో, అయ్యే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స కథం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో"తి?

"న ఖో పనేతం, ఆవుసో, భగవతో సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం, నపి మనోభావనీయానం భిక్ఖూనం సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం; అపి చ, యథా మేత్థ ఖాయతి తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ, భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, అయ్యే"తి, ఖో కజఙ్గలకా ఉపాసకా కజఙ్గలికాయ భిక్ఖునియా పచ్చస్సోసుం. కజఙ్గలికా భిక్ఖునీ ఏతదవోచ –

"'ఏకో పఞ్హో ఏకో ఉద్దేసో ఏకం వేయ్యాకరణ'న్తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఏకధమ్మే, ఆవుసో, భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమస్మిం ఏకధమ్మే? సబ్బే సత్తా ఆహారట్ఠితికా – ఇమస్మిం ఖో, ఆవుసో, ఏకధమ్మే భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. 'ఏకో పఞ్హో ఏకో ఉద్దేసో ఏకం వేయ్యాకరణన్తి, ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'ద్వే పఞ్హా ద్వే ఉద్దేసా ద్వే వేయ్యాకరణానీ'తి ఇతి, ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ద్వీసు, ఆవుసో, ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమేసు ద్వీసు? నామే చ రూపే చ…పే॰… కతమేసు తీసు? తీసు వేదనాసు – ఇమేసు ఖో, ఆవుసో, తీసు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. 'తయో పఞ్హా తయో ఉద్దేసా తీణి వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'చత్తారో పఞ్హా చత్తారో ఉద్దేసా చత్తారి వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? చతూసు, ఆవుసో, ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా సుభావితచిత్తో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమేసు చతూసు? చతూసు సతిపట్ఠానేసు – ఇమేసు ఖో, ఆవుసో, చతూసు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా సుభావితచిత్తో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. 'చత్తారో పఞ్హా చత్తారో ఉద్దేసా చత్తారి వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'పఞ్చ పఞ్హా పఞ్చుద్దేసా పఞ్చ వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? పఞ్చసు, ఆవుసో, ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా సుభావితచిత్తో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమేసు పఞ్చసు? పఞ్చసు ఇన్ద్రియేసు…పే॰… కతమేసు ఛసు? ఛసు నిస్సరణీయాసు ధాతూసు…పే॰… కతమేసు సత్తసు? సత్తసు బోజ్ఝఙ్గేసు…పే॰… కతమేసు అట్ఠసు? అట్ఠసు అరియఅట్ఠఙ్గికమగ్గేసు – ఇమేసు ఖో, ఆవుసో, అట్ఠసు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా సుభావితచిత్తో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. 'అట్ఠ పఞ్హా అట్ఠుద్దేసా అట్ఠ వేయ్యాకరణానీ'తి, ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

‘‘‘నవ పఞ్హా నవుద్దేసా నవ వేయ్యాకరణానీ’తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? నవసు, ఆవుసో, ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమేసు నవసు? నవసు సత్తావాసేసు – ఇమేసు ఖో, ఆవుసో, నవసు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా నిబ్బిన్దమానో సమ్మా విరజ్జమానో సమ్మా విముచ్చమానో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. ‘నవ పఞ్హా నవుద్దేసా నవ వేయ్యాకరణానీ’తి, ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

‘‘‘దస పఞ్హా దసుద్దేసా దస వేయ్యాకరణానీ’తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? దససు, ఆవుసో, ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా సుభావితచిత్తో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. కతమేసు దససు? దససు కుసలేసు కమ్మపథేసు – ఇమేసు ఖో, ఆవుసో, దససు ధమ్మేసు భిక్ఖు సమ్మా సుభావితచిత్తో సమ్మా పరియన్తదస్సావీ సమ్మదత్థం అభిసమేచ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. ‘దస పఞ్హా దసుద్దేసా దస వేయ్యాకరణానీ’తి, ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

‘‘ఇతి ఖో, ఆవుసో, యం తం వుత్తం భగవతా సంఖిత్తేన భాసితాసు మహాపఞ్హాసు – ‘ఏకో పఞ్హో ఏకో ఉద్దేసో ఏకం వేయ్యాకరణం...పే॰... దస పఞ్హా దసుద్దేసా దస వేయ్యాకరణానీ’తి, ఇమస్స ఖో అహం, ఆవుసో, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామి. ఆకఙ్ఖమానా చ పన తుమ్హే, ఆవుసో, భగవన్తఞ్ఞేవ ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ. యథా వో [యథా ఖో (క॰), యథా నో (బహూసు) అ॰ ని॰ ౧౦.౧౧౫, ౧౭౨ పన పాఠభేదో నత్థి] భగవా బ్యాకరోతి తథా నం ధారేయ్యాథా’’తి. ‘‘ఏవం, అయ్యే’’తి ఖో కజఙ్గలకా ఉపాసకా కజఙ్గలికాయ ఖో భిక్ఖునియా భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా కజఙ్గలికం భిక్ఖునిం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో కజఙ్గలకా ఉపాసకా యావతకో అహోసి కజఙ్గలికాయ భిక్ఖునియా సద్ధిం కథాసల్లాపో, తం సబ్బం భగవతో ఆరోచేసుం.

‘‘సాధు సాధు, గహపతయో! పణ్డితా, గహపతయో, కజఙ్గలికా భిక్ఖునీ. మహాపఞ్ఞా, గహపతయో, కజఙ్గలికా భిక్ఖునీ. మఞ్చేపి తుమ్హే, గహపతయో, ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ, అహమ్పి చేతం ఏవమేవం [ఏవమేవ (క॰) మ॰ ని॰ ౧.౨౦౫ పస్సితబ్బం] బ్యాకరేయ్యం యథా తం కజఙ్గలికాయ భిక్ఖునియా బ్యాకతం. ఏసో చేవ తస్స [ఏసో చేవేతస్స (మ॰ ని॰ ౧.౨౦౫)] అత్థో. ఏవఞ్చ నం ధారేయ్యాథా’’తి. అట్ఠమం.

౯. పఠమకోసలసుత్తం

౨౯. ‘‘యావతా, భిక్ఖవే, కాసికోసలా, యావతా రఞ్ఞో పసేనదిస్స కోసలస్స విజితం [విజితే (సీ॰ క॰)], రాజా తత్థ పసేనది కోసలో అగ్గమక్ఖాయతి. రఞ్ఞోపి ఖో, భిక్ఖవే, పసేనదిస్స కోసలస్స అత్థేవ అఞ్ఞథత్తం అత్థి విపరిణామో. ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో తస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. తస్మిం నిబ్బిన్దన్తో అగ్గే విరజ్జతి, పగేవ హీనస్మిం.

‘‘యావతా, భిక్ఖవే, చన్దిమసూరియా పరిహరన్తి దిసా భన్తి విరోచమానా, తావ సహస్సధా లోకో. తస్మిం సహస్సధా లోకే సహస్సం చన్దానం సహస్సం సూరియానం [సురియానం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] సహస్సం సినేరుపబ్బతరాజానం

సహస్సం జమ్బుదీపానం సహస్సం అపరగోయానానం సహస్సం ఉత్తరకురూనం సహస్సం పుబ్బవిదేహానం చత్తారి మహాసముద్దసహస్సాని చత్తారి మహారాజసహస్సాని సహస్సం చాతుమహారాజికానం సహస్సం తావతింసానం సహస్సం యామానం సహస్సం తుసితానం సహస్సం నిమ్మానరతీనం సహస్సం పరనిమ్మితవసవత్తీనం సహస్సం బ్రహ్మలోకానం. యావతా, భిక్ఖవే, సహస్సీ లోకధాతు, మహాబ్రహ్మా తత్థ అగ్గమక్ఖాయతి. మహాబ్రహ్మునోపి ఖో, భిక్ఖవే, అత్థేవ అఞ్ఞథత్తం అత్థి విపరిణామో. ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో తస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. తస్మిం నిబ్బిన్దన్తో అగ్గే విరజ్జతి, పగేవ హీనస్మిం.

"హోతి సో, భిక్ఖవే, సమయో యం అయం లోకో సంవట్టతి. సంవట్టమానే, భిక్ఖవే, లోకే యేభుయ్యేన సత్తా ఆభస్సరసంవత్తనికా [ఆభస్సరవత్తనికా (సీ. స్యా.)] భవన్తి. తే తత్థ హోన్తి మనోమయా పీతిభక్ఖా సయంపభా అన్తలిక్ఖేచరా సుభట్ఠాయినో చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠన్తి. సంవట్టమానే, భిక్ఖవే, లోకే ఆభస్సరా దేవా అగ్గమక్ఖాయన్తి. ఆభస్సరానమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, దేవానం అత్థేవ అఞ్ఞథత్తం అత్థి విపరిణామో. ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో తస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి . తస్మిం నిబ్బిన్దన్తో అగ్గే విరజ్జతి, పగేవ హీనస్మిం.

[అ. ని. ౧౦.౨౫] "దసయిమాని, భిక్ఖవే, కసిణాయతనాని. కతమాని దస? పథవీకసిణమేకో సఞ్జానాతి ఉద్ధం అధో తిరియం అద్వయం అప్పమాణం; ఆపోకసిణమేకో సఞ్జానాతి...పే.... తేజోకసిణమేకో సఞ్జానాతి... వాయోకసిణమేకో సఞ్జానాతి... నీలకసిణమేకో సఞ్జానాతి... పీతకసిణమేకో సఞ్జానాతి... లోహితకసిణమేకో సఞ్జానాతి... ఓదాతకసిణమేకో సఞ్జానాతి... ఆకాసకసిణమేకో సఞ్జానాతి... విఞ్ఞాణకసిణమేకో సఞ్జానాతి ఉద్ధం అధో తిరియం అద్వయం అప్పమాణం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, దస కసిణాయతనాని.

"ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, ఇమేసం దసన్నం కసిణాయతనానం యదిదం విఞ్ఞాణకసిణం ఏకో సఞ్జానాతి ఉద్ధం అధో తిరియం అద్వయం అప్పమాణం. ఏవంసఞ్ఞినోపి ఖో, భిక్ఖవే, సన్తి సత్తా. ఏవంసఞ్ఞీనమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, సత్తానం అత్థేవ అఞ్ఞథత్తం అత్థి విపరిణామో. ఏవం పస్సం , భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో తస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. తస్మిం నిబ్బిన్దన్తో అగ్గే విరజ్జతి, పగేవ హీనస్మిం.

[దీ. ని. ౩.౩౩౮, ౩౫౮; అ. ని. ౮.౬౫] "అట్ఠిమాని, భిక్ఖవే, అభిభాయతనాని. కతమాని అట్ఠ? అజ్ఝత్తం రూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పరిత్తాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని; 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి, ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం పఠమం అభిభాయతనం.

"అజ్ఝత్తం రూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి అప్పమాణాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని; 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి, ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం దుతియం అభిభాయతనం.

"అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పరిత్తాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని; 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి, ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం తతియం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి అప్పమాణాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని; ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి, ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం చతుత్థం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి నీలాని నీలవణ్ణాని నీలనిదస్సనాని నీలనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ ఉమాపుప్ఫం నీలం నీలవణ్ణం నీలనిదస్సనం నీలనిభాసం, సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం నీలం నీలవణ్ణం నీలనిదస్సనం నీలనిభాసం; ఏవమేవం అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి నీలాని నీలవణ్ణాని నీలనిదస్సనాని నీలనిభాసాని; ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి, ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం పఞ్చమం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పీతాని పీతవణ్ణాని పీతనిదస్సనాని పీతనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ కణికారపుప్ఫం పీతం పీతవణ్ణం పీతనిదస్సనం పీతనిభాసం, సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం పీతం పీతవణ్ణం పీతనిదస్సనం పీతనిభాసం; ఏవమేవం అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పీతాని పీతవణ్ణాని పీతనిదస్సనాని పీతనిభాసాని; ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి, ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం ఛట్ఠం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి లోహితకాని లోహితకవణ్ణాని లోహితకనిదస్సనాని లోహితకనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ బన్ధుజీవకపుప్ఫం లోహితకం లోహితకవణ్ణం లోహితకనిదస్సనం లోహితకనిభాసం, సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం లోహితకం లోహితకవణ్ణం లోహితకనిదస్సనం లోహితకనిభాసం; ఏవమేవం అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి లోహితకాని లోహితకవణ్ణాని లోహితకనిదస్సనాని లోహితకనిభాసాని; ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి, ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం సత్తమం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి ఓదాతాని ఓదాతవణ్ణాని ఓదాతనిదస్సనాని ఓదాతనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ ఓసధితారకా ఓదాతా ఓదాతవణ్ణా ఓదాతనిదస్సనా ఓదాతనిభాసా, సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం ఓదాతం ఓదాతవణ్ణం ఓదాతనిదస్సనం ఓదాతనిభాసం; ఏవమేవం అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి ఓదాతాని ఓదాతవణ్ణాని ఓదాతనిదస్సనాని ఓదాతనిభాసాని; ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి, ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం అట్ఠమం అభిభాయతనం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, అట్ఠ అభిభాయతనాని.

“ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, ఇమేసం అట్ఠన్నం అభిభాయతనానం యదిదం అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి ఓదాతాని ఓదాతవణ్ణాని ఓదాతనిదస్సనాని ఓదాతనిభాసాని; ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి, ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఏవంసఞ్ఞినోపి ఖో, భిక్ఖవే, సన్తి సత్తా. ఏవంసఞ్ఞీనమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, సత్తానం అత్థేవ అఞ్ఞథత్తం అత్థి విపరిణామో. ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో తస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. తస్మిం నిబ్బిన్దన్తో అగ్గే విరజ్జతి, పగేవ హీనస్మిం.

“చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, పటిపదా. కతమా చతస్సో? దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో పటిపదా.

“ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, ఇమాసం చతున్నం పటిపదానం యదిదం సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా. ఏవంపటిపన్నాపి ఖో, భిక్ఖవే, సన్తి సత్తా. ఏవంపటిపన్నానమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, సత్తానం అత్థేవ అఞ్ఞథత్తం అత్థి విపరిణామో. ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో తస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. తస్మిం నిబ్బిన్దన్తో అగ్గే విరజ్జతి, పగేవ హీనస్మిం.

“చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సఞ్ఞా. కతమా చతస్సో? పరిత్తమేకో సఞ్జానాతి, మహగ్గతమేకో సఞ్జానాతి, అప్పమాణమేకో సఞ్జానాతి, ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనమేకో సఞ్జానాతి – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో సఞ్ఞా.

“ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, ఇమాసం చతున్నం సఞ్ఞానం యదిదం ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనమేకో సఞ్జానాతి. ఏవంసఞ్ఞినోపి ఖో, భిక్ఖవే, సన్తి సత్తా. ఏవంసఞ్ఞీనమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, సత్తానం అత్థేవ అఞ్ఞథత్తం అత్థి విపరిణామో. ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో తస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. తస్మిం నిబ్బిన్దన్తో అగ్గే విరజ్జతి, పగేవ హీనస్మిం.

“ఏతదగ్గం , భిక్ఖవే, బాహిరకానం దిట్ఠిగతానం యదిదం ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, న భవిస్సామి, న మే భవిస్సతీ’తి. ఏవందిట్ఠినో, భిక్ఖవే , ఏతం పాటికఙ్ఖం – ‘యా చాయం భవే అప్పటికుల్యతా, సా చస్స న భవిస్సతి; యా చాయం భవనిరోధే పాటికుల్యతా, సా చస్స న భవిస్సతీ’తి. ఏవందిట్ఠినోపి ఖో, భిక్ఖవే, సన్తి సత్తా. ఏవందిట్ఠీనమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, సత్తానం అత్థేవ అఞ్ఞథత్తం అత్థి విపరిణామో. ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో తస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. తస్మిం నిబ్బిన్దన్తో అగ్గే విరజ్జతి, పగేవ హీనస్మిం.

“సన్తి, భిక్ఖవే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా పరమత్థవిసుద్ధిం పఞ్ఞాపేన్తి. ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, పరమత్థవిసుద్ధిం పఞ్ఞాపేన్తానం యదిదం సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తే తదభిఞ్ఞాయ తస్స సచ్ఛికిరియాయ ధమ్మం దేసేన్తి. ఏవంవాదినోపి ఖో, భిక్ఖవే, సన్తి సత్తా. ఏవంవాదీనమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, సత్తానం అత్థేవ అఞ్ఞథత్తం అత్థి విపరిణామో. ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో తస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. తస్మిం నిబ్బిన్దన్తో అగ్గే విరజ్జతి, పగేవ హీనస్మిం.

“సన్తి, భిక్ఖవే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా పరమదిట్ఠధమ్మనిబ్బానం పఞ్ఞాపేన్తి. ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, పరమదిట్ఠధమ్మనిబ్బానం పఞ్ఞాపేన్తానం యదిదం ఛన్నం ఫస్సాయతనానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం విదిత్వా అనుపాదా విమోక్ఖో. ఏవంవాదిం ఖో మం, భిక్ఖవే, ఏవమక్ఖాయిం ఏకే సమణబ్రాహ్మణా అసతా తుచ్ఛా ముసా అభూతేన అబ్భాచిక్ఖన్తి – ‘సమణో గోతమో న కామానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేతి, న రూపానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేతి, న వేదనానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేతీ’తి. కామానఞ్చాహం , భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేమి, రూపానఞ్చ పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేమి, వేదనానఞ్చ పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేమి, దిట్ఠేవ ధమ్మే నిచ్ఛాతో నిబ్బుతో సీతిభూతో అనుపాదా పరినిబ్బానం పఞ్ఞాపేమీ”తి. నవమం.

౧౦. దుతియకోసలసుత్తం

౩౦. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన రాజా పసేనది కోసలో ఉయ్యోధికా నివత్తో హోతి విజితసఙ్గామో లద్ధాధిప్పాయో. అథ ఖో రాజా పసేనది కోసలో యేన ఆరామో తేన పాయాసి. యావతికా యానస్స భూమి, యానేన గన్త్వా యానా పచ్చోరోహిత్వా పత్తికోవ ఆరామం పావిసి. తేన ఖో

పన సమయేన సమ్బహులా భిక్ఖూ అబ్భోకాసే చఙ్కమన్తి. అథ ఖో రాజా పసేనది కోసలో యేన తే భిక్ఖూ తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – “కహం ను ఖో, భన్తే, భగవా ఏతరహి విహరతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో. దస్సనకామా హి మయం, భన్తే, తం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధ”న్తి. “ఏసో, మహారాజ, విహారో సంవుతద్వారో. తేన అప్పసద్దో ఉపసఙ్కమిత్వా అతరమానో ఆళిన్దం పవిసిత్వా ఉక్కాసిత్వా అగ్గళం ఆకోటేహి; వివరిస్సతి తే భగవా ద్వార”న్తి.

అథ ఖో రాజా పసేనది కోసలో యేన సో విహారో సంవుతద్వారో, తేన అప్పసద్దో ఉపసఙ్కమిత్వా అతరమానో ఆళిన్దం పవిసిత్వా ఉక్కాసిత్వా అగ్గళం ఆకోటేసి. వివరి భగవా ద్వారం. అథ ఖో రాజా పసేనది కోసలో విహారం పవిసిత్వా భగవతో పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా భగవతో పాదాని ముఖేన చ పరిచుమ్బతి పాణీహి చ పరిసమ్బాహతి నామఞ్చ సావేతి – “రాజాహం, భన్తే, పసేనది కోసలో; రాజాహం, భన్తే , పసేనది కోసలో”తి.

“కం పన త్వం, మహారాజ, అత్థవసం సమ్పస్సమానో ఇమస్మిం సరీరే ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోసి, మేత్తూపహారం ఉపదంసేసీ”తి? “కతఞ్ఞుతం ఖో అహం, భన్తే, కతవేదితం సమ్పస్సమానో భగవతి ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోమి, మేత్తూపహారం ఉపదంసేమి.

“భగవా హి, భన్తే, బహుజనహితాయ పటిపన్నో బహుజనసుఖాయ బహునో జనస్స అరియే ఞాయే పతిట్ఠాపితా యదిదం కల్యాణధమ్మతాయ కుసలధమ్మతాయ. యమ్పి, భన్తే, భగవా బహుజనహితాయ పటిపన్నో బహుజనసుఖాయ బహునో జనస్స అరియే ఞాయే పతిట్ఠాపితా యదిదం కల్యాణధమ్మతాయ కుసలధమ్మతాయ, ఇదమ్పి ఖో అహం, భన్తే, అత్థవసం సమ్పస్సమానో భగవతి ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోమి, మేత్తూపహారం ఉపదంసేమి.

“పున చపరం, భన్తే, భగవా సీలవా వుద్ధసీలో అరియసీలో కుసలసీలో కుసలసీలేన సమన్నాగతో. యమ్పి, భన్తే, భగవా సీలవా వుద్ధసీలో అరియసీలో కుసలసీలో కుసలసీలేన సమన్నాగతో, ఇదమ్పి ఖో అహం, భన్తే, అత్థవసం సమ్పస్సమానో భగవతి ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోమి, మేత్తూపహారం ఉపదంసేమి.

“పున చపరం, భన్తే, భగవా దీఘరత్తం ఆరఞ్ఞికో, అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవతి. యమ్పి, భన్తే, భగవా దీఘరత్తం ఆరఞ్ఞికో, అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవతి, ఇదమ్పి ఖో అహం, భన్తే, అత్థవసం సమ్పస్సమానో భగవతి ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోమి, మేత్తూపహారం ఉపదంసేమి.

“పున చపరం, భన్తే, భగవా సన్తుట్ఠో ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన. యమ్పి, భన్తే, భగవా సన్తుట్ఠో ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన, ఇదమ్పి ఖో అహం, భన్తే, అత్థవసం సమ్పస్సమానో భగవతి ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోమి, మేత్తూపహారం ఉపదంసేమి. “పున చపరం, భన్తే, భగవా ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. యమ్పి, భన్తే, భగవా ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స, ఇదమ్పి ఖో అహం, భన్తే, అత్థవసం సమ్పస్సమానో భగవతి ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోమి, మేత్తూపహారం ఉపదంసేమి.

“పున చపరం, భన్తే, భగవా యాయం కథా అభిసల్లేఖికా చేతోవివరణసప్పాయా, సేయ్యథిదం – అప్పిచ్ఛకథా సన్తుట్ఠికథా పవివేకకథా అసంసగ్గకథా వీరియారమ్భకథా సీలకథా సమాధికథా పఞ్ఞాకథా విముత్తికథా విముత్తిఞాణదస్సనకథా, ఏవరూపాయ కథాయ నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ. యమ్పి, భన్తే, భగవా యాయం కథా అభిసల్లేఖికా చేతోవివరణసప్పాయా, సేయ్యథిదం – అప్పిచ్ఛకథా...పే.... విముత్తిఞాణదస్సనకథా, ఏవరూపాయ కథాయ నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, ఇదమ్పి ఖో అహం, భన్తే, అత్థవసం సమ్పస్సమానో భగవతి ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోమి, మేత్తూపహారం ఉపదంసేమి.

“పున చపరం, భన్తే, భగవా చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ. యమ్పి, భన్తే, భగవా చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, ఇదమ్పి ఖో అహం, భన్తే, అత్థవసం సమ్పస్సమానో భగవతి ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోమి, మేత్తూపహారం ఉపదంసేమి.

“పున చపరం, భన్తే, భగవా అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తాలీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే – ‘అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో’తి. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. యమ్పి, భన్తే, భగవా అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో...పే.... ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, ఇదమ్పి ఖో అహం, భన్తే, అత్థవసం సమ్పస్సమానో భగవతి ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోమి, మేత్తూపహారం ఉపదంసేమి.

“పున చపరం, భన్తే, భగవా దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి – ‘ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా; ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా’తి, ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి...పే.... యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి. యమ్పి, భన్తే, భగవా దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన...పే.... యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి, ఇదమ్పి ఖో అహం, భన్తే, అత్థవసం సమ్పస్సమానో భగవతి ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోమి, మేత్తూపహారం ఉపదంసేమి.

“పున చపరం, భన్తే, భగవా ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. యమ్పి, భన్తే, భగవా ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం...పే॰... సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, ఇదమ్పి ఖో అహం, భన్తే, అత్థవసం సమ్పస్సమానో భగవతి ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోమి, మేత్తూపహారం ఉపదంసేమి.

“హన్ద చ దాని మయం, భన్తే, గచ్ఛామ. బహుకిచ్చా మయం బహుకరణీయా”తి. “యస్స దాని త్వం, మహారాజ, కాలం మఞ్ఞసీ”తి. అథ ఖో రాజా పసేనది కోసలో ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామీతి. దసమం.

మహావగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

సీహాధివుత్తి కాయేన, చున్దేన కసిణేన చ;
కాళీ చ ద్వే మహాపఞ్ఞా, కోసలేహి పరే దువేతి.

౪. ఉపాలివగ్గో

౧. ఉపాలిసుత్తం

౩౧. అథ ఖో ఆయస్మా ఉపాలి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఉపాలి భగవన్తం ఏతదవోచ – "కతి ను ఖో, భన్తే, అత్థవసే పటిచ్చ తథాగతేన సావకానం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం, పాతిమోక్ఖం ఉద్దిట్ఠ"న్తి?

"దస ఖో, ఉపాలి, అత్థవసే పటిచ్చ తథాగతేన సావకానం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం, పాతిమోక్ఖం ఉద్దిట్ఠం. కతమే దస? సఙ్ఘసుట్ఠుతాయ, సఙ్ఘఫాసుతాయ, దుమ్మఙ్కూనం పుగ్గలానం నిగ్గహాయ, పేసలానం భిక్ఖూనం ఫాసువిహారాయ, దిట్ఠధమ్మికానం ఆసవానం సంవరాయ, సమ్పరాయికానం ఆసవానం పటిఘాతాయ, అప్పసన్నానం పసాదాయ, పసన్నానం భియ్యోభావాయ, సద్ధమ్మట్ఠితియా, వినయానుగ్గహాయ – ఇమే ఖో, ఉపాలి, దస అత్థవసే పటిచ్చ తథాగతేన సావకానం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం, పాతిమోక్ఖం ఉద్దిట్ఠ"న్తి. పఠమం.

౨. పాతిమోక్ఖట్ఠపనాసుత్తం

౩౨. "కతి ను ఖో, భన్తే, పాతిమోక్ఖట్ఠపనా"తి? "దస ఖో, ఉపాలి, పాతిమోక్ఖట్ఠపనా. కతమే దస? పారాజికో తస్సం పరిసాయం నిసిన్నో హోతి , పారాజికకథా విప్పకతా హోతి, అనుపసమ్పన్నో తస్సం పరిసాయం నిసిన్నో హోతి, అనుపసమ్పన్నకథా విప్పకతా హోతి, సిక్ఖం పచ్చక్ఖాతకో తస్సం పరిసాయం నిసిన్నో హోతి, సిక్ఖం పచ్చక్ఖాతకకథా విప్పకతా హోతి, పణ్డకో తస్సం పరిసాయం నిసిన్నో హోతి, పణ్డకకథా విప్పకతా హోతి, భిక్ఖునిదూసకో తస్సం పరిసాయం నిసిన్నో హోతి, భిక్ఖునిదూసకకథా విప్పకతా హోతి – ఇమే ఖో, ఉపాలి, దస పాతిమోక్ఖట్ఠపనా"తి. దుతియం.

౩. ఉబ్బాహికాసుత్తం

౩౩. [చూళవ. ౨౩౧] "కతిహి ను ఖో, భన్తే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఉబ్బాహికాయ సమ్మన్నితబ్బో"తి? "దసహి ఖో, ఉపాలి, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఉబ్బాహికాయ సమ్మన్నితబ్బో. కతమేహి దసహి? ఇధుపాలి, భిక్ఖు సీలవా హోతి; పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు; బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం [సత్థా సబ్యఞ్జనా (సీ.) ఏవముపరిపి] కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; ఉభయాని ఖో పనస్స పాతిమోక్ఖాని విత్థారేన స్వాగతాని హోన్తి సువిభత్తాని సుప్పవత్తీని సువినిచ్ఛితాని సుత్తసో అనుబ్యఞ్జనసో; వినయే ఖో పన ఠితో హోతి అసంహీరో; పటిబలో హోతి ఉభో అత్థపచ్చత్థికే సఞ్ఞాపేతుం పఞ్ఞాపేతుం నిజ్ఝాపేతుం పేక్ఖేతుం పసాదేతుం; అధికరణసముప్పాదవూపసమకుసలో హోతి – అధికరణం జానాతి; అధికరణసముదయం జానాతి; అధికరణనిరోధం జానాతి; అధికరణనిరోధగామినిం పటిపదం జానాతి. ఇమేహి ఖో, ఉపాలి, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఉబ్బాహికాయ సమ్మన్నితబ్బో"తి. తతియం.

౪. ఉపసమ్పదాసుత్తం

౩౪. “కతిహి ను ఖో, భన్తే, ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా ఉపసమ్పాదేతబ్బ”న్తి? “దసహి ఖో, ఉపాలి, ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా ఉపసమ్పాదేతబ్బం. కతమేహి దసహి? ఇధుపాలి, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు; బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; పాతిమోక్ఖం ఖో పనస్స విత్థారేన స్వాగతం హోతి సువిభత్తం సుప్పవత్తం సువినిచ్ఛితం సుత్తసో అనుబ్యఞ్జనసో; పటిబలో హోతి గిలానం ఉపట్ఠాతుం వా ఉపట్ఠాపేతుం వా; పటిబలో హోతి అనభిరతిం వూపకాసేతుం వా వూపకాసాపేతుం వా; పటిబలో హోతి ఉప్పన్నం కుక్కుచ్చం ధమ్మతో వినోదేతుం; పటిబలో హోతి ఉప్పన్నం దిట్ఠిగతం ధమ్మతో వివేచేతుం; పటిబలో హోతి అధిసీలే సమాదపేతుం; పటిబలో హోతి అధిచిత్తే సమాదపేతుం; పటిబలో హోతి అధిపఞ్ఞాయ సమాదపేతుం. ఇమేహి ఖో, ఉపాలి, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా ఉపసమ్పాదేతబ్బ”న్తి. చతుత్థం.

౫. నిస్సయసుత్తం

౩౫. “కతిహి ను ఖో, భన్తే, ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా నిస్సయో దాతబ్బో”తి? “దసహి ఖో, ఉపాలి, ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా నిస్సయో దాతబ్బో. కతమేహి దసహి? ఇధుపాలి, భిక్ఖు సీలవా హోతి…పే.… సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు; బహుస్సుతో హోతి…పే.… దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; పాతిమోక్ఖం ఖో పనస్స విత్థారేన స్వాగతం హోతి సువిభత్తం సుప్పవత్తం సువినిచ్ఛితం సుత్తసో అనుబ్యఞ్జనసో; పటిబలో హోతి గిలానం ఉపట్ఠాతుం వా ఉపట్ఠాపేతుం వా; పటిబలో హోతి అనభిరతిం వూపకాసేతుం వా వూపకాసాపేతుం వా; పటిబలో హోతి ఉప్పన్నం కుక్కుచ్చం ధమ్మతో వినోదేతుం; పటిబలో హోతి ఉప్పన్నం దిట్ఠిగతం ధమ్మతో వివేచేతుం; పటిబలో హోతి అధిసీలే…పే.… అధిచిత్తే… అధిపఞ్ఞాయ సమాదపేతుం. ఇమేహి ఖో, ఉపాలి, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా నిస్సయో దాతబ్బో”తి. పఞ్చమం.

౬. సామణేరసుత్తం

౩౬. “కతిహి ను ఖో, భన్తే, ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా సామణేరో ఉపట్ఠాపేతబ్బో”తి? “దసహి ఖో, ఉపాలి, ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా సామణేరో ఉపట్ఠాపేతబ్బో. కతమేహి దసహి? ఇధుపాలి, భిక్ఖు సీలవా హోతి…పే.… సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు; బహుస్సుతో హోతి…పే.… దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; పాతిమోక్ఖం ఖో పనస్స విత్థారేన స్వాగతం హోతి సువిభత్తం సుప్పవత్తం సువినిచ్ఛితం సుత్తసో అనుబ్యఞ్జనసో; పటిబలో హోతి గిలానం ఉపట్ఠాతుం వా ఉపట్ఠాపేతుం వా; పటిబలో హోతి అనభిరతిం వూపకాసేతుం వా వూపకాసాపేతుం వా; పటిబలో హోతి ఉప్పన్నం కుక్కుచ్చం ధమ్మతో వినోదేతుం; పటిబలో హోతి ఉప్పన్నం దిట్ఠిగతం ధమ్మతో వివేచేతుం; పటిబలో హోతి అధిసీలే సమాదపేతుం; పటిబలో హోతి అధిచిత్తే సమాదపేతుం; పటిబలో హోతి అధిపఞ్ఞాయ సమాదపేతుం. ఇమేహి ఖో, ఉపాలి, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా సామణేరో ఉపట్ఠాపేతబ్బో”తి. ఛట్ఠం.

౭. సఙ్ఘభేదసుత్తం

౩౭. ‘‘‘సఙ్ఘభేదో సఙ్ఘభేదో’తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, సఙ్ఘో భిన్నో హోతీ’’తి? ‘‘ఇధుపాలి, భిక్ఖూ అధమ్మం ధమ్మోతి దీపేన్తి, ధమ్మం అధమ్మోతి దీపేన్తి, అవినయం వినయోతి దీపేన్తి, వినయం అవినయోతి దీపేన్తి, అభాసితం అలపితం తథాగతేన భాసితం లపితం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, భాసితం లపితం తథాగతేన అభాసితం అలపితం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, అనాచిణ్ణం తథాగతేన ఆచిణ్ణం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, ఆచిణ్ణం తథాగతేన అనాచిణ్ణం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, అపఞ్ఞత్తం తథాగతేన పఞ్ఞత్తం తథాగతేనాతి దీపేన్తి , పఞ్ఞత్తం తథాగతేన అపఞ్ఞత్తం తథాగతేనాతి దీపేన్తి. తే ఇమేహి దసహి వత్థూహి అవకస్సన్తి అపకస్సన్తి ఆవేని [ఆవేనిం (చూళవ॰ ౩౫౨) ఆవేణి, ఆవేణికం (తత్థేవ అధోలిపి)] కమ్మాని కరోన్తి ఆవేని పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసన్తి. ఏత్తావతా ఖో, ఉపాలి, సఙ్ఘో భిన్నో హోతీ’’తి. సత్తమం.

౮. సఙ్ఘసామగ్గీసుత్తం

౩౮. [చూళవ॰ ౩౫౩] ‘‘‘సఙ్ఘసామగ్గీ సఙ్ఘసామగ్గీ’తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, సఙ్ఘో సమగ్గో హోతీ’’తి? ‘‘ఇధుపాలి, భిక్ఖూ అధమ్మం అధమ్మోతి దీపేన్తి, ధమ్మం ధమ్మోతి దీపేన్తి, అవినయం అవినయోతి దీపేన్తి, వినయం వినయోతి దీపేన్తి, అభాసితం అలపితం తథాగతేన అభాసితం అలపితం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, భాసితం లపితం తథాగతేన భాసితం లపితం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, అనాచిణ్ణం తథాగతేన అనాచిణ్ణం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, ఆచిణ్ణం తథాగతేన ఆచిణ్ణం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, అపఞ్ఞత్తం తథాగతేన అపఞ్ఞత్తం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, పఞ్ఞత్తం తథాగతేన పఞ్ఞత్తం తథాగతేనాతి దీపేన్తి. తే ఇమేహి దసహి వత్థూహి న అవకస్సన్తి న అపకస్సన్తి న ఆవేని కమ్మాని కరోన్తి న ఆవేని పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసన్తి. ఏత్తావతా ఖో, ఉపాలి, సఙ్ఘో సమగ్గో హోతీ’’తి. అట్ఠమం.

౯. పఠమఆనన్దసుత్తం

౩౯. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘‘సఙ్ఘభేదో సఙ్ఘభేదో’తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, సఙ్ఘో భిన్నో హోతీ’’తి ? ‘‘ఇధానన్ద, భిక్ఖూ అధమ్మం ధమ్మోతి దీపేన్తి, ధమ్మం అధమ్మోతి దీపేన్తి, అవినయం వినయోతి దీపేన్తి…పే॰… పఞ్ఞత్తం తథాగతేన అపఞ్ఞత్తం తథాగతేనాతి దీపేన్తి. తే ఇమేహి దసహి వత్థూహి అవకస్సన్తి అపకస్సన్తి ఆవేని కమ్మాని కరోన్తి ఆవేని పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసన్తి. ఏత్తావతా ఖో, ఆనన్ద, సఙ్ఘో భిన్నో హోతీ’’తి.

‘‘సమగ్గం పన, భన్తే, సఙ్ఘం భిన్దిత్వా కిం సో పసవతీ’’తి? ‘‘కప్పట్ఠికం, ఆనన్ద, కిబ్బిసం పసవతీ’’తి. ‘‘కిం పన, భన్తే, కప్పట్ఠికం కిబ్బిస’’న్తి? ‘‘కప్పం, ఆనన్ద, నిరయమ్హి పచ్చతీతి –

‘‘ఆపాయికో నేరయికో, కప్పట్ఠో సఙ్ఘభేదకో;
వగ్గరతో అధమ్మట్ఠో, యోగక్ఖేమా పధంసతి;
సఙ్ఘం సమగ్గం భిన్దిత్వా [భేత్వాన (సీ॰ స్యా॰), భిత్వాన (క॰) చూళవ॰ ౩౫౪; ఇతివు॰ ౧౮; కథావ॰ ౬౫౭] కప్పం
నిరయమ్హి పచ్చతీ’’తి. నవమం;

౧౦. దుతియఆనన్దసుత్తం

౪౦. "'సఙ్ఘసామగ్గీ సఙ్ఘసామగ్గీ'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, సఙ్ఘో సమగ్గో హోతీ"తి? "ఇధానన్ద, భిక్ఖూ అధమ్మం అధమ్మోతి దీపేన్తి, ధమ్మం ధమ్మోతి దీపేన్తి, అవినయం అవినయోతి దీపేన్తి , వినయం వినయోతి దీపేన్తి, అభాసితం అలపితం తథాగతేన అభాసితం అలపితం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, భాసితం లపితం తథాగతేన భాసితం లపితం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, అనాచిణ్ణం తథాగతేన అనాచిణ్ణం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, ఆచిణ్ణం తథాగతేన ఆచిణ్ణం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, అపఞ్ఞత్తం తథాగతేన అపఞ్ఞత్తం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, పఞ్ఞత్తం తథాగతేన పఞ్ఞత్తం తథాగతేనాతి దీపేన్తి. తే ఇమేహి దసహి వత్థూహి న అవకస్సన్తి న అపకస్సన్తి న ఆవేని కమ్మాని కరోన్తి న ఆవేని పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసన్తి. ఏత్తావతా ఖో, ఆనన్ద, సఙ్ఘో సమగ్గో హోతీ"తి.

"భిన్నం పన, భన్తే, సఙ్ఘం సమగ్గం కత్వా కిం సో పసవతీ"తి? "బ్రహ్మం, ఆనన్ద, పుఞ్ఞం పసవతీ"తి. "కిం పన, భన్తే, బ్రహ్మం పుఞ్ఞ"న్తి? "కప్పం, ఆనన్ద, సగ్గమ్హి మోదతీతి –

"సుఖా సఙ్ఘస్స సామగ్గీ, సమగ్గానఞ్చ అనుగ్గహో;
సమగ్గరతో ధమ్మట్ఠో, యోగక్ఖేమా న ధంసతి;
సఙ్ఘం సమగ్గం కత్వాన, కప్పం సగ్గమ్హి మోదతీ"తి. దసమం;

ఉపాలివగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

ఉపాలి ఠపనా ఉబ్బాహో, ఉపసమ్పదనిస్సయా;
సామణేరో చ ద్వే భేదా, ఆనన్దేహి పరే దువేతి.

౫. అక్కోసవగ్గో

౧. వివాదసుత్తం

౪౧. అథ ఖో ఆయస్మా ఉపాలి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఉపాలి భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన సఙ్ఘే భణ్డనకలహవిగ్గహవివాదా ఉప్పజ్జన్తి, భిక్ఖూ చ న ఫాసు [ఫాసుం (?)] విహరన్తీ"తి? "ఇధుపాలి, భిక్ఖూ అధమ్మం ధమ్మోతి దీపేన్తి, ధమ్మం అధమ్మోతి దీపేన్తి, అవినయం వినయోతి దీపేన్తి, వినయం అవినయోతి దీపేన్తి, అభాసితం అలపితం తథాగతేన భాసితం లపితం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, భాసితం లపితం తథాగతేన అభాసితం అలపితం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, అనాచిణ్ణం తథాగతేన ఆచిణ్ణం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, ఆచిణ్ణం తథాగతేన అనాచిణ్ణం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, అపఞ్ఞత్తం తథాగతేన పఞ్ఞత్తం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, పఞ్ఞత్తం తథాగతేన అపఞ్ఞత్తం తథాగతేనాతి దీపేన్తి. అయం ఖో, ఉపాలి, హేతు అయం పచ్చయో, యేన సఙ్ఘే భణ్డనకలహవిగ్గహవివాదా ఉప్పజ్జన్తి, భిక్ఖూ చ న ఫాసు విహరన్తీ"తి. పఠమం.

౨. పఠమవివాదమూలసుత్తం

౪౨. "కతి ను ఖో, భన్తే, వివాదమూలానీ"తి? "దస ఖో, ఉపాలి, వివాదమూలాని. కతమాని దస? ఇధుపాలి, భిక్ఖూ అధమ్మం ధమ్మోతి దీపేన్తి, ధమ్మం అధమ్మోతి దీపేన్తి, అవినయం వినయోతి దీపేన్తి, వినయం అవినయోతి దీపేన్తి, అభాసితం అలపితం తథాగతేన భాసితం లపితం తథాగతేనాతి దీపేన్తి , భాసితం లపితం తథాగతేన అభాసితం అలపితం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, అనాచిణ్ణం తథాగతేన ఆచిణ్ణం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, ఆచిణ్ణం తథాగతేన అనాచిణ్ణం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, అపఞ్ఞత్తం తథాగతేన పఞ్ఞత్తం తథాగతేనాతి దీపేన్తి, పఞ్ఞత్తం తథాగతేన అపఞ్ఞత్తం తథాగతేనాతి దీపేన్తి. ఇమాని ఖో, ఉపాలి, దస వివాదమూలానీ"తి. దుతియం.

౩. దుతియవివాదమూలసుత్తం

౪౩. "కతి ను ఖో, భన్తే, వివాదమూలానీ"తి? "దస ఖో, ఉపాలి, వివాదమూలాని. కతమాని దస? ఇధుపాలి, భిక్ఖూ అనాపత్తిం ఆపత్తీతి దీపేన్తి, ఆపత్తిం అనాపత్తీతి దీపేన్తి, లహుకం ఆపత్తిం గరుకాపత్తీతి దీపేన్తి , గరుకం ఆపత్తిం లహుకాపత్తీతి దీపేన్తి, దుట్ఠుల్లం ఆపత్తిం అదుట్ఠుల్లాపత్తీతి దీపేన్తి, అదుట్ఠుల్లం ఆపత్తిం దుట్ఠుల్లాపత్తీతి దీపేన్తి, సావసేసం ఆపత్తిం అనవసేసాపత్తీతి దీపేన్తి, అనవసేసం ఆపత్తిం సావసేసాపత్తీతి దీపేన్తి , సప్పటికమ్మం ఆపత్తిం అప్పటికమ్మాపత్తీతి దీపేన్తి, అప్పటికమ్మం ఆపత్తిం సప్పటికమ్మాపత్తీతి దీపేన్తి. ఇమాని ఖో, ఉపాలి, దస వివాదమూలానీ"తి. తతియం.

౪. కుసినారసుత్తం

౪౪. ఏకం సమయం భగవా కుసినారాయం విహరతి బలిహరణే వనసణ్డే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

[చూళవ॰ ౩౯౯; పరి॰ ౪౩౬] “చోదకేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా పరం చోదేతుకామేన పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం పచ్చవేక్ఖిత్వా పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠాపేత్వా పరో చోదేతబ్బో. కతమే పఞ్చ ధమ్మా అజ్ఝత్తం పచ్చవేక్ఖితబ్బా? చోదకేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా పరం చోదేతుకామేన ఏవం పచ్చవేక్ఖితబ్బం – ‘పరిసుద్ధకాయసమాచారో ను ఖోమ్హి, పరిసుద్ధేనమ్హి కాయసమాచారేన సమన్నాగతో అచ్ఛిద్దేన అప్పటిమంసేన. సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో’తి? నో చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పరిసుద్ధకాయసమాచారో హోతి పరిసుద్ధేన కాయసమాచారేన సమన్నాగతో అచ్ఛిద్దేన అప్పటిమంసేన, తస్స భవన్తి వత్తారో – ‘ఇఙ్ఘ తావ ఆయస్మా కాయికం సిక్ఖస్సూ’తి, ఇతిస్స భవన్తి వత్తారో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, చోదకేన భిక్ఖునా పరం చోదేతుకామేన ఏవం పచ్చవేక్ఖితబ్బం – ‘పరిసుద్ధవచీసమాచారో ను ఖోమ్హి, పరిసుద్ధేనమ్హి వచీసమాచారేన సమన్నాగతో అచ్ఛిద్దేన అప్పటిమంసేన. సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో’తి? నో చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పరిసుద్ధవచీసమాచారో హోతి పరిసుద్ధేన వచీసమాచారేన సమన్నాగతో అచ్ఛిద్దేన అప్పటిమంసేన, తస్స భవన్తి వత్తారో – ‘ఇఙ్ఘ తావ ఆయస్మా వాచసికం సిక్ఖస్సూ’తి, ఇతిస్స భవన్తి వత్తారో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, చోదకేన భిక్ఖునా పరం చోదేతుకామేన ఏవం పచ్చవేక్ఖితబ్బం – ‘మేత్తం ను ఖో మే చిత్తం పచ్చుపట్ఠితం సబ్రహ్మచారీసు అనాఘాతం. సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో’తి? నో చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో మేత్తం చిత్తం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు అనాఘాతం, తస్స భవన్తి వత్తారో – ‘ఇఙ్ఘ తావ ఆయస్మా సబ్రహ్మచారీసు మేత్తం చిత్తం ఉపట్ఠాపేహీ’తి, ఇతిస్స భవన్తి వత్తారో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, చోదకేన భిక్ఖునా పరం చోదేతుకామేన ఏవం పచ్చవేక్ఖితబ్బం – ‘బహుస్సుతో ను ఖోమ్హి సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపా మే ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో’తి? నో చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా, తస్స భవన్తి వత్తారో – ‘ఇఙ్ఘ తావ ఆయస్మా ఆగమం పరియాపుణస్సూ’తి, ఇతిస్స భవన్తి వత్తారో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, చోదకేన భిక్ఖునా పరం చోదేతుకామేన ఏవం పచ్చవేక్ఖితబ్బం – ‘ఉభయాని ఖో పన మే పాతిమోక్ఖాని విత్థారేన స్వాగతాని హోన్తి సువిభత్తాని సుప్పవత్తీని సువినిచ్ఛితాని సుత్తసో అనుబ్యఞ్జనసో. సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో’తి? నో చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఉభయాని పాతిమోక్ఖాని విత్థారేన స్వాగతాని హోన్తి సువిభత్తాని సుప్పవత్తీని సువినిచ్ఛితాని సుత్తసో అనుబ్యఞ్జనసో, ‘ఇదం పనాయస్మా, కత్థ వుత్తం భగవతా’తి, ఇతి పుట్ఠో న సమ్పాయిస్సతి. తస్స భవన్తి వత్తారో – ‘ఇఙ్ఘ తావ ఆయస్మా వినయం సిక్ఖస్సూ’తి, ఇతిస్స భవన్తి వత్తారో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా అజ్ఝత్తం పచ్చవేక్ఖితబ్బా.

“కతమే పఞ్చ ధమ్మా అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠాపేతబ్బా? ‘కాలేన వక్ఖామి, నో అకాలేన; భూతేన వక్ఖామి, నో అభూతేన; సణ్హేన వక్ఖామి, నో ఫరుసేన; అత్థసంహితేన వక్ఖామి, నో అనత్థసంహితేన; మేత్తచిత్తో వక్ఖామి, నో దోసన్తరో’తి – ఇమే పఞ్చ ధమ్మా

అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠాపేతబ్బా. చోదకేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా పరం చోదేతుకామేన ఇమే పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఇమే పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠాపేత్వా పరో చోదేతబ్బో"తి. చతుత్థం.

౫. రాజన్తేపురప్పవేసనసుత్తం

౪౫. [పాచి. ౪౯౭] "దసయిమే , భిక్ఖవే, ఆదీనవా రాజన్తేపురప్పవేసనే. కతమే దస? ఇధ, భిక్ఖవే, రాజా మహేసియా సద్ధిం నిసిన్నో హోతి. తత్ర భిక్ఖు పవిసతి. మహేసీ వా భిక్ఖుం దిస్వా సితం పాతుకరోతి, భిక్ఖు వా మహేసిం దిస్వా సితం పాతుకరోతి. తత్థ రఞ్ఞో ఏవం హోతి – 'అద్ధా ఇమేసం కతం వా కరిస్సన్తి వా'తి! అయం, భిక్ఖవే, పఠమో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, రాజా బహుకిచ్చో బహుకరణీయో అఞ్ఞతరం ఇత్థిం గన్త్వా న సరతి – 'సా తేన గబ్భం గణ్హాతి'. తత్థ రఞ్ఞో ఏవం హోతి – 'న ఖో ఇధ అఞ్ఞో కోచి పవిసతి, అఞ్ఞత్ర పబ్బజితేన. సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ'న్తి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో అన్తేపురే అఞ్ఞతరం రతనం నస్సతి. తత్థ రఞ్ఞో ఏవం హోతి – 'న ఖో ఇధ అఞ్ఞో కోచి పవిసతి, అఞ్ఞత్ర పబ్బజితేన. సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ'న్తి. అయం, భిక్ఖవే, తతియో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో అన్తేపురే అబ్భన్తరా గుయ్హమన్తా బహిద్ధా సమ్భేదం గచ్ఛన్తి. తత్థ రఞ్ఞో ఏవం హోతి – 'న ఖో ఇధ అఞ్ఞో కోచి పవిసతి, అఞ్ఞత్ర పబ్బజితేన . సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ'న్తి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో అన్తేపురే పితా వా పుత్తం పత్థేతి పుత్తో వా పితరం పత్థేతి. తేసం ఏవం హోతి – 'న ఖో ఇధ అఞ్ఞో కోచి పవిసతి, అఞ్ఞత్ర పబ్బజితేన. సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ'న్తి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, రాజా నీచట్ఠానియం ఉచ్చే ఠానే ఠపేతి. యేసం తం అమనాపం తేసం ఏవం హోతి – 'రాజా ఖో పబ్బజితేన సంసట్ఠో. సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ'న్తి. అయం, భిక్ఖవే, ఛట్ఠో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, రాజా ఉచ్చట్ఠానియం నీచే ఠానే ఠపేతి. యేసం తం అమనాపం తేసం ఏవం హోతి – 'రాజా ఖో పబ్బజితేన సంసట్ఠో. సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ'న్తి. అయం, భిక్ఖవే, సత్తమో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, రాజా అకాలే సేనం ఉయ్యోజేతి. యేసం తం అమనాపం తేసం ఏవం హోతి – 'రాజా ఖో పబ్బజితేన సంసట్ఠో. సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ'న్తి. అయం, భిక్ఖవే, అట్ఠమో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, రాజా కాలే సేనం ఉయ్యోజేత్వా అన్తరామగ్గతో నివత్తాపేతి. యేసం తం అమనాపం తేసం ఏవం హోతి – 'రాజా ఖో పబ్బజితేన సంసట్ఠో. సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ'న్తి. అయం, భిక్ఖవే, నవమో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో అన్తేపురం హత్థిసమ్మద్దం అస్ససమ్మద్దం రథసమ్మద్దం రజనీయాని రూపసద్దగన్ధరసఫోట్ఠబ్బాని, యాని న పబ్బజితస్స సారుప్పాని. అయం, భిక్ఖవే, దసమో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ఆదీనవా రాజన్తేపురప్పవేసనే”తి. పఞ్చమం.

౬. సక్కసుత్తం

౪౬. ఏకం సమయం భగవా సక్కేసు విహరతి కపిలవత్థుస్మిం నిగ్రోధారామే. అథ ఖో సమ్బహులా సక్కా ఉపాసకా తదహుపోసథే యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నే ఖో సక్కే ఉపాసకే భగవా ఏతదవోచ – “అపి ను తుమ్హే, సక్కా, అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథం ఉపవసథా”తి? “అప్పేకదా మయం, భన్తే, అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథం ఉపవసామ, అప్పేకదా న ఉపవసామా”తి. “తేసం వో, సక్కా, అలాభా తేసం దుల్లద్ధం, యే తుమ్హే ఏవం సోకసభయే జీవితే మరణసభయే జీవితే అప్పేకదా అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథం ఉపవసథ, అప్పేకదా న ఉపవసథ.

“తం కిం మఞ్ఞథ, సక్కా, ఇధ పురిసో యేన కేనచి కమ్మట్ఠానేన అనాపజ్జ అకుసలం దివసం అడ్ఢకహాపణం నిబ్బిసేయ్య. దక్ఖో పురిసో ఉట్ఠానసమ్పన్నోతి అలం వచనాయా”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, సక్కా, ఇధ పురిసో యేన కేనచి కమ్మట్ఠానేన అనాపజ్జ అకుసలం దివసం కహాపణం నిబ్బిసేయ్య. దక్ఖో పురిసో ఉట్ఠానసమ్పన్నోతి అలం వచనాయా”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం, మఞ్ఞథ, సక్కా, ఇధ పురిసో యేన కేనచి కమ్మట్ఠానేన అనాపజ్జ అకుసలం దివసం ద్వే కహాపణే నిబ్బిసేయ్య ... తయో కహాపణే నిబ్బిసేయ్య... చత్తారో కహాపణే నిబ్బిసేయ్య... పఞ్చ కహాపణే నిబ్బిసేయ్య... ఛ కహాపణే నిబ్బిసేయ్య... సత్త కహాపణే నిబ్బిసేయ్య... అట్ఠ కహాపణే నిబ్బిసేయ్య... నవ కహాపణే నిబ్బిసేయ్య... దస కహాపణే నిబ్బిసేయ్య... వీస కహాపణే నిబ్బిసేయ్య... తింస కహాపణే నిబ్బిసేయ్య... చత్తారీసం కహాపణే నిబ్బిసేయ్య... పఞ్ఞాసం కహాపణే నిబ్బిసేయ్య... కహాపణసతం నిబ్బిసేయ్య. దక్ఖో పురిసో ఉట్ఠానసమ్పన్నోతి అలం వచనాయా”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, సక్కా, అపి ను సో పురిసో దివసే దివసే కహాపణసతం కహాపణసహస్సం నిబ్బిసమానో లద్ధం లద్ధం నిక్ఖిపన్తో వస్ససతాయుకో వస్ససతజీవీ మహన్తం భోగక్ఖన్ధం అధిగచ్ఛేయ్యా”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, సక్కా, అపి ను సో పురిసో భోగహేతు భోగనిదానం భోగాధికరణం ఏకం వా రత్తిం ఏకం వా దివసం ఉపడ్ఢం వా రత్తిం ఉపడ్ఢం వా దివసం ఏకన్తసుఖప్పటిసంవేదీ విహరేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “కామా హి, భన్తే, అనిచ్చా తుచ్ఛా ముసా మోసధమ్మా”తి.

“ఇధ పన వో, సక్కా, మమ సావకో దస వస్సాని అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో యథా మయానుసిట్ఠం తథా పటిపజ్జమానో సతమ్పి వస్సాని సతమ్పి వస్ససతాని సతమ్పి వస్ససహస్సాని ఏకన్తసుఖప్పటిసంవేదీ విహరేయ్య. సో చ ఖ్వస్స సకదాగామీ వా అనాగామీ వా అపణ్ణకం వా సోతాపన్నో. తిట్ఠన్తు, సక్కా, దస వస్సాని.

ఇధ మమ సావకో నవ వస్సాని... అట్ఠ వస్సాని... సత్త వస్సాని... ఛ వస్సాని... పఞ్చ వస్సాని చత్తారి వస్సాని... తీణి వస్సాని... ద్వే వస్సాని... ఏకం వస్సం అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో యథా మయానుసిట్ఠం తథా పటిపజ్జమానో సతమ్పి వస్సాని సతమ్పి వస్ససతాని సతమ్పి వస్ససహస్సాని ఏకన్తసుఖప్పటిసంవేదీ విహరేయ్య, సో చ ఖ్వస్స సకదాగామీ వా అనాగామీ వా అపణ్ణకం వా సోతాపన్నో. తిట్ఠతు, సక్కా, ఏకం వస్సం.

ఇధ మమ సావకో దస మాసే అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో యథా మయానుసిట్ఠం తథా పటిపజ్జమానో సతమ్పి వస్సాని సతమ్పి వస్ససతాని సతమ్పి వస్ససహస్సాని ఏకన్తసుఖప్పటిసంవేదీ విహరేయ్య, సో చ ఖ్వస్స సకదాగామీ వా అనాగామీ వా అపణ్ణకం వా సోతాపన్నో. తిట్ఠన్తు, సక్కా, దస మాసా.

ఇధ మమ సావకో నవ మాసే... అట్ఠ మాసే... సత్త మాసే... ఛ మాసే... పఞ్చ మాసే... చత్తారో మాసే... తయో మాసే... ద్వే మాసే... ఏకం మాసం... అడ్ఢమాసం అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో యథా మయానుసిట్ఠం తథా పటిపజ్జమానో సతమ్పి వస్సాని సతమ్పి వస్ససతాని సతమ్పి వస్ససహస్సాని ఏకన్తసుఖప్పటిసంవేదీ విహరేయ్య, సో చ ఖ్వస్స సకదాగామీ వా అనాగామీ వా అపణ్ణకం వా సోతాపన్నో. తిట్ఠతు, సక్కా, అడ్ఢమాసో.

ఇధ మమ సావకో దస రత్తిన్దివే [రత్తిదివే (క.)] అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో యథా మయానుసిట్ఠం తథా పటిపజ్జమానో సతమ్పి వస్సాని సతమ్పి వస్ససతాని సతమ్పి వస్ససహస్సాని ఏకన్తసుఖప్పటిసంవేదీ విహరేయ్య, సో చ ఖ్వస్స సకదాగామీ వా అనాగామీ వా అపణ్ణకం వా సోతాపన్నో. తిట్ఠన్తు, సక్కా, దస రత్తిన్దివా.

ఇధ మమ సావకో నవ రత్తిన్దివే... అట్ఠ రత్తిన్దివే... సత్త రత్తిన్దివే... ఛ రత్తిన్దివే... పఞ్చ రత్తిన్దివే... చత్తారో రత్తిన్దివే... తయో రత్తిన్దివే... ద్వే రత్తిన్దివే... ఏకం రత్తిన్దివం అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో యథా మయానుసిట్ఠం తథా పటిపజ్జమానో సతమ్పి వస్సాని సతమ్పి వస్ససతాని సతమ్పి వస్ససహస్సాని ఏకన్తసుఖప్పటిసంవేదీ విహరేయ్య, సో చ ఖ్వస్స సకదాగామీ వా అనాగామీ వా అపణ్ణకం వా సోతాపన్నో. తేసం వో, సక్కా, అలాభా తేసం దుల్లద్ధం, యే తుమ్హే ఏవం సోకసభయే జీవితే మరణసభయే జీవితే అప్పేకదా అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథం ఉపవసథ, అప్పేకదా న ఉపవసథా"తి. "ఏతే మయం, భన్తే, అజ్జతగ్గే అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథం ఉపవసిస్సామా"తి. ఛట్ఠం.

౭. మహాలిసుత్తం

౪౭. ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. అథ ఖో మహాలి లిచ్ఛవి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో మహాలి లిచ్ఛవి భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే హేతు, కో పచ్చయో పాపస్స కమ్మస్స కిరియాయ పాపస్స కమ్మస్స పవత్తియా"తి? "లోభో ఖో, మహాలి, హేతు, లోభో పచ్చయో పాపస్స కమ్మస్స కిరియాయ పాపస్స కమ్మస్స పవత్తియా. దోసో ఖో, మహాలి, హేతు, దోసో పచ్చయో పాపస్స కమ్మస్స కిరియాయ పాపస్స కమ్మస్స పవత్తియా. మోహో ఖో, మహాలి, హేతు, మోహో పచ్చయో పాపస్స కమ్మస్స కిరియాయ పాపస్స కమ్మస్స పవత్తియా. అయోనిసో మనసికారో ఖో, మహాలి, హేతు, అయోనిసో మనసికారో పచ్చయో పాపస్స కమ్మస్స కిరియాయ పాపస్స కమ్మస్స పవత్తియా. మిచ్ఛాపణిహితం ఖో, మహాలి, చిత్తం హేతు, మిచ్ఛాపణిహితం చిత్తం పచ్చయో పాపస్స కమ్మస్స కిరియాయ పాపస్స

కమ్మస్స పవత్తియాతి. అయం ఖో, మహాలి, హేతు, అయం పచ్చయో పాపస్స కమ్మస్స కిరియాయ పాపస్స కమ్మస్స పవత్తియా"తి.

"కో పన, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో కల్యాణస్స కమ్మస్స కిరియాయ కల్యాణస్స కమ్మస్స పవత్తియా"తి? "అలోభో ఖో, మహాలి, హేతు, అలోభో పచ్చయో కల్యాణస్స కమ్మస్స కిరియాయ కల్యాణస్స కమ్మస్స పవత్తియా. అదోసో ఖో, మహాలి, హేతు, అదోసో పచ్చయో కల్యాణస్స కమ్మస్స కిరియాయ కల్యాణస్స కమ్మస్స పవత్తియా. అమోహో ఖో, మహాలి, హేతు, అమోహో పచ్చయో కల్యాణస్స కమ్మస్స కిరియాయ కల్యాణస్స కమ్మస్స పవత్తియా. యోనిసో మనసికారో ఖో, మహాలి, హేతు, యోనిసో మనసికారో పచ్చయో కల్యాణస్స కమ్మస్స కిరియాయ కల్యాణస్స కమ్మస్స పవత్తియా. సమ్మాపణిహితం ఖో, మహాలి, చిత్తం హేతు, సమ్మాపణిహితం చిత్తం పచ్చయో కల్యాణస్స కమ్మస్స కిరియాయ కల్యాణస్స కమ్మస్స పవత్తియా. అయం ఖో, మహాలి, హేతు, అయం పచ్చయో కల్యాణస్స కమ్మస్స కిరియాయ కల్యాణస్స కమ్మస్స పవత్తియా. ఇమే చ, మహాలి, దస ధమ్మా లోకే న సంవిజ్జేయ్యుం, నయిధ పఞ్ఞాయేథ అధమ్మచరియావిసమచరియాతి వా ధమ్మచరియాసమచరియాతి వా. యస్మా చ ఖో, మహాలి, ఇమే దస ధమ్మా లోకే సంవిజ్జన్తి, తస్మా పఞ్ఞాయతి అధమ్మచరియావిసమచరియాతి వా ధమ్మచరియాసమచరియాతి వా"తి. సత్తమం.

౮. పబ్బజితఅభిణ్హసుత్తం

౪౮. "దసయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా పబ్బజితేన అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బా . కతమే దస? 'వేవణ్ణియమ్హి అజ్ఝుపగతో'తి పబ్బజితేన అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం; 'పరపటిబద్ధా మే జీవికా'తి పబ్బజితేన అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం; 'అఞ్ఞో మే ఆకప్పో కరణీయో'తి పబ్బజితేన అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం; 'కచ్చి ను ఖో మే అత్తా సీలతో న ఉపవదతీ'తి పబ్బజితేన అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం; 'కచ్చి ను ఖో మం అనువిచ్చ విఞ్ఞూ సబ్రహ్మచారీ సీలతో న ఉపవదన్తీ'తి పబ్బజితేన అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం; 'సబ్బేహి మే పియేహి మనాపేహి నానాభావో వినాభావో'తి పబ్బజితేన అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం; 'కమ్మస్సకోమ్హి కమ్మదాయాదో కమ్మయోని కమ్మబన్ధు కమ్మపటిసరణో, యం కమ్మం కరిస్సామి కల్యాణం వా పాపకం వా తస్స దాయాదో భవిస్సామీ'తి పబ్బజితేన అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం; 'కథంభూతస్స మే రత్తిన్దివా వీతివత్తన్తీ'తి పబ్బజితేన అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం; 'కచ్చి ను ఖో అహం సుఞ్ఞాగారే అభిరమామీ'తి పబ్బజితేన అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం; 'అత్థి ను ఖో మే ఉత్తరి మనుస్సధమ్మా అలమరియఞాణదస్సనవిసేసో అధిగతో, యేనాహం [యోహం (సీ. పీ. క.), సోహం (స్యా.)] పచ్ఛిమే కాలే సబ్రహ్మచారీహి పుట్ఠో న మఙ్కు భవిస్సామీ'తి పబ్బజితేన అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ధమ్మా పబ్బజితేన అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బా"తి. అట్ఠమం.

౯. సరీరట్ఠధమ్మసుత్తం

౪౯. "దసయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సరీరట్ఠా. కతమే దస? సీతం, ఉణ్హం, జిఘచ్ఛా, పిపాసా, ఉచ్చారో, పస్సావో, కాయసంవరో, వచీసంవరో, ఆజీవసంవరో, పోనోభవికో [పోనోబ్భవికో (క.)] భవసఙ్ఖారో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ధమ్మా సరీరట్ఠా"తి. నవమం.

౧౦. భణ్డనసుత్తం

౫౦. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా భిక్ఖూ పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తా ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిసిన్నా సన్నిపతితా భణ్డనజాతా కలహజాతా వివాదాపన్నా అఞ్ఞమఞ్ఞం ముఖసత్తీహి వితుదన్తా విహరన్తి.

అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన ఉపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "కాయ నుత్థ, భిక్ఖవే, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా సన్నిపతితా, కా చ పన వో అన్తరాకథా విప్పకతా"తి?

"ఇధ మయం, భన్తే, పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తా ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిసిన్నా సన్నిపతితా భణ్డనజాతా కలహజాతా వివాదాపన్నా అఞ్ఞమఞ్ఞం ముఖసత్తీహి వితుదన్తా విహరామా"తి. "న ఖో పనేతం, భిక్ఖవే, తుమ్హాకం పతిరూపం కులపుత్తానం సద్ధాయ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితానం, యం తుమ్హే భణ్డనజాతా కలహజాతా వివాదాపన్నా అఞ్ఞమఞ్ఞం ముఖసత్తీహి వితుదన్తా విహరేయ్యాథ.

"దసయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సారణీయా పియకరణా గరుకరణా [పియకరాణా గరుకరాణా (?)] సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తన్తి. కతమే దస? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి...పే.... సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బహుస్సుతో హోతి...పే.... దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కల్యాణమిత్తో హోతి కల్యాణసహాయో కల్యాణసమ్పవఙ్కో. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కల్యాణమిత్తో హోతి కల్యాణసహాయో కల్యాణసమ్పవఙ్కో, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సువచో హోతి సోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఖమో పదక్ఖిణగ్గాహీ అనుసాసనిం. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సువచో హోతి సోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఖమో పదక్ఖిణగ్గాహీ అనుసాసనిం, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాని తాని సబ్రహ్మచారీనం ఉచ్చావచాని కింకరణీయాని – తత్థ దక్ఖో హోతి అనలసో, తత్రుపాయాయ వీమంసాయ సమన్నాగతో అలం కాతుం అలం సంవిధాతుం. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాని తాని

సబ్రహ్మచారీనం ఉచ్చావచాని కింకరణీయాని – తత్థ దక్ఖో హోతి అనలసో తత్రుపాయాయ వీమంసాయ సమన్నాగతో అలం కాతుం అలం సంవిధాతుం, అయమ్పి ధమ్మో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మకామో హోతి పియసముదాహారో, అభిధమ్మే అభివినయే ఉళారపామోజ్జో. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మకామో హోతి పియసముదాహారో, అభిధమ్మే అభివినయే ఉళారపామోజ్జో, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో… పే… సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సతిమా హోతి, పరమేన సతినేపక్కేన సమన్నాగతో, చిరకతమ్పి చిరభాసితమ్పి సరితా అనుస్సరితా. యమ్పి , భిక్ఖవే, భిక్ఖు సతిమా హోతి, పరమేన సతినేపక్కేన సమన్నాగతో, చిరకతమ్పి చిరభాసితమ్పి సరితా అనుస్సరితా, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో…పే… సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్ఞవా హోతి, ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్ఞవా హోతి, ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో…పే… సంవత్తతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ధమ్మా సారణీయా పియకరణా గరుకరణా సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తన్తీ”తి. దసమం.

అక్కోసవగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

వివాదా ద్వే చ మూలాని, కుసినారపవేసనే;
సక్కో మహాలి అభిణ్హం, సరీరట్ఠా చ భణ్డనాతి.

పఠమపణ్ణాసకం సమత్తం.

౨. దుతియపణ్ణాసకం

(౬) ౧. సచిత్తవగ్గో

౧. సచిత్తసుత్తం

౫౧. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘భిక్ఖవో’’తి. ‘‘భదన్తే’’తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

‘‘నో చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పరచిత్తపరియాయకుసలో హోతి, అథ ‘సచిత్తపరియాయకుసలో భవిస్సామీ’తి [భవిస్సామాతి (స్యా.)] – ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బం.

‘‘కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సచిత్తపరియాయకుసలో హోతి? సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఇత్థీ వా పురిసో వా దహరో యువా మణ్డనకజాతికో ఆదాసే వా పరిసుద్ధే పరియోదాతే అచ్ఛే వా ఉదకపత్తే సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో సచే తత్థ పస్సతి రజం వా అఙ్గణం వా, తస్సేవ రజస్స వా అఙ్గణస్స వా పహానాయ వాయమతి. నో చే తత్థ పస్సతి రజం వా అఙ్గణం వా, తేనేవత్తమనో హోతి పరిపుణ్ణసఙ్కప్పో – ‘లాభా వత మే, పరిసుద్ధం వత మే’తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పచ్చవేక్ఖణా బహుకారా [భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో బహుకారో (క.)] హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు – ‘అభిజ్ఝాలు ను ఖో బహులం విహరామి, అనభిజ్ఝాలు ను ఖో బహులం విహరామి, బ్యాపన్నచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి, అబ్యాపన్నచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి, థినమిద్ధపరియుట్ఠితో ను ఖో బహులం విహరామి, విగతథినమిద్ధో ను ఖో బహులం విహరామి , ఉద్ధతో ను ఖో బహులం విహరామి, అనుద్ధతో ను ఖో బహులం విహరామి, విచికిచ్ఛో ను ఖో బహులం విహరామి, తిణ్ణవిచికిచ్ఛో ను ఖో బహులం విహరామి, కోధనో ను ఖో బహులం విహరామి, అక్కోధనో ను ఖో బహులం విహరామి, సంకిలిట్ఠచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి, అసంకిలిట్ఠచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి , సారద్ధకాయో ను ఖో బహులం విహరామి, అసారద్ధకాయో ను ఖో బహులం విహరామి, కుసీతో ను ఖో బహులం విహరామి, ఆరద్ధవీరియో ను ఖో బహులం విహరామి, అసమాహితో ను ఖో బహులం విహరామి, సమాహితో ను ఖో బహులం విహరామీ’తి.

‘‘సచే , భిక్ఖవే, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అభిజ్ఝాలు బహులం విహరామి, బ్యాపన్నచిత్తో బహులం విహరామి, థినమిద్ధపరియుట్ఠితో బహులం విహరామి, ఉద్ధతో బహులం విహరామి, విచికిచ్ఛో బహులం విహరామి, కోధనో బహులం విహరామి, సంకిలిట్ఠచిత్తో బహులం విహరామి, సారద్ధకాయో బహులం విహరామి, కుసీతో బహులం విహరామి, అసమాహితో బహులం విహరామీ’తి, తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా తేసంయేవ పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఆదిత్తచేలో వా ఆదిత్తసీసో వా. తస్సేవ చేలస్స వా సీసస్స వా నిబ్బాపనాయ అధిమత్తం ఛన్దఞ్చ వాయామఞ్చ ఉస్సాహఞ్చ ఉస్సోళ్హిఞ్చ అప్పటివానిఞ్చ సతిఞ్చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరేయ్య. ఏవమేవం ఖో తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా తేసంయేవ పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం.

‘‘సచే పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అనభిజ్ఝాలు బహులం విహరామి, అబ్యాపన్నచిత్తో బహులం విహరామి, విగతథినమిద్ధో బహులం విహరామి, అనుద్ధతో బహులం విహరామి, తిణ్ణవిచికిచ్ఛో బహులం విహరామి,

అక్కోధనో బహులం విహరామి, అసంకిలిట్ఠచిత్తో బహులం విహరామి, అసారద్ధకాయో బహులం విహరామి, ఆరద్ధవీరియో బహులం విహరామి, సమాహితో బహులం విహరామీ'తి, తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా తేసుయేవ కుసలేసు ధమ్మేసు పతిట్ఠాయ ఉత్తరి ఆసవానం ఖయాయ యోగో కరణీయో"తి. పఠమం.

౨. సారిపుత్తసుత్తం

౫౨. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఆవుసో భిక్ఖవే"తి. "ఆవుసో"తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

"నో చే, ఆవుసో, భిక్ఖు పరచిత్తపరియాయకుసలో హోతి, అథ 'సచిత్తపరియాయకుసలో భవిస్సామీ'తి – ఏవఞ్హి వో, ఆవుసో, సిక్ఖితబ్బం.

"కథఞ్చావుసో , భిక్ఖు సచిత్తపరియాయకుసలో హోతి? సేయ్యథాపి, ఆవుసో, ఇత్థీ వా పురిసో వా దహరో యువా మణ్డనకజాతికో ఆదాసే వా పరిసుద్ధే పరియోదాతే అచ్ఛే వా ఉదపత్తే సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో సచే తత్థ పస్సతి రజం వా అఙ్గణం వా, తస్సేవ రజస్స వా అఙ్గణస్స వా పహానాయ వాయమతి. నో చే తత్థ పస్సతి రజం వా అఙ్గణం వా, తేనేవత్తమనో హోతి పరిపుణ్ణసఙ్కప్పో – 'లాభా వత మే, పరిసుద్ధం వత మే'తి.

ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖునో పచ్చవేక్ఖణా బహుకారా హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు – 'అభిజ్ఝాలు ను ఖో బహులం విహరామి, అనభిజ్ఝాలు ను ఖో బహులం విహరామి, బ్యాపన్నచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి, అబ్యాపన్నచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి, థినమిద్ధపరియుట్ఠితో ను ఖో బహులం విహరామి, విగతథినమిద్ధో ను ఖో బహులం విహరామి, ఉద్ధతో ను ఖో బహులం విహరామి, అనుద్ధతో ను ఖో బహులం విహరామి, విచికిచ్ఛో ను ఖో బహులం విహరామి, తిణ్ణవిచికిచ్ఛో ను ఖో బహులం విహరామి, కోధనో ను ఖో బహులం విహరామి, అక్కోధనో ను ఖో బహులం విహరామి, సంకిలిట్ఠచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి, అసంకిలిట్ఠచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి, సారద్ధకాయో ను ఖో బహులం విహరామి, అసారద్ధకాయో ను ఖో బహులం విహరామి, కుసీతో ను ఖో బహులం విహరామి, ఆరద్ధవీరియో ను ఖో బహులం విహరామి, సమాహితో ను ఖో బహులం విహరామి, అసమాహితో ను ఖో బహులం విహరామీ'తి.

"సచే, ఆవుసో, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – 'అభిజ్ఝాలు బహులం విహరామి...పే.... అసమాహితో బహులం విహరామీ'తి, తేనావుసో, భిక్ఖునా తేసంయేవ పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, ఆదిత్తచేలో వా ఆదిత్తసీసో వా. తస్సేవ చేలస్స వా సీసస్స వా నిబ్బాపనాయ అధిమత్తం ఛన్దఞ్చ వాయామఞ్చ ఉస్సాహఞ్చ ఉస్సోళ్హిఞ్చ అప్పటివానిఞ్చ సతిఞ్చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరేయ్య. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, తేన భిక్ఖునా తేసంయేవ పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం.

"సచే పనావుసో, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – 'అనభిజ్ఝాలు బహులం విహరామి...పే.... సమాహితో బహులం విహరామీ'తి, తేనావుసో, భిక్ఖునా తేసుయేవ కుసలేసు ధమ్మేసు పతిట్ఠాయ ఉత్తరి ఆసవానం ఖయాయ యోగో

కరణీయో”తి. దుతియం.

౩. ఠితిసుత్తం

౫౩. “ఠితిమ్పాహం , భిక్ఖవే, న వణ్ణయామి కుసలేసు ధమ్మేసు, పగేవ పరిహానిం. వుడ్ఢిఞ్చ ఖో అహం, భిక్ఖవే, వణ్ణయామి కుసలేసు ధమ్మేసు, నో ఠితిం నో హానిం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, హాని హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, నో ఠితి నో వుడ్ఢి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యత్తకో హోతి సద్ధాయ సీలేన సుతేన చాగేన పఞ్ఞాయ పటిభానేన, తస్స తే ధమ్మా నేవ తిట్ఠన్తి నో వడ్ఢన్తి. హానిమేతం, భిక్ఖవే, వదామి కుసలేసు ధమ్మేసు, నో ఠితిం నో వుడ్ఢిం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, హాని హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, నో ఠితి నో వుడ్ఢి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే ఠితి హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, నో హాని నో వుడ్ఢి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యత్తకో హోతి సద్ధాయ సీలేన సుతేన చాగేన పఞ్ఞాయ పటిభానేన, తస్స తే ధమ్మా నేవ హాయన్తి నో వడ్ఢన్తి . ఠితిమేతం, భిక్ఖవే, వదామి కుసలేసు ధమ్మేసు, నో హానిం నో వుడ్ఢిం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ఠితి హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, నో వుడ్ఢి నో హాని.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, వుడ్ఢి హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, నో ఠితి నో హాని? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యత్తకో హోతి సద్ధాయ సీలేన సుతేన చాగేన పఞ్ఞాయ పటిభానేన, తస్స తే ధమ్మా నేవ తిట్ఠన్తి నో హాయన్తి. వుడ్ఢిమేతం, భిక్ఖవే, వదామి కుసలేసు ధమ్మేసు, నో ఠితిం నో హానిం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, వుడ్ఢి హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, నో ఠితి నో హాని.

“నో చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పరచిత్తపరియాయకుసలో హోతి, అథ ‘సచిత్తపరియాయకుసలో భవిస్సామీ’తి – ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సచిత్తపరియాయకుసలో హోతి? సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, ఇత్థీ వా పురిసో వా దహరో యువా మణ్డనకజాతికో ఆదాసే వా పరిసుద్ధే పరియోదాతే అచ్ఛే వా ఉదపత్తే సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో సచే తత్థ పస్సతి రజం వా అఙ్గణం వా, తస్సేవ రజస్స వా అఙ్గణస్స వా పహానాయ వాయమతి. నో చే తత్థ పస్సతి రజం వా అఙ్గణం వా, తేనేవత్తమనో హోతి పరిపుణ్ణసఙ్కప్పో – ‘లాభా వత మే, పరిసుద్ధం వత మే’తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పచ్చవేక్ఖణా బహుకారా హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు – ‘అభిజ్ఝాలు ను ఖో బహులం విహరామి, అనభిజ్ఝాలు ను ఖో బహులం విహరామి, బ్యాపన్నచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి, అబ్యాపన్నచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి, థినమిద్ధపరియుట్ఠితో ను ఖో బహులం విహరామి, విగతథినమిద్ధో ను ఖో బహులం విహరామి, ఉద్ధతో ను ఖో బహులం విహరామి, అనుద్ధతో ను ఖో బహులం విహరామి, విచికిచ్ఛో ను ఖో బహులం విహరామి, తిణ్ణవిచికిచ్ఛో ను ఖో బహులం విహరామి, కోధనో ను ఖో బహులం విహరామి, అక్కోధనో ను ఖో బహులం విహరామి, సంకిలిట్ఠచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి, అసంకిలిట్ఠచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి, సారద్ధకాయో ను ఖో బహులం విహరామి, అసారద్ధకాయో ను ఖో బహులం విహరామి, కుసీతో ను ఖో బహులం విహరామి, ఆరద్ధవీరియో ను ఖో బహులం విహరామి, సమాహితో ను ఖో బహులం విహరామి, అసమాహితో ను ఖో బహులం విహరామీ’తి.

“సచే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అభిజ్ఝాలు బహులం విహరామి, బ్యాపన్నచిత్తో బహులం విహరామి, థినమిద్ధపరియుట్ఠితో బహులం విహరామి, ఉద్ధతో బహులం విహరామి, విచికిచ్ఛో బహులం విహరామి, కోధనో బహులం విహరామి, సంకిలిట్ఠచిత్తో బహులం విహరామి, సారద్ధకాయో బహులం విహరామి, కుసీతో బహులం విహరామి, అసమాహితో బహులం విహరామీ’తి, తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా తేసంయేవ పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఆదిత్తచేలో వా ఆదిత్తసీసో వా. తస్సేవ చేలస్స వా సీసస్స వా నిబ్బాపనాయ అధిమత్తం ఛన్దఞ్చ వాయామఞ్చ ఉస్సాహఞ్చ ఉస్సోళ్హిఞ్చ అప్పటివానిఞ్చ సతిఞ్చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరేయ్య; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తేన భిక్ఖునా తేసంయేవ పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం.

“సచే పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అనభిజ్ఝాలు బహులం విహరామి, అబ్యాపన్నచిత్తో బహులం విహరామి, విగతథినమిద్ధో బహులం విహరామి, అనుద్ధతో బహులం విహరామి, తిణ్ణవిచికిచ్ఛో బహులం విహరామి, అక్కోధనో బహులం విహరామి, అసంకిలిట్ఠచిత్తో బహులం విహరామి, అసారద్ధకాయో బహులం విహరామి, ఆరద్ధవీరియో బహులం విహరామి, సమాహితో బహులం విహరామీ’తి, తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా తేసుయేవ కుసలేసు ధమ్మేసు పతిట్ఠాయ ఉత్తరి ఆసవానం ఖయాయ యోగో కరణీయో”తి. తతియం.

౪. సమథసుత్తం

౫౪. “నో చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పరచిత్తపరియాయకుసలో హోతి, అథ ‘సచిత్తపరియాయకుసలో భవిస్సామీ’తి – ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సచిత్తపరియాయకుసలో హోతి? సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఇత్థీ వా పురిసో వా దహరో యువా మణ్డనకజాతికో ఆదాసే వా పరిసుద్ధే పరియోదాతే అచ్ఛే వా ఉదపత్తే సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో సచే తత్థ పస్సతి రజం వా అఙ్గణం వా, తస్సేవ రజస్స వా అఙ్గణస్స వా పహానాయ వాయమతి. నో చే తత్థ పస్సతి రజం వా అఙ్గణం వా, తేనేవత్తమనో హోతి పరిపుణ్ణసఙ్కప్పో – ‘లాభా వత మే, పరిసుద్ధం వత మే’తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పచ్చవేక్ఖణా బహుకారా హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు – ‘లాభీ ను ఖోమ్హి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, న ను ఖోమ్హి లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, లాభీ ను ఖోమ్హి అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, న ను ఖోమ్హి లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయా’తి.

“సచే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘లాభీమ్హి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, న లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయా’తి, తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా అజ్ఝత్తం చేతోసమథే పతిట్ఠాయ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ యోగో కరణీయో. సో అపరేన సమయేన లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ.

“సచే పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘లాభీమ్హి అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, న లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్సా’తి, తేన, భిక్ఖవే , భిక్ఖునా అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ పతిట్ఠాయ అజ్ఝత్తం చేతోసమథే యోగో కరణీయో. సో అపరేన సమయేన లాభీ చేవ హోతి అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ లాభీ చ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స.

“సచే, పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘న లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, న లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయా’తి, తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా తేసంయేవ కుసలానం ధమ్మానం పటిలాభాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఆదిత్తచేలో వా ఆదిత్తసీసో వా. తస్సేవ చేలస్స వా సీసస్స వా నిబ్బాపనాయ అధిమత్తం ఛన్దఞ్చ వాయామఞ్చ ఉస్సాహఞ్చ ఉస్సోళ్హిఞ్చ అప్పటివానిఞ్చ సతిఞ్చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరేయ్య. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తేన భిక్ఖునా తేసంయేవ కుసలానం ధమ్మానం పటిలాభాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం. సో అపరేన సమయేన లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ.

“సచే పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘లాభీమ్హి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయా’తి, తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా తేసుయేవ కుసలేసు ధమ్మేసు పతిట్ఠాయ ఉత్తరి ఆసవానం ఖయాయ యోగో కరణీయో.

“చీవరమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పి. పిణ్డపాతమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పి. సేనాసనమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పి. గామనిగమమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పి. జనపదపదేసమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పి. పుగ్గలమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పి.

“‘చీవరమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీ’తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్థ యం జఞ్ఞా చీవరం – ‘ఇదం ఖో మే చీవరం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తీ’తి, ఏవరూపం చీవరం న సేవితబ్బం. తత్థ యం జఞ్ఞా చీవరం – ‘ఇదం ఖో మే చీవరం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తీ’తి, ఏవరూపం చీవరం సేవితబ్బం. ‘చీవరమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీ’తి, ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“‘పిణ్డపాతమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీ’తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్థ యం జఞ్ఞా పిణ్డపాతం – ‘ఇమం ఖో మే పిణ్డపాతం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తీ’తి, ఏవరూపో పిణ్డపాతో న సేవితబ్బో. తత్థ యం జఞ్ఞా పిణ్డపాతం – ‘ఇమం ఖో మే పిణ్డపాతం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తీ’తి, ఏవరూపో పిణ్డపాతో సేవితబ్బో. ‘పిణ్డపాతమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీ’తి, ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“‘సేనాసనమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీ’తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్థ యం జఞ్ఞా సేనాసనం – ‘ఇదం ఖో మే సేనాసనం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తీ’తి, ఏవరూపం సేనాసనం న సేవితబ్బం. తత్థ యం జఞ్ఞా సేనాసనం – ‘ఇదం ఖో మే సేనాసనం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తీ’తి, ఏవరూపం సేనాసనం సేవితబ్బం. ‘సేనాసనమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీ’తి, ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

‘‘‘గామనిగమమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీ’తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్థ యం జఞ్ఞా గామనిగమం – ‘ఇమం ఖో మే గామనిగమం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తీ’తి , ఏవరూపో గామనిగమో న సేవితబ్బో. తత్థ యం జఞ్ఞా గామనిగమం – ‘ఇమం ఖో మే గామనిగమం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తీ’తి, ఏవరూపో గామనిగమో సేవితబ్బో . ‘గామనిగమమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీ’తి, ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

‘‘‘జనపదపదేసమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీ’తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్థ యం జఞ్ఞా జనపదపదేసం – ‘ఇమం ఖో మే జనపదపదేసం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తీ’తి, ఏవరూపో జనపదపదేసో న సేవితబ్బో. తత్థ యం జఞ్ఞా జనపదపదేసం – ‘ఇమం ఖో మే జనపదపదేసం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తీ’తి, ఏవరూపో జనపదపదేసో సేవితబ్బో. ‘జనపదపదేసమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీ’తి, ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

‘‘‘పుగ్గలమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీ’తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్థ యం జఞ్ఞా పుగ్గలం – ‘ఇమం ఖో మే పుగ్గలం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తీ’తి, ఏవరూపో పుగ్గలో న సేవితబ్బో. తత్థ యం జఞ్ఞా పుగ్గలం – ‘ఇమం ఖో మే పుగ్గలం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తీ’తి, ఏవరూపో పుగ్గలో సేవితబ్బో . ‘పుగ్గలమ్పాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీ’తి, ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్త’’న్తి. చతుత్థం.

౫. పరిహానసుత్తం

౫౫. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘ఆవుసో భిక్ఖవే’’తి [భిక్ఖవోతి (సీ. స్యా.)]. ‘‘ఆవుసో’’తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

‘‘‘పరిహానధమ్మో పుగ్గలో, పరిహానధమ్మో పుగ్గలో’తి, ఆవుసో, వుచ్చతి. ‘అపరిహానధమ్మో పుగ్గలో, అపరిహానధమ్మో పుగ్గలో’తి, ఆవుసో, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, ఆవుసో, పరిహానధమ్మో పుగ్గలో వుత్తో భగవతా, కిత్తావతా చ పన అపరిహానధమ్మో పుగ్గలో వుత్తో భగవతా’’తి? ‘‘దూరతోపి ఖో మయం, ఆవుసో, ఆగచ్ఛామ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స సన్తికే ఏతస్స భాసితస్స అత్థమఞ్ఞాతుం. సాధు వతాయస్మన్తంయేవ సారిపుత్తం పటిభాతు ఏతస్స భాసితస్స అత్థో . ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ’’తి.

‘‘తేనహావుసో , సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ’’తి. ‘‘ఏవమావుసో’’తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

‘‘కిత్తావతా ను ఖో, ఆవుసో, పరిహానధమ్మో పుగ్గలో వుత్తో భగవతా? ఇధావుసో, భిక్ఖు అస్సుతఞ్చేవ ధమ్మం న సుణాతి, సుతా చస్స ధమ్మా సమ్మోసం గచ్ఛన్తి, యే చస్స ధమ్మా పుబ్బే చేతసో అసమ్ఫుట్ఠపుబ్బా తే చస్స న

సముదాచరన్తి, అవిఞ్ఞాతఞ్చేవ న విజానాతి. ఏత్తావతా ఖో, ఆవుసో, పరిహానధమ్మో పుగ్గలో వుత్తో భగవతా.

“కిత్తావతా చ పనావుసో, అపరిహానధమ్మో పుగ్గలో వుత్తో భగవతా? ఇధావుసో, భిక్ఖు అస్సుతఞ్చేవ ధమ్మం సుణాతి, సుతా చస్స ధమ్మా న సమ్మోసం గచ్ఛన్తి, యే చస్స ధమ్మా పుబ్బే చేతసో అసమ్ఫుట్ఠపుబ్బా తే చస్స సముదాచరన్తి, అవిఞ్ఞాతఞ్చేవ విజానాతి. ఏత్తావతా ఖో, ఆవుసో, అపరిహానధమ్మో పుగ్గలో వుత్తో భగవతా.

“నో చే, ఆవుసో, భిక్ఖు పరచిత్తపరియాయకుసలో హోతి, అథ ‘సచిత్తపరియాయకుసలో భవిస్సామీ’తి – ఏవఞ్హి వో, ఆవుసో, సిక్ఖితబ్బం.

“కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు సచిత్తపరియాయకుసలో హోతి? సేయ్యథాపి, ఆవుసో, ఇత్థీ వా పురిసో వా దహరో యువా మణ్డనకజాతికో ఆదాసే వా పరిసుద్ధే పరియోదాతే అచ్ఛే వా ఉదపత్తే సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో సచే తత్థ పస్సతి రజం వా అఙ్గణం వా, తస్సేవ రజస్స వా అఙ్గణస్స వా పహానాయ వాయమతి. నో చే తత్థ పస్సతి రజం వా అఙ్గణం వా, తేనేవత్తమనో హోతి పరిపుణ్ణసఙ్కప్పో – ‘లాభా వత మే, పరిసుద్ధం వత మే’తి. ఏవమేవ ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖునో పచ్చవేక్ఖణా బహుకారా హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు – ‘అనభిజ్ఝాలు ను ఖో బహులం విహరామి, సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో, అబ్యాపన్నచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి, సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో, విగతథినమిద్ధో ను ఖో బహులం విహరామి, సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో, అనుద్ధతో ను ఖో బహులం విహరామి, సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో, తిణ్ణవిచికిచ్ఛో ను ఖో బహులం విహరామి, సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో, అక్కోధనో ను ఖో బహులం విహరామి, సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో, అసంకిలిట్ఠచిత్తో ను ఖో బహులం విహరామి, సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో, లాభీ ను ఖోమ్హి అజ్ఝత్తం ధమ్మపామోజ్జస్స, సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో, లాభీ ను ఖోమ్హి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో, లాభీ ను ఖోమ్హి అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, సంవిజ్జతి ను ఖో మే ఏసో ధమ్మో ఉదాహు నో’తి.

“సచే పన, ఆవుసో, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో సబ్బేపిమే కుసలే ధమ్మే అత్తని న సమనుపస్సతి, తేనావుసో, భిక్ఖునా సబ్బేసంయేవ ఇమేసం కుసలానం ధమ్మానం పటిలాభాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, ఆదిత్తచేలో వా ఆదిత్తసీసో వా. తస్సేవ చేలస్స వా సీసస్స వా నిబ్బాపనాయ అధిమత్తం ఛన్దఞ్చ వాయామఞ్చ ఉస్సాహఞ్చ ఉస్సోళ్హిఞ్చ అప్పటివానిఞ్చ సతిఞ్చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరేయ్య. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, తేన భిక్ఖునా సబ్బేసంయేవ కుసలానం ధమ్మానం పటిలాభాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం.

“సచే పనావుసో, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏకచ్చే కుసలే ధమ్మే అత్తని సమనుపస్సతి, ఏకచ్చే కుసలే ధమ్మే అత్తని న సమనుపస్సతి, తేనావుసో, భిక్ఖునా యే కుసలే ధమ్మే అత్తని సమనుపస్సతి తేసు కుసలేసు ధమ్మేసు పతిట్ఠాయ, యే కుసలే ధమ్మే అత్తని న సమనుపస్సతి తేసం కుసలానం ధమ్మానం పటిలాభాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, ఆదిత్తచేలో వా ఆదిత్తసీసో వా. తస్సేవ చేలస్స వా సీసస్స వా నిబ్బాపనాయ అధిమత్తం ఛన్దఞ్చ వాయామఞ్చ ఉస్సాహఞ్చ ఉస్సోళ్హిఞ్చ

అప్పటివానిఞ్చ సతిఞ్చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరేయ్య. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, తేన భిక్ఖునా యే కుసలే ధమ్మే అత్తని సమనుపస్సతి తేసు కుసలేసు ధమ్మేసు పతిట్ఠాయ, యే కుసలే ధమ్మే అత్తని న సమనుపస్సతి తేసం కుసలానం ధమ్మానం పటిలాభాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం.

“సచే పనావుసో, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో సబ్బేపిమే కుసలే ధమ్మే అత్తని సమనుపస్సతి, తేనావుసో, భిక్ఖునా సబ్బేస్వేవ ఇమేసు కుసలేసు ధమ్మేసు పతిట్ఠాయ ఉత్తరి ఆసవానం ఖయాయ యోగో కరణీయో”తి. పఞ్చమం.

౬. పఠమసఞ్ఞాసుత్తం

౫౬. “దసయిమా, భిక్ఖవే, సఞ్ఞా భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా హోన్తి మహానిసంసా అమతోగధా అమతపరియోసానా. కతమా దస? అసుభసఞ్ఞా, మరణసఞ్ఞా, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞా, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞా, అనిచ్చసఞ్ఞా, అనిచ్చే దుక్ఖసఞ్ఞా, దుక్ఖే అనత్తసఞ్ఞా, పహానసఞ్ఞా, విరాగసఞ్ఞా, నిరోధసఞ్ఞా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, దస సఞ్ఞా భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా హోన్తి మహానిసంసా అమతోగధా అమతపరియోసానా”తి. ఛట్ఠం.

౭. దుతియసఞ్ఞాసుత్తం

౫౭. “దసయిమా , భిక్ఖవే, సఞ్ఞా భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా హోన్తి మహానిసంసా అమతోగధా అమతపరియోసానా. కతమా దస? అనిచ్చసఞ్ఞా, అనత్తసఞ్ఞా, మరణసఞ్ఞా, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞా, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞా, అట్ఠికసఞ్ఞా, పుళవకసఞ్ఞా [పులవకసఞ్ఞా (సీ. పీ.), పుళువకసఞ్ఞా (క.), అ. ని. ౧.౪౬౩-౪౭౨], వినీలకసఞ్ఞా, విచ్ఛిద్దకసఞ్ఞా, ఉద్ధుమాతకసఞ్ఞా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, దస సఞ్ఞా భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా హోన్తి మహానిసంసా అమతోగధా అమతపరియోసానా”తి. సత్తమం.

౮. మూలకసుత్తం

౫౮. [అ. ని. ౮.౮౩] “సచే, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘కింమూలకా, ఆవుసో, సబ్బే ధమ్మా, కింసమ్భవా సబ్బే ధమ్మా, కింసముదయా సబ్బే ధమ్మా, కింసమోసరణా సబ్బే ధమ్మా, కింపముఖా సబ్బే ధమ్మా, కింఅధిపతేయ్యా సబ్బే ధమ్మా, కింఉత్తరా సబ్బే ధమ్మా, కింసారా సబ్బే ధమ్మా, కింఓగధా సబ్బే ధమ్మా, కింపరియోసానా సబ్బే ధమ్మా’తి, ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, భిక్ఖవే , తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం కిన్తి బ్యాకరేయ్యాథా”తి? “భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా భగవంనేత్తికా భగవంపటిసరణా. సాధు వత, భన్తే, భగవన్తంయేవ పటిభాతు ఏతస్స భాసితస్స అత్థో. భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ”తి.

“తేన హి, భిక్ఖవే, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"సచే, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – 'కింమూలకా, ఆవుసో, సబ్బే ధమ్మా, కింసమ్భవా సబ్బే ధమ్మా, కింసముదయా సబ్బే ధమ్మా, కింసమోసరణా సబ్బే ధమ్మా కింపముఖా సబ్బే ధమ్మా, కిం అధిపతేయ్యా సబ్బే ధమ్మా, కింఉత్తరా సబ్బే ధమ్మా, కింసారా సబ్బే ధమ్మా, కింఓగధా సబ్బే ధమ్మా, కింపరియోసానా సబ్బే ధమ్మా'తి, ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, భిక్ఖవే, తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఏవం బ్యాకరేయ్యాథ – 'ఛన్దమూలకా, ఆవుసో, సబ్బే ధమ్మా, మనసికారసమ్భవా సబ్బే ధమ్మా, ఫస్ససముదయా సబ్బే ధమ్మా, వేదనాసమోసరణా సబ్బే ధమ్మా, సమాధిప్పముఖా సబ్బే ధమ్మా, సతాధిపతేయ్యా సబ్బే ధమ్మా, పఞ్ఞుత్తరా సబ్బే ధమ్మా, విముత్తిసారా సబ్బే ధమ్మా, అమతోగధా సబ్బే ధమ్మా, నిబ్బానపరియోసానా సబ్బే ధమ్మా'తి. ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, భిక్ఖవే, తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఏవం బ్యాకరేయ్యాథా"తి. అట్ఠమం.

౯. పబ్బజ్జాసుత్తం

౫౯. "తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'యథాపబ్బజ్జాపరిచితఞ్చ నో చిత్తం భవిస్సతి, న చుప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సన్తి; అనిచ్చసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ నో చిత్తం భవిస్సతి, అనత్తసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ నో చిత్తం భవిస్సతి, అసుభసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ నో చిత్తం భవిస్సతి, ఆదీనవసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ నో చిత్తం భవిస్సతి, లోకస్స సమఞ్చ విసమఞ్చ ఞత్వా తంసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ నో చిత్తం భవిస్సతి, లోకస్స భవఞ్చ [సమ్భవఞ్చ (సీ. స్యా.)] విభవఞ్చ ఞత్వా తంసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ నో చిత్తం భవిస్సతి, లోకస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ ఞత్వా తంసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ నో చిత్తం భవిస్సతి, పహానసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ నో చిత్తం భవిస్సతి, విరాగసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ నో చిత్తం భవిస్సతి, నిరోధసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ నో చిత్తం భవిస్సతీ'తి – ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బం.

"యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో యథాపబ్బజ్జాపరిచితఞ్చ చిత్తం హోతి న చుప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి, అనిచ్చసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ చిత్తం హోతి, అనత్తసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ చిత్తం హోతి, అసుభసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ చిత్తం హోతి, ఆదీనవసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ చిత్తం హోతి, లోకస్స సమఞ్చ విసమఞ్చ ఞత్వా తంసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ చిత్తం హోతి, లోకస్స భవఞ్చ విభవఞ్చ ఞత్వా తంసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ చిత్తం హోతి, లోకస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ ఞత్వా తంసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ చిత్తం హోతి, పహానసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ చిత్తం హోతి, విరాగసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ చిత్తం హోతి, నిరోధసఞ్ఞాపరిచితఞ్చ చిత్తం హోతి, తస్స ద్విన్నం ఫలానం అఞ్ఞతరం ఫలం పాటికఙ్ఖం – దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞా, సతి వా ఉపాదిసేసే అనాగామితా"తి. నవమం.

౧౦. గిరిమానన్దసుత్తం

౬౦. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా గిరిమానన్దో ఆబాధికో హోతి దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ –

"ఆయస్మా, భన్తే, గిరిమానన్దో ఆబాధికో హోతి దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో . సాధు, భన్తే, భగవా యేనాయస్మా గిరిమానన్దో తేనుపసఙ్కమతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా"తి. "సచే ఖో త్వం, ఆనన్ద, గిరిమానన్దస్స భిక్ఖునో దస సఞ్ఞా భాసేయ్యాసి,

ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి యం గిరిమానన్దస్స భిక్ఖునో దస సఞ్ఞా సుత్వా సో ఆబాధో ఠానసో పటిప్పస్సమ్భేయ్య.

“కతమా దస? అనిచ్చసఞ్ఞా , అనత్తసఞ్ఞా, అసుభసఞ్ఞా, ఆదీనవసఞ్ఞా, పహానసఞ్ఞా, విరాగసఞ్ఞా, నిరోధసఞ్ఞా, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞా [అనభిరతిసఞ్ఞా (క.)], సబ్బసఙ్ఖారేసు అనిచ్చాసఞ్ఞా, ఆనాపానస్సతి.

“కతమా చానన్ద, అనిచ్చసఞ్ఞా? ఇధానన్ద, భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘రూపం అనిచ్చం, వేదనా అనిచ్చా , సఞ్ఞా అనిచ్చా , సఙ్ఖారా అనిచ్చా, విఞ్ఞాణం అనిచ్చ’న్తి. ఇతి ఇమేసు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు అనిచ్చానుపస్సీ విహరతి. అయం వుచ్చతానన్ద, అనిచ్చసఞ్ఞా.

“కతమా చానన్ద, అనత్తసఞ్ఞా? ఇధానన్ద, భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘చక్ఖు అనత్తా, రూపా అనత్తా, సోతం అనత్తా, సద్దా అనత్తా, ఘానం అనత్తా, గన్ధా అనత్తా, జివ్హా అనత్తా, రసా అనత్తా, కాయో అనత్తా, ఫోట్ఠబ్బా అనత్తా, మనో అనత్తా, ధమ్మా అనత్తా’తి. ఇతి ఇమేసు ఛసు అజ్ఝత్తికబాహిరేసు ఆయతనేసు అనత్తానుపస్సీ విహరతి. అయం వుచ్చతానన్ద, అనత్తసఞ్ఞా.

“కతమా చానన్ద, అసుభసఞ్ఞా? ఇధానన్ద, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం ఉద్ధం పాదతలా అధో కేసమత్థకా తచపరియన్తం పూరం నానప్పకారస్స అసుచినో పచ్చవేక్ఖతి – ‘అత్థి ఇమస్మిం కాయే కేసా లోమా నఖా దన్తా తచో మంసం న్హారు అట్ఠి అట్ఠిమిఞ్జం వక్కం హదయం యకనం కిలోమకం పిహకం పప్ఫాసం అన్తం అన్తగుణం ఉదరియం కరీసం పిత్తం సేమ్హం పుబ్బో లోహితం సేదో మేదో అస్సు వసా ఖేళో సిఙ్ఘాణికా లసికా ముత్త’న్తి. ఇతి ఇమస్మిం కాయే అసుభానుపస్సీ విహరతి. అయం వుచ్చతానన్ద, అసుభసఞ్ఞా.

“కతమా చానన్ద, ఆదీనవసఞ్ఞా? ఇధానన్ద, భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘బహుదుక్ఖో ఖో అయం కాయో బహుఆదీనవో? ఇతి ఇమస్మిం కాయే వివిధా ఆబాధా ఉప్పజ్జన్తి, సేయ్యథిదం – చక్ఖురోగో సోతరోగో ఘానరోగో జివ్హారోగో కాయరోగో సీసరోగో కణ్ణరోగో ముఖరోగో దన్తరోగో ఓట్ఠరోగో కాసో సాసో పినాసో డాహో [డహో (సీ. స్యా.)] జరో కుచ్ఛిరోగో ముచ్ఛా పక్ఖన్దికా సూలా విసూచికా కుట్ఠం గణ్డో కిలాసో సోసో అపమారో దద్దు కణ్డు కచ్ఛు నఖసా వితచ్ఛికా లోహితం పిత్తం [లోహితపిత్తం (సీ.)] మధుమేహో అంసా పిళకా భగన్దలా పిత్తసముట్ఠానా ఆబాధా సేమ్హసముట్ఠానా ఆబాధా వాతసముట్ఠానా ఆబాధా సన్నిపాతికా ఆబాధా ఉతుపరిణామజా ఆబాధా విసమపరిహారజా ఆబాధా ఓపక్కమికా ఆబాధా కమ్మవిపాకజా ఆబాధా సీతం ఉణ్హం జిఘచ్ఛా పిపాసా ఉచ్చారో పస్సావో’తి. ఇతి ఇమస్మిం కాయే ఆదీనవానుపస్సీ విహరతి. అయం వుచ్చతానన్ద, ఆదీనవసఞ్ఞా.

“కతమా చానన్ద, పహానసఞ్ఞా? ఇధానన్ద, భిక్ఖు ఉప్పన్నం కామవితక్కం నాధివాసేతి, పజహతి , వినోదేతి, బ్యన్తీకరోతి, అనభావం గమేతి. ఉప్పన్నం బ్యాపాదవితక్కం నాధివాసేతి, పజహతి, వినోదేతి, బ్యన్తీకరోతి, అనభావం గమేతి. ఉప్పన్నం విహింసావితక్కం నాధివాసేతి, పజహతి, వినోదేతి, బ్యన్తీకరోతి, అనభావం గమేతి. ఉప్పన్నుప్పన్నే పాపకే అకుసలే ధమ్మే నాధివాసేతి, పజహతి, వినోదేతి, బ్యన్తీకరోతి, అనభావం గమేతి. అయం వుచ్చతానన్ద, పహానసఞ్ఞా.

“కతమా చానన్ద, విరాగసఞ్ఞా? ఇధానన్ద, భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం సబ్బసఙ్ఖారసమథో సబ్బూపధిప్పటినిస్సగ్గో తణ్హాక్ఖయో విరాగో నిబ్బాన’న్తి. అయం

వుచ్చతానన్ద, విరాగసఞ్ఞా.

“కతమా చానన్ద, నిరోధసఞ్ఞా? ఇధానన్ద, భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం సబ్బసఙ్ఖారసమథో సబ్బూపధిప్పటినిస్సగ్గో తణ్హాక్ఖయో నిరోధో నిబ్బాన’న్తి. అయం వుచ్చతానన్ద, నిరోధసఞ్ఞా.

“కతమా చానన్ద, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞా? ఇధానన్ద, భిక్ఖు యే లోకే ఉపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా, తే పజహన్తో విహరతి అనుపాదియన్తో. అయం వుచ్చతానన్ద, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞా.

“కతమా చానన్ద, సబ్బసఙ్ఖారేసు అనిచ్చాసఞ్ఞా? ఇధానన్ద, భిక్ఖు సబ్బసఙ్ఖారేసు అట్టీయతి హరాయతి జిగుచ్ఛతి. అయం వుచ్చతానన్ద, సబ్బసఙ్ఖారేసు అనిచ్చాసఞ్ఞా.

“కతమా చానన్ద, ఆనాపానస్సతి? ఇధానన్ద, భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో సతోవ అస్ససతి సతోవ పస్ససతి. దీఘం వా అస్ససన్తో ‘దీఘం అస్ససామీ’తి పజానాతి. దీఘం వా పస్ససన్తో ‘దీఘం పస్ససామీ’తి పజానాతి. రస్సం వా అస్ససన్తో ‘రస్సం అస్ససామీ’తి పజానాతి. రస్సం వా పస్ససన్తో ‘రస్సం పస్ససామీ’తి పజానాతి. ‘సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘సబ్బకాయపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘పీతిపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘పీతిపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘సుఖపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘సుఖపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘చిత్తపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘చిత్తపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి . అభిప్పమోదయం చిత్తం…పే॰… సమాదహం చిత్తం…పే॰… విమోచయం చిత్తం…పే॰… అనిచ్చానుపస్సీ…పే॰… విరాగానుపస్సీ…పే॰… నిరోధానుపస్సీ…పే॰… ‘పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. ‘పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. అయం వుచ్చతానన్ద, ఆనాపానస్సతి.

“సచే ఖో త్వం, ఆనన్ద, గిరిమానన్దస్స భిక్ఖునో ఇమా దస సఞ్ఞా భాసేయ్యాసి, ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి యం గిరిమానన్దస్స భిక్ఖునో ఇమా దస సఞ్ఞా సుత్వా సో ఆబాధో ఠానసో పటిప్పస్సమ్భేయ్యా”తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో సన్తికే ఇమా దస సఞ్ఞా ఉగ్గహేత్వా యేనాయస్మా గిరిమానన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతో గిరిమానన్దస్స ఇమా దస సఞ్ఞా అభాసి. అథ ఖో ఆయస్మతో గిరిమానన్దస్స దస సఞ్ఞా సుత్వా సో ఆబాధో ఠానసో పటిప్పస్సమ్భి. వుట్ఠహి చాయస్మా గిరిమానన్దో తమ్హా ఆబాధా. తథా పహీనో చ పనాయస్మతో గిరిమానన్దస్స సో ఆబాధో అహోసీ”తి. దసమం.

సచిత్తవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

సచిత్తఞ్చ సారిపుత్త, ఠితి చ సమథేన చ;
పరిహానో చ ద్వే సఞ్ఞా, మూలా పబ్బజితం గిరీతి.

(૨) ౨. యమకవగ్గో

౧. అవిజ్జాసుత్తం

౬౧. “పురిమా , భిక్ఖవే, కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జాయ – ‘ఇతో పుబ్బే అవిజ్జా నాహోసి, అథ పచ్ఛా సమభవీ’తి. ఏవఞ్చేతం, భిక్ఖవే, వుచ్చతి, అథ చ పన పఞ్ఞాయతి – ‘ఇదప్పచ్చయా అవిజ్జా’తి.

“అవిజ్జమ్పాహం [అవిజ్జమ్పహం (సీ॰ స్యా॰)], భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో అవిజ్జాయ? ‘పఞ్చ నీవరణా’తిస్స వచనీయం. పఞ్చపాహం, భిక్ఖవే, నీవరణే సాహారే వదామి , నో అనాహారే. కో చాహారో పఞ్చన్నం నీవరణానం? ‘తీణి దుచ్చరితానీ’తిస్స వచనీయం. తీణిపాహం, భిక్ఖవే, దుచ్చరితాని సాహారాని వదామి, నో అనాహారాని. కో చాహారో తిణ్ణం దుచ్చరితానం? ‘ఇన్ద్రియఅసంవరో’తిస్స వచనీయం. ఇన్ద్రియఅసంవరమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో ఇన్ద్రియఅసంవరస్స? ‘అసతాసమ్పజఞ్ఞ’న్తిస్స వచనీయం. అసతాసమ్పజఞ్ఞమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో అసతాసమ్పజఞ్ఞస్స? ‘అయోనిసోమనసికారో’తిస్స వచనీయం. అయోనిసోమనసికారమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో అయోనిసోమనసికారస్స? ‘అస్సద్ధియ’న్తిస్స వచనీయం. అస్సద్ధియమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో అస్సద్ధియస్స? ‘అసద్ధమ్మస్సవన’న్తిస్స వచనీయం. అసద్ధమ్మస్సవనమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో అసద్ధమ్మస్సవనస్స? ‘అసప్పురిససంసేవో’తిస్స వచనీయం.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, అసప్పురిససంసేవో పరిపూరో అసద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరేతి, అసద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరం అస్సద్ధియం పరిపూరేతి, అస్సద్ధియం పరిపూరం అయోనిసోమనసికారం పరిపూరేతి, అయోనిసోమనసికారో పరిపూరో అసతాసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరేతి, అసతాసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరం ఇన్ద్రియఅసంవరం పరిపూరేతి, ఇన్ద్రియఅసంవరో పరిపూరో తీణి దుచ్చరితాని పరిపూరేతి, తీణి దుచ్చరితాని పరిపూరాని పఞ్చ నీవరణే పరిపూరేన్తి, పఞ్చ నీవరణా పరిపూరా అవిజ్జం పరిపూరేన్తి. ఏవమేతిస్సా అవిజ్జాయ ఆహారో హోతి, ఏవఞ్చ పారిపూరి.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, ఉపరిపబ్బతే థుల్లఫుసితకే దేవే వస్సన్తే ( ) [(గలగలాయన్తే) (సీ॰), (గళగళాయన్తే) (స్యా॰)] తం ఉదకం యథానిన్నం పవత్తమానం పబ్బతకన్దరపదరసాఖా పరిపూరేతి, పబ్బతకన్దరపదరసాఖా పరిపూరా కుసోబ్భే [కుస్సుబ్భే (సీ॰), కుసుబ్భే (స్యా॰), కుసోమ్భే (క॰) అ॰ ని॰ ౩.౯౬] పరిపూరేన్తి. కుసోబ్భా పరిపూరా మహాసోబ్భే [మహాసోమ్భే (క॰)] పరిపూరేన్తి, మహాసోబ్భా పరిపూరా కున్నదియో పరిపూరేన్తి, కున్నదియో పరిపూరా మహానదియో పరిపూరేన్తి, మహానదియో పరిపూరా మహాసముద్దం సాగరం పరిపూరేన్తి; ఏవమేతస్స మహాసముద్దస్స సాగరస్స ఆహారో హోతి, ఏవఞ్చ పారిపూరి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, అసప్పురిససంసేవో పరిపూరో అసద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరేతి, అసద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరం అస్సద్ధియం పరిపూరేతి, అస్సద్ధియం పరిపూరం అయోనిసోమనసికారం పరిపూరేతి, అయోనిసోమనసికారో పరిపూరో అసతాసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరేతి, అసతాసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరం ఇన్ద్రియఅసంవరం పరిపూరేతి, ఇన్ద్రియఅసంవరో పరిపూరో

తీణి దుచ్చరితాని పరిపూరేతి, తీణి దుచ్చరితాని పరిపూరాని పఞ్చ నీవరణే పరిపూరేన్తి, పఞ్చ నీవరణా పరిపూరా అవిజ్జం పరిపూరేన్తి; ఏవమేతిస్సా అవిజ్జాయ ఆహారో హోతి, ఏవఞ్చ పారిపూరి.

“విజ్జావిముత్తిమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో విజ్జావిముత్తియా? ‘సత్త బోజ్ఝఙ్గా’తిస్స వచనీయం. సత్తపాహం, భిక్ఖవే, బోజ్ఝఙ్గే సాహారే వదామి, నో అనాహారే. కో చాహారో సత్తన్నం బోజ్ఝఙ్గానం? ‘చత్తారో సతిపట్ఠానా’తిస్స వచనీయం. చత్తారోపాహం, భిక్ఖవే, సతిపట్ఠానే సాహారే వదామి, నో అనాహారే. కో చాహారో చతున్నం సతిపట్ఠానానం? ‘తీణి సుచరితానీ’తిస్స వచనీయం. తీణిపాహం, భిక్ఖవే, సుచరితాని సాహారాని వదామి, నో అనాహారాని. కో చాహారో తిణ్ణం సుచరితానం? ‘ఇన్ద్రియసంవరో’తిస్స వచనీయం. ఇన్ద్రియసంవరమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో ఇన్ద్రియసంవరస్స? ‘సతిసమ్పజఞ్ఞ’న్తిస్స వచనీయం. సతిసమ్పజఞ్ఞమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో సతిసమ్పజఞ్ఞస్స? ‘యోనిసోమనసికారో’తిస్స వచనీయం. యోనిసోమనసికారమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో యోనిసోమనసికారస్స? ‘సద్ధా’తిస్స వచనీయం. సద్ధమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో సద్ధాయ ? ‘సద్ధమ్మస్సవన’న్తిస్స వచనీయం. సద్ధమ్మస్సవనమ్పాహం, భిక్ఖవే , సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో సద్ధమ్మస్సవనస్స? ‘సప్పురిససంసేవో’తిస్స వచనీయం.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిససంసేవో పరిపూరో సద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరేతి, సద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరం సద్ధం పరిపూరేతి, సద్ధా పరిపూరా యోనిసోమనసికారం పరిపూరేతి, యోనిసోమనసికారో పరిపూరో సతిసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరేతి, సతిసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరం ఇన్ద్రియసంవరం పరిపూరేతి, ఇన్ద్రియసంవరో పరిపూరో తీణి సుచరితాని పరిపూరేతి, తీణి సుచరితాని పరిపూరాని చత్తారో సతిపట్ఠానే పరిపూరేన్తి, చత్తారో సతిపట్ఠానా పరిపూరా సత్త బోజ్ఝఙ్గే పరిపూరేన్తి, సత్త బోజ్ఝఙ్గా పరిపూరా విజ్జావిముత్తిం పరిపూరేన్తి; ఏవమేతిస్సా విజ్జావిముత్తియా ఆహారో హోతి, ఏవఞ్చ పారిపూరి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉపరిపబ్బతే థుల్లఫుసితకే దేవే వస్సన్తే తం ఉదకం యథానిన్నం పవత్తమానం పబ్బతకన్దరపదరసాఖా పరిపూరేతి, పబ్బతకన్దరపదరసాఖా పరిపూరా కుసోబ్భే పరిపూరేన్తి, కుసోబ్భా పరిపూరా మహాసోబ్భే పరిపూరేన్తి, మహాసోబ్భా పరిపూరా కున్నదియో పరిపూరేన్తి, కున్నదియో పరిపూరా మహానదియో పరిపూరేన్తి, మహానదియో పరిపూరా మహాసముద్దం సాగరం పరిపూరేన్తి; ఏవమేతస్స మహాసముద్దస్స సాగరస్స ఆహారో హోతి, ఏవఞ్చ పారిపూరి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిససంసేవో పరిపూరో సద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరేతి, సద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరం సద్ధం పరిపూరేతి, సద్ధా పరిపూరా యోనిసోమనసికారం పరిపూరేతి, యోనిసోమనసికారో పరిపూరో సతిసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరేతి, సతిసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరం ఇన్ద్రియసంవరం పరిపూరేతి, ఇన్ద్రియసంవరో పరిపూరో తీణి సుచరితాని పరిపూరేతి, తీణి సుచరితాని పరిపూరాని చత్తారో సతిపట్ఠానే పరిపూరేన్తి, చత్తారో సతిపట్ఠానా పరిపూరా సత్త బోజ్ఝఙ్గే పరిపూరేన్తి, సత్త బోజ్ఝఙ్గా పరిపూరా విజ్జావిముత్తిం పరిపూరేన్తి; ఏవమేతిస్సా విజ్జావిముత్తియా ఆహారో హోతి, ఏవఞ్చ పారిపూరీ”తి. పఠమం.

౨. తణ్హాసుత్తం

౬౨. “పురిమా, భిక్ఖవే, కోటి న పఞ్ఞాయతి భవతణ్హాయ – ‘ఇతో పుబ్బే భవతణ్హా నాహోసి , అథ పచ్ఛా సమభవీ’తి. ఏవఞ్చేతం, భిక్ఖవే, వుచ్చతి, అథ చ పన పఞ్ఞాయతి – ‘ఇదప్పచ్చయా భవతణ్హా’తి.

“భవతణ్హామ్పాహం , భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో భవతణ్హాయ? ‘అవిజ్జా’తిస్స వచనీయం. అవిజ్జమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో అవిజ్జాయ? ‘పఞ్చ నీవరణా’తిస్స వచనీయం. పఞ్చ నీవరణేపాహం, భిక్ఖవే, సాహారే వదామి, నో అనాహారే. కో చాహారో పఞ్చన్నం నీవరణానం? ‘తీణి దుచ్చరితానీ’తిస్స వచనీయం. తీణిపాహం, భిక్ఖవే , దుచ్చరితాని సాహారాని వదామి, నో అనాహారాని. కో చాహారో తిణ్ణన్నం దుచ్చరితానం? ‘ఇన్ద్రియఅసంవరో’తిస్స వచనీయం. ఇన్ద్రియఅసంవరమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం . కో చాహారో ఇన్ద్రియఅసంవరస్స? ‘అసతాసమ్పజఞ్ఞ’న్తిస్స వచనీయం. అసతాసమ్పజఞ్ఞమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో అసతా సమ్పజఞ్ఞస్స? ‘అయోనిసోమనసికారో’తిస్స వచనీయం. అయోనిసోమనసికారమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో అయోనిసోమనసికారస్స? ‘అస్సద్ధియ’న్తిస్స వచనీయం. అస్సద్ధియమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో అస్సద్ధియస్స? ‘అస్సద్ధమ్మస్సవన’న్తిస్స వచనీయం. అస్సద్ధమ్మస్సవనమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో అస్సద్ధమ్మస్సవనస్స? ‘అసప్పురిససంసేవో’తిస్స వచనీయం.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, అసప్పురిససంసేవో పరిపూరో అస్సద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరేతి, అస్సద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరం అస్సద్ధియం పరిపూరేతి, అస్సద్ధియం పరిపూరం అయోనిసోమనసికారం పరిపూరేతి, అయోనిసోమనసికారో పరిపూరో అసతాసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరేతి, అసతాసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరం ఇన్ద్రియఅసంవరం పరిపూరేతి, ఇన్ద్రియఅసంవరో పరిపూరో తీణి దుచ్చరితాని పరిపూరేతి, తీణి దుచ్చరితాని పరిపూరాని పఞ్చ నీవరణే పరిపూరేన్తి, పఞ్చ నీవరణా పరిపూరా అవిజ్జం పరిపూరేన్తి, అవిజ్జా పరిపూరా భవతణ్హం పరిపూరేతి; ఏవమేతిస్సా భవతణ్హాయ ఆహారో హోతి, ఏవఞ్చ పారిపూరి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉపరిపబ్బతే థుల్లఫుసితకే దేవే వస్సన్తే తం ఉదకం యథానిన్నం పవత్తమానం పబ్బతకన్దరపదరసాఖా పరిపూరేతి, పబ్బతకన్దరపదరసాఖా పరిపూరా కుసోబ్భే పరిపూరేన్తి , కుసోబ్భా పరిపూరా మహాసోబ్భే పరిపూరేన్తి, మహాసోబ్భా పరిపూరా కున్నదియో పరిపూరేన్తి, కున్నదియో పరిపూరా మహానదియో పరిపూరేన్తి, మహానదియో పరిపూరా మహాసముద్దం సాగరం పరిపూరేన్తి; ఏవమేతస్స మహాసముద్దస్స సాగరస్స ఆహారో హోతి, ఏవఞ్చ పారిపూరి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, అసప్పురిససంసేవో పరిపూరో అస్సద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరేతి, అస్సద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరం అస్సద్ధియం పరిపూరేతి, అస్సద్ధియం పరిపూరం అయోనిసోమనసికారం పరిపూరేతి, అయోనిసోమనసికారో పరిపూరో అసతాసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరేతి, అసతాసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరం ఇన్ద్రియఅసంవరం పరిపూరేతి, ఇన్ద్రియఅసంవరో పరిపూరో తీణి దుచ్చరితాని పరిపూరేతి, తీణి దుచ్చరితాని పరిపూరాని పఞ్చ నీవరణే పరిపూరేన్తి, పఞ్చ నీవరణా పరిపూరా అవిజ్జం పరిపూరేన్తి, అవిజ్జా పరిపూరా భవతణ్హం పరిపూరేతి; ఏవమేతిస్సా భవతణ్హాయ ఆహారో హోతి, ఏవఞ్చ పారిపూరి.

“విజ్జావిముత్తిమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో విజ్జావిముత్తియా? ‘సత్త బోజ్ఝఙ్గా’తిస్స వచనీయం. సత్తపాహం, భిక్ఖవే, బోజ్ఝఙ్గే సాహారే వదామి, నో అనాహారే. కో చాహారో సత్తన్నం బోజ్ఝఙ్గానం? ‘చత్తారో

సతిపట్ఠానా’తిస్స వచనీయం. చత్తారోపాహం, భిక్ఖవే, సతిపట్ఠానే సాహారే వదామి, నో అనాహారే. కో చాహారో చతున్నం సతిపట్ఠానానం? ‘తీణి సుచరితానీ’తిస్స వచనీయం. తీణిపాహం, భిక్ఖవే, సుచరితాని సాహారాని వదామి, నో అనాహారాని. కో చాహారో తిణ్ణన్నం సుచరితానం? ‘ఇన్ద్రియసంవరో’తిస్స వచనీయం. ఇన్ద్రియసంవరమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో ఇన్ద్రియసంవరస్స? ‘సతిసమ్పజఞ్ఞ’న్తిస్స వచనీయం. సతిసమ్పజఞ్ఞమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో సతిసమ్పజఞ్ఞస్స? ‘యోనిసోమనసికారో’తిస్స వచనీయం. యోనిసోమనసికారమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో యోనిసోమనసికారస్స? ‘సద్ధా’తిస్స వచనీయం. సద్ధమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో సద్ధాయ? ‘సద్ధమ్మస్సవన’న్తిస్స వచనీయం. సద్ధమ్మస్సవనమ్పాహం, భిక్ఖవే, సాహారం వదామి, నో అనాహారం. కో చాహారో సద్ధమ్మస్సవనస్స? ‘సప్పురిససంసేవో’తిస్స వచనీయం.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిససంసేవో పరిపూరో సద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరేతి, సద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరం సద్ధం పరిపూరేతి, సద్ధా పరిపూరా యోనిసోమనసికారం పరిపూరేతి, యోనిసోమనసికారో పరిపూరో సతిసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరేతి, సతిసమ్పజఞ్ఞం పరిపూరం ఇన్ద్రియసంవరం పరిపూరేతి, ఇన్ద్రియసంవరో పరిపూరో తీణి సుచరితాని పరిపూరేతి, తీణి సుచరితాని పరిపూరాని చత్తారో సతిపట్ఠానే పరిపూరేన్తి, చత్తారో సతిపట్ఠానా పరిపూరా సత్త బోజ్ఝఙ్గే పరిపూరేన్తి , సత్త బోజ్ఝఙ్గా పరిపూరా విజ్జావిముత్తిం పరిపూరేన్తి; ఏవమేతిస్సా విజ్జావిముత్తియా ఆహారో హోతి, ఏవఞ్చ పారిపూరి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉపరిపబ్బతే థుల్లఫుసితకే దేవే వస్సన్తే తం ఉదకం యథానిన్నం పవత్తమానం…పే.… ఏవమేతస్స మహాసముద్దస్స సాగరస్స ఆహారో హోతి, ఏవఞ్చ పారిపూరి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిససంసేవో పరిపూరో సద్ధమ్మస్సవనం పరిపూరేతి…పే.… ఏవమేతిస్సా విజ్జావిముత్తియా ఆహారో హోతి, ఏవఞ్చ పారిపూరీ”తి. దుతియం.

౩. నిట్ఠఙ్గతసుత్తం

౬౩. “యే కేచి, భిక్ఖవే, మయి నిట్ఠం గతా సబ్బే తే దిట్ఠిసమ్పన్నా. తేసం దిట్ఠిసమ్పన్నానం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా, పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా. కతమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా? సత్తక్ఖత్తుపరమస్స , కోలంకోలస్స, ఏకబీజిస్స, సకదాగామిస్స, యో చ దిట్ఠేవ ధమ్మే అరహా – ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా. కతమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా? అన్తరాపరినిబ్బాయిస్స, ఉపహచ్చపరినిబ్బాయిస్స, అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయిస్స, ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయిస్స, ఉద్ధంసోతస్స అకనిట్ఠగామినో – ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా. యే కేచి, భిక్ఖవే, మయి నిట్ఠం గతా, సబ్బే తే దిట్ఠిసమ్పన్నా. తేసం దిట్ఠిసమ్పన్నానం ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా, ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా”తి. తతియం.

౪. అవేచ్చప్పసన్నసుత్తం

౬౪. “యే కేచి, భిక్ఖవే, మయి అవేచ్చప్పసన్నా, సబ్బే తే సోతాపన్నా. తేసం సోతాపన్నానం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా, పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా. కతమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా? సత్తక్ఖత్తుపరమస్స, కోలంకోలస్స, ఏకబీజిస్స, సకదాగామిస్స, యో చ దిట్ఠేవ ధమ్మే అరహా – ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా. కతమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా?

అన్తరాపరినిబ్బాయిస్స, ఉపహచ్చపరినిబ్బాయిస్స, అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయిస్స, ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయిస్స, ఉద్ధంసోతస్స అకనిట్ఠగామినో – ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా. యే కేచి, భిక్ఖవే , మయి అవేచ్చప్పసన్నా సబ్బే తే సోతాపన్నా. తేసం సోతాపన్నానం ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా, ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా"తి. చతుత్థం.

౫. పఠమసుఖసుత్తం

౬౫. ఏకం సమయం ఆయస్మా సారిపుత్తో మగధేసు విహరతి నాలకగామకే. అథ ఖో సామణ్డకాని పరిబ్బాజకో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సామణ్డకాని పరిబ్బాజకో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ –

"కిం ను ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, సుఖం, కిం దుక్ఖ"న్తి? "అభినిబ్బత్తి ఖో, ఆవుసో , దుక్ఖా, అనభినిబ్బత్తి సుఖా. అభినిబ్బత్తియా, ఆవుసో, సతి ఇదం దుక్ఖం పాటికఙ్ఖం – సీతం ఉణ్హం జిఘచ్ఛా పిపాసా ఉచ్చారో పస్సావో అగ్గిసమ్ఫస్సో దణ్డసమ్ఫస్సో సత్థసమ్ఫస్సో ఞాతీపి మిత్తాపి సఙ్గమ్మ సమాగమ్మ రోసేన్తి. అభినిబ్బత్తియా, ఆవుసో, సతి ఇదం దుక్ఖం పాటికఙ్ఖం. అనభినిబ్బత్తియా, ఆవుసో, సతి ఇదం సుఖం పాటికఙ్ఖం – న సీతం న ఉణ్హం న జిఘచ్ఛా న పిపాసా న ఉచ్చారో న పస్సావో న అగ్గిసమ్ఫస్సో న దణ్డసమ్ఫస్సో న సత్థసమ్ఫస్సో ఞాతీపి మిత్తాపి సఙ్గమ్మ సమాగమ్మ న రోసేన్తి. అనభినిబ్బత్తియా, ఆవుసో, సతి ఇదం సుఖం పాటికఙ్ఖ"న్తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియసుఖసుత్తం

౬౬. ఏకం సమయం ఆయస్మా సారిపుత్తో మగధేసు విహరతి నాలకగామకే. అథ ఖో సామణ్డకాని పరిబ్బాజకో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సామణ్డకాని పరిబ్బాజకో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ –

"కిం ను ఖో, ఆవుసో, సారిపుత్త, ఇమస్మిం ధమ్మవినయే సుఖం, కిం దుక్ఖ"న్తి? "అనభిరతి ఖో, ఆవుసో, ఇమస్మిం ధమ్మవినయే దుక్ఖా, అభిరతి సుఖా. అనభిరతియా, ఆవుసో, సతి ఇదం దుక్ఖం పాటికఙ్ఖం – గచ్ఛన్తోపి సుఖం సాతం నాధిగచ్ఛతి, ఠితోపి... నిసిన్నోపి... సయానోపి... గామగతోపి... అరఞ్ఞగతోపి... రుక్ఖమూలగతోపి... సుఞ్ఞాగారగతోపి... అబ్భోకాసగతోపి... భిక్ఖుమజ్ఝగతోపి సుఖం సాతం నాధిగచ్ఛతి. అనభిరతియా, ఆవుసో, సతి ఇదం దుక్ఖం పాటికఙ్ఖం.

"అభిరతియా, ఆవుసో, సతి ఇదం సుఖం పాటికఙ్ఖం – గచ్ఛన్తోపి సుఖం సాతం అధిగచ్ఛతి, ఠితోపి... నిసిన్నోపి... సయానోపి... గామగతోపి... అరఞ్ఞగతోపి... రుక్ఖమూలగతోపి... సుఞ్ఞాగారగతోపి... అబ్భోకాసగతోపి... భిక్ఖుమజ్ఝగతోపి సుఖం సాతం అధిగచ్ఛతి. అభిరతియా, ఆవుసో, సతి ఇదం సుఖం పాటికఙ్ఖ"న్తి. ఛట్ఠం.

౭. పఠమనళకపానసుత్తం

౬౭. ఏకం సమయం భగవా కోసలేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన నళకపానం నామ కోసలానం నిగమో తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా నళకపానే విహరతి పలాసవనే. తేన ఖో పన సమయేన భగవా తదహుపోసథే భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో నిసిన్నో హోతి. అథ ఖో భగవా బహుదేవ రత్తిం భిక్ఖూనం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా సమాదపేత్వా సముత్తేజేత్వా సమ్పహంసేత్వా తుణ్హీభూతం తుణ్హీభూతం భిక్ఖుసఙ్ఘం అనువిలోకేత్వా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఆమన్తేసి –

"విగతథినమిద్ధో [విగతథీనమిద్ధో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] ఖో, సారిపుత్త, భిక్ఖుసఙ్ఘో. పటిభాతు తం, సారిపుత్త , భిక్ఖూనం ధమ్మీ కథా. పిట్ఠి మే ఆగిలాయతి; తమహం ఆయమిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవతో పచ్చస్సోసి.

అథ ఖో భగవా చతుగ్గుణం సఙ్ఘాటిం పఞ్ఞాపేత్వా దక్ఖిణేన పస్సేన సీహసేయ్యం కప్పేసి పాదే పాదం అచ్చాధాయ సతో సమ్పజానో ఉట్ఠానసఞ్ఞం మనసి కరిత్వా. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఆవుసో భిక్ఖవే"తి. "ఆవుసో"తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

"యస్స కస్సచి, ఆవుసో, సద్ధా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీ [హిరి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] నత్థి... ఓత్తప్పం నత్థి ... వీరియం [విరియం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] నత్థి... పఞ్ఞా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో వుద్ధి. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, కాళపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హాయతేవ వణ్ణేన హాయతి మణ్డలేన హాయతి ఆభాయ హాయతి ఆరోహపరిణాహేన; ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, యస్స కస్సచి సద్ధా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీ నత్థి... ఓత్తప్పం నత్థి... వీరియం నత్థి... పఞ్ఞా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో వుద్ధి.

"అస్సద్ధో పురిసపుగ్గలో"తి, ఆవుసో, పరిహానమేతం; 'అహిరికో పురిసపుగ్గలో'తి, ఆవుసో, పరిహానమేతం; 'అనోత్తప్పీ పురిసపుగ్గలో'తి, ఆవుసో, పరిహానమేతం; 'కుసీతో పురిసపుగ్గలో'తి, ఆవుసో, పరిహానమేతం; 'దుప్పఞ్ఞో పురిసపుగ్గలో'తి, ఆవుసో, పరిహానమేతం; 'కోధనో పురిసపుగ్గలో'తి, ఆవుసో, పరిహానమేతం; 'ఉపనాహీ పురిసపుగ్గలో'తి, ఆవుసో, పరిహానమేతం; 'పాపిచ్ఛో పురిసపుగ్గలో'తి, ఆవుసో, పరిహానమేతం; 'పాపమిత్తో పురిసపుగ్గలో'తి, ఆవుసో, పరిహానమేతం; 'మిచ్ఛాదిట్ఠికో పురిసపుగ్గలో'తి, ఆవుసో, పరిహానమేతం.

"యస్స కస్సచి, ఆవుసో, సద్ధా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీ అత్థి... ఓత్తప్పం అత్థి... పఞ్ఞా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో పరిహాని. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, జుణ్హపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వడ్ఢతేవ వణ్ణేన వడ్ఢతి మణ్డలేన వడ్ఢతి ఆభాయ వడ్ఢతి ఆరోహపరిణాహేన; ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, యస్స కస్సచి సద్ధా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీ అత్థి... ఓత్తప్పం అత్థి... వీరియం అత్థి... పఞ్ఞా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో పరిహాని.

‘‘‘సద్ధో పురిసపుగ్గలో’తి, ఆవుసో, అపరిహానమేతం; ‘హిరీమా పురిసపుగ్గలో’తి, ఆవుసో, అపరిహానమేతం; ‘ఓత్తప్పీ పురిసపుగ్గలో’తి, ఆవుసో, అపరిహానమేతం; ‘ఆరద్ధవీరియో పురిసపుగ్గలో’తి, ఆవుసో, అపరిహానమేతం; ‘పఞ్ఞవా పురిసపుగ్గలో’తి, ఆవుసో, అపరిహానమేతం; ‘అక్కోధనో పురిసపుగ్గలో’తి, ఆవుసో, అపరిహానమేతం; ‘అనుపనాహీ పురిసపుగ్గలో’తి, ఆవుసో, అపరిహానమేతం; ‘అప్పిచ్ఛో పురిసపుగ్గలో’తి, ఆవుసో, అపరిహానమేతం; ‘కల్యాణమిత్తో పురిసపుగ్గలో’తి, ఆవుసో, అపరిహానమేతం; ‘సమ్మాదిట్ఠికో పురిసపుగ్గలో’తి, ఆవుసో, అపరిహానమేత’’న్తి.

అథ ఖో భగవా పచ్చుట్ఠాయ ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఆమన్తేసి – ‘‘సాధు సాధు, సారిపుత్త! యస్స కస్సచి, సారిపుత్త, సద్ధా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీ నత్థి... ఓత్తప్పం నత్థి... వీరియం నత్థి... పఞ్ఞా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో వుద్ధి. సేయ్యథాపి, సారిపుత్త, కాళపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హాయతేవ వణ్ణేన హాయతి మణ్డలేన హాయతి ఆభాయ హాయతి ఆరోహపరిణాహేన; ఏవమేవం ఖో, సారిపుత్త, యస్స కస్సచి సద్ధా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు...పే.... పఞ్ఞా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ...పే.... నో వుద్ధి.

‘‘‘అస్సద్ధో పురిసపుగ్గలో’తి, సారిపుత్త, పరిహానమేతం; అహిరికో... అనోత్తప్పీ... కుసీతో... దుప్పఞ్ఞో... కోధనో... ఉపనాహీ... పాపిచ్ఛో... పాపమిత్తో... ‘మిచ్ఛాదిట్ఠికో పురిసపుగ్గలో’తి, సారిపుత్త, పరిహానమేతం.

‘‘యస్స కస్సచి, సారిపుత్త, సద్ధా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీ అత్థి... ఓత్తప్పం అత్థి... వీరియం అత్థి... పఞ్ఞా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో పరిహాని. సేయ్యథాపి, సారిపుత్త, జుణ్హపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వడ్ఢతేవ వణ్ణేన వడ్ఢతి మణ్డలేన వడ్ఢతి ఆభాయ వడ్ఢతి ఆరోహపరిణాహేన; ఏవమేవం ఖో, సారిపుత్త, యస్స కస్సచి సద్ధా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీ అత్థి... ఓత్తప్పం అత్థి... వీరియం అత్థి... పఞ్ఞా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో పరిహాని.

‘‘‘సద్ధో పురిసపుగ్గలో’తి, సారిపుత్త, అపరిహానమేతం; హిరీమా... ఓత్తప్పీ... ఆరద్ధవీరియో... పఞ్ఞవా... అక్కోధనో... అనుపనాహీ... అప్పిచ్ఛో... కల్యాణమిత్తో... ‘సమ్మాదిట్ఠికో పురిసపుగ్గలో’తి, సారిపుత్త, అపరిహానమేత’’న్తి. సత్తమం.

౮. దుతియనళకపానసుత్తం

౬౮. ఏకం సమయం భగవా నళకపానే విహరతి పలాసవనే. తేన ఖో పన సమయేన భగవా తదహుపోసథే భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో నిసిన్నో హోతి. అథ ఖో భగవా బహుదేవ రత్తిం భిక్ఖూనం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా సమాదపేత్వా సముత్తేజేత్వా సమ్పహంసేత్వా తుణ్హీభూతం తుణ్హీభూతం భిక్ఖుసఙ్ఘం అనువిలోకేత్వా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఆమన్తేసి –

‘‘విగతథినమిద్ధో ఖో, సారిపుత్త, భిక్ఖుసఙ్ఘో. పటిభాతు తం, సారిపుత్త, భిక్ఖూనం ధమ్మీ కథా. పిట్ఠి మే ఆగిలాయతి; తమహం ఆయమిస్సామీ’’తి. ‘‘ఏవం, భన్తే’’తి ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవతో పచ్చస్సోసి.

అథ ఖో భగవా చతుగ్గుణం సఙ్ఘాటిం పఞ్ఞాపేత్వా దక్ఖిణేన పస్సేన సీహసెయ్యం కప్పేసి పాదే పాదం అచ్చాధాయ సతో సమ్పజానో ఉట్ఠానసఞ్ఞం మనసి కరిత్వా. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఆవుసో, భిక్ఖవే"తి! "ఆవుసో"తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

"యస్స కస్సచి, ఆవుసో, సద్ధా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీ నత్థి... ఓత్తప్పం నత్థి... వీరియం నత్థి... పఞ్ఞా నత్థి... సోతావధానం నత్థి... ధమ్మధారణా నత్థి... అత్థూపపరిక్ఖా నత్థి... ధమ్మానుధమ్మప్పటిపత్తి నత్థి... అప్పమాదో నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో వుద్ధి. సెయ్యథాపి, ఆవుసో, కాళపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హాయతేవ వణ్ణేన హాయతి మణ్డలేన హాయతి ఆభాయ హాయతి ఆరోహపరిణాహేన; ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, యస్స కస్సచి సద్ధా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీ నత్థి... ఓత్తప్పం నత్థి... వీరియం నత్థి... పఞ్ఞా నత్థి... సోతావధానం నత్థి... ధమ్మధారణా నత్థి... అత్థూపపరిక్ఖా నత్థి... ధమ్మానుధమ్మప్పటిపత్తి నత్థి... అప్పమాదో నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో వుద్ధి.

"యస్స కస్సచి, ఆవుసో, సద్ధా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీ అత్థి... ఓత్తప్పం అత్థి... వీరియం అత్థి... పఞ్ఞా అత్థి... సోతావధానం అత్థి... ధమ్మధారణా అత్థి... అత్థూపపరిక్ఖా అత్థి... ధమ్మానుధమ్మప్పటిపత్తి అత్థి... అప్పమాదో అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో పరిహాని. సెయ్యథాపి, ఆవుసో, జుణ్హపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వడ్ఢతేవ వణ్ణేన వడ్ఢతి మణ్డలేన వడ్ఢతి ఆభాయ వడ్ఢతి ఆరోహపరిణాహేన; ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, యస్స కస్సచి సద్ధా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు...పే.... అప్పమాదో అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో పరిహానీ"తి.

అథ ఖో భగవా పచ్చుట్ఠాయ ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఆమన్తేసి – "సాధు సాధు, సారిపుత్త! యస్స కస్సచి, సారిపుత్త, సద్ధా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు హిరీ నత్థి... ఓత్తప్పం నత్థి... పఞ్ఞా నత్థి... వీరియం నత్థి... సోతావధానం నత్థి... ధమ్మధారణా నత్థి... అత్థూపపరిక్ఖా నత్థి... ధమ్మానుధమ్మప్పటిపత్తి నత్థి... అప్పమాదో నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో వుద్ధి. సెయ్యథాపి, సారిపుత్త, కాళపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హాయతేవ వణ్ణేన హాయతి మణ్డలేన హాయతి ఆభాయ హాయతి ఆరోహపరిణాహేన; ఏవమేవం ఖో, సారిపుత్త, యస్స కస్సచి సద్ధా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు...పే.... అప్పమాదో నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో వుద్ధి.

"యస్స కస్సచి, సారిపుత్త, సద్ధా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు హిరీ అత్థి... ఓత్తప్పం అత్థి... వీరియం అత్థి... పఞ్ఞా అత్థి... సోతావధానం అత్థి... ధమ్మధారణా అత్థి... అత్థూపపరిక్ఖా అత్థి... ధమ్మానుధమ్మప్పటిపత్తి అత్థి... అప్పమాదో అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో పరిహాని. సెయ్యథాపి, సారిపుత్త, జుణ్హపక్ఖే చన్దస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వడ్ఢతేవ వణ్ణేన వడ్ఢతి మణ్డలేన వడ్ఢతి ఆభాయ వడ్ఢతి ఆరోహపరిణాహేన; ఏవమేవం ఖో, సారిపుత్త, యస్స కస్సచి సద్ధా అత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు...పే.... అప్పమాదో అత్థి

కుసలేసు ధమ్మేసు, తస్స యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు నో పరిహానీ”తి. అట్ఠమం.

౯. పఠమకథావత్థుసుత్తం

౬౯. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా భిక్ఖూ పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తా ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిసిన్నా సన్నిపతితా అనేకవిహితం తిరచ్ఛానకథం అనుయుత్తా విహరన్తి, సేయ్యథిదం – [దీ॰ ని॰ ౧.౧౭; మ॰ ని॰ ౨.౨౨౩; సం॰ ని॰ ౫.౧౦౮౦; పాచి॰ ౫౦౮] రాజకథం చోరకథం మహామత్తకథం సేనాకథం భయకథం యుద్ధకథం అన్నకథం పానకథం వత్థకథం సయనకథం మాలాకథం గన్ధకథం ఞాతికథం యానకథం గామకథం నిగమకథం నగరకథం జనపదకథం ఇత్థికథం [ఇత్థికథం పురిసకథం (క॰) మ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౨౩ పస్సితబ్బం] సూరకథం విసిఖాకథం కుమ్భట్ఠానకథం పుబ్బపేతకథం నానత్తకథం లోకక్ఖాయికం సముద్దక్ఖాయికం ఇతిభవాభవకథం ఇతి వాతి.

అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన ఉపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “కాయ నుత్థ, భిక్ఖవే, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా సన్నిపతితా, కా చ పన వో అన్తరాకథా విప్పకతా”తి?

“ఇధ మయం, భన్తే, పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తా ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిసిన్నా సన్నిపతితా అనేకవిహితం తిరచ్ఛానకథం అనుయుత్తా విహరామ, సేయ్యథిదం – రాజకథం చోరకథం...పే॰... ఇతిభవాభవకథం ఇతి వా”తి. “న ఖో పనేతం, భిక్ఖవే, తుమ్హాకం పతిరూపం కులపుత్తానం సద్ధాయ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితానం, యం తుమ్హే అనేకవిహితం తిరచ్ఛానకథం అనుయుత్తా విహరేయ్యాథ, సేయ్యథిదం – రాజకథం చోరకథం మహామత్తకథం సేనాకథం భయకథం యుద్ధకథం అన్నకథం పానకథం వత్థకథం సయనకథం మాలాకథం గన్ధకథం ఞాతికథం యానకథం గామకథం నిగమకథం నగరకథం జనపదకథం ఇత్థికథం సూరకథం విసిఖాకథం కుమ్భట్ఠానకథం పుబ్బపేతకథం నానత్తకథం లోకక్ఖాయికం సముద్దక్ఖాయికం ఇతిభవాభవకథం ఇతి వాతి.

“దసయిమాని , భిక్ఖవే, కథావత్థూని. కతమాని దస? అప్పిచ్ఛకథా, సన్తుట్ఠికథా, పవివేకకథా , అసంసగ్గకథా, వీరియారమ్భకథా, సీలకథా, సమాధికథా, పఞ్ఞాకథా, విముత్తికథా, విముత్తిఞాణదస్సనకథాతి – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, దస కథావత్థూని.

“ఇమేసం చే తుమ్హే, భిక్ఖవే, దసన్నం కథావత్థూనం ఉపాదాయుపాదాయ కథం కథేయ్యాథ, ఇమేసమ్పి చన్దిమసూరియానం ఏవంమహిద్ధికానం ఏవంమహానుభావానం తేజసా తేజం పరియాదియేయ్యాథ, కో పన వాదో అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకాన”న్తి! నవమం.

౧౦. దుతియకథావత్థుసుత్తం

౨౦. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా భిక్ఖూ పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తా ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిసిన్నా సన్నిపతితా అనేకవిహితం తిరచ్ఛానకథం అనుయుత్తా విహరన్తి, సేయ్యథిదం – రాజకథం చోరకథం మహామత్తకథం...పే॰... ఇతిభవాభవకథం ఇతి వాతి.

“దసయిమాని, భిక్ఖవే, పాసంసాని ఠానాని. కతమాని దస? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్తనా చ అప్పిచ్ఛో హోతి, అప్పిచ్ఛకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా హోతి. ‘అప్పిచ్ఛో భిక్ఖు అప్పిచ్ఛకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా’తి పాసంసమేతం ఠానం.

“అత్తనా చ సన్తుట్ఠో హోతి, సన్తుట్ఠికథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా హోతి. ‘సన్తుట్ఠో భిక్ఖు సన్తుట్ఠికథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా’తి పాసంసమేతం ఠానం.

“అత్తనా చ పవివిత్తో హోతి, పవివేకకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా హోతి. ‘పవివిత్తో భిక్ఖు పవివేకకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా’తి పాసంసమేతం ఠానం.

“అత్తనా చ అసంసట్ఠో హోతి, అసంసట్ఠకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా హోతి. ‘అసంసట్ఠో భిక్ఖు అసంసట్ఠకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా’తి పాసంసమేతం ఠానం.

“అత్తనా చ ఆరద్ధవీరియో హోతి, వీరియారమ్భకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా హోతి. ‘ఆరద్ధవీరియో భిక్ఖు వీరియారమ్భకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా’తి పాసంసమేతం ఠానం.

“అత్తనా చ సీలసమ్పన్నో హోతి, సీలసమ్పదాకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా హోతి. ‘సీలసమ్పన్నో భిక్ఖు సీలసమ్పదాకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా’తి పాసంసమేతం ఠానం.

“అత్తనా చ సమాధిసమ్పన్నో హోతి, సమాధిసమ్పదాకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా హోతి. ‘సమాధిసమ్పన్నో భిక్ఖు సమాధిసమ్పదాకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా’తి పాసంసమేతం ఠానం.

“అత్తనా చ పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, పఞ్ఞాసమ్పదాకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా హోతి. ‘పఞ్ఞాసమ్పన్నో భిక్ఖు పఞ్ఞాసమ్పదాకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా’తి పాసంసమేతం ఠానం.

“అత్తనా చ విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, విముత్తిసమ్పదాకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా హోతి. ‘విముత్తిసమ్పన్నో భిక్ఖు విముత్తిసమ్పదాకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా’తి పాసంసమేతం ఠానం.

“అత్తనా చ విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి, విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా హోతి. ‘విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో భిక్ఖు విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా’తి పాసంసమేతం ఠానం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, దస పాసంసాని ఠానానీ”తి. దసమం.

యమకవగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

అవిజ్జా తణ్హా నిట్ఠా చ, అపేచ్చ ద్వే సుఖాని చ;
నళకపానే ద్వే వుత్తా, కథావత్థూపరే దువేతి.

(൫) 3. ఆకఙ్ఖవగ్గో

౧. ఆకఙ్ఖసుత్తం

౭౧. [అ॰ ని॰ ४.౧౨; ఇతివు॰ ౧౧౧] ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“సమ్పన్నసీలా , భిక్ఖవే, విహరథ సమ్పన్నపాతిమోక్ఖా, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతా విహరథ ఆచారగోచరసమ్పన్నా అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావినో, సమాదాయ సిక్ఖథ సిక్ఖాపదేసు.

“ఆకఙ్ఖేయ్య చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘సబ్రహ్మచారీనం పియో చస్సం మనాపో చ గరు చ భావనీయో చా’తి, సీలేస్వేవస్స పరిపూరకారీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథమనుయుత్తో అనిరాకతజ్ఝానో విపస్సనాయ సమన్నాగతో బ్రూహేతా సుఞ్ఞాగారానం.

“ఆకఙ్ఖేయ్య చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘లాభీ అస్సం చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారాన’న్తి, సీలేస్వేవస్స పరిపూరకారీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథమనుయుత్తో అనిరాకతజ్ఝానో విపస్సనాయ సమన్నాగతో బ్రూహేతా సుఞ్ఞాగారానం.

“ఆకఙ్ఖేయ్య చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘యేసాహం పరిభుఞ్జామి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం తేసం తే కారా మహప్ఫలా అస్సు మహానిసంసా’తి, సీలేస్వేవస్స…పే॰… బ్రూహేతా సుఞ్ఞాగారానం.

“ఆకఙ్ఖేయ్య చే, భిక్ఖవే , భిక్ఖు ‘యే మే [యే మం (మ॰ ని॰ ౧.౬౫)] పేతా ఞాతీ సాలోహితా కాలఙ్కతా [కాలకతా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పసన్నచిత్తా అనుస్సరన్తి తేసం తం మహప్ఫలం అస్స మహానిసంస’న్తి, సీలేస్వేవస్స…పే॰… బ్రూహేతా సుఞ్ఞాగారానం.

“ఆకఙ్ఖేయ్య చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘సన్తుట్ఠో అస్సం ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేనా’తి, సీలేస్వేవస్స…పే॰… బ్రూహేతా సుఞ్ఞాగారానం.

“ఆకఙ్ఖేయ్య చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘ఖమో అస్సం సీతస్స ఉణ్హస్స జిఘచ్ఛాయ పిపాసాయ డంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సానం, దురుత్తానం దురాగతానం వచనపథానం ఉప్పన్నానం సారీరికానం వేదనానం దుక్ఖానం తిబ్బానం [తిప్పానం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] ఖరానం కటుకానం అసాతానం అమనాపానం పాణహరానం అధివాసకజాతికో అస్స’న్తి, సీలేస్వేవస్స…పే॰… బ్రూహేతా సుఞ్ఞాగారానం.

“ఆకఙ్ఖేయ్య చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘అరతిరతిసహో అస్సం, న చ మం అరతిరతి సహేయ్య, ఉప్పన్నం అరతిరతిం అభిభుయ్య అభిభుయ్య విహరేయ్య’న్తి, సీలేస్వేవస్స…పే॰… బ్రూహేతా సుఞ్ఞాగారానం.

“ఆకఙ్ఖేయ్య చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘భయభేరవసహో అస్సం, న చ మం భయభేరవో సహేయ్య, ఉప్పన్నం భయభేరవం అభిభుయ్య అభిభుయ్య విహరేయ్య’న్తి, సీలేస్వేవస్స…పే॰… బ్రూహేతా సుఞ్ఞాగారానం.

“ఆకఙ్ఖేయ్య చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ అస్సం అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ’తి, సీలేస్వేవస్స...పే.... బ్రూహేతా సుఞ్ఞాగారానం.

“ఆకఙ్ఖేయ్య చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్య’న్తి, సీలేస్వేవస్స పరిపూరకారీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథమనుయుత్తో అనిరాకతజ్ఝానో విపస్సనాయ సమన్నాగతో బ్రూహేతా సుఞ్ఞాగారానం.

“‘సమ్పన్నసీలా, భిక్ఖవే, విహరథ సమ్పన్నపాతిమోక్ఖా, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతా విహరథ ఆచారగోచరసమ్పన్నా అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావినో, సమాదాయ సిక్ఖథ సిక్ఖాపదేసూ’తి, ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్త”న్తి. పఠమం.

౨. కణ్టకసుత్తం

౭౨. ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం సమ్బహులేహి అభిఞ్ఞాతేహి అభిఞ్ఞాతేహి థేరేహి సావకేహి సద్ధిం – ఆయస్మతా చ చాలేన [పాలేన (స్యా.)], ఆయస్మతా చ ఉపచాలేన [ఉప్పాలేన (స్యా.)], ఆయస్మతా చ కుక్కుటేన [కక్కటేన (సీ. స్యా.)], ఆయస్మతా చ కళిమ్భేన [కవిమ్భేన (సీ.)], ఆయస్మతా చ నికటేన [కటేన (సీ.)], ఆయస్మతా చ కటిస్సహేన; అఞ్ఞేహి చ అభిఞ్ఞాతేహి అభిఞ్ఞాతేహి థేరేహి సావకేహి సద్ధిం.

తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా లిచ్ఛవీ భద్రేహి భద్రేహి యానేహి పరపురాయ [పరంపురాయ (స్యా. అట్ఠ.)] ఉచ్చాసద్దా మహాసద్దా మహావనం అజ్ఝోగాహన్తి భగవన్తం దస్సనాయ. అథ ఖో తేసం ఆయస్మన్తానం ఏతదహోసి – “ఇమే ఖో సమ్బహులా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా లిచ్ఛవీ భద్రేహి భద్రేహి యానేహి పరపురాయ ఉచ్చాసద్దా మహాసద్దా మహావనం అజ్ఝోగాహన్తి భగవన్తం దస్సనాయ. ‘సద్దకణ్టకా ఖో పన ఝానా’ వుత్తా భగవతా. యంనూన మయం యేన గోసిఙ్గసాలవనదాయో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ . తత్థ మయం అప్పసద్దా అప్పాకిణ్ణా ఫాసుం [ఫాసు (స్యా. క.)] విహరేయ్యామా”తి. అథ ఖో తే ఆయస్మన్తో యేన గోసిఙ్గసాలవనదాయో తేనుపసఙ్కమింసు; తత్థ తే ఆయస్మన్తో అప్పసద్దా అప్పాకిణ్ణా ఫాసుం విహరన్తి.

అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “కహం ను ఖో, భిక్ఖవే, చాలో, కహం ఉపచాలో, కహం కుక్కుటో, కహం కళిమ్భో, కహం నికటో, కహం కటిస్సహో; కహం ను ఖో తే, భిక్ఖవే, థేరా సావకా గతా”తి?

“ఇధ, భన్తే, తేసం ఆయస్మన్తానం ఏతదహోసి – ‘ఇమే ఖో సమ్బహులా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా లిచ్ఛవీ భద్రేహి భద్రేహి యానేహి పరపురాయ ఉచ్చాసద్దా మహాసద్దా మహావనం అజ్ఝోగాహన్తి భగవన్తం దస్సనాయ ‘సద్దకణ్టకా ఖో పన ఝానావుత్తా భగవతా యంనూన మయం యేన గోసిఙ్గసాలవనదాయో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ తత్థ మయం అప్పసద్దా అప్పాకిణ్ణా ఫాసుం విహరేయ్యామా’తి. అథ ఖో తే, భన్తే, ఆయస్మన్తో యేన గోసిఙ్గసాలవనదాయో తేనుపసఙ్కమింసు. తత్థ తే ఆయస్మన్తో అప్పసద్దా అప్పాకిణ్ణా ఫాసుం విహరన్తీ”తి .

“సాధు సాధు, భిక్ఖవే, యథా తే మహాసావకా సమ్మా బ్యాకరమానా బ్యాకరేయ్యుం, ‘సద్దకణ్టకా హి, భిక్ఖవే, ఝానా’ వుత్తా మయా.

“దసయిమే, భిక్ఖవే, కణ్టకా. కతమే దస? పవివేకారామస్స సఙ్గణికారామతా కణ్టకో, అసుభనిమిత్తానుయోగం అనుయుత్తస్స సుభనిమిత్తానుయోగో కణ్టకో, ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారస్స విసూకదస్సనం కణ్టకో, బ్రహ్మచరియస్స మాతుగామూపచారో [మాతుగామోపవిచారో (సీ.), మాతుగామూపవిచరో (క.)] కణ్టకో, [కథా॰ ౩౩౩] పఠమస్స ఝానస్స సద్దో కణ్టకో, దుతియస్స ఝానస్స వితక్కవిచారా కణ్టకా, తతియస్స ఝానస్స పీతి కణ్టకో, చతుత్థస్స ఝానస్స అస్సాసపస్సాసో కణ్టకో, సఞ్ఞావేదయితనిరోధసమాపత్తియా సఞ్ఞా చ వేదనా చ కణ్టకో రాగో కణ్టకో దోసో కణ్టకో మోహో కణ్టకో.

“అకణ్టకా , భిక్ఖవే, విహరథ. నిక్కణ్టకా, భిక్ఖవే, విహరథ. అకణ్టకనిక్కణ్టకా, భిక్ఖవే, విహరథ. అకణ్టకా, భిక్ఖవే, అరహన్తో; నిక్కణ్టకా, భిక్ఖవే, అరహన్తో; అకణ్టకనిక్కణ్టకా, భిక్ఖవే, అరహన్తో”తి. దుతియం.

౩. ఇట్ఠధమ్మసుత్తం

౭౩. “దసయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా దుల్లభా లోకస్మిం. కతమే దస? భోగా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా దుల్లభా లోకస్మిం; వణ్ణో ఇట్ఠో కన్తో మనాపో దుల్లభో లోకస్మిం; ఆరోగ్యం ఇట్ఠం కన్తం మనాపం దుల్లభం లోకస్మిం; సీలం ఇట్ఠం కన్తం మనాపం దుల్లభం లోకస్మిం; బ్రహ్మచరియం ఇట్ఠం కన్తం మనాపం దుల్లభం లోకస్మిం; మిత్తా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా దుల్లభా లోకస్మిం; బాహుసచ్చం ఇట్ఠం కన్తం మనాపం దుల్లభం లోకస్మిం; పఞ్ఞా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా దుల్లభా లోకస్మిం; ధమ్మా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా దుల్లభా లోకస్మిం ; సగ్గా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా దుల్లభా లోకస్మిం.

“ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, దసన్నం ధమ్మానం ఇట్ఠానం కన్తానం మనాపానం దుల్లభానం లోకస్మిం దస ధమ్మా పరిపన్థా [పరిబన్ధా (క.)] – ఆలస్యం అనుట్ఠానం భోగానం పరిపన్థో, అమణ్డనా అవిభూసనా వణ్ణస్స పరిపన్థో, అసప్పాయకిరియా ఆరోగ్యస్స పరిపన్థో, పాపమిత్తతా సీలానం పరిపన్థో, ఇన్ద్రియఅసంవరో బ్రహ్మచరియస్స పరిపన్థో, విసంవాదనా మిత్తానం పరిపన్థో, అసజ్ఝాయకిరియా బాహుసచ్చస్స పరిపన్థో, అసుస్సూసా అపరిపుచ్ఛా పఞ్ఞాయ పరిపన్థో, అననుయోగో అపచ్చవేక్ఖణా ధమ్మానం పరిపన్థో, మిచ్ఛాపటిపత్తి సగ్గానం పరిపన్థో. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, దసన్నం ఇట్ఠానం కన్తానం మనాపానం దుల్లభానం లోకస్మిం ఇమే దస ధమ్మా పరిపన్థా.

“ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, దసన్నం ధమ్మానం ఇట్ఠానం కన్తానం మనాపానం దుల్లభానం లోకస్మిం దస ధమ్మా ఆహారా – ఉట్ఠానం అనాలస్యం భోగానం ఆహారో, మణ్డనా విభూసనా వణ్ణస్స ఆహారో, సప్పాయకిరియా ఆరోగ్యస్స ఆహారో, కల్యాణమిత్తతా సీలానం ఆహారో, ఇన్ద్రియసంవరో బ్రహ్మచరియస్స ఆహారో, అవిసంవాదనా మిత్తానం ఆహారో, సజ్ఝాయకిరియా బాహుసచ్చస్స ఆహారో, సుస్సూసా పరిపుచ్ఛా పఞ్ఞాయ ఆహారో, అనుయోగో పచ్చవేక్ఖణా ధమ్మానం ఆహారో, సమ్మాపటిపత్తి సగ్గానం ఆహారో . ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, దసన్నం ధమ్మానం ఇట్ఠానం కన్తానం మనాపానం దుల్లభానం లోకస్మిం ఇమే దస ధమ్మా ఆహారా”తి. తతియం.

౪. వడ్ఢిసుత్తం

౭౪. "దసహి , భిక్ఖవే, వడ్ఢీహి వడ్ఢమానో అరియసావకో అరియాయ వడ్ఢియా వడ్ఢతి, సారాదాయీ చ హోతి వరాదాయీ కాయస్స. కతమేహి దసహి? ఖేత్తవత్థూహి వడ్ఢతి, ధనధఞ్ఞేన వడ్ఢతి, పుత్తదారేహి వడ్ఢతి, దాసకమ్మకరపోరిసేహి వడ్ఢతి, చతుప్పదేహి వడ్ఢతి, సద్ధాయ వడ్ఢతి, సీలేన వడ్ఢతి, సుతేన వడ్ఢతి, చాగేన వడ్ఢతి, పఞ్ఞాయ వడ్ఢతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి వడ్ఢీహి వడ్ఢమానో అరియసావకో అరియాయ వడ్ఢియా వడ్ఢతి, సారాదాయీ చ హోతి వరాదాయీ కాయస్సాతి.

"ధనేన ధఞ్ఞేన చ యోధ వడ్ఢతి,
పుత్తేహి దారేహి చతుప్పదేహి చ;
స భోగవా హోతి యసస్సి పూజితో,
ఞాతీహి మిత్తేహి అథోపి రాజుభి.

"సద్ధాయ సీలేన చ యోధ వడ్ఢతి,
పఞ్ఞాయ చాగేన సుతేన చూభయం;
సో తాదిసో సప్పురిసో విచక్ఖణో,
దిట్ఠేవ ధమ్మే ఉభయేన వడ్ఢతీ"తి. చతుత్థం;

౫. మిగసాలాసుత్తం

౭౫. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన మిగసాలాయ ఉపాసికాయ నివేసనం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో మిగసాలా ఉపాసికా యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో మిగసాలా ఉపాసికా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ –

"కథం కథం నామాయం, భన్తే ఆనన్ద, భగవతా ధమ్మో దేసితో అఞ్ఞేయ్యో, యత్ర హి నామ బ్రహ్మచారీ చ అబ్రహ్మచారీ చ ఉభో సమసమగతికా భవిస్సన్తి అభిసమ్పరాయం. పితా మే, భన్తే, పురాణో బ్రహ్మచారీ హోతి ఆరాచారీ [అనాచారీ (క.)] విరతో మేథునా గామధమ్మా. సో కాలఙ్కతో భగవతా బ్యాకతో – 'సకదాగామీ సత్తో [సకదాగామిసత్తో (సీ. స్యా. పీ.)] తుసితం కాయం ఉపపన్నో'తి. పితామహో మే [పేత్తాపి యో మే (సీ.), పిత పియో మే (స్యా.) అ. ని. ६.४४], భన్తే, ఇసిదత్తో అబ్రహ్మచారీ అహోసి సదారసన్తుట్ఠో. సోపి కాలఙ్కతో భగవతా బ్యాకతో – 'సకదాగామీ సత్తో తుసితం కాయం ఉపపన్నో'తి.

"కథం కథం నామాయం, భన్తే ఆనన్ద, భగవతా ధమ్మో దేసితో అఞ్ఞేయ్యో, యత్ర హి నామ బ్రహ్మచారీ చ అబ్రహ్మచారీ చ ఉభో సమసమగతికా భవిస్సన్తి అభిసమ్పరాయ"న్తి? "ఏవం ఖో పనేతం, భగిని, భగవతా బ్యాకత"న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో మిగసాలాయ ఉపాసికాయ నివేసనే పిణ్డపాతం గహేత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“ఇధాహం , భన్తే, పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన మిగసాలాయ ఉపాసికాయ నివేసనం తేనుపసఙ్కమిం; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీదిం. అథ ఖో, భన్తే, మిగసాలా ఉపాసికా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో, భన్తే, మిగసాలా ఉపాసికా మం ఏతదవోచ –

‘కథం కథం నామాయం, భన్తే ఆనన్ద, భగవతా ధమ్మో దేసితో అఞ్ఞేయ్యో, యత్ర హి నామ బ్రహ్మచారీ చ అబ్రహ్మచారీ చ ఉభో సమసమగతికా భవిస్సన్తి అభిసమ్పరాయం. పితా మే, భన్తే, పురాణో బ్రహ్మచారీ అహోసి ఆరాచారీ విరతో మేథునా గామధమ్మా. సో కాలఙ్కతో భగవతా బ్యాకతో సకదాగామీ సత్తో తుసితం కాయం ఉపపన్నోతి. పితామహో మే, భన్తే, ఇసిదత్తో అబ్రహ్మచారీ అహోసి సదారసన్తుట్ఠో. సోపి కాలఙ్కతో భగవతా బ్యాకతో – సకదాగామీ సత్తో తుసితం కాయం ఉపపన్నోతి.

కథం కథం నామాయం, భన్తే ఆనన్ద, భగవతా ధమ్మో దేసితో అఞ్ఞేయ్యో, యత్ర హి నామ బ్రహ్మచారీ చ అబ్రహ్మచారీ చ ఉభో సమసమగతికా భవిస్సన్తి అభిసమ్పరాయ’న్తి? ఏవం వుత్తే అహం, భన్తే, మిగసాలం ఉపాసికం ఏతదవోచం – ‘ఏవం ఖో పనేతం, భగిని, భగవతా బ్యాకత’”న్తి.

“కా చానన్ద, మిగసాలా ఉపాసికా బాలా అబ్యత్తా అమ్మకా అమ్మకపఞ్ఞా [అమ్బకా అమ్బకపఞ్ఞా (సీ. పీ.), అన్ధకా అన్ధకపఞ్ఞా (స్యా.)], కే చ పురిసపుగ్గలపరోపరియే ఞాణే?

“దసయిమే, ఆనన్ద, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే దస? ఇధానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి. తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి, యత్థస్స తం దుస్సీల్యం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతి. తస్స సవనేనపి అకతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి అకతం హోతి, దిట్ఠియాపి అప్పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం న లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా హానాయ పరేతి, నో విసేసాయ; హానగామీయేవ హోతి, నో విసేసగామీ.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి. తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం పజానాతి యత్థస్స తం దుస్సీల్యం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతి. తస్స సవనేనపి కతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి కతం హోతి, దిట్ఠియాపి పటివిద్ధం [సుప్పటివిద్ధం (స్యా.)] హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా విసేసాయ పరేతి, నో హానాయ; విసేసగామీయేవ హోతి, నో హానగామీ.

“తత్రానన్ద, పమాణికా పమినన్తి – ‘ఇమస్సపి తేవ ధమ్మా, అపరస్సపి తేవ ధమ్మా. కస్మా నేసం ఏకో హీనో ఏకో పణీతో’తి? తఞ్హి తేసం, ఆనన్ద, హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ.

“తత్రానన్ద, య్వాయం పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి. తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం పజానాతి యత్థస్స తం దుస్సీల్యం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతి. తస్స సవనేనపి కతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి కతం హోతి, దిట్ఠియాపి పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం లభతి. అయం, ఆనన్ద, పుగ్గలో అమునా పురిమేన పుగ్గలేన అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. తం కిస్స హేతు? ఇమం హానన్ద, పుగ్గలం ధమ్మసోతో నిబ్బహతి. తదన్తరం కో జానేయ్య, అఞ్ఞత్ర తథాగతేన! తస్మాతిహానన్ద, మా పుగ్గలేసు పమాణికా అహువత్థ , మా పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హిత్థ. ఖఞ్ఞతి హానన్ద, పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హన్తో. అహం

వా, ఆనన్ద [అహఞ్చానన్ద (సీ॰ స్యా॰ క॰) అ॰ ని॰ ౬.౪౪ పస్సితబ్బం], పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హేయ్యం యో వా పనస్స మాదిసో.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలవా హోతి. తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి యత్థస్స తం సీలం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతి. తస్స సవనేనపి అకతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి అకతం హోతి, దిట్ఠియాపి అప్పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం న లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా హానాయ పరేతి, నో విసేసాయ; హానగామీయేవ హోతి, నో విసేసగామీ.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలవా హోతి. తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం పజానాతి యత్థస్స తం సీలం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతి. తస్స సవనేనపి కతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి కతం హోతి, దిట్ఠియాపి పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా విసేసాయ పరేతి, నో హానాయ; విసేసగామీయేవ హోతి, నో హానగామీ.

“తత్రానన్ద, పమాణికా పమిణన్తి…పే॰… అహం వా, ఆనన్ద, పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హేయ్యం యో వా పనస్స మాదిసో.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో తిబ్బరాగో హోతి. తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి యత్థస్స సో రాగో అపరిసేసో నిరుజ్ఝతి. తస్స సవనేనపి అకతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి అకతం హోతి, దిట్ఠియాపి అప్పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం న లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా హానాయ పరేతి, నో విసేసాయ; హానగామీయేవ హోతి, నో విసేసగామీ.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో తిబ్బరాగో హోతి. తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం పజానాతి యత్థస్స సో రాగో అపరిసేసో నిరుజ్ఝతి. తస్స సవనేనపి కతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి కతం హోతి, దిట్ఠియాపి పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా విసేసాయ పరేతి, నో హానాయ; విసేసగామీయేవ హోతి, నో హానగామీ.

“తత్రానన్ద , పమాణికా పమిణన్తి…పే॰… అహం వా, ఆనన్ద, పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హేయ్యం యో వా పనస్స మాదిసో.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో కోధనో హోతి. తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి యత్థస్స సో కోధో అపరిసేసో నిరుజ్ఝతి. తస్స సవనేనపి అకతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి అకతం హోతి, దిట్ఠియాపి అప్పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం న లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా హానాయ పరేతి, నో విసేసాయ; హానగామీయేవ హోతి, నో విసేసగామీ.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో కోధనో హోతి. తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం పజానాతి యత్థస్స సో కోధో అపరిసేసో నిరుజ్ఝతి. తస్స సవనేనపి కతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి కతం హోతి, దిట్ఠియాపి పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా విసేసాయ పరేతి, నో హానాయ; విసేసగామీయేవ హోతి, నో హానగామీ.

“తత్రానన్ద, పమాణికా పమిణన్తి…పే… అహం వా, ఆనన్ద, పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హేయ్యం యో వా పనస్స మాదిసో.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఉద్ధతో హోతి. తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి యత్థస్స తం ఉద్ధచ్చం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతి. తస్స సవనేనపి అకతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి అకతం హోతి, దిట్ఠియాపి అప్పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం న లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా హానాయ పరేతి, నో విసేసాయ; హానగామీయేవ హోతి, నో విసేసగామీ.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఉద్ధతో హోతి. తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం పజానాతి యత్థస్స తం ఉద్ధచ్చం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతి. తస్స సవనేనపి కతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి కతం హోతి, దిట్ఠియాపి పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా విసేసాయ పరేతి, నో హానాయ; విసేసగామీయేవ హోతి, నో హానగామీ.

“తత్రానన్ద , పమాణికా పమిణన్తి – ‘ఇమస్సపి తేవ ధమ్మా, అపరస్సపి తేవ ధమ్మా. కస్మా నేసం ఏకో హీనో ఏకో పణీతో’తి? తఞ్హి తేసం, ఆనన్ద, హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ.

“తత్రానన్ద, య్వాయం పుగ్గలో ఉద్ధతో హోతి తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం పజానాతి యత్థస్స తం ఉద్ధచ్చం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతి, తస్స సవనేనపి కతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి కతం హోతి, దిట్ఠియాపి పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం లభతి. అయం, ఆనన్ద, పుగ్గలో అమునా పురిమేన పుగ్గలేన అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. తం కిస్స హేతు ? ఇమం హానన్ద, పుగ్గలం ధమ్మసోతో నిబ్బహతి. తదన్తరం కో జానేయ్య అఞ్ఞత్ర తథాగతేన! తస్మాతిహానన్ద, మా పుగ్గలేసు పమాణికా అహువత్థ; మా పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హిత్థ. ఖఞ్ఞతి హానన్ద, పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హన్తో. అహం వా, ఆనన్ద, పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హేయ్యం యో వా పనస్స మాదిసో.

“కా చానన్ద, మిగసాలా ఉపాసికా బాలా అబ్యత్తా అమ్మకా అమ్మకపఞ్ఞా, కే చ పురిసపుగ్గలపరోపరియే ఞాణే! ఇమే ఖో, ఆనన్ద, దస పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

“యథారూపేన, ఆనన్ద, సీలేన పురాణో సమన్నాగతో అహోసి తథారూపేన సీలేన ఇసిదత్తో సమన్నాగతో అభవిస్స, నయిధ పురాణో ఇసిదత్తస్స గతిమ్పి అఞ్ఞస్స. యథారూపాయ చానన్ద, పఞ్ఞాయ ఇసిదత్తో సమన్నాగతో అహోసి తథారూపాయ పఞ్ఞాయ పురాణో సమన్నాగతో అభవిస్స, నయిధ ఇసిదత్తో పురాణస్స గతిమ్పి అఞ్ఞస్స. ఇతి ఖో, ఆనన్ద, ఇమే పుగ్గలా ఉభో ఏకఙ్గహీనా”తి. పఞ్చమం.

౬. తయోధమ్మసుత్తం

౭౬. “తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా లోకే న సంవిజ్జేయ్యుం, న తథాగతో లోకే ఉప్పజ్జేయ్య అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో, న తథాగతప్పవేదితో ధమ్మవినయో లోకే దిబ్బేయ్య. కతమే తయో? జాతి చ, జరా చ, మరణఞ్చ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మా లోకే న సంవిజ్జేయ్యుం, న తథాగతో లోకే ఉప్పజ్జేయ్య అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో, న తథాగతప్పవేదితో

ధమ్మవినయో లోకే దిబ్బేయ్య. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇమే తయో ధమ్మా లోకే సంవిజ్జన్తి తస్మా తథాగతో లోకే ఉప్పజ్జతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో, తస్మా తథాగతప్పవేదితో ధమ్మవినయో లోకే దిబ్బతి.

“తయోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో జాతిం పహాతుం జరం పహాతుం మరణం పహాతుం. కతమే తయో? రాగం అప్పహాయ, దోసం అప్పహాయ, మోహం అప్పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో జాతిం పహాతుం జరం పహాతుం మరణం పహాతుం.

“తయోమే భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో రాగం పహాతుం దోసం పహాతుం మోహం పహాతుం. కతమే తయో? సక్కాయదిట్ఠిం అప్పహాయ, విచికిచ్ఛం అప్పహాయ, సీలబ్బతపరామాసం అప్పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో రాగం పహాతుం దోసం పహాతుం మోహం పహాతుం.

“తయోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో సక్కాయదిట్ఠిం పహాతుం విచికిచ్ఛం పహాతుం సీలబ్బతపరామాసం పహాతుం. కతమే తయో? అయోనిసోమనసికారం అప్పహాయ, కుమ్మగ్గసేవనం అప్పహాయ, చేతసో లీనత్తం అప్పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో సక్కాయదిట్ఠిం పహాతుం విచికిచ్ఛం పహాతుం సీలబ్బతపరామాసం పహాతుం.

“తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అయోనిసో మనసికారం పహాతుం కుమ్మగ్గసేవనం పహాతుం చేతసో లీనత్తం పహాతుం. కతమే తయో? ముట్ఠసచ్చం అప్పహాయ, అసమ్పజఞ్ఞం అప్పహాయ, చేతసో విక్ఖేపం అప్పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అయోనిసోమనసికారం పహాతుం కుమ్మగ్గసేవనం పహాతుం చేతసో లీనత్తం పహాతుం.

“తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో ముట్ఠసచ్చం పహాతుం అసమ్పజఞ్ఞం పహాతుం చేతసో విక్ఖేపం పహాతుం. కతమే తయో? అరియానం అదస్సనకమ్యతం అప్పహాయ, అరియధమ్మస్స [అరియధమ్మం (స్యా.)] అసోతుకమ్యతం అప్పహాయ, ఉపారమ్భచిత్తతం అప్పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో ముట్ఠసచ్చం పహాతుం అసమ్పజఞ్ఞం పహాతుం చేతసో విక్ఖేపం పహాతుం.

“తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అరియానం అదస్సనకమ్యతం పహాతుం అరియధమ్మస్స అసోతుకమ్యతం పహాతుం ఉపారమ్భచిత్తతం పహాతుం. కతమే తయో? ఉద్ధచ్చం అప్పహాయ, అసంవరం అప్పహాయ, దుస్సీల్యం అప్పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అరియానం అదస్సనకమ్యతం పహాతుం అరియధమ్మస్స అసోతుకమ్యతం పహాతుం ఉపారమ్భచిత్తతం పహాతుం.

“తయోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో ఉద్ధచ్చం పహాతుం అసంవరం పహాతుం దుస్సీల్యం పహాతుం. కతమే తయో ? అస్సద్ధియం అప్పహాయ, అవదఞ్ఞుతం అప్పహాయ, కోసజ్జం అప్పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో ఉద్ధచ్చం పహాతుం అసంవరం పహాతుం దుస్సీల్యం పహాతుం.

“తయోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అస్సద్ధియం పహాతుం అవదఞ్ఞుతం పహాతుం కోసజ్జం పహాతుం. కతమే తయో? అనాదరియం అప్పహాయ, దోవచస్సతం అప్పహాయ, పాపమిత్తతం అప్పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అస్సద్ధియం పహాతుం అవదఞ్ఞుతం పహాతుం కోసజ్జం పహాతుం.

“తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అనాదరియం పహాతుం దోవచస్సతం పహాతుం పాపమిత్తతం పహాతుం. కతమే తయో? అహిరికం అప్పహాయ, అనోత్తప్పం అప్పహాయ, పమాదం అప్పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అనాదరియం పహాతుం దోవచస్సతం పహాతుం పాపమిత్తతం పహాతుం.

“అహిరికోయం, భిక్ఖవే, అనోత్తాపీ పమత్తో హోతి. సో పమత్తో సమానో అభబ్బో అనాదరియం పహాతుం దోవచస్సతం పహాతుం పాపమిత్తతం పహాతుం. సో పాపమిత్తో సమానో అభబ్బో అస్సద్ధియం పహాతుం అవదఞ్ఞుతం పహాతుం కోసజ్జం పహాతుం. సో కుసీతో సమానో అభబ్బో ఉద్ధచ్చం పహాతుం అసంవరం పహాతుం దుస్సీల్యం పహాతుం. సో దుస్సీలో సమానో అభబ్బో అరియానం అదస్సనకమ్యతం పహాతుం అరియధమ్మస్స అసోతుకమ్యతం పహాతుం ఉపారమ్భచిత్తతం పహాతుం. సో ఉపారమ్భచిత్తో సమానో అభబ్బో ముట్ఠస్సచ్చం పహాతుం అసమ్పజఞ్ఞం పహాతుం చేతసో విక్ఖేపం పహాతుం. సో విక్ఖిత్తచిత్తో సమానో అభబ్బో అయోనిసోమనసికారం పహాతుం కుమ్మగ్గసేవనం పహాతుం చేతసో లీనత్తం పహాతుం. సో లీనచిత్తో సమానో అభబ్బో సక్కాయదిట్ఠిం పహాతుం విచికిచ్ఛం పహాతుం సీలబ్బతపరామాసం పహాతుం. సో విచికిచ్ఛో సమానో అభబ్బో రాగం పహాతుం దోసం పహాతుం మోహం పహాతుం. సో రాగం అప్పహాయ దోసం అప్పహాయ మోహం అప్పహాయ అభబ్బో జాతిం పహాతుం జరం పహాతుం మరణం పహాతుం.

“తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో జాతిం పహాతుం జరం పహాతుం మరణం పహాతుం. కతమే తయో? రాగం పహాయ, దోసం పహాయ, మోహం పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే పహాయ భబ్బో జాతిం పహాతుం జరం పహాతుం మరణం పహాతుం.

“తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో రాగం పహాతుం దోసం పహాతుం మోహం పహాతుం. కతమే తయో ? సక్కాయదిట్ఠిం పహాయ, విచికిచ్ఛం పహాయ, సీలబ్బతపరామాసం పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే పహాయ భబ్బో రాగం పహాతుం దోసం పహాతుం మోహం పహాతుం.

“తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో సక్కాయదిట్ఠిం పహాతుం విచికిచ్ఛం పహాతుం సీలబ్బతపరామాసం పహాతుం. కతమే తయో? అయోనిసోమనసికారం పహాయ, కుమ్మగ్గసేవనం పహాయ, చేతసో లీనత్తం పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే పహాయ భబ్బో సక్కాయదిట్ఠిం పహాతుం విచికిచ్ఛం పహాతుం సీలబ్బతపరామాసం పహాతుం.

“తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో అయోనిసోమనసికారం పహాతుం కుమ్మగ్గసేవనం పహాతుం చేతసో లీనత్తం పహాతుం. కతమే తయో? ముట్ఠస్సచ్చం పహాయ, అసమ్పజఞ్ఞం పహాయ, చేతసో విక్ఖేపం పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే పహాయ భబ్బో అయోనిసోమనసికారం పహాతుం కుమ్మగ్గసేవనం పహాతుం చేతసో లీనత్తం పహాతుం.

“తయోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో ముట్ఠస్సచ్చం పహాతుం అసమ్పజఞ్ఞం పహాతుం చేతసో విక్ఖేపం పహాతుం. కతమే తయో? అరియానం అదస్సనకమ్యతం పహాయ, అరియధమ్మస్స అసోతుకమ్యతం పహాయ, ఉపారమ్భచిత్తతం

పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే పహాయ భబ్బో ముట్ఠస్సచ్చం పహాతుం అసమ్పజఞ్ఞం పహాతుం చేతసో విక్ఖేపం పహాతుం.

“తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో అరియానం అదస్సనకమ్యతం పహాతుం అరియధమ్మస్స అసోతుకమ్యతం పహాతుం ఉపారమ్భచిత్తతం పహాతుం. కతమే తయో? ఉద్ధచ్చం పహాయ, అసంవరం పహాయ, దుస్సీల్యం పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే పహాయ భబ్బో అరియానం అదస్సనకమ్యతం పహాతుం అరియధమ్మస్స అసోతుకమ్యతం పహాతుం ఉపారమ్భచిత్తతం పహాతుం.

“తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో ఉద్ధచ్చం పహాతుం అసంవరం పహాతుం దుస్సీల్యం పహాతుం. కతమే తయో? అస్సద్ధియం పహాయ, అవదఞ్ఞుతం పహాయ, కోసజ్జం పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే పహాయ భబ్బో ఉద్ధచ్చం పహాతుం అసంవరం పహాతుం దుస్సీల్యం పహాతుం.

“తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో అస్సద్ధియం పహాతుం అవదఞ్ఞుతం పహాతుం కోసజ్జం పహాతుం. కతమే తయో? అనాదరియం పహాయ, దోవచస్సతం పహాయ, పాపమిత్తతం పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే పహాయ భబ్బో అస్సద్ధియం పహాతుం అవదఞ్ఞుతం పహాతుం కోసజ్జం పహాతుం.

“తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో అనాదరియం పహాతుం దోవచస్సతం పహాతుం పాపమిత్తతం పహాతుం. కతమే తయో? అహిరికం పహాయ, అనోత్తప్పం పహాయ, పమాదం పహాయ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మే పహాయ భబ్బో అనాదరియం పహాతుం దోవచస్సతం పహాతుం పాపమిత్తతం పహాతుం.

“హిరీమాయం, భిక్ఖవే, ఓత్తాపీ అప్పమత్తో హోతి. సో అప్పమత్తో సమానో భబ్బో అనాదరియం పహాతుం దోవచస్సతం పహాతుం పాపమిత్తతం పహాతుం. సో కల్యాణమిత్తో సమానో భబ్బో అస్సద్ధియం పహాతుం అవదఞ్ఞుతం పహాతుం కోసజ్జం పహాతుం. సో ఆరద్ధవీరియో సమానో భబ్బో ఉద్ధచ్చం పహాతుం అసంవరం పహాతుం దుస్సీల్యం పహాతుం. సో సీలవా సమానో భబ్బో అరియానం అదస్సనకమ్యతం పహాతుం అరియధమ్మస్స అసోతుకమ్యతం పహాతుం ఉపారమ్భచిత్తతం పహాతుం. సో అనుపారమ్భచిత్తో సమానో భబ్బో ముట్ఠస్సచ్చం పహాతుం అసమ్పజఞ్ఞం పహాతుం చేతసో విక్ఖేపం పహాతుం. సో అవిక్ఖిత్తచిత్తో సమానో భబ్బో అయోనిసోమనసికారం పహాతుం కుమ్మగ్గసేవనం పహాతుం చేతసో లీనత్తం పహాతుం. సో అలీనచిత్తో సమానో భబ్బో సక్కాయదిట్ఠిం పహాతుం విచికిచ్ఛం పహాతుం సీలబ్బతపరామాసం పహాతుం. సో అవిచికిచ్ఛో సమానో భబ్బో రాగం పహాతుం దోసం పహాతుం మోహం పహాతుం. సో రాగం పహాయ దోసం పహాయ మోహం పహాయ భబ్బో జాతిం పహాతుం జరం పహాతుం మరణం పహాతు”న్తి. ఛట్ఠం.

౭. కాకసుత్తం

౭౭. “దసహి, భిక్ఖవే, అసద్ధమ్మేహి సమన్నాగతో కాకో. కతమేహి దసహి? ధంసీ చ, పగబ్భో చ, తిన్తిణో [నిల్లజ్జో (క॰) తిన్తిణోతి తిన్తిణం వుచ్చతి తణ్హా... (సీ॰ స్యా॰ అట్ఠ॰) అభిధమ్మే ఖుద్దకవత్థువిభఙ్గే తిన్తిణపదనిద్దేసే పస్సితబ్బం] చ, మహగ్ఘసో చ, లుద్దో చ, అకారుణికో చ, దుబ్బలో చ, ఓరవితా చ, ముట్ఠస్సతి చ, నేచయికో [నేరసికో (సీ॰) తదట్ఠకథాయం పన “నేచయికో” త్వేవ దిస్సతి] చ – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి అసద్ధమ్మేహి సమన్నాగతో కాకో. ఏవమేవం ఖో , భిక్ఖవే,

దసహి అసద్ధమ్మేహి సమన్నాగతో పాపభిక్ఖు. కతమేహి దసహి? ధంసీ చ, పగబ్భో చ, తిన్తిణో చ, మహగ్ఘసో చ, లుద్దో చ, అకారుణికో చ, దుబ్బలో చ, ఓరవితా చ, ముట్ఠస్సతి చ, నేచయికో చ – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి అసద్ధమ్మేహి సమన్నాగతో పాపభిక్ఖూ"తి. సత్తమం.

౮. నిగణ్ఠసుత్తం

౭౮. "దసహి , భిక్ఖవే, అసద్ధమ్మేహి సమన్నాగతా నిగణ్ఠా. కతమేహి దసహి? అస్సద్ధా, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా; దుస్సీలా, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా; అహిరికా, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా; అనోత్తప్పినో, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా; అసప్పురిససమ్భత్తినో, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా; అత్తుక్కంసకపరవమ్భకా, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా; సన్దిట్ఠిపరామాసా ఆధానగ్గాహీ దుప్పటినిస్సగ్గినో, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా; కుహకా, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా; పాపిచ్ఛా, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా; పాపమిత్తా, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి అసద్ధమ్మేహి సమన్నాగతా నిగణ్ఠా"తి. అట్ఠమం.

౯. ఆఘాతవత్థుసుత్తం

౭౯. [అ॰ ని॰ ౯.౨౯] "దసయిమాని, భిక్ఖవే, ఆఘాతవత్థూని. కతమాని దస? 'అనత్థం మే అచరీ'తి ఆఘాతం బన్ధతి; 'అనత్థం మే చరతీ'తి ఆఘాతం బన్ధతి; 'అనత్థం మే చరిస్సతీ'తి ఆఘాతం బన్ధతి; 'పియస్స మే మనాపస్స అనత్థం అచరీ'తి…పే॰… 'అనత్థం చరతీ'తి…పే॰… 'అనత్థం చరిస్సతీ'తి ఆఘాతం బన్ధతి, 'అప్పియస్స మే అమనాపస్స అత్థం అచరీ'తి…పే॰… 'అత్థం చరతీ'తి…పే॰… 'అత్థం చరిస్సతీ'తి ఆఘాతం బన్ధతి; అట్ఠానే చ కుప్పతి – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, దస ఆఘాతవత్థూనీ"తి. నవమం.

౧౦. ఆఘాతపటివినయసుత్తం

౮౦. "దసయిమే , భిక్ఖవే, ఆఘాతపటివినయా. కతమే దస? 'అనత్థం మే అచరి, తం కుతేత్థ లబ్భా'తి ఆఘాతం పటివినేతి , 'అనత్థం మే చరతి, తం కుతేత్థ లబ్భా'తి ఆఘాతం పటివినేతి, 'అనత్థం మే చరిస్సతి, తం కుతేత్థ లబ్భా'తి ఆఘాతం పటివినేతి, పియస్స మే మనాపస్స అనత్థం అచరి…పే॰… చరతి…పే॰… చరిస్సతి, తం కుతేత్థ లబ్భాతి ఆఘాతం పటివినేతి , అప్పియస్స మే అమనాపస్స అత్థం అచరి…పే॰… అత్థం చరతి…పే॰… అత్థం చరిస్సతి, తం కుతేత్థ లబ్భాతి ఆఘాతం పటివినేతి, అట్ఠానే చ న కుప్పతి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ఆఘాతపటివినయా"తి. దసమం.

ఆకఙ్ఖవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

ఆకఙ్ఖో కణ్టకో ఇట్ఠా, వడ్ఢి చ మిగసాలాయ;
తయో ధమ్మా చ కాకో చ, నిగణ్ఠా ద్వే చ ఆఘాతాతి.

(౯) ౪. థేరవగ్గో

౧. వాహనసుత్తం

౮౧. ఏకం సమయం భగవా చమ్పాయం విహరతి గగ్గరాయ పోక్ఖరణియా తీరే. అథ ఖో ఆయస్మా వాహనో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా వాహనో భగవన్తం ఏతదవోచ – "కతిహి ను ఖో, భన్తే, ధమ్మేహి తథాగతో నిస్సటో విసంయుత్తో విప్పముత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతీ"తి?

"దసహి ఖో, వాహన, ధమ్మేహి తథాగతో నిస్సటో విసంయుత్తో విప్పముత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతి. కతమేహి దసహి? రూపేన ఖో, వాహన, తథాగతో నిస్సటో విసంయుత్తో విప్పముత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతి, వేదనాయ ఖో, వాహన...పే.... సఞ్ఞాయ ఖో, వాహన... సఙ్ఖారేహి ఖో, వాహన... విఞ్ఞాణేన ఖో, వాహన... జాతియా ఖో, వాహన... జరాయ ఖో, వాహన... మరణేన ఖో, వాహన... దుక్ఖేహి ఖో, వాహన... కిలేసేహి ఖో, వాహన, తథాగతో నిస్సటో విసంయుత్తో విప్పముత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతి. సేయ్యథాపి, వాహన, ఉప్పలం వా పదుమం వా పుణ్డరీకం వా ఉదకే జాతం ఉదకే సంవడ్ఢం ఉదకా పచ్చుగ్గమ్మ ఠితం అనుపలిత్తం ఉదకేన; ఏవమేవం ఖో, వాహన, ఇమేహి దసహి ధమ్మేహి తథాగతో నిస్సటో విసంయుత్తో విప్పముత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతీ"తి. పఠమం.

౨. ఆనన్దసుత్తం

౮౨. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం భగవా ఏతదవోచ –

"సో వతానన్ద, భిక్ఖు 'అస్సద్ధో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

"సో వతానన్ద, భిక్ఖు 'దుస్సీలో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

"సో వతానన్ద, భిక్ఖు 'అప్పస్సుతో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

"సో వతానన్ద, భిక్ఖు 'దుబ్బచో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

"సో వతానన్ద, భిక్ఖు 'పాపమిత్తో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

‘‘సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘కుసీతో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

‘‘సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘ముట్ఠస్సతి సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

‘‘సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘అసన్తుట్ఠో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

‘‘సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘పాపిచ్ఛో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

‘‘సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘మిచ్ఛాదిట్ఠికో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

‘‘సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘ఇమేహి దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

‘‘సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘సద్ధో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి.

‘‘సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘సీలవా సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి.

‘‘సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘బహుస్సుతో సుతధరో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి.

‘‘సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘సువచో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి.

‘‘సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘కల్యాణమిత్తో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి.

‘‘సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘ఆరద్ధవీరియో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి.

‘‘సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘ఉపట్ఠితస్సతి సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి.

“సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘సన్తుట్ఠో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి.

“సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘అప్పిచ్ఛో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి.

“సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘సమ్మాదిట్ఠికో సమానో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి.

“సో వతానన్ద, భిక్ఖు ‘ఇమేహి దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతీ”తి. దుతియం.

౩. పుణ్ణియసుత్తం

౮౩. అథ ఖో ఆయస్మా పుణ్ణియో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా పుణ్ణియో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో యేన అప్పేకదా తథాగతం ధమ్మదేసనా పటిభాతి అప్పేకదా నప్పటిభాతీ”తి?

“సద్ధో చ, పుణ్ణియ, భిక్ఖు హోతి, నో చ ఉపసఙ్కమితా; నేవ తావ తథాగతం ధమ్మదేసనా పటిభాతి. యతో చ ఖో, పుణ్ణియ, భిక్ఖు సద్ధో చ హోతి ఉపసఙ్కమితా చ, ఏవం తథాగతం ధమ్మదేసనా పటిభాతి.

“సద్ధో చ, పుణ్ణియ, భిక్ఖు హోతి ఉపసఙ్కమితా చ, నో చ పయిరుపాసితా…పే॰… పయిరుపాసితా చ, నో చ పరిపుచ్ఛితా… పరిపుచ్ఛితా చ, నో చ ఓహితసోతో ధమ్మం సుణాతి… ఓహితసోతో చ ధమ్మం సుణాతి, నో చ సుత్వా ధమ్మం ధారేతి… సుత్వా చ ధమ్మం ధారేతి, నో చ ధాతానం ధమ్మానం అత్థం ఉపపరిక్ఖతి… ధాతానఞ్చ ధమ్మానం అత్థం ఉపపరిక్ఖతి నో చ అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి… అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో చ హోతి, నో చ కల్యాణవాచో హోతి కల్యాణవాక్కరణో పోరియా వాచాయ సమన్నాగతో విస్సట్ఠాయ అనేలగళాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా… కల్యాణవాచో చ హోతి కల్యాణవాక్కరణో పోరియా వాచాయ సమన్నాగతో విస్సట్ఠాయ అనేలగళాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా, నో చ సన్దస్సకో హోతి సమాదపకో సముత్తేజకో సమ్పహంసకో సబ్రహ్మచారీనం, నేవ తావ తథాగతం ధమ్మదేసనా పటిభాతి.

“యతో చ ఖో, పుణ్ణియ, భిక్ఖు సద్ధో చ హోతి, ఉపసఙ్కమితా చ, పయిరుపాసితా చ, పరిపుచ్ఛితా చ, ఓహితసోతో చ ధమ్మం సుణాతి, సుత్వా చ ధమ్మం ధారేతి, ధాతానఞ్చ ధమ్మానం అత్థం ఉపపరిక్ఖతి, అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో చ హోతి, కల్యాణవాచో చ హోతి కల్యాణవాక్కరణో పోరియా వాచాయ సమన్నాగతో విస్సట్ఠాయ అనేలగళాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా, సన్దస్సకో చ హోతి సమాదపకో సముత్తేజకో సమ్పహంసకో సబ్రహ్మచారీనం – ఏవం తథాగతం ధమ్మదేసనా పటిభాతి. ఇమేహి ఖో, పుణ్ణియ , దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా [సమన్నాగతో (క॰)] [ఏకన్తం

తథాగతం ధమ్మదేసనా పటిభాతీతి (స్యా.)] ఏకన్తపటిభానా [ఏకన్తపటిభానం (సీ.)] తథాగతం ధమ్మదేసనా హోతీ"తి [ఏకన్తం తథాగతం ధమ్మదేసనా పటిభాతీతి (స్యా.)]. తతియం.

౪. బ్యాకరణసుత్తం

౮౪. తత్ర ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఆవుసో భిక్ఖవే"తి. "ఆవుసో"తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో ఏతదవోచ –

"ఇధావుసో, భిక్ఖు అఞ్ఞం బ్యాకరోతి – 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామీ'తి. తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో సమనుయుఞ్జతి సమనుగ్గాహతి సమనుభాసతి. సో తథాగతేన వా తథాగతసావకేన వా ఝాయినా సమాపత్తికుసలేన పరచిత్తకుసలేన పరచిత్తపరియాయకుసలేన సమనుయుఞ్జియమానో సమనుగ్గాహియమానో సమనుభాసియమానో ఇరీణం ఆపజ్జతి విచినం [విసినం (సీ. అట్ఠ.)] ఆపజ్జతి అనయం ఆపజ్జతి బ్యసనం ఆపజ్జతి అనయబ్యసనం ఆపజ్జతి.

"తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ మనసి కరోతి – 'కిం ను ఖో అయమాయస్మా అఞ్ఞం బ్యాకరోతి – ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామీ'తి?

"తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి –

'కోధనో ఖో అయమాయస్మా; కోధపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. కోధపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

'ఉపనాహీ ఖో పన అయమాయస్మా; ఉపనాహపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. ఉపనాహపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

'మక్ఖీ ఖో పన అయమాయస్మా; మక్ఖపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. మక్ఖపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

'పళాసీ ఖో పన అయమాయస్మా; పళాసపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. పళాసపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

'ఇస్సుకీ ఖో పన అయమాయస్మా; ఇస్సాపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. ఇస్సాపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘మచ్ఛరీ ఖో పన అయమాయస్మా; మచ్ఛేరపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. మచ్ఛేరపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘సఠో ఖో పన అయమాయస్మా; సాఠేయ్యపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. సాఠేయ్యపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘మాయావీ ఖో పన అయమాయస్మా; మాయాపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. మాయాపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘పాపిచ్ఛో ఖో పన అయమాయస్మా; ఇచ్ఛాపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. ఇచ్ఛాపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘సతి [ముట్ఠస్సతి (సీ. స్యా.)] ఖో పన అయమాయస్మా ఉత్తరి కరణీయే ఓరమత్తకేన విసేసాధిగమేన అన్తరా వోసానం ఆపన్నో. అన్తరా వోసానగమనం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం’.

“సో వతావుసో, భిక్ఖు ‘ఇమే దస ధమ్మే అప్పహాయ ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. సో వతావుసో, భిక్ఖు ‘ఇమే దస ధమ్మే పహాయ ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతీ”తి. చతుత్థం.

౫. కత్థీసుత్తం

౮౫. ఏకం సమయం ఆయస్మా మహాచున్దో చేతీసు విహరతి సహజాతియం. తత్ర ఖో ఆయస్మా మహాచున్దో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఆవుసో భిక్ఖవే”తి. “ఆవుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో మహాచున్దస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా మహాచున్దో ఏతదవోచ –

“ఇధావుసో, భిక్ఖు కత్థీ హోతి వికత్థీ అధిగమేసు – ‘అహం పఠమం ఝానం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం దుతియం ఝానం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం తతియం ఝానం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం చతుత్థం ఝానం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం ఆకాసానఞ్చాయతనం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపీ’తి.

“తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో సమనుయుఞ్జతి సమనుగ్గాహతి సమనుభాసతి. సో తథాగతేన వా తథాగతసావకేన వా ఝాయినా సమాపత్తికుసలేన పరచిత్తకుసలేన పరచిత్తపరియాయకుసలేన సమనుయుఞ్జియమానో సమనుగ్గాహియమానో సమనుభాసియమానో ఇరీణం ఆపజ్జతి విచినం ఆపజ్జతి అనయం ఆపజ్జతి బ్యసనం ఆపజ్జతి అనయబ్యసనం ఆపజ్జతి.

“తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ మనసి కరోతి – ‘కిం ను ఖో అయమాయస్మా కత్థి హోతి వికత్థీ అధిగమేసు – అహం పఠమం ఝానం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి…పే.… అహం సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపీ’తి.

“తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి –

‘దీఘరత్తం ఖో అయమాయస్మా ఖణ్డకారీ ఛిద్దకారీ సబలకారీ కమ్మాసకారీ న సన్తతకారీ న సన్తతవుత్తి సీలేసు. దుస్సీలో ఖో అయమాయస్మా. దుస్సిల్యం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘అస్సద్ధో ఖో పన అయమాయస్మా; అస్సద్ధియం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘అప్పస్సుతో ఖో పన అయమాయస్మా అనాచారో; అప్పసచ్చం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం .

‘దుబ్బచో ఖో పన అయమాయస్మా; దోవచస్సతా ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘పాపమిత్తో ఖో పన అయమాయస్మా; పాపమిత్తతా ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘కుసీతో ఖో పన అయమాయస్మా; కోసజ్జం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘ముట్ఠస్సతి ఖో పన అయమాయస్మా; ముట్ఠస్సచ్చం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘కుహకో ఖో పన అయమాయస్మా; కోహఞ్ఞం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘దుబ్భరో ఖో పన అయమాయస్మా; దుబ్భరతా ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘దుప్పఞ్ఞో ఖో పన అయమాయస్మా; దుప్పఞ్ఞతా ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం’.

“సేయ్యథాపి, ఆవుసో, సహాయకో సహాయకం ఏవం వదేయ్య – ‘యదా తే, సమ్మ, ధనేన [బన్ధో (క.)] ధనకరణీయం అస్స, యాచేయ్యాసి మం [యాచిస్ససి మం (సీ.), పవేదేయ్యాసి మం (స్యా.), పరాజేయ్యాపి మం (క.)] ధనం. దస్సామి తే ధన’న్తి. సో కిఞ్చిదేవ ధనకరణీయే సముప్పన్నే సహాయకో సహాయకం ఏవం వదేయ్య – ‘అత్థో మే, సమ్మ, ధనేన. దేహి మే ధన’న్తి. సో ఏవం వదేయ్య – ‘తేన హి, సమ్మ, ఇధ ఖనాహీ’తి. సో తత్ర ఖనన్తో నాధిగచ్ఛేయ్య. సో ఏవం వదేయ్య – ‘అలికం మం, సమ్మ, అవచ; తుచ్ఛకం మం, సమ్మ, అవచ – ఇధ ఖనాహీ’తి. సో ఏవం వదేయ్య – ‘నాహం తం, సమ్మ, అలికం అవచం, తుచ్ఛకం అవచం. తేన హి, సమ్మ, ఇధ ఖనాహీ’తి. సో తత్రపి ఖనన్తో నాధిగచ్ఛేయ్య. సో ఏవం వదేయ్య – ‘అలికం మం, సమ్మ, అవచ, తుచ్ఛకం మం, సమ్మ, అవచ – ఇధ ఖనాహీ’తి. సో ఏవం వదేయ్య – ‘నాహం తం, సమ్మ, అలికం అవచం, తుచ్ఛకం అవచం . తేన హి, సమ్మ, ఇధ ఖనాహీ’తి. సో తత్రపి ఖనన్తో నాధిగచ్ఛేయ్య. సో ఏవం వదేయ్య –

‘అలికం మం, సమ్మ, అవచ, తుచ్ఛకం మం, సమ్మ, అవచ – ఇధ ఖనాహీ’తి. సో ఏవం వదేయ్య – ‘నాహం తం, సమ్మ, అలికం అవచం, తుచ్ఛకం అవచం. అపి చ అహమేవ ఉమ్మాదం పాపుణిం చేతసో విపరియాయ’న్తి.

“ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు కత్థీ హోతి వికత్థీ అధిగమేసు – ‘అహం పఠమం ఝానం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం దుతియం ఝానం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం తతియం ఝానం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం చతుత్థం ఝానం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం ఆకాసానఞ్చాయతనం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపి, అహం సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపీ’తి.

“తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో సమనుయుఞ్జతి సమనుగ్గాహతి సమనుభాసతి. సో తథాగతేన వా తథాగతసావకేన వా ఝాయినా సమాపత్తికుసలేన పరచిత్తకుసలేన పరచిత్తపరియాయకుసలేన సమనుయుఞ్జియమానో సమనుగ్గాహియమానో సమనుభాసియమానో ఇరీణం ఆపజ్జతి విచినం ఆపజ్జతి అనయం ఆపజ్జతి బ్యసనం ఆపజ్జతి అనయబ్యసనం ఆపజ్జతి.

“తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ మనసి కరోతి – ‘కిం ను ఖో అయమాయస్మా కత్థీ హోతి వికత్థీ అధిగమేసు – అహం పఠమం ఝానం సమాపజ్జామిపి...పే.... అహం సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జామిపి వుట్ఠహామిపీ’తి.

“తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి –

‘దీఘరత్తం ఖో అయమాయస్మా ఖణ్డకారీ ఛిద్దకారీ సబలకారీ కమ్మాసకారీ, న సన్తతకారీ న సన్తతవుత్తి సీలేసు. దుస్సీలో ఖో అయమాయస్మా; దుస్సిల్యం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘అస్సద్ధో ఖో పన అయమాయస్మా; అస్సద్ధియం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం .

‘అప్పస్సుతో ఖో పన అయమాయస్మా అనాచారో; అప్పసచ్చం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘దుబ్బచో ఖో పన అయమాయస్మా; దోవచస్సతా ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘పాపమిత్తో ఖో పన అయమాయస్మా; పాపమిత్తతా ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘కుసీతో ఖో పన అయమాయస్మా; కోసజ్జం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘ముట్ఠస్సతి ఖో పన అయమాయస్మా; ముట్ఠస్సచ్చం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘కుహకో ఖో పన అయమాయస్మా; కోహఞ్ఞం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘దుబ్బరో ఖో పన అయమాయస్మా; దుబ్బరతా ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘దుప్పఞ్ఞో ఖో పన అయమాయస్మా; దుప్పఞ్ఞతా ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం’.

“సో వతావుసో, భిక్ఖు ‘ఇమే దస ధమ్మే అప్పహాయ ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. సో వతావుసో, భిక్ఖు ‘ఇమే దస ధమ్మే పహాయ ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతీ”తి. పఞ్చమం.

౬. అధిమానసుత్తం

౮౬. ఏకం సమయం ఆయస్మా మహాకస్సపో రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తత్ర ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఆవుసో భిక్ఖవే”తి. “ఆవుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో మహాకస్సపస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా మహాకస్సపో ఏతదవోచ –

“ఇధావుసో, భిక్ఖు అఞ్ఞం బ్యాకరోతి – ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామీ’తి. తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో సమనుయుఞ్జతి సమనుగ్గాహతి సమనుభాసతి. సో తథాగతేన వా తథాగతసావకేన వా ఝాయినా సమాపత్తికుసలేన పరచిత్తకుసలేన పరచిత్తపరియాయకుసలేన సమనుయుఞ్జియమానో సమనుగ్గాహియమానో సమనుభాసియమానో ఇరీణం ఆపజ్జతి విచినం ఆపజ్జతి అనయం ఆపజ్జతి బ్యసనం ఆపజ్జతి అనయబ్యసనం ఆపజ్జతి.

“తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ మనసి కరోతి – ‘కిం ను ఖో అయమాయస్మా అఞ్ఞం బ్యాకరోతి – ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామీ’తి.

“తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి –

‘అధిమానికో ఖో అయమాయస్మా అధిమానసచ్చో, అప్పత్తే పత్తసఞ్ఞీ, అకతే కతసఞ్ఞీ, అనధిగతే అధిగతసఞ్ఞీ. అధిమానేన అఞ్ఞం బ్యాకరోతి – ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామీ’తి.

“తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ మనసి కరోతి – ‘కిం ను ఖో అయమాయస్మా నిస్సాయ అధిమానికో అధిమానసచ్చో, అప్పత్తే పత్తసఞ్ఞీ, అకతే కతసఞ్ఞీ, అనధిగతే అధిగతసఞ్ఞీ. అధిమానేన అఞ్ఞం బ్యాకరోతి – ఖీణా జాతి , వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామీ’తి.

“తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి –

‘బహుస్సుతో ఖో పన అయమాయస్మా సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. తస్మా అయమాయస్మా అధిమానికో అధిమానసచ్చో, అప్పత్తే పత్తసఞ్ఞీ, అకతే కతసఞ్ఞీ, అనధిగతే అధిగతసఞ్ఞీ. అధిమానేన అఞ్ఞం బ్యాకరోతి – ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామీ’తి.

“తమేనం తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ఝాయీ సమాపత్తికుసలో పరచిత్తకుసలో పరచిత్తపరియాయకుసలో ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి –

‘అభిజ్ఝాలు ఖో పన అయమాయస్మా; అభిజ్ఝాపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. అభిజ్ఝాపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘బ్యాపన్నో ఖో పన అయమాయస్మా; బ్యాపాదపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. బ్యాపాదపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘థినమిద్ధో ఖో పన అయమాయస్మా; థినమిద్ధపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. థినమిద్ధపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘ఉద్ధతో ఖో పన అయమాయస్మా; ఉద్ధచ్చపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. ఉద్ధచ్చపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘విచికిచ్ఛో ఖో పన అయమాయస్మా; విచికిచ్ఛాపరియుట్ఠితేన చేతసా బహులం విహరతి. విచికిచ్ఛాపరియుట్ఠానం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘కమ్మారామో ఖో పన అయమాయస్మా కమ్మరతో కమ్మారామతం అనుయుత్తో. కమ్మారామతా ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘భస్సారామో ఖో పన అయమాయస్మా భస్సరతో భస్సారామతం అనుయుత్తో. భస్సారామతా ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘నిద్దారామో ఖో పన అయమాయస్మా నిద్దారతో నిద్దారామతం అనుయుత్తో. నిద్దారామతా ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘సఙ్గణికారామో ఖో పన అయమాయస్మా సఙ్గణికరతో సఙ్గణికారామతం అనుయుత్తో. సఙ్గణికారామతా ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం.

‘సతి ఖో పన అయమాయస్మా ఉత్తరి కరణీయే ఓరమత్తకేన విసేసాధిగమేన అన్తరా వోసానం ఆపన్నో. అన్తరా వోసానగమనం ఖో పన తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే పరిహానమేతం’.

“సో వతావుసో, భిక్ఖు ‘ఇమే దస ధమ్మే అప్పహాయ ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. సో వతావుసో, భిక్ఖు ‘ఇమే దస ధమ్మే పహాయ ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. నప్పియసుత్తం

౮౭. తత్ర ఖో భగవా కాలకతం భిక్ఖుం [కలన్దకం భిక్ఖుం (సీ.), కాళకభిక్ఖుం (స్యా.)] ఆరబ్భ భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అధికరణికో హోతి, అధికరణసమథస్స న వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అధికరణికో హోతి అధికరణసమథస్స న వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో న పియతాయ న గరుతాయ న భావనాయ న సామఞ్ఞాయ న ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న సిక్ఖాకామో హోతి, సిక్ఖాసమాదానస్స [సిక్ఖాకామస్స (క.)] న వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న సిక్ఖాకామో హోతి సిక్ఖాసమాదానస్స న వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో న పియతాయ న గరుతాయ న భావనాయ న సామఞ్ఞాయ న ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పాపిచ్ఛో హోతి, ఇచ్ఛావినయస్స న వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పాపిచ్ఛో హోతి ఇచ్ఛావినయస్స న వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో న పియతాయ న గరుతాయ న భావనాయ న సామఞ్ఞాయ న ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కోధనో హోతి, కోధవినయస్స న వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కోధనో హోతి కోధవినయస్స న వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో న పియతాయ న గరుతాయ న భావనాయ న సామఞ్ఞాయ న ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మక్ఖీ హోతి, మక్ఖవినయస్స న వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మక్ఖీ హోతి మక్ఖవినయస్స న వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో న పియతాయ న గరుతాయ న భావనాయ న సామఞ్ఞాయ న ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సఠో హోతి , సాఠేయ్యవినయస్స న వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే , భిక్ఖు సఠో హోతి సాఠేయ్యవినయస్స న వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో న పియతాయ న గరుతాయ న భావనాయ న సామఞ్ఞాయ న ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మాయావీ హోతి, మాయావినయస్స న వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మాయావీ హోతి మాయావినయస్స న వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో న పియతాయ న గరుతాయ న భావనాయ న సామఞ్ఞాయ న ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మానం న నిసామకజాతికో హోతి, ధమ్మనిసన్తియా న వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మానం న నిసామకజాతికో హోతి ధమ్మనిసన్తియా న వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో న పియతాయ న గరుతాయ న భావనాయ న సామఞ్ఞాయ న ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న పటిసల్లీనో హోతి, పటిసల్లానస్స న వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న పటిసల్లీనో హోతి పటిసల్లానస్స న వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో న పియతాయ న గరుతాయ న భావనాయ న సామఞ్ఞాయ న ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం న పటిసన్థారకో [పటిసన్ధారకో (క.)] హోతి, పటిసన్థారకస్స న వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం న పటిసన్థారకో హోతి పటిసన్థారకస్స న వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో న పియతాయ న గరుతాయ న భావనాయ న సామఞ్ఞాయ న ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“ఏవరూపస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో కిఞ్చాపి ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జేయ్య – ‘అహో వత మం సబ్రహ్మచారీ సక్కరేయ్యుం గరుం కరేయ్యుం [గరుకరేయ్యుం (సీ. స్యా.)] మానేయ్యుం పూజేయ్యు’న్తి, అథ ఖో నం సబ్రహ్మచారీ న చేవ సక్కరోన్తి న గరుం కరోన్తి [గరుకరోన్తి (సీ. స్యా.)] న మానేన్తి న పూజేన్తి. తం కిస్స హేతు? తథాహిస్స, భిక్ఖవే, విఞ్ఞూ సబ్రహ్మచారీ తే పాపకే అకుసలే ధమ్మే అప్పహీనే సమనుపస్సన్తి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అస్సఖళుఙ్కస్స కిఞ్చాపి ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జేయ్య – ‘అహో వత మం మనుస్సా ఆజానీయట్ఠానే ఠపేయ్యుం, ఆజానీయభోజనఞ్చ భోజేయ్యుం, ఆజానీయపరిమజ్జనఞ్చ పరిమజ్జేయ్యు’న్తి, అథ ఖో నం మనుస్సా న చేవ ఆజానీయట్ఠానే ఠపేన్తి న చ ఆజానీయభోజనం భోజేన్తి న చ ఆజానీయపరిమజ్జనం పరిమజ్జన్తి. తం కిస్స హేతు? తథాహిస్స, భిక్ఖవే, విఞ్ఞూ మనుస్సా తాని సాఠేయ్యాని కూటేయ్యాని జిమ్హేయ్యాని వఙ్కేయ్యాని అప్పహీనాని సమనుపస్సన్తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఏవరూపస్స భిక్ఖునో కిఞ్చాపి ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జేయ్య – ‘అహో వత మం సబ్రహ్మచారీ సక్కరేయ్యుం గరుం కరేయ్యుం మానేయ్యుం పూజేయ్యు’న్తి, అథ ఖో నం సబ్రహ్మచారీ న చేవ సక్కరోన్తి న గరుం కరోన్తి న మానేన్తి న పూజేన్తి. తం కిస్స హేతు? తథాహిస్స, భిక్ఖవే, విఞ్ఞూ సబ్రహ్మచారీ తే పాపకే అకుసలే ధమ్మే అప్పహీనే సమనుపస్సన్తి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న అధికరణికో హోతి, అధికరణసమథస్స వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న అధికరణికో హోతి అధికరణసమథస్స వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో పియతాయ గరుతాయ భావనాయ సామఞ్ఞాయ ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సిక్ఖాకామో హోతి, సిక్ఖాసమాదానస్స వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సిక్ఖాకామో హోతి సిక్ఖాసమాదానస్స వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో పియతాయ గరుతాయ భావనాయ సామఞ్ఞాయ ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అప్పిచ్ఛో హోతి, ఇచ్ఛావినయస్స వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అప్పిచ్ఛో హోతి ఇచ్ఛావినయస్స వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో…పే…. ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్కోధనో హోతి, కోధవినయస్స వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్కోధనో హోతి కోధవినయస్స వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో…పే…. ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అమక్ఖీ హోతి, మక్ఖవినయస్స వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే , భిక్ఖు అమక్ఖీ హోతి మక్ఖవినయస్స వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో…పే…. ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసఠో హోతి, సాఠేయ్యవినయస్స వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసఠో హోతి సాఠేయ్యవినయస్స వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో…పే…. ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అమాయావీ హోతి, మాయావినయస్స వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అమాయావీ హోతి మాయావినయస్స వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో…పే…. ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మానం నిసామకజాతికో హోతి, ధమ్మనిసన్తియా వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మానం నిసామకజాతికో హోతి ధమ్మనిసన్తియా వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో…పే…. ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పటిసల్లీనో హోతి, పటిసల్లానస్స వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పటిసల్లీనో హోతి పటిసల్లానస్స వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో…పే…. ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పటిసన్థారకో హోతి, పటిసన్థారకస్స వణ్ణవాదీ. యమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పటిసన్థారకో హోతి పటిసన్థారకస్స వణ్ణవాదీ, అయమ్పి ధమ్మో పియతాయ గరుతాయ భావనాయ సామఞ్ఞాయ ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“ఏవరూపస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో కిఞ్చాపి న ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జేయ్య – ‘అహో వత మం సబ్రహ్మచారీ సక్కరేయ్యుం గరుం కరేయ్యుం మానేయ్యుం పూజేయ్యు’న్తి, అథ ఖో నం సబ్రహ్మచారీ సక్కరోన్తి గరుం కరోన్తి మానేన్తి పూజేన్తి. తం కిస్స హేతు? తథాహిస్స, భిక్ఖవే, విఞ్ఞూ సబ్రహ్మచారీ తే పాపకే అకుసలే ధమ్మే పహీనే సమనుపస్సన్తి.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, భద్దస్స అస్సాజానీయస్స కిఞ్చాపి న ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జేయ్య – ‘అహో వత మం మనుస్సా ఆజానీయట్ఠానే ఠపేయ్యుం, ఆజానీయభోజనఞ్చ భోజేయ్యుం, ఆజానీయపరిమజ్జనఞ్చ పరిమజ్జేయ్యు’న్తి, అథ ఖో నం మనుస్సా ఆజానీయట్ఠానే చ ఠపేన్తి ఆజానీయభోజనఞ్చ భోజేన్తి ఆజానీయపరిమజ్జనఞ్చ పరిమజ్జన్తి. తం కిస్స హేతు? తథాహిస్స, భిక్ఖవే, విఞ్ఞూ మనుస్సా తాని సాఠేయ్యాని కూటేయ్యాని జిమ్హేయ్యాని వఙ్కేయ్యాని పహీనాని సమనుపస్సన్తి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఏవరూపస్స భిక్ఖునో కిఞ్చాపి న ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జేయ్య – ‘అహో వత మం సబ్రహ్మచారీ సక్కరేయ్యుం గరుం కరేయ్యుం మానేయ్యుం పూజేయ్యు’న్తి, అథ ఖో నం సబ్రహ్మచారీ సక్కరోన్తి గరుం కరోన్తి మానేన్తి

పూజేన్తి. తం కిస్స హేతు? తథాహిస్స, భిక్ఖవే, విఞ్ఞూ సబ్రహ్మచారీ తే పాపకే అకుసలే ధమ్మే పహీనే సమనుపస్సన్తీ”తి. సత్తమం.

౮. అక్కోసకసుత్తం

౮౮. “యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్కోసకపరిభాసకో అరియూపవాదీ సబ్రహ్మచారీనం ఠానమేతం అవకాసో [అట్ఠానమేతం అనవకాసో (సీ. స్యా. పీ.)] యం సో దసన్నం బ్యసనానం అఞ్ఞతరం బ్యసనం నిగచ్ఛేయ్య [న నిగచ్ఛేయ్య (సీ. స్యా. పీ.)]. కతమేసం దసన్నం? అనధిగతం నాధిగచ్ఛతి, అధిగతా పరిహాయతి, సద్ధమ్మస్స న వోదాయన్తి, సద్ధమ్మేసు వా అధిమానికో హోతి అనభిరతో వా బ్రహ్మచరియం చరతి, అఞ్ఞతరం వా సంకిలిట్ఠం ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, గాళ్హం వా రోగాతఙ్కం ఫుసతి, ఉమ్మాదం వా పాపుణాతి చిత్తక్ఖేపం, సమ్మూళ్హో కాలం కరోతి, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్కోసకపరిభాసకో అరియూపవాదీ సబ్రహ్మచారీనం, ఠానమేతం అవకాసో యం సో ఇమేసం దసన్నం బ్యసనానం అఞ్ఞతరం బ్యసనం నిగచ్ఛేయ్యా”తి. అట్ఠమం.

౯. కోకాలికసుత్తం

౮౯. [సం. ని. ౧.౧౮౧; సు. ని. కోకాలికసుత్త] అథ ఖో కోకాలికో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో కోకాలికో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “పాపిచ్ఛా, భన్తే, సారిపుత్తమోగ్గల్లానా, పాపికానం ఇచ్ఛానం వసం గతా”తి. “మా హేవం, కోకాలిక, మా హేవం, కోకాలిక! పసాదేహి, కోకాలిక, సారిపుత్తమోగ్గల్లానేసు చిత్తం. పేసలా సారిపుత్తమోగ్గల్లానా”తి.

దుతియమ్పి ఖో కోకాలికో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కిఞ్చాపి మే, భన్తే, భగవా సద్ధాయికో పచ్చయికో, అథ ఖో పాపిచ్ఛావ సారిపుత్తమోగ్గల్లానా, పాపికానం ఇచ్ఛానం వసం గతా”తి. “మా హేవం, కోకాలిక, మా హేవం, కోకాలిక! పసాదేహి, కోకాలిక, సారిపుత్తమోగ్గల్లానేసు చిత్తం. పేసలా సారిపుత్తమోగ్గల్లానా”తి.

తతియమ్పి ఖో కోకాలికో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కిఞ్చాపి మే, భన్తే, భగవా సద్ధాయికో పచ్చయికో, అథ ఖో పాపిచ్ఛావ సారిపుత్తమోగ్గల్లానా, పాపికానం ఇచ్ఛానం వసం గతా”తి. “మా హేవం, కోకాలిక, మా హేవం, కోకాలిక! పసాదేహి, కోకాలిక , సారిపుత్తమోగ్గల్లానేసు చిత్తం. పేసలా సారిపుత్తమోగ్గల్లానా”తి.

అథ ఖో కోకాలికో భిక్ఖు ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి. అచిరపక్కన్తస్స చ కోకాలికస్స భిక్ఖునో సాసపమత్తీహి పీళకాహి సబ్బో కాయో ఫుటో అహోసి. సాసపమత్తియో హుత్వా ముగ్గమత్తియో అహేసుం, ముగ్గమత్తియో హుత్వా కలాయమత్తియో అహేసుం, కలాయమత్తియో హుత్వా కోలట్ఠిమత్తియో అహేసుం, కోలట్ఠిమత్తియో హుత్వా కోలమత్తియో అహేసుం, కోలమత్తియో హుత్వా ఆమలకమత్తియో అహేసుం, ఆమలకమత్తియో హుత్వా (తిణ్డుకమత్తియో అహేసుం, తిణ్డుకమత్తియో హుత్వా,) [సం. ని. ౧.౧౮౧; సు. ని. కోకాలికసుత్త నత్థి] బేళువసలాటుకమత్తియో అహేసుం, బేళువసలాటుకమత్తియో హుత్వా బిల్లమత్తియో అహేసుం, బిల్లమత్తియో హుత్వా పభిజ్జింసు, పుబ్బఞ్చ లోహితఞ్చ పగ్ఘరింసు. సో సుదం కదలిపత్తేసు సేతి మచ్ఛోవ విసగిలితో.

అథ ఖో తురూ పచ్చేకబ్రహ్మా [తుదుప్పచ్చేకబ్రహ్మా (సీ. పీ.), తుది పచ్చేకబ్రహ్మా (స్యా.), తురి పచ్చేకబ్రహ్మా (క.) సం. ని. ౧.౧౮౧] యేన కోకాలికో భిక్ఖు తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా వేహాసే ఠత్వా కోకాలికం భిక్ఖుం ఏతదవోచ – "పసాదేహి, కోకాలిక, సారిపుత్తమోగ్గల్లానేసు చిత్తం. పేసలా సారిపుత్తమోగ్గల్లానా"తి. "కోసి త్వం, ఆవుసో"తి? "అహం తురూ పచ్చేకబ్రహ్మా"తి. "నను త్వం, ఆవుసో, భగవతా అనాగామీ బ్యాకతో, అథ కిఞ్చరహి ఇధాగతో? పస్స యావఞ్చ తే ఇదం అపరద్ధ"న్తి.

అథ ఖో తురూ పచ్చేకబ్రహ్మా కోకాలికం భిక్ఖుం గాథాహి అజ్ఝభాసి –

"పురిసస్స హి జాతస్స, కుఠారీ జాయతే ముఖే;
యాయ ఛిన్దతి అత్తానం, బాలో దుబ్భాసితం భణం.

"యో నిన్దియం పసంసతి, తం వా నిన్దతి యో పసంసియో;
విచినాతి ముఖేన సో కలిం, కలినా తేన సుఖం న విన్దతి.

"అప్పమత్తకో అయం కలి, యో అక్ఖేసు ధనపరాజయో;
సబ్బస్సాపి సహాపి అత్తనా, అయమేవ మహత్తరో కలి;
యో సుగతేసు మనం పదూసయే.

"సతం సహస్సానం నిరబ్బుదానం, ఛత్తింసతి పఞ్చ చ అబ్బుదాని;
యమరియగరహీ నిరయం ఉపేతి, వాచం మనఞ్చ పణిధాయ పాపక"న్తి.

అథ ఖో కోకాలికో భిక్ఖు తేనేవ ఆబాధేన కాలమకాసి. కాలఙ్కతో చ కోకాలికో భిక్ఖు పదుమం నిరయం ఉపపజ్జతి సారిపుత్తమోగ్గల్లానేసు చిత్తం ఆఘాతేత్వా.

అథ ఖో బ్రహ్మా సహమ్పతి అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో బ్రహ్మా సహమ్పతి భగవన్తం ఏతదవోచ – "కోకాలికో, భన్తే , భిక్ఖు కాలఙ్కతో. కాలఙ్కతో చ, భన్తే, కోకాలికో భిక్ఖు పదుమం నిరయం ఉపపన్నో సారిపుత్తమోగ్గల్లానేసు చిత్తం ఆఘాతేత్వా"తి. ఇదమవోచ బ్రహ్మా సహమ్పతి. ఇదం వత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయి.

అథ ఖో భగవా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఇమం, భిక్ఖవే, రత్తిం బ్రహ్మా సహమ్పతి అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో, భిక్ఖవే, బ్రహ్మా సహమ్పతి మం ఏతదవోచ – 'కోకాలికో, భన్తే, భిక్ఖు కాలఙ్కతో; కాలఙ్కతో చ, భన్తే, కోకాలికో భిక్ఖు పదుమం నిరయం ఉపపన్నో సారిపుత్తమోగ్గల్లానేసు చిత్తం ఆఘాతేత్వా'తి. ఇదమవోచ, భిక్ఖవే, బ్రహ్మా సహమ్పతి. ఇదం వత్వా మం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయీ"తి.

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కీవ దీఘం ను ఖో, భన్తే, పదుమే నిరయే ఆయుప్పమాణ”న్తి? “దీఘం ఖో, భిక్ఖు, పదుమే నిరయే ఆయుప్పమాణం. న తం సుకరం సఙ్ఖాతుం – ‘ఏత్తకాని వస్సానీతి వా ఏత్తకాని వస్ససతానీతి వా ఏత్తకాని వస్ససహస్సానీతి వా ఏత్తకాని వస్ససతసహస్సానీతి వా’”తి.

“సక్కా పన, భన్తే, ఉపమం కాతు”న్తి? “సక్కా, భిక్ఖూ,”తి భగవా అవోచ – “సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతిఖారికో కోసలకో తిలవాహో తతో పురిసో వస్ససతస్స వస్ససతస్స అచ్చయేన ఏకమేకం తిలం ఉద్ధరేయ్య . ఖిప్పతరం ఖో సో, భిక్ఖు, వీసతిఖారికో కోసలకో తిలవాహో ఇమినా ఉపక్కమేన పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్య, న త్వేవ ఏకో అబ్బుదో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి అబ్బుదా నిరయా, ఏవమేకో నిరబ్బుదో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి నిరబ్బుదా నిరయా, ఏవమేకో అబబో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి అబబా నిరయా, ఏవమేకో అటటో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి అటటా నిరయా, ఏవమేకో అహహో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి అహహా నిరయా, ఏవమేకో కుముదో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి కుముదా నిరయా, ఏవమేకో సోగన్ధికో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి సోగన్ధికా నిరయా, ఏవమేకో ఉప్పలకో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి ఉప్పలకా నిరయా, ఏవమేకో పుణ్డరీకో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి పుణ్డరీకా నిరయా, ఏవమేకో పదుమో నిరయో. పదుమం ఖో పన, భిక్ఖు, నిరయం కోకాలికో భిక్ఖు ఉపపన్నో సారిపుత్తమోగ్గల్లానేసు చిత్తం ఆఘాతేత్వా”తి. ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“పురిసస్స హి జాతస్స, కుఠారీ జాయతే ముఖే;
యాయ ఛిన్దతి అత్తానం, బాలో దుబ్భాసితం భణం.

“యో నిన్దియం పసంసతి, తం వా నిన్దతి యో పసంసియో;
విచినాతి ముఖేన సో కలిం, కలినా తేన సుఖం న విన్దతి.

“అప్పమత్తకో అయం కలి, యో అక్ఖేసు ధనపరాజయో;
సబ్బస్సాపి సహాపి అత్తనా, అయమేవ మహత్తరో కలి;
యో సుగతేసు మనం పదూసయే.

“సతం సహస్సానం నిరబ్బుదానం, ఛత్తింసతి పఞ్చ చ అబ్బుదాని;
యమరియగరహీ నిరయం ఉపేతి, వాచం మనఞ్చ పణిధాయ పాపక”న్తి. నవమం;

౧౦. ఖీణాసవబలసుత్తం

౯౦. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం భగవా ఏతదవోచ – “కతి ను ఖో, సారిపుత్త, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలాని, యేహి బలేహి సమన్నాగతో ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – ‘ఖీణా మే ఆసవా’”తి?

“దస, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలాని, యేహి బలేహి సమన్నాగతో ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – ‘ఖీణా మే ఆసవా’తి. కతమాని దస? [అ॰ ని॰ ౮.౨౮; పటి॰ మ॰ ౨.౪౪] ఇధ, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అనిచ్చతో సబ్బే

సఙ్ఖారా యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠా హోన్తి. యమ్పి , భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అనిచ్చతో సబ్బే సఙ్ఖారా యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠా హోన్తి, ఇదమ్పి, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – 'ఖీణా మే ఆసవా'తి.

"పున చపరం, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అఙ్గారకాసూపమా కామా యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠా హోన్తి. యమ్పి, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అఙ్గారకాసూపమా కామా యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠా హోన్తి, ఇదమ్పి, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – 'ఖీణా మే ఆసవా'తి.

"పున చపరం, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో వివేకనిన్నం చిత్తం హోతి వివేకపోణం వివేకపబ్భారం వివేకట్ఠం నేక్ఖమ్మాభిరతం బ్యన్తీభూతం సబ్బసో ఆసవట్ఠానియేహి ధమ్మేహి. యమ్పి, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో వివేకనిన్నం చిత్తం హోతి వివేకపోణం వివేకపబ్భారం వివేకట్ఠం నేక్ఖమ్మాభిరతం బ్యన్తీభూతం సబ్బసో ఆసవట్ఠానియేహి ధమ్మేహి, ఇదమ్పి, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – 'ఖీణా మే ఆసవా'తి.

"పున చపరం, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో చత్తారో సతిపట్ఠానా భావితా హోన్తి సుభావితా. యమ్పి, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో చత్తారో సతిపట్ఠానా భావితా హోన్తి సుభావితా, ఇదమ్పి, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – 'ఖీణా మే ఆసవా'తి.

"పున చపరం, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో చత్తారో సమ్మప్పధానా భావితా హోన్తి సుభావితా…పే.… చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా హోన్తి సుభావితా …పే.… పఞ్చిన్ద్రియాని… పఞ్చ బలాని భావితాని హోన్తి సుభావితాని… సత్త బోజ్ఝఙ్గా భావితా హోన్తి సుభావితా… అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో భావితో హోతి సుభావితో. యమ్పి, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో భావితో హోతి సుభావితో, ఇదమ్పి, భన్తే, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – 'ఖీణా మే ఆసవా'తి.

"ఇమాని ఖో, భన్తే, దస ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలాని, యేహి బలేహి సమన్నాగతో ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – 'ఖీణా మే ఆసవా'"తి. దసమం.

థేరవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

వాహనానన్దో పుణ్ణియో, బ్యాకరం కత్థిమానికో;
నపియక్కోసకోకాలి, ఖీణాసవబలేన చాతి.

(౧౦) ౫. ఉపాలివగ్గో

౧. కామభోగీసుత్తం

౯౧. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ –

"దసయిమే , గహపతి, కామభోగీ సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే దస? ఇధ, గహపతి, ఏకచ్చో కామభోగీ అధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేన; అధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా సాహసేన న అత్తానం సుఖేతి న పీణేతి [న అత్తానం సుఖేతి పీణేతి (సీ. స్యా. పీ.) ఏవముపరిపి] న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతి.

"ఇధ పన, గహపతి, ఏకచ్చో కామభోగీ అధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేన; అధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా సాహసేన అత్తానం సుఖేతి పీణేతి, న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతి.

"ఇధ పన , గహపతి, ఏకచ్చో కామభోగీ అధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేన; అధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా సాహసేన అత్తానం సుఖేతి పీణేతి సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతి.

"ఇధ పన, గహపతి, ఏకచ్చో కామభోగీ ధమ్మాధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేనపి అసాహసేనపి; ధమ్మాధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా సాహసేనపి అసాహసేనపి న అత్తానం సుఖేతి న పీణేతి న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతి.

"ఇధ పన, గహపతి, ఏకచ్చో కామభోగీ ధమ్మాధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేనపి అసాహసేనపి ; ధమ్మాధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా సాహసేనపి అసాహసేనపి అత్తానం సుఖేతి పీణేతి, న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతి.

"ఇధ పన, గహపతి, ఏకచ్చో కామభోగీ ధమ్మాధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేనపి అసాహసేనపి; ధమ్మాధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా సాహసేనపి అసాహసేనపి అత్తానం సుఖేతి పీణేతి సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతి.

"ఇధ పన, గహపతి, ఏకచ్చో కామభోగీ ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేన; ధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా అసాహసేన న అత్తానం సుఖేతి న పీణేతి న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతి.

"ఇధ పన, గహపతి, ఏకచ్చో కామభోగీ ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేన; ధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా అసాహసేన అత్తానం సుఖేతి పీణేతి, న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతి.

"ఇధ పన, గహపతి, ఏకచ్చో కామభోగీ ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేన; ధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా అసాహసేన అత్తానం సుఖేతి పీణేతి సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతి. తే చ భోగే గధితో [గధితో (క.) అ. ని. ౩.౧౨౪ పస్సితబ్బం] ముచ్ఛితో

అజ్ఝోసన్నో [అజ్ఝాపన్నో (సబ్బత్థ) అం. ని. ౩.౧౨౪ సుత్తవణ్ణనా టీకా ఓలోకేతబ్బా] అనాదీనవదస్సావీ అనిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి.

"ఇధ పన, గహపతి, ఏకచ్చో కామభోగీ ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేన; ధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా అసాహసేన అత్తానం సుఖేతి పీణేతి సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతి. తే చ భోగే అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝోసన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి.

"తత్ర, గహపతి, య్వాయం కామభోగీ అధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేన, అధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా సాహసేన న అత్తానం సుఖేతి న పీణేతి న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతి, అయం, గహపతి, కామభోగీ తీహి ఠానేహి గారయ్హో. 'అధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేనా'తి, ఇమినా పఠమేన ఠానేన గారయ్హో. 'న అత్తానం సుఖేతి న పీణేతీ'తి, ఇమినా దుతియేన ఠానేన గారయ్హో. 'న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతీ'తి, ఇమినా తతియేన ఠానేన గారయ్హో. అయం, గహపతి, కామభోగీ ఇమేహి తీహి ఠానేహి గారయ్హో.

"తత్ర, గహపతి, య్వాయం కామభోగీ అధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేన, అధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా సాహసేన అత్తానం సుఖేతి పీణేతి న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతి, అయం, గహపతి, కామభోగీ ద్వీహి ఠానేహి గారయ్హో ఏకేన ఠానేన పాసంసో. 'అధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేనా'తి, ఇమినా పఠమేన ఠానేన గారయ్హో. 'అత్తానం సుఖేతి పీణేతీ'తి, ఇమినా ఏకేన ఠానేన పాసంసో. 'న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతీ'తి ఇమినా దుతియేన ఠానేన గారయ్హో. అయం, గహపతి, కామభోగీ ఇమేహి ద్వీహి ఠానేహి గారయ్హో ఇమినా ఏకేన ఠానేన పాసంసో.

"తత్ర , గహపతి, య్వాయం కామభోగీ అధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేన , అధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా సాహసేన అత్తానం సుఖేతి పీణేతి సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతి, అయం, గహపతి, కామభోగీ ఏకేన ఠానేన గారయ్హో ద్వీహి ఠానేహి పాసంసో. 'అధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేనా'తి, ఇమినా ఏకేన ఠానేన గారయ్హో. 'అత్తానం సుఖేతి పీణేతీ'తి, ఇమినా పఠమేన ఠానేన పాసంసో. 'సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతీ'తి, ఇమినా దుతియేన ఠానేన పాసంసో. అయం, గహపతి, కామభోగీ ఇమినా ఏకేన ఠానేన గారయ్హో, ఇమేహి ద్వీహి ఠానేహి పాసంసో.

"తత్ర, గహపతి, య్వాయం కామభోగీ ధమ్మాధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేనపి అసాహసేనపి, ధమ్మాధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా సాహసేనపి అసాహసేనపి న అత్తానం సుఖేతి న పీణేతి న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతి, అయం, గహపతి, కామభోగీ ఏకేన ఠానేన పాసంసో తీహి ఠానేహి గారయ్హో. 'ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేనా'తి, ఇమినా ఏకేన ఠానేన పాసంసో. 'అధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేనా'తి, ఇమినా పఠమేన ఠానేన గారయ్హో. 'న అత్తానం సుఖేతి న పీణేతీ'తి, ఇమినా దుతియేన ఠానేన గారయ్హో. 'న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతీ'తి, ఇమినా తతియేన ఠానేన గారయ్హో. అయం, గహపతి, కామభోగీ ఇమినా ఏకేన ఠానేన పాసంసో ఇమేహి తీహి ఠానేహి గారయ్హో.

"తత్ర , గహపతి, య్వాయం కామభోగీ ధమ్మాధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేనపి అసాహసేనపి, ధమ్మాధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా సాహసేనపి అసాహసేనపి అత్తానం సుఖేతి పీణేతి న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతి, అయం, గహపతి, కామభోగీ ద్వీహి ఠానేహి పాసంసో ద్వీహి ఠానేహి గారయ్హో . 'ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేనా'తి, ఇమినా పఠమేన

ఠానేన పాసంసో. 'అధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేనా'తి, ఇమినా పఠమేన ఠానేన గారయ్హో. 'అత్తానం సుఖేతి పీణేతీ'తి, ఇమినా దుతియేన ఠానేన పాసంసో. 'న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతీ'తి, ఇమినా దుతియేన ఠానేన గారయ్హో. అయం , గహపతి, కామభోగీ ఇమేహి ద్వీహి ఠానేహి పాసంసో ఇమేహి ద్వీహి ఠానేహి గారయ్హో.

"తత్ర, గహపతి, య్వాయం కామభోగీ ధమ్మాధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేనపి అసాహసేనపి, ధమ్మాధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా సాహసేనపి అసాహసేనపి అత్తానం సుఖేతి పీణేతి సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతి, అయం, గహపతి, కామభోగీ తీహి ఠానేహి పాసంసో ఏకేన ఠానేన గారయ్హో. 'ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేనా'తి, ఇమినా పఠమేన ఠానేన పాసంసో. 'అధమ్మేన భోగే పరియేసతి సాహసేనా'తి, ఇమినా ఏకేన ఠానేన గారయ్హో. 'అత్తానం సుఖేతి పీణేతీ'తి, ఇమినా దుతియేన ఠానేన పాసంసో. 'సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతీ'తి, ఇమినా తతియేన ఠానేన పాసంసో. అయం, గహపతి, కామభోగీ ఇమేహి తీహి ఠానేహి పాసంసో ఇమినా ఏకేన ఠానేన గారయ్హో.

"తత్ర, గహపతి, య్వాయం కామభోగీ ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేన, ధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా అసాహసేన న అత్తానం సుఖేతి న పీణేతి న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతి, అయం, గహపతి, కామభోగీ ఏకేన ఠానేన పాసంసో ద్వీహి ఠానేహి గారయ్హో. ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేనా'తి, ఇమినా ఏకేన ఠానేన పాసంసో. 'న అత్తానం సుఖేతి న పీణేతీ'తి, ఇమినా పఠమేన ఠానేన గారయ్హో. 'న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతీ'తి, ఇమినా దుతియేన ఠానేన గారయ్హో. అయం, గహపతి, కామభోగీ ఇమినా ఏకేన ఠానేన పాసంసో ఇమేహి ద్వీహి ఠానేహి గారయ్హో.

"తత్ర, గహపతి, య్వాయం కామభోగీ ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేన, ధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా అసాహసేన అత్తానం సుఖేతి పీణేతి న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతి, అయం, గహపతి , కామభోగీ ద్వీహి ఠానేహి పాసంసో ఏకేన ఠానేన గారయ్హో. 'ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేనా'తి, ఇమినా పఠమేన ఠానేన పాసంసో. 'అత్తానం సుఖేతి పీణేతీ'తి, ఇమినా దుతియేన ఠానేన పాసంసో. 'న సంవిభజతి న పుఞ్ఞాని కరోతీ'తి ఇమినా ఏకేన ఠానేన గారయ్హో. అయం , గహపతి, కామభోగీ ఇమేహి ద్వీహి ఠానేహి పాసంసో ఇమినా ఏకేన ఠానేన గారయ్హో.

"తత్ర, గహపతి య్వాయం కామభోగీ ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేన, ధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా అసాహసేన అత్తానం సుఖేతి పీణేతి సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతి, తే చ భోగే గధితో ముచ్ఛితో అజ్ఝోసన్నో అనాదీనవదస్సావీ అనిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి, అయం, గహపతి, కామభోగీ తీహి ఠానేహి పాసంసో ఏకేన ఠానేన గారయ్హో. 'ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేనా'తి, ఇమినా పఠమేన ఠానేన పాసంసో. 'అత్తానం సుఖేతి పీణేతీ'తి, ఇమినా దుతియేన ఠానేన పాసంసో. 'సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతీ'తి, ఇమినా తతియేన ఠానేన పాసంసో. 'తే చ భోగే గధితో ముచ్ఛితో అజ్ఝోసన్నో అనాదీనవదస్సావీ అనిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతీ'తి , ఇమినా ఏకేన ఠానేన గారయ్హో. అయం, గహపతి, కామభోగీ ఇమేహి తీహి ఠానేహి పాసంసో ఇమినా ఏకేన ఠానేన గారయ్హో.

"తత్ర, గహపతి, య్వాయం కామభోగీ ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేన, ధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా అసాహసేన అత్తానం సుఖేతి పీణేతి సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతి, తే చ భోగే అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝోసన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి, అయం, గహపతి, కామభోగీ చతూహి ఠానేహి పాసంసో. 'ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేనా'తి, ఇమినా పఠమేన ఠానేన పాసంసో. 'అత్తానం సుఖేతి పీణేతీ'తి, ఇమినా దుతియేన ఠానేన పాసంసో.

‘సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతీ’తి, ఇమినా తతియేన ఠానేన పాసంసో. ‘తే చ భోగే అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝోసన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతీ’తి, ఇమినా చతుత్థేన ఠానేన పాసంసో. అయం, గహపతి, కామభోగీ ఇమేహి చతూహి ఠానేహి పాసంసో.

“ఇమే ఖో, గహపతి, దస కామభోగీ సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. ఇమేసం ఖో, గహపతి, దసన్నం కామభోగీనం య్వాయం కామభోగీ ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేన, ధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా అసాహసేన అత్తానం సుఖేతి పీణేతి సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతి, తే చ భోగే అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝోసన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి, అయం ఇమేసం దసన్నం కామభోగీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ పామోక్ఖో [మోక్ఖో (క. సీ.) అ. ని. ౪.౯౫; ౫.౧౮౧; సం. ని. ౩.౬౬౨] చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, గహపతి, గవా ఖీరం, ఖీరమ్హా దధి, దధిమ్హా నవనీతం, నవనీతమ్హా సప్పి, సప్పిమ్హా సప్పిమణ్డో. సప్పిమణ్డో తత్థ అగ్గమక్ఖాయతి.

ఏవమేవం ఖో , గహపతి, ఇమేసం దసన్నం కామభోగీనం య్వాయం కామభోగీ ధమ్మేన భోగే పరియేసతి అసాహసేన, ధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా అసాహసేన అత్తానం సుఖేతి పీణేతి సంవిభజతి పుఞ్ఞాని కరోతి, తే చ భోగే అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝోసన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి, అయం ఇమేసం దసన్నం కామభోగీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ పామోక్ఖో [మోక్ఖో (క. సీ.) అ. ని. ౫.౧౮౧] చ ఉత్తమో చ పవరో చా”తి. పఠమం.

౨. భయసుత్తం

౯౨. [అ. ని. ౯.౨౭; సం. ని. ౫.౧౦౨౪] అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ –

“యతో, ఖో, గహపతి, అరియసావకస్స పఞ్చ భయాని వేరాని వూపసన్తాని హోన్తి, చతూహి చ సోతాపత్తియఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి, అరియో చస్స ఞాయో పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి సుప్పటివిద్ధో, సో ఆకఙ్ఖమానో అత్తనావ అత్తానం బ్యాకరేయ్య – ‘ఖీణనిరయోమ్హి ఖీణతిరచ్ఛానయోని ఖీణపేత్తివిసయో ఖీణాపాయదుగ్గతివినిపాతో. సోతాపన్నోహమస్మి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో’తి.

“కతమాని పఞ్చ భయాని వేరాని వూపసన్తాని హోన్తి? యం , గహపతి, పాణాతిపాతీ పాణాతిపాతపచ్చయా దిట్ఠధమ్మికమ్పి భయం వేరం పసవతి సమ్పరాయికమ్పి భయం వేరం పసవతి చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి, పాణాతిపాతా పటివిరతో నేవ దిట్ఠధమ్మికమ్పి [నేవ దిట్ఠధమ్మికం] భయం వేరం పసవతి న సమ్పరాయికమ్పి [న సమ్పరాయికం] భయం వేరం పసవతి న చేతసికమ్పి [న చేతసికం (సీ. స్యా. పీ.)] దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. పాణాతిపాతా పటివిరతస్స ఏవం తం భయం వేరం వూపసన్తం హోతి .

“యం , గహపతి, అదిన్నాదాయీ…పే… కామేసుమిచ్ఛాచారీ… ముసావాదీ… సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానపచ్చయా దిట్ఠధమ్మికమ్పి భయం వేరం పసవతి సమ్పరాయికమ్పి భయం వేరం పసవతి

చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో నేవ దిట్ఠధమ్మికమ్పి భయం వేరం పసవతి న సమ్పరాయికమ్పి భయం వేరం పసవతి న చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతస్స ఏవం తం భయం వేరం వూపసన్తం హోతి. ఇమాని పఞ్చ భయాని వేరాని వూపసన్తాని హోన్తి.

"కతమేహి చతూహి సోతాపత్తియఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి? ఇధ, గహపతి, అరియసావకో బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – 'ఇతిపి సో భగవా…పే.… బుద్ధో భగవా'తి; ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – 'స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ'తి; సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – 'సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఉజుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఞాయప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, సామీచిప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, యదిదం చత్తారి పురిసయుగాని అట్ఠ పురిసపుగ్గలా, ఏస భగవతో సావకసఙ్ఘో ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా'తి; అరియకన్తేహి సీలేహి సమన్నాగతో హోతి 'అఖణ్డేహి అచ్ఛిద్దేహి అసబలేహి అకమ్మాసేహి భుజిస్సేహి విఞ్ఞుప్పసత్థేహి అపరామట్ఠేహి సమాధిసంవత్తనికేహి'. ఇమేహి చతూహి సోతాపత్తియఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి.

"కతమో చస్స అరియో ఞాయో పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి సుప్పటివిద్ధో? ఇధ, గహపతి, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'ఇతి ఇమస్మిం సతి ఇదం హోతి; ఇమస్సుప్పాదా ఇదం ఉప్పజ్జతి; ఇమస్మిం అసతి ఇదం న హోతి; ఇమస్స నిరోధా ఇదం నిరుజ్ఝతి, యదిదం – అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా, సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపం, నామరూపపచ్చయా సళాయతనం, సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా, వేదనాపచ్చయా తణ్హా, తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం, ఉపాదానపచ్చయా భవో, భవపచ్చయా జాతి, జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి, ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి; అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో…పే.… ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ'తి. అయఞ్చస్స అరియో ఞాయో పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి సుప్పటివిద్ధో.

"యతో ఖో, గహపతి, అరియసావకస్స ఇమాని పఞ్చ భయాని వేరాని వూపసన్తాని హోన్తి, ఇమేహి చ చతూహి సోతాపత్తియఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి, అయఞ్చస్స అరియో ఞాయో పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి సుప్పటివిద్ధో , సో ఆకఙ్ఖమానో అత్తనావ అత్తానం బ్యాకరేయ్య – 'ఖీణనిరయోమ్హి ఖీణతిరచ్ఛానయోని ఖీణపేత్తివిసయో ఖీణాపాయదుగ్గతివినిపాతో; సోతాపన్నోహమస్మి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో'"తి. దుతియం.

౩. కిందిట్ఠికసుత్తం

౯౩. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి దివా దివస్స సావత్థియా నిక్ఖమి భగవన్తం దస్సనాయ. అథ ఖో అనాథపిణ్డికస్స గహపతిస్స ఏతదహోసి – "అకాలో ఖో తావ భగవన్తం దస్సనాయ. పటిసల్లీనో భగవా. మనోభావనీయానమ్పి భిక్ఖూనం అకాలో దస్సనాయ. పటిసల్లీనా మనోభావనీయా భిక్ఖూ. యంనూనాహం యేన అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఆరామో తేనుపసఙ్కమేయ్య"న్తి.

అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యేన అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఆరామో తేనుపసఙ్కమి. తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా సఙ్గమ్మ సమాగమ్మ ఉన్నాదినో ఉచ్చాసద్దమహాసద్దా అనేకవిహితం తిరచ్ఛానకథం కథేన్తా నిసిన్నా హోన్తి. అద్దసంసు ఖో తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా అనాథపిణ్డికం గహపతిం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన అఞ్ఞమఞ్ఞం సణ్ఠాపేసుం – "అప్పసద్దా భోన్తో హోన్తు, మా భోన్తో సద్దమకత్థ. అయం అనాథపిణ్డికో గహపతి ఆరామం ఆగచ్ఛతి సమణస్స గోతమస్స సావకో. యావతా ఖో పన సమణస్స గోతమస్స సావకా గిహీ ఓదాతవసనా సావత్థియం పటివసన్తి, అయం తేసం అఞ్ఞతరో అనాథపిణ్డికో గహపతి. అప్పసద్దకామా ఖో పన తే ఆయస్మన్తో అప్పసద్దవినీతా అప్పసద్దస్స వణ్ణవాదినో. అప్పేవ నామ అప్పసద్దం పరిసం విదిత్వా ఉపసఙ్కమితబ్బం మఞ్ఞేయ్యా"తి.

అథ ఖో తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా తుణ్హీ అహేసుం. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యేన తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తేహి అఞ్ఞతిత్థియేహి పరిబ్బాజకేహి సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏతదవోచుం – "వదేహి, గహపతి, కిందిట్ఠికో సమణో గోతమో"తి? "న ఖో అహం, భన్తే, భగవతో సబ్బం దిట్ఠిం జానామీ"తి.

"ఇతి కిర త్వం, గహపతి, న సమణస్స గోతమస్స సబ్బం దిట్ఠిం జానాసి; వదేహి, గహపతి, కిందిట్ఠికా భిక్ఖూ"తి? "భిక్ఖూనమ్పి ఖో అహం, భన్తే, న సబ్బం దిట్ఠిం జానామీ"తి.

"ఇతి కిర త్వం, గహపతి, న సమణస్స గోతమస్స సబ్బం దిట్ఠిం జానాసి నపి భిక్ఖూనం సబ్బం దిట్ఠిం జానాసి; వదేహి, గహపతి, కిందిట్ఠికోసి తువ"న్తి? "ఏతం ఖో, భన్తే, అమ్హేహి న దుక్కరం బ్యాకాతుం యందిట్ఠికా మయం. ఇఙ్ఘ తావ ఆయస్మన్తో యథాసకాని దిట్ఠిగతాని బ్యాకరోన్తు, పచ్ఛాపేతం అమ్హేహి న దుక్కరం భవిస్సతి బ్యాకాతుం యందిట్ఠికా మయ"న్తి.

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో పరిబ్బాజకో అనాథపిణ్డికం గహపతిం ఏతదవోచ – "సస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞన్తి – ఏవందిట్ఠికో అహం, గహపతీ"తి.

అఞ్ఞతరోపి ఖో పరిబ్బాజకో అనాథపిణ్డికం గహపతిం ఏతదవోచ – "అసస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞన్తి – ఏవందిట్ఠికో అహం, గహపతీ"తి.

అఞ్ఞతరోపి ఖో పరిబ్బాజకో అనాథపిణ్డికం గహపతిం ఏతదవోచ – "అన్తవా లోకో…పే.… అనన్తవా లోకో… తం జీవం తం సరీరం… అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరం… హోతి తథాగతో పరం మరణా… న హోతి తథాగతో పరం మరణా… హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా… నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞన్తి – ఏవందిట్ఠికో అహం, గహపతీ"తి.

ఏవం వుత్తే అనాథపిణ్డికో గహపతి తే పరిబ్బాజకే ఏతదవోచ – "య్వాయం, భన్తే, ఆయస్మా ఏవమాహ – 'సస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞన్తి – ఏవందిట్ఠికో అహం, గహపతీ'తి , ఇమస్స అయమాయస్మతో దిట్ఠి అత్తనో వా అయోనిసోమనసికారహేతు ఉప్పన్నా పరతోఘోసపచ్చయా వా. సా ఖో పనేసా దిట్ఠి భూతా సఙ్ఖతా చేతయితా

పటిచ్చసముప్పన్నా. యం ఖో పన కిఞ్చి భూతం సఙ్ఖతం చేతయితం పటిచ్చసముప్పన్నం తదనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం. యం దుక్ఖం తదేవేసో ఆయస్మా అల్లీనో, తదేవేసో ఆయస్మా అజ్ఝుపగతో.

"యోపాయం , భన్తే, ఆయస్మా ఏవమాహ – 'అసస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞన్తి – ఏవందిట్ఠికో అహం, గహపతీ'తి, ఇమస్సాపి అయమాయస్మతో దిట్ఠి అత్తనో వా అయోనిసోమనసికారహేతు ఉప్పన్నా పరతోఘోసపచ్చయా వా. సా ఖో పనేసా దిట్ఠి భూతా సఙ్ఖతా చేతయితా పటిచ్చసముప్పన్నా. యం ఖో పన కిఞ్చి భూతం సఙ్ఖతం చేతయితం పటిచ్చసముప్పన్నం తదనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం. యం దుక్ఖం తదేవేసో ఆయస్మా అల్లీనో, తదేవేసో ఆయస్మా అజ్ఝుపగతో.

"యోపాయం, భన్తే, ఆయస్మా ఏవమాహ – 'అన్తవా లోకో …పే.… అనన్తవా లోకో… తం జీవం తం సరీరం… అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరం… హోతి తథాగతో పరం మరణా… న హోతి తథాగతో పరం మరణా… హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా… నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞన్తి – ఏవందిట్ఠికో అహం, గహపతీ'తి, ఇమస్సాపి అయమాయస్మతో దిట్ఠి అత్తనో వా అయోనిసోమనసికారహేతు ఉప్పన్నా పరతోఘోసపచ్చయా వా. సా ఖో పనేసా దిట్ఠి భూతా సఙ్ఖతా చేతయితా పటిచ్చసముప్పన్నా. యం ఖో పన కిఞ్చి భూతం సఙ్ఖతం చేతయితం పటిచ్చసముప్పన్నం తదనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం. యం దుక్ఖం తదేవేసో ఆయస్మా అల్లీనో, తదేవేసో ఆయస్మా అజ్ఝుపగతో"తి.

ఏవం వుత్తే తే పరిబ్బాజకా అనాథపిణ్డికం గహపతిం ఏతదవోచుం – "బ్యాకతాని ఖో, గహపతి, అమ్హేహి సబ్బేహేవ యథాసకాని దిట్ఠిగతాని. వదేహి, గహపతి, కిందిట్ఠికోసి తువ"న్తి? "యం ఖో, భన్తే, కిఞ్చి భూతం సఙ్ఖతం చేతయితం పటిచ్చసముప్పన్నం తదనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం. 'యం దుక్ఖం తం నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి – ఏవందిట్ఠికో అహం, భన్తే"తి.

"యం ఖో, గహపతి, కిఞ్చి భూతం సఙ్ఖతం చేతయితం పటిచ్చసముప్పన్నం తదనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం. యం దుక్ఖం తదేవ త్వం, గహపతి, అల్లీనో, తదేవ త్వం, గహపతి, అజ్ఝుపగతో"తి.

"యం ఖో, భన్తే, కిఞ్చి భూతం సఙ్ఖతం చేతయితం పటిచ్చసముప్పన్నం తదనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం. 'యం దుక్ఖం తం నేతం మమ, నేసోహమస్మి, నమేసో అత్తా'తి – ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠం . తస్స చ ఉత్తరి నిస్సరణం యథాభూతం పజానామీ"తి.

ఏవం వుత్తే తే పరిబ్బాజకా తుణ్హీభూతా మఙ్కుభూతా పత్తక్ఖన్ధా అధోముఖా పజ్ఝాయన్తా అప్పటిభానా నిసీదింసు. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి తే పరిబ్బాజకే తుణ్హీభూతే మఙ్కుభూతే పత్తక్ఖన్ధే అధోముఖే పజ్ఝాయన్తే అప్పటిభానే విదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యావతకో అహోసి తేహి అఞ్ఞతిత్థియేహి పరిబ్బాజకేహి సద్ధిం కథాసల్లాపో తం సబ్బం భగవతో ఆరోచేసి. "సాధు సాధు, గహపతి! ఏవం ఖో తే, గహపతి, మోఘపురిసా కాలేన కాలం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేతబ్బా"తి.

అథ ఖో భగవా అనాథపిణ్డికం గహపతిం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి భగవతా ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సితో సమాదపితో సముత్తేజితో సమ్పహంసితో ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి.

అథ ఖో భగవా అచిరపక్కన్తే అనాథపిణ్డికే గహపతిమ్హి భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "యోపి సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వస్ససతుపసమ్పన్నో [భిక్ఖు దీఘరత్తం అవేధి ధమ్మో (స్యా.)] ఇమస్మిం ధమ్మవినయే, సోపి ఏవమేవం అఞ్ఞతిత్థియే పరిబ్బాజకే సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గణ్హేయ్య యథా తం అనాథపిణ్డికేన గహపతినా నిగ్గహితా"తి. తతియం.

౪. వజ్జియమాహితసుత్తం

౯౪. ఏకం సమయం భగవా చమ్పాయం విహరతి గగ్గరాయ పోక్ఖరణియా తీరే. అథ ఖో వజ్జియమాహితో గహపతి దివా దివస్స చమ్పాయ నిక్ఖమి భగవన్తం దస్సనాయ. అథ ఖో వజ్జియమాహితస్స గహపతిస్స ఏతదహోసి – "అకాలో ఖో తావ భగవన్తం దస్సనాయ. పటిసల్లీనో భగవా. మనోభావనీయానమ్పి భిక్ఖూనం అకాలో దస్సనాయ. పటిసల్లీనా మనోభావనీయాపి భిక్ఖూ. యంనూనాహం యేన అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఆరామో తేనుపసఙ్కమేయ్య"న్తి.

అథ ఖో వజ్జియమాహితో గహపతి యేన అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఆరామో తేనుపసఙ్కమి. తేన ఖో పన సమయేన తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా సఙ్గమ్మ సమాగమ్మ ఉన్నాదినో ఉచ్చాసద్దమహాసద్దా అనేకవిహితం తిరచ్ఛానకథం కథేన్తా నిసిన్నా హోన్తి.

అద్దసంసు ఖో తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా వజ్జియమాహితం గహపతిం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన అఞ్ఞమఞ్ఞం సణ్ఠాపేసుం – "అప్పసద్దా భోన్తో హోన్తు. మా భోన్తో సద్దమకత్థ. అయం వజ్జియమాహితో గహపతి ఆగచ్ఛతి సమణస్స గోతమస్స సావకో. యావతా ఖో పన సమణస్స గోతమస్స సావకా గిహీ ఓదాతవసనా చమ్పాయం పటివసన్తి, అయం తేసం అఞ్ఞతరో వజ్జియమాహితో గహపతి. అప్పసద్దకామా ఖో పన తే ఆయస్మన్తో అప్పసద్దవినీతా అప్పసద్దస్స వణ్ణవాదినో. అప్పేవ నామ అప్పసద్దం పరిసం విదిత్వా ఉపసఙ్కమితబ్బం మఞ్ఞేయ్యా"తి.

అథ ఖో తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా తుణ్హీ అహేసుం. అథ ఖో వజ్జియమాహితో గహపతి యేన తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తేహి అఞ్ఞతిత్థియేహి పరిబ్బాజకేహి సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో వజ్జియమాహితం గహపతిం తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏతదవోచుం – "సచ్చం కిర, గహపతి, సమణో గోతమో సబ్బం తపం గరహతి, సబ్బం తపస్సిం లూఖాజీవిం ఏకంసేన ఉపక్కోసతి ఉపవదతీ"తి? "న ఖో, భన్తే, భగవా సబ్బం తపం గరహతి నపి సబ్బం తపస్సిం లూఖాజీవిం ఏకంసేన ఉపక్కోసతి ఉపవదతి. గారయ్హం ఖో, భన్తే, భగవా గరహతి , పసంసితబ్బం పసంసతి. గారయ్హం ఖో పన, భన్తే, భగవా గరహన్తో పసంసితబ్బం పసంసన్తో విభజ్జవాదో భగవా. న సో భగవా ఏత్థ ఏకంసవాదో"తి.

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో పరిబ్బాజకో వజ్జియమాహితం గహపతిం ఏతదవోచ – "ఆగమేహి త్వం, గహపతి, యస్స త్వం సమణస్స గోతమస్స వణ్ణం భాసతి, సమణో గోతమో వేనయికో అప్పఞ్ఞత్తికో"తి? "ఏత్థపాహం, భన్తే, ఆయస్మన్తే వక్ఖామి

సహధమ్మేన – ‘ఇదం కుసల’న్తి, భన్తే, భగవతా పఞ్ఞత్తం; ‘ఇదం అకుసల’న్తి, భన్తే, భగవతా పఞ్ఞత్తం. ఇతి కుసలాకుసలం భగవా పఞ్ఞాపయమానో సపఞ్ఞత్తికో భగవా; న సో భగవా వేనయికో అప్పఞ్ఞత్తికో”తి.

ఏవం వుత్తే తే పరిబ్బాజకా తుణ్హీభూతా మఙ్కుభూతా పత్తక్ఖన్ధా అధోముఖా పజ్ఝాయన్తా అప్పటిభానా నిసీదింసు. అథ ఖో వజ్జియమాహితో గహపతి తే పరిబ్బాజకే తుణ్హీభూతే మఙ్కుభూతే పత్తక్ఖన్ధే అధోముఖే పజ్ఝాయన్తే అప్పటిభానే విదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వజ్జియమాహితో గహపతి యావతకో అహోసి తేహి అఞ్ఞతిత్థియేహి పరిబ్బాజకేహి సద్ధిం కథాసల్లాపో తం సబ్బం భగవతో ఆరోచేసి.

“సాధు సాధు, గహపతి! ఏవం ఖో తే, గహపతి, మోఘపురిసా కాలేన కాలం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేతబ్బా. నాహం, గహపతి, సబ్బం తపం తపితబ్బన్తి వదామి; న చ పనాహం, గహపతి, సబ్బం తపం న తపితబ్బన్తి వదామి; నాహం, గహపతి, సబ్బం సమాదానం సమాదితబ్బన్తి వదామి; న పనాహం, గహపతి, సబ్బం సమాదానం న సమాదితబ్బన్తి వదామి; నాహం, గహపతి, సబ్బం పధానం పదహితబ్బన్తి వదామి; న పనాహం, గహపతి, సబ్బం పధానం న పదహితబ్బన్తి వదామి; నాహం, గహపతి, సబ్బో పటినిస్సగ్గో పటినిస్సజ్జితబ్బోతి వదామి. న పనాహం, గహపతి, సబ్బో పటినిస్సగ్గో న పటినిస్సజ్జితబ్బోతి వదామి; నాహం, గహపతి, సబ్బా విముత్తి విముచ్చితబ్బాతి వదామి; న పనాహం, గహపతి, సబ్బా విముత్తి న విముచ్చితబ్బాతి వదామి.

“యఞ్హి, గహపతి, తపం తపతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, ఏవరూపం తపం న తపితబ్బన్తి వదామి. యఞ్చ ఖ్వస్స గహపతి, తపం తపతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, ఏవరూపం తపం తపితబ్బన్తి వదామి.

“యఞ్హి, గహపతి, సమాదానం సమాదియతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, ఏవరూపం సమాదానం న సమాదితబ్బన్తి వదామి. యఞ్చ ఖ్వస్స, గహపతి, సమాదానం సమాదియతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, ఏవరూపం సమాదానం సమాదితబ్బన్తి వదామి.

“యఞ్హి, గహపతి, పధానం పదహతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, ఏవరూపం పధానం న పదహితబ్బన్తి వదామి. యఞ్చ ఖ్వస్స, గహపతి, పధానం పదహతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి , ఏవరూపం పధానం పదహితబ్బన్తి వదామి.

“యఞ్హి , గహపతి, పటినిస్సగ్గం పటినిస్సజ్జతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, ఏవరూపో పటినిస్సగ్గో న పటినిస్సజ్జితబ్బోతి వదామి. యఞ్చ ఖ్వస్స, గహపతి, పటినిస్సగ్గం పటినిస్సజ్జతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, ఏవరూపో పటినిస్సగ్గో పటినిస్సజ్జితబ్బోతి వదామి.

“యఞ్హి, గహపతి, విముత్తిం విముచ్చతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, ఏవరూపా విముత్తి న విముచ్చితబ్బాతి వదామి. యఞ్చ ఖ్వస్స, గహపతి, విముత్తిం విముచ్చతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, ఏవరూపా విముత్తి విముచ్చితబ్బాతి వదామీ”తి.

అథ ఖో వజ్జియమాహితో గహపతి భగవతా ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సితో సమాదపితో సముత్తేజితో సమ్పహంసితో ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి.

అథ ఖో భగవా అచిరపక్కన్తే వజ్జియమాహితే గహపతిమ్హి భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “యోపి సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దీఘరత్తం అప్పరజక్ఖో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే, సోపి ఏవమేవం అఞ్ఞతిత్థియే పరిబ్బాజకే సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గణ్హేయ్య యథా తం వజ్జియమాహితేన గహపతినా నిగ్గహితా”తి. చతుత్థం.

౫. ఉత్తియసుత్తం

౯౫. అథ ఖో ఉత్తియో పరిబ్బాజకో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఉత్తియో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కిం ను ఖో, భో గోతమ, సస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ”న్తి? “అబ్యాకతం ఖో ఏతం, ఉత్తియ, మయా – ‘సస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’”న్తి.

“కిం పన, భో గోతమ, అసస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ”న్తి? “ఏతమ్పి ఖో, ఉత్తియ, అబ్యాకతం మయా – ‘అసస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’”న్తి.

“కిం ను ఖో, భో గోతమ, అన్తవా లోకో…పే.… అనన్తవా లోకో… తం జీవం తం సరీరం… అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరం… హోతి తథాగతో పరం మరణా … న హోతి తథాగతో పరం మరణా… హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా… నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ”న్తి? “ఏతమ్పి ఖో, ఉత్తియ, అబ్యాకతం మయా – ‘నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’”న్తి.

“‘కిం ను ఖో, భో గోతమ, సస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘అబ్యాకతం ఖో ఏతం, ఉత్తియ, మయా – సస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి వదేసి.

“‘కిం పన, భో గోతమ, అసస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘ఏతమ్పి ఖో, ఉత్తియ, అబ్యాకతం మయా అసస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి వదేసి.

“‘కిం ను ఖో, భో గోతమ, అన్తవా లోకో…పే.… అనన్తవా లోకో… తం జీవం తం సరీరం… అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరం… హోతి తథాగతో పరం మరణా… న హోతి తథాగతో పరం మరణా… హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా… నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞన్తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘ఏతమ్పి ఖో, ఉత్తియ, అబ్యాకతం మయా – ‘నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి వదేసి. అథ కిఞ్చరహి భోతా గోతమేన బ్యాకత”న్తి?

“అభిఞ్ఞాయ ఖో అహం, ఉత్తియ, సావకానం ధమ్మం దేసేమి సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయా”తి.

"యం పనేతం భవం గోతమో అభిఞ్ఞాయ సావకానం ధమ్మం దేసేసి సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ, సబ్బో వా [సబ్బో చ (క.)] తేన లోకో నీయతి [నీయిస్సతి (సీ.), నియ్యాస్సతి (స్యా.), నియ్యంస్సతి (పీ.)] ఉపడ్ఢో వా తిభాగో వా"తి [తిభాగో వాతి పదేహి (క.)]? ఏవం వుత్తే భగవా తుణ్హీ అహోసి.

అథ ఖో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స ఏతదహోసి – "మా హేవం ఖో ఉత్తియో పరిబ్బాజకో పాపకం దిట్ఠిగతం పటిలభి – 'సబ్బసాముక్కంసికం వత మే సమణో గోతమో పఞ్హం పుట్ఠో సంసాదేతి, నో విస్సజ్జేతి, న నూన విసహతీ'తి. తదస్స ఉత్తియస్స పరిబ్బాజకస్స దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా"తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఉత్తియం పరిబ్బాజకం ఏతదవోచ – "తేనహావుసో ఉత్తియ, ఉపమం తే కరిస్సామి. ఉపమాయ మిధేకచ్చే విఞ్ఞూ పురిసా భాసితస్స అత్థం ఆజానన్తి. సేయ్యథాపి, ఆవుసో ఉత్తియ, రఞ్ఞో పచ్చన్తిమం నగరం దళ్హుద్ధాపం [దళ్హుద్దాపం (సీ. పీ.)] దళ్హపాకారతోరణం ఏకద్వారం. తత్రస్స దోవారికో పణ్డితో బ్యత్తో మేధావీ అఞ్ఞాతానం నివారేతా ఞాతానం పవేసేతా. సో తస్స నగరస్స సమన్తా అనుపరియాయపథం అనుక్కమతి. అనుపరియాయపథం అనుక్కమమానో న పస్సేయ్య పాకారసన్ధిం వా పాకారవివరం వా, అన్తమసో బిళారనిక్ఖమనమత్తమ్పి. నో చ ఖ్వస్స ఏవం ఞాణం హోతి – 'ఏత్తకా పాణా ఇమం నగరం పవిసన్తి వా నిక్ఖమన్తి వా'తి. అథ ఖ్వస్స ఏవమేత్థ హోతి – 'యే ఖో కేచి ఓళారికా పాణా ఇమం నగరం పవిసన్తి వా నిక్ఖమన్తి వా, సబ్బే తే ఇమినా ద్వారేన పవిసన్తి వా నిక్ఖమన్తి వా'తి.

"ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో ఉత్తియ, న తథాగతస్స ఏవం ఉస్సుక్కం హోతి – 'సబ్బో వా తేన లోకో నీయతి, ఉపడ్ఢో వా, తిభాగో వా'తి. అథ ఖో ఏవమేత్థ తథాగతస్స హోతి – 'యే ఖో కేచి లోకమ్హా నీయింసు వా నీయన్తి వా నీయిస్సన్తి వా, సబ్బే తే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే, చతూసు సతిపట్ఠానేసు సుప్పతిట్ఠితచిత్తా, సత్త బోజ్ఝఙ్గే యథాభూతం భావేత్వా. ఏవమేతే [ఏవమేతేన (క.)] లోకమ్హా నీయింసు వా నీయన్తి వా నీయిస్సన్తి వా'తి. యదేవ ఖో త్వం [యదేవ ఖ్వేత్థ (క.)], ఆవుసో ఉత్తియ, భగవన్తం పఞ్హం [ఇమం పఞ్హం (స్యా. క.)] అపుచ్ఛి తదేవేతం పఞ్హం భగవన్తం అఞ్ఞేన పరియాయేన అపుచ్ఛి. తస్మా తే తం భగవా న బ్యాకాసీ"తి. పఞ్చమం.

౬. కోకనుదసుత్తం

౯౬. "ఏకం సమయం ఆయస్మా ఆనన్దో రాజగహే విహరతి తపోదారామే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో రత్తియా పచ్చూససమయం పచ్చుట్ఠాయ యేన తపోదా తేనుపసఙ్కమి గత్తాని పరిసిఞ్చితుం. తపోదాయ [తపోదే (క.)] గత్తాని పరిసిఞ్చిత్వా పచ్చుత్తరిత్వా ఏకచీవరో అట్ఠాసి గత్తాని పుబ్బాపయమానో . కోకనుదోపి ఖో పరిబ్బాజకో రత్తియా పచ్చూససమయం పచ్చుట్ఠాయ యేన తపోదా తేనుపసఙ్కమి గత్తాని పరిసిఞ్చితుం.

అద్దసా ఖో కోకనుదో పరిబ్బాజకో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – "క్వేత్థ [కో తేత్థ (సీ.), క్వత్థ (పీ. క.)], ఆవుసో"తి? "అహమావుసో, భిక్ఖూ"తి.

"కతమేసం, ఆవుసో, భిక్ఖూన"న్తి? "సమణానం, ఆవుసో, సక్యపుత్తియాన"న్తి.

“పుచ్ఛేయ్యామ మయం ఆయస్మన్తం కిఞ్చిదేవ దేసం, సచే ఆయస్మా ఓకాసం కరోతి పఞ్హస్స వేయ్యాకరణాయా”తి. “పుచ్ఛావుసో, సుత్వా వేదిస్సామా”తి.

“కిం ను ఖో, భో, ‘సస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఏవందిట్ఠి [ఏవందిట్ఠికో (స్యా.)] భవ”న్తి ? “న ఖో అహం, ఆవుసో, ఏవందిట్ఠి – ‘సస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’”న్తి.

“కిం పన, భో, ‘అసస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఏవందిట్ఠి భవ”న్తి? “న ఖో అహం, ఆవుసో, ఏవందిట్ఠి – ‘అసస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’”న్తి.

“కిం ను ఖో, భో, అన్తవా లోకో…పే.… అనన్తవా లోకో… తం జీవం తం సరీరం… అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరం… హోతి తథాగతో పరం మరణా… న హోతి తథాగతో పరం మరణా… హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా… నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞన్తి – ఏవందిట్ఠి భవ”న్తి? “న ఖో అహం, ఆవుసో, ఏవందిట్ఠి – ‘నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’”న్తి.

“తేన హి భవం న జానాతి, న పస్సతీ”తి? “న ఖో అహం, ఆవుసో, న జానామి న పస్సామి. జానామహం, ఆవుసో, పస్సామీ”తి .

“‘కిం ను ఖో, భో, సస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞన్తి – ఏవందిట్ఠి భవ’న్తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘న ఖో అహం, ఆవుసో, ఏవందిట్ఠి – సస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి వదేసి.

“‘కిం పన, భో, అసస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞన్తి – ఏవందిట్ఠి భవ’న్తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘న ఖో అహం, ఆవుసో, ఏవందిట్ఠి – అసస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి వదేసి.

“కిం ను ఖో, భో, అన్తవా లోకో…పే.… అనన్తవా లోకో… తం జీవం తం సరీరం… అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరం… హోతి తథాగతో పరం మరణా… న హోతి తథాగతో పరం మరణా… హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా… నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞన్తి – ఏవందిట్ఠి భవన్తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘న ఖో అహం, ఆవుసో , ఏవందిట్ఠి – నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి వదేసి.

“‘తేన హి భవం న జానాతి న పస్సతీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘న ఖో అహం, ఆవుసో, న జానామి న పస్సామి. జానామహం, ఆవుసో, పస్సామీ’తి వదేసి. యథా కథం పనావుసో, ఇమస్స భాసితస్స అత్థో దట్ఠబ్బో”తి?

“‘సస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి ఖో, ఆవుసో, దిట్ఠిగతమేతం. ‘అసస్సతో లోకో, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి ఖో, ఆవుసో, దిట్ఠిగతమేతం. అన్తవా లోకో…పే.… అనన్తవా లోకో… తం జీవం తం సరీరం… అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరం… హోతి తథాగతో పరం మరణా… న హోతి తథాగతో పరం మరణా… హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా… ‘నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి ఖో, ఆవుసో, దిట్ఠిగతమేతం.

“యావతా , ఆవుసో, దిట్ఠి [దిట్ఠిగతా (సబ్బత్థ)] యావతా దిట్ఠిట్ఠానం దిట్ఠిఅధిట్ఠానం దిట్ఠిపరియుట్ఠానం దిట్ఠిసముట్ఠానం దిట్ఠిసముగ్ఘాతో [యావతా దిట్ఠిట్ఠాన అధిట్ఠాన పరియుట్ఠాన సముట్ఠాన సముగ్ఘాతో (సీ. పీ.)], తమహం జానామి తమహం పస్సామి. తమహం జానన్తో తమహం పస్సన్తో క్యాహం వక్ఖామి – ‘న జానామి న పస్సామీ’తి? జానామహం, ఆవుసో, పస్సామీ”తి.

“కో నామో ఆయస్మా, కథఞ్చ పనాయస్మన్తం సబ్రహ్మచారీ జానన్తీ”తి? “‘ఆనన్దో’తి ఖో మే, ఆవుసో, నామం. ‘ఆనన్దో’తి చ పన మం సబ్రహ్మచారీ జానన్తీ”తి. “మహాచరియేన వత కిర, భో, సద్ధిం మన్తయమానా న జానిమ్హ – ‘ఆయస్మా ఆనన్దో’తి. సచే హి మయం జానేయ్యామ – ‘అయం ఆయస్మా ఆనన్దో’తి, ఏత్తకమ్పి నో నప్పటిభాయేయ్య [నప్పటిభాసేయ్యామ (క.) నప్పటిభాసేయ్య (బహూసు) మ. ని. ౩.౨౧౬ పస్సితబ్బం]. ఖమతు చ మే ఆయస్మా ఆనన్దో”తి. ఛట్ఠం.

౭. ఆహునేయ్యసుత్తం

౯౭. “దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స.

“కతమేహి దసహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు .

“బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో. యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా.

“కల్యాణమిత్తో హోతి కల్యాణసహాయో కల్యాణసమ్పవఙ్కో.

“సమ్మాదిట్ఠికో హోతి సమ్మాదస్సనేన సమన్నాగతో.

“అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతి – ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి; బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతి; ఆవిభావం, తిరోభావం; తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి ఆకాసే; పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోతి, సేయ్యథాపి ఉదకే; ఉదకేపి అభిజ్జమానే గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి పథవియం; ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమతి, సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో; ఇమేపి చన్దిమసూరియే ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరామసతి [పరిమసతి (సీ.)] పరిమజ్జతి, యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతి.

“దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణాతి దిబ్బే చ మానుసే చ యే దూరే సన్తికే చ.

“పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి. సరాగం వా చిత్తం ‘సరాగం చిత్త’న్తి పజానాతి; వీతరాగం వా చిత్తం ‘వీతరాగం చిత్త’న్తి పజానాతి; సదోసం వా చిత్తం… వీతదోసం వా చిత్తం… సమోహం వా చిత్తం… వీతమోహం వా

చిత్తం... సంఖిత్తం వా చిత్తం... విక్ఖిత్తం వా చిత్తం... మహగ్గతం వా చిత్తం... అమహగ్గతం వా చిత్తం... సఉత్తరం వా చిత్తం... అనుత్తరం వా చిత్తం... సమాహితం వా చిత్తం... అసమాహితం వా చిత్తం... విముత్తం వా చిత్తం... అవిముత్తం వా చిత్తం 'అవిముత్తం చిత్త'న్తి పజానాతి.

"అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తాలీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే – 'అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖపటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖపటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో'తి, ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి.

"దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి – 'ఇమే వత ఖో భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా; ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా'తి. ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి.

"ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా"తి. సత్తమం.

౮. థేరసుత్తం

౯౮. "దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు యస్సం యస్సం దిసాయం విహరతి, ఫాసుయేవ విహరతి. కతమేహి దసహి? థేరో హోతి రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితో, సీలవా హోతి ...పే.... సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు, బహుస్సుతో హోతి...పే.... దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధో, ఉభయాని ఖో పనస్స పాతిమోక్ఖాని విత్థారేన స్వాగతాని హోన్తి సువిభత్తాని సుప్పవత్తీని సువినిచ్ఛితాని సుత్తసో అనుబ్యఞ్జనసో, అధికరణసముప్పాదవూపసమకుసలో హోతి, ధమ్మకామో హోతి పియసముదాహారో అభిధమ్మే అభివినయే ఉళారపామోజ్జో, సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన, పాసాదికో హోతి అభిక్కన్తపటిక్కన్తే [అభిక్కన్తపటిక్కన్తో (క.)] సుసంవుతో అన్తరఘరే నిసజ్జాయ, చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, ఆసవానఞ్చ ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా

సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు యస్సం యస్సం దిసాయం విహరతి, ఫాసుయేవ విహరతీ"తి. అట్ఠమం.

౯. ఉపాలిసుత్తం

౯౯. అథ ఖో ఆయస్మా ఉపాలి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఉపాలి భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఇచ్ఛామహం, భన్తే, అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవితు"న్తి.

"దురభిసమ్భవాని హి ఖో [దురభిసమ్భవాని ఖో (సీ. పీ.)], ఉపాలి, అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని. దుక్కరం పవివేకం దురభిరమం. ఏకత్తే హరన్తి మఞ్ఞే మనో వనాని సమాధిం అలభమానస్స భిక్ఖునో. యో ఖో, ఉపాలి, ఏవం వదేయ్య – 'అహం సమాధిం అలభమానో అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవిస్సామీ'తి, తస్సేతం పాటికఙ్ఖం – 'సంసీదిస్సతి వా ఉప్లవిస్సతి వా'తి [ఉప్పిలవిస్సతి వా (సీ. స్యా. పీ.)].

"సేయ్యథాపి, ఉపాలి, మహాఉదకరహదో. అథ ఆగచ్ఛేయ్య హత్థినాగో సత్తరతనో వా అడ్ఢట్ఠరతనో [అట్ఠరతనో (సీ. పీ.)] వా. తస్స ఏవమస్స – 'యంనూనాహం ఇమం ఉదకరహదం ఓగాహేత్వా కణ్ణసంధోవికమ్పి ఖిడ్డం కీళేయ్యం పిట్ఠిసంధోవికమ్పి ఖిడ్డం కీళేయ్యం. కణ్ణసంధోవికమ్పి ఖిడ్డం కీళిత్వా పిట్ఠిసంధోవికమ్పి ఖిడ్డం కీళిత్వా న్హత్వా [నహాత్వా (సీ. పీ.), న్హాత్వా (స్యా.)] చ పివిత్వా చ పచ్చుత్తరిత్వా యేన కామం పక్కమేయ్య'న్తి. సో తం ఉదకరహదం ఓగాహేత్వా కణ్ణసంధోవికమ్పి ఖిడ్డం కీళేయ్య పిట్ఠిసంధోవికమ్పి ఖిడ్డం కీళేయ్య; కణ్ణసంధోవికమ్పి ఖిడ్డం కీళిత్వా పిట్ఠిసంధోవికమ్పి ఖిడ్డం కీళిత్వా న్హత్వా చ పివిత్వా చ పచ్చుత్తరిత్వా యేన కామం పక్కమేయ్య. తం కిస్స హేతు? మహా, ఉపాలి [మహా హుపాలి (సీ. పీ.)], అత్తభావో గమ్భీరే గాధం విన్దతి.

"అథ ఆగచ్ఛేయ్య ససో వా బిళారో వా. తస్స ఏవమస్స – 'కో చాహం, కో చ హత్థినాగో! యంనూనాహం ఇమం ఉదకరహదం ఓగాహేత్వా కణ్ణసంధోవికమ్పి ఖిడ్డం కీళేయ్యం పిట్ఠిసంధోవికమ్పి ఖిడ్డం కీళేయ్యం ; కణ్ణసంధోవికమ్పి ఖిడ్డం కీళిత్వా పిట్ఠిసంధోవికమ్పి ఖిడ్డం కీళిత్వా న్హత్వా చ పివిత్వా చ పచ్చుత్తరిత్వా యేన కామం పక్కమేయ్య'న్తి. సో తం ఉదకరహదం సహసా అప్పటిసఙ్ఖా పక్ఖన్దేయ్య. తస్సేతం పాటికఙ్ఖం – 'సంసీదిస్సతి వా ఉప్లవిస్సతి వా'తి . తం కిస్స హేతు? పరిత్తో, ఉపాలి, అత్తభావో గమ్భీరే గాధం న విన్దతి. ఏవమేవం ఖో, ఉపాలి, యో ఏవం వదేయ్య – 'అహం సమాధిం అలభమానో అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవిస్సామీ'తి, తస్సేతం పాటికఙ్ఖం – 'సంసీదిస్సతి వా ఉప్లవిస్సతి వా'తి.

"సేయ్యథాపి, ఉపాలి, దహరో కుమారో మన్దో ఉత్తానసేయ్యకో సకేన ముత్తకరీసేన కీళతి. తం కిం మఞ్ఞసి, ఉపాలి, నన్వాయం కేవలా పరిపూరా బాలఖిడ్డా"తి? "ఏవం, భన్తే".

"స ఖో సో, ఉపాలి, కుమారో అపరేన సమయేన వుద్ధిమన్వాయ ఇన్ద్రియానం పరిపాకమన్వాయ యాని కానిచి కుమారకానం కీళాపనకాని భవన్తి, సేయ్యథిదం – వఙ్కకం [వఙ్కం (సీ. పీ.)] ఘటికం మోక్ఖచికం చిఙ్గులకం [పిఙ్గులికం

(స్యా॰), చిఙ్కులకం (క॰)] పత్తాళ్హకం రథకం ధనుకం, తేహి కీళతి. తం కిం మఞ్ఞసి, ఉపాలి, నన్వాయం ఖిడ్డా పురిమాయ ఖిడ్డాయ అభిక్కన్తతరా చ పణీతతరా చా"తి? "ఏవం, భన్తే".

"స ఖో సో, ఉపాలి, కుమారో అపరేన సమయేన వుద్ధిమన్వాయ ఇన్ద్రియానం పరిపాకమన్వాయ పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితో సమఙ్గిభూతో పరిచారేతి చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యేహి రూపేహి ఇట్ఠేహి కన్తేహి మనాపేహి పియరూపేహి కామూపసంహితేహి రజనీయేహి, సోతవిఞ్ఞేయ్యేహి సద్దేహి... ఘానవిఞ్ఞేయ్యేహి గన్ధేహి... జివ్హావిఞ్ఞేయ్యేహి రసేహి... కాయవిఞ్ఞేయ్యేహి ఫోట్ఠబ్బేహి ఇట్ఠేహి కన్తేహి మనాపేహి పియరూపేహి కామూపసంహితేహి రజనీయేహి. తం కిం మఞ్ఞసి, ఉపాలి, నన్వాయం ఖిడ్డా పురిమాహి ఖిడ్డాహి అభిక్కన్తతరా చ పణీతతరా చా"తి? "ఏవం, భన్తే".

[దీ॰ ని॰ ౧.౧౯౦; మ॰ ని॰ ౨.౨౩౩] "ఇధ ఖో పన వో [వోతి నిపాతమత్తం (అట్ఠ॰)], ఉపాలి, తథాగతో లోకే ఉప్పజ్జతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా. సో ఇమం లోకం సదేవకం సమారకం సబ్రహ్మకం సస్సమణబ్రాహ్మణిం పజం సదేవమనుస్సం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేతి. సో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి.

"తం ధమ్మం సుణాతి గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా అఞ్ఞతరస్మిం వా కులే పచ్చాజాతో. సో తం ధమ్మం సుత్వా తథాగతే సద్ధం పటిలభతి. సో తేన సద్ధాపటిలాభేన సమన్నాగతో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'సమ్బాధో ఘరావాసో రజాపథో, అబ్భోకాసో పబ్బజ్జా. నయిదం సుకరం అగారం అజ్ఝావసతా ఏకన్తపరిపుణ్ణం ఏకన్తపరిసుద్ధం సఙ్ఖలిఖితం బ్రహ్మచరియం చరితుం. యంనూనాహం కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజేయ్య'న్తి.

"సో అపరేన సమయేన అప్పం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ అప్పం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ మహన్తం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి.

"సో ఏవం పబ్బజితో సమానో భిక్ఖూనం సిక్ఖాసాజీవసమాపన్నో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో లజ్జీ దయాపన్నో సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరతి.

"అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి దిన్నాదాయీ దిన్నపాటికఙ్ఖీ; అథేనేన సుచిభూతేన అత్తనా విహరతి.

"అబ్రహ్మచరియం పహాయ బ్రహ్మచారీ హోతి ఆరాచారీ విరతో మేథునా గామధమ్మా.

"ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో హోతి సచ్చవాదీ సచ్చసన్ధో థేతో పచ్చయికో అవిసంవాదకో లోకస్స.

"పిసుణం వాచం పహాయ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఇతో సుత్వా న అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, అముత్ర వా సుత్వా న ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ. ఇతి భిన్నానం వా సన్ధాతా సహితానం వా అనుప్పదాతా,

సమగ్గారామో సమగ్గరతో సమగ్గనన్దీ; సమగ్గకరణిం వాచం భాసితా హోతి.

“ఫరుసం వాచం పహాయ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి. యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా పేమనీయా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా, తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి.

“సమ్ఫప్పలాపం పహాయ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి కాలవాదీ భూతవాదీ అత్థవాదీ ధమ్మవాదీ వినయవాదీ, నిధానవతిం వాచం భాసితా హోతి కాలేన సాపదేసం పరియన్తవతిం అత్థసంహితం.

“సో బీజగామభూతగామసమారమ్భా పటివిరతో హోతి. ఏకభత్తికో హోతి రత్తూపరతో, విరతో వికాలభోజనా. నచ్చగీతవాదితవిసూకదస్సనా పటివిరతో హోతి, మాలాగన్ధవిలేపనధారణమణ్డనవిభూసనట్ఠానా పటివిరతో హోతి, ఉచ్చాసయనమహాసయనా పటివిరతో హోతి , జాతరూపరజతపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, ఆమకధఞ్ఞపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, ఆమకమంసపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, ఇత్థికుమారికపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, దాసిదాసపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, అజేళకపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, కుక్కుటసూకరపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, హత్థిగవస్సవళవపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, ఖేత్తవత్థుపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, దూతేయ్యపహిణగమనానుయోగా పటివిరతో హోతి, కయవిక్కయా పటివిరతో హోతి, తులాకూటకంసకూటమానకూటా పటివిరతో హోతి , ఉక్కోటనవఞ్చననికతిసాచియోగా పటివిరతో హోతి, ఛేదనవధబన్ధనవిపరామోసఆలోపసహసాకారా పటివిరతో హోతి.

“సో సన్తుట్ఠో హోతి కాయపరిహారికేన చీవరేన కుచ్ఛిపరిహారికేన పిణ్డపాతేన. యేన యేనేవ పక్కమతి సమాదాయేవ పక్కమతి, సేయ్యథాపి నామ పక్ఖీ సకుణో యేన యేనేవ డేతి సపత్తభారోవ డేతి. ఏవమేవం భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి కాయపరిహారికేన చీవరేన కుచ్ఛిపరిహారికేన పిణ్డపాతేన. యేన యేనేవ పక్కమతి సమాదాయేవ పక్కమతి. సో ఇమినా అరియేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో అజ్ఝత్తం అనవజ్జసుఖం పటిసంవేదేతి.

“సో చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి; రక్ఖతి చక్ఖున్ద్రియం, చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సోతేన సద్దం సుత్వా... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ . యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి; రక్ఖతి మనిన్ద్రియం, మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సో ఇమినా అరియేన ఇన్ద్రియసంవరేన సమన్నాగతో అజ్ఝత్తం అబ్యాసేకసుఖం పటిసంవేదేతి.

“సో అభిక్కన్తే పటిక్కన్తే సమ్పజానకారీ హోతి, ఆలోకితే విలోకితే సమ్పజానకారీ హోతి, సమిఞ్జితే పసారితే సమ్పజానకారీ హోతి, సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణే సమ్పజానకారీ హోతి, అసితే పీతే ఖాయితే సాయితే సమ్పజానకారీ హోతి, ఉచ్చారపస్సావకమ్మే సమ్పజానకారీ హోతి, గతే ఠితే నిసిన్నే సుత్తే జాగరితే భాసితే తుణ్హీభావే సమ్పజానకారీ హోతి.

“సో ఇమినా చ అరియేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో, ఇమినా చ అరియేన ఇన్ద్రియసంవరేన సమన్నాగతో, ఇమినా చ అరియేన సతిసమ్పజఞ్ఞేన సమన్నాగతో వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం

వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం. సో అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా.

“సో అభిజ్ఝం లోకే పహాయ విగతాభిజ్ఝేన చేతసా విహరతి, అభిజ్ఝాయ చిత్తం పరిసోధేతి. బ్యాపాదపదోసం పహాయ అబ్యాపన్నచిత్తో విహరతి సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ, బ్యాపాదపదోసా చిత్తం పరిసోధేతి. థినమిద్ధం పహాయ విగతథినమిద్ధో విహరతి ఆలోకసఞ్ఞీ సతో సమ్పజానో, థినమిద్ధా చిత్తం పరిసోధేతి. ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం పహాయ అనుద్ధతో విహరతి అజ్ఝత్తం వూపసన్తచిత్తో , ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చా చిత్తం పరిసోధేతి. విచికిచ్ఛం పహాయ తిణ్ణవిచికిచ్ఛో విహరతి అకథంకథీ కుసలేసు ధమ్మేసు, విచికిచ్ఛాయ చిత్తం పరిసోధేతి.

“సో ఇమే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే, వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తం కిం మఞ్ఞసి, ఉపాలి, ‘నన్వాయం విహారో పురిమేహి విహారేహి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా’”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“ఇమమ్పి ఖో, ఉపాలి, మమ సావకా అత్తని ధమ్మం సమ్పస్సమానా అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవన్తి, నో చ ఖో తావ అనుప్పత్తసదత్థా విహరన్తి.

“పున చపరం, ఉపాలి, భిక్ఖు వితక్కవిచారానం వూపసమా…పే॰… దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తం కిం మఞ్ఞసి, ఉపాలి, ‘నన్వాయం విహారో పురిమేహి విహారేహి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా’”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“ఇమమ్పి ఖో, ఉపాలి, మమ సావకా అత్తని ధమ్మం సమ్పస్సమానా అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవన్తి, నో చ ఖో తావ అనుప్పత్తసదత్థా విహరన్తి.

“పున చపరం, ఉపాలి, భిక్ఖు పీతియా చ విరాగా…పే॰… తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తం కిం మఞ్ఞసి, ఉపాలి, ‘నన్వాయం విహారో పురిమేహి విహారేహి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా’”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“ఇమమ్పి ఖో, ఉపాలి, మమ సావకా అత్తని ధమ్మం సమ్పస్సమానా అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవన్తి, నో చ ఖో తావ అనుప్పత్తసదత్థా విహరన్తి .

“పున చపరం, ఉపాలి, భిక్ఖు సుఖస్స చ పహానా…పే॰… చతుత్థం ఝానం…పే॰….

పున చపరం, ఉపాలి, భిక్ఖు సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా ‘అనన్తో ఆకాసో’తి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తం కిం మఞ్ఞసి, ఉపాలి, ‘నన్వాయం విహారో పురిమేహి విహారేహి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా’”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“ఇమమ్పి ఖో, ఉపాలి, మమ సావకా అత్తని ధమ్మం సమ్పస్సమానా అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవన్తి, నో చ ఖో తావ అనుప్పత్తసదత్థా విహరన్తి.

“పున చపరం, ఉపాలి, భిక్ఖు సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘అనన్తం విఞ్ఞాణ’న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి…పే॰….

“సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి…పే॰….

“సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘సన్తమేతం పణీతమేత’న్తి నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తం కిం మఞ్ఞసి, ఉపాలి, ‘నన్వాయం విహారో పురిమేహి విహారేహి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా’”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“ఇమమ్పి ఖో, ఉపాలి, మమ సావకా అత్తని ధమ్మం సమ్పస్సమానా అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవన్తి , నో చ ఖో తావ అనుప్పత్తసదత్థా విహరన్తి.

“పున చపరం, ఉపాలి, భిక్ఖు సబ్బసో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ సఞ్ఞావేదయితనిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి. తం కిం మఞ్ఞసి, ఉపాలి, ‘నన్వాయం విహారో పురిమేహి విహారేహి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా’”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“ఇమమ్పి ఖో, ఉపాలి, మమ సావకా అత్తని ధమ్మం సమ్పస్సమానా అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవన్తి, అనుప్పత్తసదత్థా చ విహరన్తి. ఇఙ్ఘ త్వం, ఉపాలి, సఙ్ఘే విహరాహి. సఙ్ఘే తే విహరతో ఫాసు భవిస్సతీ”తి. నవమం.

౧౦. అభబ్బసుత్తం

౧౦౦. “దసయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతుం. కతమే దస? రాగం, దోసం, మోహం, కోధం, ఉపనాహం, మక్ఖం, పళాసం, ఇస్సం, మచ్ఛరియం, మానం – ఇమే ఖో భిక్ఖవే, దస ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతుం.

“దసయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతుం. కతమే దస? రాగం, దోసం, మోహం, కోధం, ఉపనాహం, మక్ఖం, పళాసం, ఇస్సం, మచ్ఛరియం, మానం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ధమ్మే పహాయ భబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతు”న్తి. దసమం.

ఉపాలివగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

కామభోగీ భయం దిట్ఠి, వజ్జియమాహితుత్తియా;
కోకనుదో ఆహునేయ్యో, థేరో ఉపాలి అభబ్బోతి.

దుతియపణ్ణాసకం సమత్తం.

౩. తతియపణ్ణాసకం

(౧౧) ౧. సమణసఞ్ఞావగ్గో

౧. సమణసఞ్ఞాసుత్తం

౧౦౧. "తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సమణసఞ్ఞా భావితా బహులీకతా సత్త ధమ్మే పరిపూరేన్తి. కతమా తిస్సో? వేవణ్ణియమ్హి అజ్ఝుపగతో, పరపటిబద్ధా మే జీవికా, అఞ్ఞో మే ఆకప్పో కరణీయోతి – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో సమణసఞ్ఞా భావితా బహులీకతా సత్త ధమ్మే పరిపూరేన్తి.

"కతమే సత్త? సన్తతకారీ [సతతకారీ (స్యా. పీ. క.)] హోతి సన్తతవుత్తి [సతతవుత్తి (స్యా. పీ.)] సీలేసు, అనభిజ్ఝాలు హోతి, అబ్యాపజ్జో హోతి, అనతిమానీ హోతి, సిక్ఖాకామో హోతి , ఇదమత్థంతిస్స హోతి జీవితపరిక్ఖారేసు, ఆరద్ధవీరియో చ [ఆరద్ధవిరియో చ (సీ. పీ.), ఆరద్ధవిరియో (స్యా.)] విహరతి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో సమణసఞ్ఞా భావితా బహులీకతా ఇమే సత్త ధమ్మే పరిపూరేన్తీ"తి. పఠమం.

౨. బోజ్ఝఙ్గసుత్తం

౧౦౨. "సత్తిమే, భిక్ఖవే, బోజ్ఝఙ్గా భావితా బహులీకతా తిస్సో విజ్జా పరిపూరేన్తి. కతమే సత్త? సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో, వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, సత్త బోజ్ఝఙ్గా భావితా బహులీకతా తిస్సో విజ్జా పరిపూరేన్తి. కతమా తిస్సో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో…పే… ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన…పే… యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి . ఆసవానం ఖయా…పే… సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, సత్త బోజ్ఝఙ్గా భావితా బహులీకతా ఇమా తిస్సో విజ్జా పరిపూరేన్తీ"తి. దుతియం.

౩. మిచ్ఛత్తసుత్తం

౧౦౩. "మిచ్ఛత్తం , భిక్ఖవే, ఆగమ్మ విరాధనా హోతి, నో ఆరాధనా. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, మిచ్ఛత్తం ఆగమ్మ విరాధనా హోతి, నో ఆరాధనా? మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో పహోతి, మిచ్ఛాసఙ్కప్పస్స మిచ్ఛావాచా పహోతి, మిచ్ఛావాచస్స మిచ్ఛాకమ్మన్తో పహోతి, మిచ్ఛాకమ్మన్తస్స మిచ్ఛాఆజీవో పహోతి, మిచ్ఛాఆజీవస్స మిచ్ఛావాయామో పహోతి, మిచ్ఛావాయామస్స మిచ్ఛాసతి పహోతి, మిచ్ఛాసతిస్స మిచ్ఛాసమాధి పహోతి, మిచ్ఛాసమాధిస్స మిచ్ఛాఞాణం పహోతి, మిచ్ఛాఞాణిస్స [మిచ్ఛాఞాణస్స (పీ. క.)] మిచ్ఛావిముత్తి పహోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, మిచ్ఛత్తం ఆగమ్మ విరాధనా హోతి, నో ఆరాధనా.

"సమ్మత్తం, భిక్ఖవే, ఆగమ్మ ఆరాధనా హోతి, నో విరాధనా. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సమ్మత్తం ఆగమ్మ ఆరాధనా హోతి, నో విరాధనా? సమ్మాదిట్ఠికస్స, భిక్ఖవే, సమ్మాసఙ్కప్పో పహోతి, సమ్మాసఙ్కప్పస్స సమ్మావాచా పహోతి, సమ్మావాచస్స సమ్మాకమ్మన్తో పహోతి, సమ్మాకమ్మన్తస్స సమ్మాఆజీవో పహోతి, సమ్మాఆజీవస్స సమ్మావాయామో పహోతి,

సమ్మావాయామస్స సమ్మాసతి పహోతి, సమ్మాసతిస్స సమ్మాసమాధి పహోతి, సమ్మాసమాధిస్స సమ్మాఞాణం పహోతి, సమ్మాఞాణిస్స [సమ్మాఞాణస్స (పీ. క.)] సమ్మావిముత్తి పహోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సమ్మత్తం ఆగమ్మ ఆరాధనా హోతి, నో విరాధనా”తి. తతియం.

౪. బీజసుత్తం

౧౦౪. [అ. ని. ౧.౩౦౬; కథా. ౨౦౮] “మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స, భిక్ఖవే, పురిసపుగ్గలస్స మిచ్ఛాసఙ్కప్పస్స మిచ్ఛావాచస్స మిచ్ఛాకమ్మన్తస్స మిచ్ఛాఆజీవస్స మిచ్ఛావాయామస్స మిచ్ఛాసతిస్స మిచ్ఛాసమాధిస్స మిచ్ఛాఞాణిస్స మిచ్ఛావిముత్తిస్స యఞ్చ కాయకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం [సమాదిణ్ణం (పీ. క.)] యఞ్చ వచీకమ్మం… యఞ్చ మనోకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం యా చ చేతనా యా చ పత్థనా యో చ పణిధి యే చ సఙ్ఖారా, సబ్బే తే ధమ్మా అనిట్ఠాయ అకన్తాయ అమనాపాయ అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తి. తం కిస్స హేతు? దిట్ఠి హిస్స [దిట్ఠి హి (సీ. స్యా. పీ.)], భిక్ఖవే, పాపికా.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, నిమ్బబీజం వా కోసాతకిబీజం వా తిత్తకాలాబుబీజం వా అల్లాయ పథవియా నిక్ఖిత్తం యఞ్చేవ పథవిరసం ఉపాదియతి యఞ్చ ఆపోరసం ఉపాదియతి , సబ్బం తం తిత్తకత్తాయ కటుకత్తాయ అసాతత్తాయ సంవత్తతి. తం కిస్స హేతు? బీజఞ్హి, భిక్ఖవే, పాపకం. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స పురిసపుగ్గలస్స మిచ్ఛాసఙ్కప్పస్స మిచ్ఛావాచస్స మిచ్ఛాకమ్మన్తస్స మిచ్ఛాఆజీవస్స మిచ్ఛావాయామస్స మిచ్ఛాసతిస్స మిచ్ఛాసమాధిస్స మిచ్ఛాఞాణిస్స మిచ్ఛావిముత్తిస్స యఞ్చేవ కాయకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం యఞ్చ వచీకమ్మం… యఞ్చ మనోకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం యా చ చేతనా యా చ పత్థనా యో చ పణిధి యే చ సఙ్ఖారా, సబ్బే తే ధమ్మా అనిట్ఠాయ అకన్తాయ అమనాపాయ అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తి. తం కిస్స హేతు? దిట్ఠి హిస్స, భిక్ఖవే , పాపికా.

“సమ్మాదిట్ఠికస్స, భిక్ఖవే, పురిసపుగ్గలస్స సమ్మాసఙ్కప్పస్స సమ్మావాచస్స సమ్మాకమ్మన్తస్స సమ్మాఆజీవస్స సమ్మావాయామస్స సమ్మాసతిస్స సమ్మాసమాధిస్స సమ్మాఞాణిస్స సమ్మావిముత్తిస్స యఞ్చేవ కాయకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం యఞ్చ వచీకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం యఞ్చ మనోకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం యా చ చేతనా యా చ పత్థనా యో చ పణిధి యే చ సఙ్ఖారా, సబ్బే తే ధమ్మా ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తి. తం కిస్స హేతు? దిట్ఠి హిస్స, భిక్ఖవే, భద్దికా.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉచ్ఛుబీజం వా సాలిబీజం వా ముద్దికాబీజం వా అల్లాయ పథవియా నిక్ఖిత్తం యఞ్చ పథవిరసం ఉపాదియతి యఞ్చ ఆపోరసం ఉపాదియతి సబ్బం తం సాతత్తాయ మధురత్తాయ అసేచనకత్తాయ సంవత్తతి. తం కిస్స హేతు? బీజఞ్హి భిక్ఖవే, భద్దకం. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠికస్స…పే. … సమ్మావిముత్తిస్స యఞ్చేవ కాయకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం యఞ్చ వచీకమ్మం… యఞ్చ మనోకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం యా చ చేతనా యా చ పత్థనా యో చ పణిధి యే చ సఙ్ఖారా, సబ్బే తే ధమ్మా ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తి. తం కిస్స హేతు? దిట్ఠి హిస్స, భిక్ఖవే, భద్దికా”తి. చతుత్థం.

౫. విజ్జాసుత్తం

౧౦౫. “అవిజ్జా , భిక్ఖవే, పుబ్బఙ్గమా అకుసలానం ధమ్మానం సమాపత్తియా, అన్వదేవ అహిరికం అనోత్తప్పం. అవిజ్జాగతస్స, భిక్ఖవే, అవిద్దసునో మిచ్ఛాదిట్ఠి పహోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స మిచ్ఛాసఙ్కప్పో పహోతి, మిచ్ఛాసఙ్కప్పస్స మిచ్ఛావాచా పహోతి, మిచ్ఛావాచస్స మిచ్ఛాకమ్మన్తో పహోతి, మిచ్ఛాకమ్మన్తస్స మిచ్ఛాఆజీవో పహోతి, మిచ్ఛాఆజీవస్స మిచ్ఛావాయామో పహోతి, మిచ్ఛావాయామస్స మిచ్ఛాసతి పహోతి, మిచ్ఛాసతిస్స మిచ్ఛాసమాధి పహోతి, మిచ్ఛాసమాధిస్స మిచ్ఛాఞాణం పహోతి, మిచ్ఛాఞాణిస్స మిచ్ఛావిముత్తి పహోతి.

“విజ్జా, భిక్ఖవే, పుబ్బఙ్గమా కుసలానం ధమ్మానం సమాపత్తియా, అన్వదేవ హిరోత్తప్పం. విజ్జాగతస్స, భిక్ఖవే, విద్దసునో సమ్మాదిట్ఠి పహోతి, సమ్మాదిట్ఠికస్స సమ్మాసఙ్కప్పో పహోతి, సమ్మాసఙ్కప్పస్స సమ్మావాచా పహోతి, సమ్మావాచస్స సమ్మాకమ్మన్తో పహోతి, సమ్మాకమ్మన్తస్స సమ్మాఆజీవో పహోతి, సమ్మాఆజీవస్స సమ్మావాయామో పహోతి, సమ్మావాయామస్స సమ్మాసతి పహోతి, సమ్మాసతిస్స సమ్మాసమాధి పహోతి, సమ్మాసమాధిస్స సమ్మాఞాణం పహోతి, సమ్మాఞాణిస్స సమ్మావిముత్తి పహోతీ”తి. పఞ్చమం.

౬. నిజ్జరసుత్తం

౧౦౬. [దీ॰ ని॰ ౩.౩౬౦] “దసయిమాని , భిక్ఖవే, నిజ్జరవత్థూని. కతమాని దస? సమ్మాదిట్ఠికస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాదిట్ఠి నిజ్జిణ్ణా హోతి; యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి; సమ్మాదిట్ఠిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“సమ్మాసఙ్కప్పస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో నిజ్జిణ్ణో హోతి; యే చ మిచ్ఛాసఙ్కప్పపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి; సమ్మాసఙ్కప్పపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“సమ్మావాచస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావాచా నిజ్జిణ్ణా హోతి; యే చ మిచ్ఛావాచాపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి; సమ్మావాచాపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“సమ్మాకమ్మన్తస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాకమ్మన్తో నిజ్జిణ్ణో హోతి; యే చ మిచ్ఛాకమ్మన్తపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి; సమ్మాకమ్మన్తపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“సమ్మాఆజీవస్స , భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఆజీవో నిజ్జిణ్ణో హోతి; యే చ మిచ్ఛాఆజీవపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి; సమ్మాఆజీవపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“సమ్మావాయామస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావాయామో నిజ్జిణ్ణో హోతి; యే చ మిచ్ఛావాయామపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి; సమ్మావాయామపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“సమ్మాసతిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసతి నిజ్జిణ్ణా హోతి; యే చ మిచ్ఛాసతిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి; సమ్మాసతిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“సమ్మాసమాధిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసమాధి నిజ్జిణ్ణో హోతి; యే చ మిచ్ఛాసమాధిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి; సమ్మాసమాధిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“సమ్మాఞాణిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఞాణం నిజ్జిణ్ణం హోతి; యే చ మిచ్ఛాఞాణపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి; సమ్మాఞాణపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“సమ్మావిముత్తిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావిముత్తి నిజ్జిణ్ణా హోతి; యే చ మిచ్ఛావిముత్తిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి; సమ్మావిముత్తిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, దస నిజ్జరవత్థూనీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. ధోవనసుత్తం

౧౦౭. “అత్థి, భిక్ఖవే, దక్ఖిణేసు జనపదేసు ధోవనం నామ. తత్థ హోతి అన్నమ్పి పానమ్పి ఖజ్జమ్పి భోజ్జమ్పి లేయ్యమ్పి పేయ్యమ్పి నచ్చమ్పి గీతమ్పి వాదితమ్పి. అత్థేతం, భిక్ఖవే, ధోవనం; ‘నేతం నత్థీ’తి వదామి. తఞ్చ ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, ధోవనం హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తతి.

“అహఞ్చ ఖో, భిక్ఖవే, అరియం ధోవనం దేసేస్సామి, యం ధోవనం ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి, యం ధోవనం ఆగమ్మ జాతిధమ్మా సత్తా జాతియా పరిముచ్చన్తి, జరాధమ్మా సత్తా జరాయ పరిముచ్చన్తి, మరణధమ్మా సత్తా మరణేన పరిముచ్చన్తి, సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మా సత్తా సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసేహి పరిముచ్చన్తి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమఞ్చ తం, భిక్ఖవే, అరియం ధోవనం, (యం ధోవనం) [( ) నత్థి స్యామపోత్థకే] ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి, యం ధోవనం ఆగమ్మ జాతిధమ్మా సత్తా జాతియా పరిముచ్చన్తి, జరాధమ్మా సత్తా జరాయ పరిముచ్చన్తి, మరణధమ్మా సత్తా మరణేన పరిముచ్చన్తి, సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మా సత్తా సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసేహి పరిముచ్చన్తి?

“సమ్మాదిట్ఠికస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాదిట్ఠి నిద్ధోతా హోతి; యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిద్ధోతా హోన్తి; సమ్మాదిట్ఠిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“సమ్మాసఙ్కప్పస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో నిద్ధోతో హోతి…పే॰… సమ్మావాచస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావాచా నిద్ధోతా హోతి… సమ్మాకమ్మన్తస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాకమ్మన్తో నిద్ధోతో హోతి… సమ్మాఆజీవస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఆజీవో నిద్ధోతో హోతి… సమ్మావాయామస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావాయామో నిద్ధోతో హోతి… సమ్మాసతిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసతి నిద్ధోతా హోతి… సమ్మాసమాధిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసమాధి నిద్ధోతో హోతి… సమ్మాఞాణిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఞాణం నిద్ధోతం హోతి…పే॰….

“సమ్మావిముత్తిస్స , భిక్ఖవే, మిచ్ఛావిముత్తి నిద్ధోతా హోతి; యే చ మిచ్ఛావిముత్తిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిద్ధోతా హోన్తి; సమ్మావిముత్తిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి. ఇదం ఖో తం, భిక్ఖవే, అరియం ధోవనం ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి, యం ధోవనం ఆగమ్మ జాతిధమ్మా సత్తా జాతియా పరిముచ్చన్తి, జరాధమ్మా సత్తా జరాయ పరిముచ్చన్తి, మరణధమ్మా సత్తా మరణేన పరిముచ్చన్తి, సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మా సత్తా సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసేహి పరిముచ్చన్తీ”తి. సత్తమం.

౮. తికిచ్ఛకసుత్తం

౧౦౮. “తికిచ్ఛకా , భిక్ఖవే, విరేచనం దేన్తి పిత్తసముట్ఠానానమ్పి ఆబాధానం పటిఘాతాయ, సేమ్హసముట్ఠానానమ్పి ఆబాధానం పటిఘాతాయ, వాతసముట్ఠానానమ్పి ఆబాధానం పటిఘాతాయ. అత్థేతం, భిక్ఖవే, విరేచనం; ‘నేతం నత్థీ’తి వదామి. తఞ్చ ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, విరేచనం సమ్పజ్జతిపి విపజ్జతిపి.

“అహఞ్చ ఖో, భిక్ఖవే, అరియం విరేచనం దేసేస్సామి, యం విరేచనం సమ్పజ్జతియేవ నో విపజ్జతి, యం విరేచనం ఆగమ్మ జాతిధమ్మా సత్తా జాతియా పరిముచ్చన్తి, జరాధమ్మా సత్తా జరాయ పరిముచ్చన్తి, మరణధమ్మా సత్తా మరణేన పరిముచ్చన్తి, సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మా సత్తా సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసేహి పరిముచ్చన్తి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమఞ్చ తం, భిక్ఖవే, అరియం విరేచనం, యం విరేచనం సమ్పజ్జతియేవ నో విపజ్జతి, యం విరేచనం ఆగమ్మ జాతిధమ్మా సత్తా జాతియా పరిముచ్చన్తి, జరాధమ్మా సత్తా జరాయ పరిముచ్చన్తి, మరణధమ్మా సత్తా మరణేన పరిముచ్చన్తి , సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మా సత్తా సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసేహి పరిముచ్చన్తి?

“సమ్మాదిట్ఠికస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాదిట్ఠి విరిత్తా హోతి; యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స విరిత్తా హోన్తి; సమ్మాదిట్ఠిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“సమ్మాసఙ్కప్పస్స , భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో విరిత్తో హోతి…పే॰… సమ్మావాచస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావాచా విరిత్తా హోతి… సమ్మాకమ్మన్తస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాకమ్మన్తో విరిత్తో హోతి… సమ్మాఆజీవస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఆజీవో విరిత్తో హోతి… సమ్మావాయామస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావాయామో విరిత్తో హోతి… సమ్మాసతిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసతి విరిత్తా హోతి… సమ్మాసమాధిస్స , భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసమాధి విరిత్తో హోతి… సమ్మాఞాణిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఞాణం విరిత్తం హోతి…పే॰….

“సమ్మావిముత్తిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావిముత్తి విరిత్తా హోతి; యే చ మిచ్ఛావిముత్తిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స విరిత్తా హోన్తి; సమ్మావిముత్తిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి. ఇదం ఖో తం, భిక్ఖవే, అరియం విరేచనం యం విరేచనం సమ్పజ్జతియేవ నో విపజ్జతి, యం విరేచనం ఆగమ్మ జాతిధమ్మా సత్తా జాతియా పరిముచ్చన్తి…పే॰… సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసేహి పరిముచ్చన్తీ”తి. అట్ఠమం.

౯. వమనసుత్తం

౧౦౯. "తికిచ్ఛకా , భిక్ఖవే, వమనం దేన్తి పిత్తసముట్ఠానానమ్పి ఆబాధానం పటిఘాతాయ, సేమ్హసముట్ఠానానమ్పి ఆబాధానం పటిఘాతాయ, వాతసముట్ఠానానమ్పి ఆబాధానం పటిఘాతాయ. అత్థేతం, భిక్ఖవే, వమనం; 'నేతం నత్థీ'తి వదామి. తఞ్చ ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, వమనం సమ్పజ్జతిపి విపజ్జతిపి.

"అహఞ్చ ఖో, భిక్ఖవే, అరియం వమనం దేసేస్సామి, యం వమనం సమ్పజ్జతియేవ నో విపజ్జతి, యం వమనం ఆగమ్మ జాతిధమ్మా సత్తా జాతియా పరిముచ్చన్తి, జరాధమ్మా సత్తా జరాయ పరిముచ్చన్తి, మరణధమ్మా సత్తా మరణేన పరిముచ్చన్తి, సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మా సత్తా సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసేహి పరిముచ్చన్తి. తం సుణాథ...పే॰....

"కతమఞ్చ తం, భిక్ఖవే, అరియం వమనం, యం వమనం సమ్పజ్జతియేవ నో విపజ్జతి, యం వమనం ఆగమ్మ జాతిధమ్మా సత్తా జాతియా పరిముచ్చన్తి...పే॰... సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మా సత్తా సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసేహి పరిముచ్చన్తి?

"సమ్మాదిట్ఠికస్స , భిక్ఖవే, మిచ్ఛాదిట్ఠి వన్తా హోతి; యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స వన్తా హోన్తి; సమ్మాదిట్ఠిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

"సమ్మాసఙ్కప్పస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో వన్తో హోతి...పే॰... సమ్మావాచస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావాచా వన్తా హోతి... సమ్మాకమ్మన్తస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాకమ్మన్తో వన్తో హోతి... సమ్మాఆజీవస్స భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఆజీవో వన్తో హోతి... సమ్మావాయామస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావాయామో వన్తో హోతి... సమ్మాసతిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసతి వన్తా హోతి... సమ్మాసమాధిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసమాధి వన్తో హోతి... సమ్మాఞాణిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఞాణం వన్తం హోతి ...పే॰....

"సమ్మావిముత్తిస్స , భిక్ఖవే, మిచ్ఛావిముత్తి వన్తా హోతి; యే చ మిచ్ఛావిముత్తిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స వన్తా హోన్తి; సమ్మావిముత్తిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి. ఇదం ఖో తం, భిక్ఖవే, అరియం వమనం యం వమనం సమ్పజ్జతియేవ నో విపజ్జతి, యం వమనం ఆగమ్మ జాతిధమ్మా సత్తా జాతియా పరిముచ్చన్తి...పే॰... సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసేహి పరిముచ్చన్తీ"తి. నవమం.

౧౦. నిద్ధమనీయసుత్తం

౧౧౦. "దసయిమే, భిక్ఖవే, నిద్ధమనీయా ధమ్మా. కతమే దస? సమ్మాదిట్ఠికస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాదిట్ఠి నిద్ధన్తా హోతి; యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిద్ధన్తా హోన్తి; సమ్మాదిట్ఠిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి .

"సమ్మాసఙ్కప్పస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో నిద్ధన్తో హోతి...పే॰... సమ్మావాచస్స భిక్ఖవే, మిచ్ఛావాచా నిద్ధన్తా హోతి... సమ్మాకమ్మన్తస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాకమ్మన్తో నిద్ధన్తో హోతి... సమ్మాఆజీవస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఆజీవో నిద్ధన్తో హోతి... సమ్మావాయామస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావాయామో నిద్ధన్తో హోతి... సమ్మాసతిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసతి నిద్ధన్తా హోతి... సమ్మాసమాధిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసమాధి నిద్ధన్తో హోతి... సమ్మాఞాణిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఞాణం నిద్ధన్తం హోతి....

“సమ్మావిముత్తిస్స , భిక్ఖవే, మిచ్ఛావిముత్తి నిద్ధన్తా హోతి; యే చ మిచ్ఛావిముత్తిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిద్ధన్తా హోన్తి; సమ్మావిముత్తిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస నిద్ధమనీయా ధమ్మా”తి. దసమం.

౧౧. పఠమఅసేఖసుత్తం

౧౧౧. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ –

“‘అసేఖో అసేఖో’తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా భన్తే, భిక్ఖు అసేఖో హోతీ”తి? “ఇధ, భిక్ఖు, భిక్ఖు అసేఖాయ సమ్మాదిట్ఠియా సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన సమ్మాసఙ్కప్పేన సమన్నాగతో హోతి, అసేఖాయ సమ్మావాచాయ సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన సమ్మాకమ్మన్తేన సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన సమ్మాఆజీవేన సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన సమ్మావాయామేన సమన్నాగతో హోతి, అసేఖాయ సమ్మాసతియా సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన సమ్మాసమాధినా సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన సమ్మాఞాణేన సమన్నాగతో హోతి, అసేఖాయ సమ్మావిముత్తియా సమన్నాగతో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖు, భిక్ఖు అసేఖో హోతీ”తి. ఏకాదసమం.

౧౨. దుతియఅసేఖసుత్తం

౧౧౨. “దసయిమే , భిక్ఖవే, అసేఖియా ధమ్మా. కతమే దస? అసేఖా సమ్మాదిట్ఠి, అసేఖో సమ్మాసఙ్కప్పో, అసేఖా సమ్మావాచా, అసేఖో సమ్మాకమ్మన్తో, అసేఖో సమ్మాఆజీవో, అసేఖో సమ్మావాయామో, అసేఖా సమ్మాసతి, అసేఖో సమ్మాసమాధి, అసేఖం సమ్మాఞాణం, అసేఖా సమ్మావిముత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస అసేఖియా ధమ్మా”తి. ద్వాదసమం.

సమణసఞ్ఞావగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

సఞ్ఞా బోజ్ఝఙ్గా మిచ్ఛత్తం, బీజం విజ్జాయ నిజ్జరం;
ధోవనం తికిచ్ఛా వమనం నిద్ధమనం ద్వే అసేఖాతి.

(౧౨) ౨. పచ్చోరోహణివగ్గో

౧. పఠమఅధమ్మసుత్తం

౧౧౩. [అ॰ ని॰ ౧౦.౧౭౧] “అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో అనత్థో చ; ధమ్మో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా అనత్థఞ్చ, ధమ్మఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బం.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అధమ్మో చ అనత్థో చ? మిచ్ఛాదిట్ఠి, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో, మిచ్ఛావాచా, మిచ్ఛాకమ్మన్తో, మిచ్ఛాఆజీవో, మిచ్ఛావాయామో, మిచ్ఛాసతి, మిచ్ఛాసమాధి, మిచ్ఛాఞాణం, మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అధమ్మో చ అనత్థో చ.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, ధమ్మో చ అత్థో చ? సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి, సమ్మాఞాణం, సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధమ్మో చ అత్థో చ.

“‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో అనత్థో చ; ధమ్మో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా అనత్థఞ్చ, ధమ్మఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి, ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్త”న్తి. పఠమం.

౨. దుతియఅధమ్మసుత్తం

౧౧౪. “అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో ధమ్మో చ; అనత్థో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా ధమ్మఞ్చ, అనత్థఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బం.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అధమ్మో, కతమో చ ధమ్మో, కతమో చ అనత్థో, కతమో చ అత్థో?

“మిచ్ఛాదిట్ఠి, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాదిట్ఠి ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మాదిట్ఠిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“మిచ్ఛాసఙ్కప్పో , భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాసఙ్కప్పో ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛాసఙ్కప్పపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మాసఙ్కప్పపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“మిచ్ఛావాచా, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మావాచా ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛావాచాపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మావాచాపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“మిచ్ఛాకమ్మన్తో, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాకమ్మన్తో ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛాకమ్మన్తపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మాకమ్మన్తపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“మిచ్ఛాఆజీవో, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాఆజీవో ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛాఆజీవపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మాఆజీవపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“మిచ్ఛావాయామో, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మావాయామో ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛావాయామపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మావాయామపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“మిచ్ఛాసతి, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాసతి ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛాసతిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మాసతిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“మిచ్ఛాసమాధి, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాసమాధి ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛాసమాధిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మాసమాధిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“మిచ్ఛాఞాణం, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాఞాణం ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛాఞాణపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మాఞాణపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“మిచ్ఛావిముత్తి, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మావిముత్తి ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛావిముత్తిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మావిముత్తిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో ధమ్మో చ; అనత్థో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా ధమ్మఞ్చ, అనత్థఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి, ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్త”న్తి. దుతియం.

౩. తతియఅధమ్మసుత్తం

౧౧౩. “అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో ధమ్మో చ; అనత్థో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా ధమ్మఞ్చ, అనత్థఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బ”న్తి. ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో ఉట్ఠాయాసనా విహారం పావిసి.

అథ ఖో తేసం భిక్ఖూనం అచిరపక్కన్తస్స భగవతో ఏతదహోసి – “ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – ‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో ధమ్మో చ; అనత్థో చ వేదితబ్బో అత్థో చ . అధమ్మఞ్చ విదిత్వా ధమ్మఞ్చ, అనత్థఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి. కో ను ఖో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజేయ్యా”తి?

అథ ఖో తేసం భిక్ఖూనం ఏతదహోసి – “అయం ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం. పహోతి చాయస్మా ఆనన్దో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. యంనూన మయం యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామ [పుచ్ఛేయ్యామ (సీ॰ స్యా॰ పీ॰) మ॰ ని॰ ౧.౨౦౨ పస్సితబ్బం]. యథా నో ఆయస్మా ఆనన్దో బ్యాకరిస్సతి తథా నం ధారేస్సామా”తి.

అథ ఖో తే భిక్ఖూ యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా ఆనన్దేన సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచుం –

“ఇదం ఖో నో, ఆవుసో ఆనన్ద, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – ‘అధమ్మో చ…పే॰… తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి.

“తేసం నో, ఆవుసో, అమ్హాకం అచిరపక్కన్తస్స భగవతో ఏతదహోసి – ‘ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – అధమ్మో చ…పే॰… తథా పటిపజ్జితబ్బన్తి. కో ను ఖో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజేయ్యా’తి?

“తేసం నో, ఆవుసో, అమ్హాకం ఏతదహోసి – ‘అయం ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం. పహోతి చాయస్మా ఆనన్దో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. యంనూన మయం యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామ. యథా నో ఆయస్మా ఆనన్దో బ్యాకరిస్సతి తథా నం ధారేస్సామా’తి. విభజతు ఆయస్మా ఆనన్దో”తి.

“సేయ్యథాపి , ఆవుసో, పురిసో సారత్థికో సారగవేసీ సారపరియేసనం చరమానో మహతో రుక్ఖస్స తిట్ఠతో సారవతో అతిక్కమ్మేవ మూలం అతిక్కమ్మ ఖన్ధం సాఖాపలాసే సారం పరియేసితబ్బం మఞ్ఞేయ్య; ఏవంసమ్పదమిదం ఆయస్మన్తానం సత్థరి సమ్ముఖీభూతే తం భగవన్తం అతిసిత్వా అమ్హే ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛితబ్బం మఞ్ఞథ. సో హావుసో, భగవా జానం జానాతి పస్సం పస్సతి, చక్ఖుభూతో ఞాణభూతో ధమ్మభూతో బ్రహ్మభూతో వత్తా పవత్తా అత్థస్స నిన్నేతా అమతస్స దాతా ధమ్మస్సామీ తథాగతో. సో చేవ పనేతస్స కాలో అహోసి యం తుమ్హే భగవన్తంయేవ ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ. యథా వో భగవా బ్యాకరేయ్య తథా నం ధారేయ్యాథా”తి.

“అద్ధావుసో ఆనన్ద, భగవా జానం జానాతి పస్సం పస్సతి చక్ఖుభూతో ఞాణభూతో ధమ్మభూతో బ్రహ్మభూతో వత్తా పవత్తా అత్థస్స నిన్నేతా అమతస్స దాతా ధమ్మస్సామీ తథాగతో. సో చేవ పనేతస్స కాలో అహోసి యం మయం భగవన్తంయేవ ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామ, యథా నో భగవా బ్యాకరేయ్య తథా నం ధారేయ్యామ. అపి చాయస్మా ఆనన్దో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం. పహోతి చాయస్మా ఆనన్దో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. విభజతాయస్మా ఆనన్దో అగరుం కత్వా”తి.

“తేనహావుసో, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవమావుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో ఆనన్దస్స పచ్చస్సోసుం. అథాయస్మా ఆనన్దో ఏతదవోచ –

“యం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – ‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో ధమ్మో చ; అనత్థో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా ధమ్మఞ్చ, అనత్థఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి.

కతమో చావుసో, అధమ్మో, కతమో చ ధమ్మో, కతమో చ అనత్థో, కతమో చ అత్థో?

“మిచ్ఛాదిట్ఠి, ఆవుసో, అధమ్మో; సమ్మాదిట్ఠి ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మాదిట్ఠిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“మిచ్ఛాసఙ్కప్పో, ఆవుసో, అధమ్మో; సమ్మాసఙ్కప్పో ధమ్మో... మిచ్ఛావాచా, ఆవుసో, అధమ్మో; సమ్మావాచా ధమ్మో ... మిచ్ఛాకమ్మన్తో, ఆవుసో, అధమ్మో; సమ్మాకమ్మన్తో ధమ్మో... మిచ్ఛాఆజీవో, ఆవుసో, అధమ్మో; సమ్మాఆజీవో ధమ్మో... మిచ్ఛావాయామో, ఆవుసో, అధమ్మో; సమ్మావాయామో ధమ్మో... మిచ్ఛాసతి, ఆవుసో, అధమ్మో; సమ్మాసతి ధమ్మో... మిచ్ఛాసమాధి, ఆవుసో, అధమ్మో; సమ్మాసమాధి ధమ్మో... మిచ్ఛాఞాణం, ఆవుసో, అధమ్మో; సమ్మాఞాణం ధమ్మో....

మిచ్ఛావిముత్తి, ఆవుసో, అధమ్మో; సమ్మావిముత్తి ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛావిముత్తిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మావిముత్తిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“అయం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – ‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో ధమ్మో చ...పే.... తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి, ఇమస్స ఖో అహం, ఆవుసో, భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామి. ఆకఙ్ఖమానా చ పన తుమ్హే, ఆవుసో, భగవన్తంయేవ ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ. యథా వో భగవా బ్యాకరోతి [బ్యాకరేయ్య (స్యా॰)] తథా నం ధారేయ్యాథా”తి.

“ఏవమావుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో ఆనన్దస్స భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం –

“యం ఖో నో భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – ‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో…పే.… తథా పటిజ్జితబ్బ’న్తి.

“తేసం నో, భన్తే, అమ్హాకం అచిరపక్కన్తస్స భగవతో ఏతదహోసి – ‘ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో…పే.… తథా పటిపజ్జితబ్బన్తి. కో ను ఖో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజేయ్యా’తి?

“తేసం నో, భన్తే, అమ్హాకం ఏతదహోసి – ‘అయం ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం. పహోతి చాయస్మా ఆనన్దో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. యంనూన మయం యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామ. యథా నో ఆయస్మా ఆనన్దో బ్యాకరిస్సతి తథా నం ధారేస్సామా’తి.

“అథ ఖో మయం, భన్తే, యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమిమ్హా; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతమత్థం అపుచ్ఛిమ్హా. తేసం నో, భన్తే, ఆయస్మతా ఆనన్దేన ఇమేహి ఆకారేహి ఇమేహి పదేహి ఇమేహి బ్యఞ్జనేహి అత్థో సువిభత్తో”తి [విభత్తోతి (?) ఏవమేవ హి అఞ్ఞేసు ఈదిససుత్తేసు దిస్సతి].

“సాధు సాధు, భిక్ఖవే! పణ్డితో, భిక్ఖవే, ఆనన్దో. మహాపఞ్ఞో, భిక్ఖవే, ఆనన్దో. మం చేపి తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ, అహమ్పి చేతం ఏవమేవం [అహమ్పి తం ఏవమేవం (మ॰ ని॰ ౧.౨౦౨)] బ్యాకరేయ్యం యథా తం ఆనన్దేన బ్యాకతం. ఏసో చేవ తస్స [ఏసో చేవేతస్స (మ॰ ని॰ ౧.౨౦౨)] అత్థో ఏవఞ్చ నం ధారేయ్యాథా”తి. తతియం.

౪. అజితసుత్తం

౧౧౬. అథ ఖో అజితో పరిబ్బాజకో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో అజితో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“అమ్హాకం , భో గోతమ, పణ్డితో నామ సబ్రహ్మచారీ. తేన పఞ్చమత్తాని చిత్తట్ఠానసతాని చిన్తితాని, యేహి అఞ్ఞతిత్థియా ఉపారద్ధావ జానన్తి [ఉపారద్ధా పజానన్తి (సీ॰)] ఉపారద్ధస్మా”తి [ఉపారద్ధమ్హాతి (సీ॰ పీ॰)].

అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ధారేథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, పణ్డితవత్థూనీ”తి? “ఏతస్స, భగవా, కాలో ఏతస్స, సుగత, కాలో యం భగవా భాసేయ్య, భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ”తి.

“తేన హి, భిక్ఖవే, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అధమ్మికేన వాదేన అధమ్మికం వాదం అభినిగ్గణ్హాతి అభినిప్పీళేతి, తేన చ అధమ్మికం పరిసం రఞ్జేతి. తేన సా అధమ్మికా పరిసా ఉచ్చాసద్దమహాసద్దా హోతి – ‘పణ్డితో వత, భో, పణ్డితో వత, భో’తి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అధమ్మికేన వాదేన ధమ్మికం వాదం అభినిగ్గణ్హాతి అభినిప్పీళేతి, తేన చ అధమ్మికం పరిసం రఞ్జేతి. తేన సా అధమ్మికా పరిసా ఉచ్చాసద్దమహాసద్దా హోతి – ‘పణ్డితో వత, భో, పణ్డితో వత, భో’తి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అధమ్మికేన వాదేన ధమ్మికఞ్చ వాదం అధమ్మికఞ్చ వాదం అభినిగ్గణ్హాతి అభినిప్పీళేతి, తేన చ అధమ్మికం పరిసం రఞ్జేతి. తేన సా అధమ్మికా పరిసా ఉచ్చాసద్దమహాసద్దా హోతి – ‘పణ్డితో వత, భో, పణ్డితో వత, భో’తి.

“అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో ధమ్మో చ; అనత్థో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా ధమ్మఞ్చ, అనత్థఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బం.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అధమ్మో, కతమో చ ధమ్మో, కతమో చ అనత్థో, కతమో చ అత్థో? మిచ్ఛాదిట్ఠి, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాదిట్ఠి ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మాదిట్ఠిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“మిచ్ఛాసఙ్కప్పో, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాసఙ్కప్పో ధమ్మో… మిచ్ఛావాచా, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మావాచా ధమ్మో… మిచ్ఛాకమ్మన్తో, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాకమ్మన్తో ధమ్మో… మిచ్ఛాఆజీవో, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాఆజీవో ధమ్మో … మిచ్ఛావాయామో, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మావాయామో ధమ్మో… మిచ్ఛాసతి, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాసతి ధమ్మో… మిచ్ఛాసమాధి, భిక్ఖవే అధమ్మో; సమ్మాసమాధి ధమ్మో… మిచ్ఛాఞాణం, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాఞాణం ధమ్మో .

“మిచ్ఛావిముత్తి, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మావిముత్తి ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛావిముత్తిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మావిముత్తిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో ధమ్మో చ; అనత్థో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా ధమ్మఞ్చ , అనత్థఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి, ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్త”న్తి. చతుత్థం.

౫. సఙ్గారవసుత్తం

౧౧౭. [అం॰ ని॰ ౧౦.౧౬౯] అథ ఖో సఙ్గారవో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సఙ్గారవో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – "కిం ను ఖో, భో గోతమ, ఓరిమం తీరం, కిం పారిమం తీర"న్తి? "మిచ్ఛాదిట్ఠి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఓరిమం తీరం, సమ్మాదిట్ఠి పారిమం తీరం; మిచ్ఛాసఙ్కప్పో ఓరిమం తీరం, సమ్మాసఙ్కప్పో పారిమం తీరం; మిచ్ఛావాచా ఓరిమం తీరం, సమ్మావాచా పారిమం తీరం; మిచ్ఛాకమ్మన్తో ఓరిమం తీరం, సమ్మాకమ్మన్తో పారిమం తీరం; మిచ్ఛాఆజీవో ఓరిమం తీరం, సమ్మాఆజీవో పారిమం తీరం; మిచ్ఛావాయామో ఓరిమం తీరం, సమ్మావాయామో పారిమం తీరం; మిచ్ఛాసతి ఓరిమం తీరం, సమ్మాసతి పారిమం తీరం; మిచ్ఛాసమాధి ఓరిమం తీరం, సమ్మాసమాధి పారిమం తీరం; మిచ్ఛాఞాణం ఓరిమం తీరం, సమ్మాఞాణం పారిమం తీరం; మిచ్ఛావిముత్తి ఓరిమం తీరం, సమ్మావిముత్తి పారిమం తీరన్తి. ఇదం ఖో, బ్రాహ్మణ, ఓరిమం తీరం, ఇదం పారిమం తీరన్తి.

"అప్పకా తే మనుస్సేసు, యే జనా పారగామినో;
అథాయం ఇతరా పజా, తీరమేవానుధావతి.

"యే చ ఖో సమ్మదక్ఖాతే, ధమ్మే ధమ్మానువత్తినో;
తే జనా పారమేస్సన్తి, మచ్చుధేయ్యం సుదుత్తరం.

"కణ్హం ధమ్మం విప్పహాయ, సుక్కం భావేథ పణ్డితో;
ఓకా అనోకమాగమ్మ, వివేకే యత్థ దూరమం.

"తత్రాభిరతిమిచ్ఛేయ్య, హిత్వా కామే అకిఞ్చనో;
పరియోదపేయ్య అత్తానం, చిత్తక్లేసేహి పణ్డితో.

"యేసం సమ్బోధియఙ్గేసు, సమ్మా చిత్తం సుభావితం;
ఆదానపటినిస్సగ్గే, అనుపాదాయ యే రతా;
ఖీణాసవా జుతిమన్తో [జుతీమన్తో (సీ॰)], తే లోకే పరినిబ్బుతా"తి. పఞ్చమం;

౬. ఓరిమతీరసుత్తం

౧౧౮. "ఓరిమఞ్చ, భిక్ఖవే, తీరం దేసేస్సామి పారిమఞ్చ తీరం. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ఓరిమం తీరం, కతమఞ్చ పారిమం తీరం? మిచ్ఛాదిట్ఠి ఓరిమం తీరం , సమ్మాదిట్ఠి పారిమం తీరం…పే॰… మిచ్ఛావిముత్తి ఓరిమం తీరం, సమ్మావిముత్తి పారిమం తీరం. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, ఓరిమం తీరం, ఇదం పారిమం తీరన్తి.

“అప్పకా తే మనుస్సేసు, యే జనా పారగామినో;
అథాయం ఇతరా పజా, తీరమేవానుధావతి.

“యే చ ఖో సమ్మదక్ఖాతే, ధమ్మే ధమ్మానువత్తినో;
తే జనా పారమేస్సన్తి, మచ్చుధేయ్యం సుదుత్తరం.

“కణ్హం ధమ్మం విప్పహాయ, సుక్కం భావేథ పణ్డితో;
ఓకా అనోక మాగమ్మ, వివేకే యత్థ దూరమం.

“తత్రాభిరతిమిచ్ఛేయ్య, హిత్వా కామే అకిఞ్చనో;
పరియోదపేయ్య అత్తానం, చిత్తక్లేసేహి పణ్డితో.

“యేసం సమ్బోధియఙ్గేసు, సమ్మా చిత్తం సుభావితం;
ఆదానపటినిస్సగ్గే, అనుపాదాయ యే రతా;
ఖీణాసవా జుతిమన్తో, తే లోకే పరినిబ్బుతా”తి. ఛట్ఠం;

౭. పఠమపచ్చోరోహణీసుత్తం

౧౧౯. తేన ఖో పన సమయేన జాణుస్సోణి [జానుస్సోని (క. సీ.), జానుస్సోణి (క. సీ.), జాణుసోణి (క.)] బ్రాహ్మణో తదహుపోసథే సీసంన్హాతో [సీసంనహాతో (సీ. పీ.), సీసన్హాతో (స్యా.)] నవం ఖోమయుగం నివత్థో అల్లకుసముట్ఠిం ఆదాయ భగవతో అవిదూరే ఏకమన్తం ఠితో హోతి.

అద్దసా ఖో భగవా జాణుస్సోణిం బ్రాహ్మణం తదహుపోసథే సీసంన్హాతం నవం ఖోమయుగం నివత్థం అల్లకుసముట్ఠిం ఆదాయ ఏకమన్తం ఠితం. దిస్వాన జాణుస్సోణిం బ్రాహ్మణం ఏతదవోచ – “కిం ను త్వం, బ్రాహ్మణ, తదహుపోసథే సీసంన్హాతో నవం ఖోమయుగం నివత్థో అల్లకుసముట్ఠిం ఆదాయ ఏకమన్తం ఠితో ? కిం న్వజ్జ [కిం ను అజ్జ (స్యా.), కిం ను ఖో అజ్జ (పీ.), కిం ను ఖ్వజ్జ (క.)] బ్రాహ్మణకులస్సా”తి [బ్రాహ్మణ బ్రహ్మకుసలస్సాతి (క.)]? “పచ్చోరోహణీ, భో గోతమ, అజ్జ బ్రాహ్మణకులస్సా”తి [బ్రహ్మకుసలస్సాతి (క.)].

“యథా కథం పన, బ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణానం పచ్చోరోహణీ హోతీ”తి? “ఇధ, భో గోతమ, బ్రాహ్మణా తదహుపోసథే సీసంన్హాతా నవం ఖోమయుగం నివత్థా అల్లేన గోమయేన పథవిం ఓపుఞ్జిత్వా హరితేహి కుసేహి పత్థరిత్వా [పవిత్థారేత్వా (క.)] అన్తరా చ వేలం అన్తరా చ అగ్యాగారం సేయ్యం కప్పేన్తి. తే తం రత్తిం తిక్ఖత్తుం పచ్చుట్ఠాయ పఞ్జలికా అగ్గిం నమస్సన్తి – ‘పచ్చోరోహామ భవన్తం, పచ్చోరోహామ భవన్త’న్తి. బహుకేన చ సప్పితేలనవనీతేన అగ్గిం సన్తప్పేన్తి. తస్సా చ రత్తియా అచ్చయేన పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన బ్రాహ్మణే సన్తప్పేన్తి. ఏవం, భో గోతమ, బ్రాహ్మణానం పచ్చోరోహణీ హోతీ”తి.

“అఞ్ఞథా ఖో, బ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణానం పచ్చోరోహణీ హోతి, అఞ్ఞథా చ పన అరియస్స వినయే పచ్చోరోహణీ హోతీ”తి. “యథా కథం పన, భో గోతమ, అరియస్స వినయే పచ్చోరోహణీ హోతి? సాధు మే భవం గోతమో తథా ధమ్మం దేసేతు

యథా అరియస్స వినయే పచ్చోరోహణీ హోతీ”తి.

“తేన హి, బ్రాహ్మణ, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భో”తి ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

“ఇధ , బ్రాహ్మణ, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘మిచ్ఛాదిట్ఠియా ఖో పాపకో విపాకో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చా’ తి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛాదిట్ఠిం పజహతి; మిచ్ఛాదిట్ఠియా పచ్చోరోహతి.

... మిచ్ఛాసఙ్కప్పస్స ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛాసఙ్కప్పం పజహతి; మిచ్ఛాసఙ్కప్పా పచ్చోరోహతి.

... మిచ్ఛావాచాయ ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛావాచం పజహతి; మిచ్ఛావాచాయ పచ్చోరోహతి.

...మిచ్ఛాకమ్మన్తస్స ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛాకమ్మన్తం పజహతి; మిచ్ఛాకమ్మన్తా పచ్చోరోహతి.

...మిచ్ఛాఆజీవస్స ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛాఆజీవం పజహతి; మిచ్ఛాఆజీవా పచ్చోరోహతి.

...మిచ్ఛావాయామస్స ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛావాయామం పజహతి; మిచ్ఛావాయామా పచ్చోరోహతి.

...మిచ్ఛాసతియా ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛాసతిం పజహతి; మిచ్ఛాసతియా పచ్చోరోహతి.

...మిచ్ఛాసమాధిస్స ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛాసమాధిం పజహతి; మిచ్ఛాసమాధిమ్హా పచ్చోరోహతి.

...మిచ్ఛాఞాణస్స ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛాఞాణం పజహతి; మిచ్ఛాఞాణమ్హా పచ్చోరోహతి.

‘మిచ్ఛావిముత్తియా ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చా’తి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛావిముత్తిం పజహతి; మిచ్ఛావిముత్తియా పచ్చోరోహతి. ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, అరియస్స వినయే పచ్చోరోహణీ హోతీ”తి.

“అఞ్ఞథా, భో గోతమ, బ్రాహ్మణానం పచ్చోరోహణీ, అఞ్ఞథా చ పన అరియస్స వినయే పచ్చోరోహణీ హోతి. ఇమిస్సా చ, భో గోతమ, అరియస్స వినయే పచ్చోరోహణియా బ్రాహ్మణానం పచ్చోరోహణీ కలం నాగ్ఘతి సోళసిం. అభిక్కన్తం , భో గోతమ...

పే॰… ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. సత్తమం.

౮. దుతియపచ్చోరోహణీసుత్తం

౧౨౦. “అరియం వో, భిక్ఖవే, పచ్చోరోహణిం దేసేస్సామి. తం సుణాథ… కతమా చ, భిక్ఖవే, అరియా పచ్చోరోహణీ? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘మిచ్ఛాదిట్ఠియా ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చా’తి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛాదిట్ఠిం పజహతి; మిచ్ఛాదిట్ఠియా పచ్చోరోహతి. మిచ్ఛాసఙ్కప్పస్స ఖో పాపకో విపాకో… మిచ్ఛావాచాయ ఖో… మిచ్ఛాకమ్మన్తస్స ఖో… మిచ్ఛాఆజీవస్స ఖో… మిచ్ఛావాయామస్స ఖో… మిచ్ఛాసతియా ఖో… మిచ్ఛాసమాధిస్స ఖో… మిచ్ఛాఞాణస్స ఖో… మిచ్ఛావిముత్తియా ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛావిముత్తిం పజహతి; మిచ్ఛావిముత్తియా పచ్చోరోహతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియా పచ్చోరోహణీ”తి. అట్ఠమం.

౯. పుబ్బఙ్గమసుత్తం

౧౨౧. “సూరియస్స, భిక్ఖవే, ఉదయతో ఏతం పుబ్బఙ్గమం ఏతం పుబ్బనిమిత్తం, యదిదం – అరుణుగ్గం. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, కుసలానం ధమ్మానం ఏతం పుబ్బఙ్గమం ఏతం పుబ్బనిమిత్తం, యదిదం – సమ్మాదిట్ఠి. సమ్మాదిట్ఠికస్స, భిక్ఖవే, సమ్మాసఙ్కప్పో పహోతి, సమ్మాసఙ్కప్పస్స సమ్మావాచా పహోతి, సమ్మాకమ్మన్తో పహోతి, సమ్మాకమ్మన్తస్స సమ్మాఆజీవో పహోతి, సమ్మాఆజీవస్స సమ్మావాయామో పహోతి, సమ్మావాయామస్స సమ్మాసతి పహోతి, సమ్మాసతిస్స సమ్మాసమాధి పహోతి , సమ్మాసమాధిస్స సమ్మాఞాణం పహోతి, సమ్మాఞాణిస్స సమ్మావిముత్తి పహోతీ”తి. నవమం.

౧౦. ఆసవక్ఖయసుత్తం

౧౨౨. “దసయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా భావితా బహులీకతా ఆసవానం ఖయాయ సంవత్తన్తి. కతమే దస? సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి, సమ్మాఞాణం , సమ్మావిముత్తి – ఇమే ఖో , భిక్ఖవే, దస ధమ్మా భావితా బహులీకతా ఆసవానం ఖయాయ సంవత్తన్తీ”తి. దసమం.

పచ్చోరోహణివగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

తయో అధమ్మా అజితో, సఙ్గారవో చ ఓరిమం;
ద్వే చేవ పచ్చోరోహణీ, పుబ్బఙ్గమం ఆసవక్ఖయోతి.

(౧౩) ౩. పరిసుద్ధవగ్గో

౧. పఠమసుత్తం

౧౨౩. "దసయిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా పరిసుద్ధా పరియోదాతా, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా. కతమే దస? సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి, సమ్మాఞాణం, సమ్మావిముత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ధమ్మా పరిసుద్ధా పరియోదాతా, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా"తి. పఠమం.

౨. దుతియసుత్తం

౧౨౪. "దసయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా అనుప్పన్నా ఉప్పజ్జన్తి, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా. కతమే దస? సమ్మాదిట్ఠి ...పే.... సమ్మావిముత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ధమ్మా అనుప్పన్నా ఉప్పజ్జన్తి, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా"తి. దుతియం.

౩. తతియసుత్తం

౧౨౫. "దసయిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా మహప్ఫలా మహానిసంసా, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా. కతమే దస? సమ్మాదిట్ఠి... పే.... సమ్మావిముత్తి – ఇమే ఖో , భిక్ఖవే, దస ధమ్మా మహప్ఫలా మహానిసంసా, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా"తి. తతియం.

౪. చతుత్థసుత్తం

౧౨౬. "దసయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా రాగవినయపరియోసానా హోన్తి దోసవినయపరియోసానా హోన్తి మోహవినయపరియోసానా హోన్తి, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా. కతమే దస? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ధమ్మా రాగవినయపరియోసానా హోన్తి దోసవినయపరియోసానా హోన్తి మోహవినయపరియోసానా హోన్తి, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా"తి. చతుత్థం.

౫. పఞ్చమసుత్తం

౧౨౭. "దసయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా. కతమే దస? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ధమ్మా ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా"తి. పఞ్చమం.

౬. ఛట్ఠసుత్తం

౧౨౮. "దసయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా భావితా బహులీకతా అనుప్పన్నా ఉప్పజ్జన్తి, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా. కతమే దస? సమ్మాదిట్ఠి ...పే.... సమ్మావిముత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ధమ్మా భావితా బహులీకతా అనుప్పన్నా ఉప్పజ్జన్తి, నాఞ్ఞత్ర

సుగతవినయా’’తి. ఛట్ఠం.

౭. సత్తమసుత్తం

౧౨౯. ‘‘దసయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా హోన్తి మహానిసంసా, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా. కతమే దస? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ధమ్మా భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా హోన్తి మహానిసంసా, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా’’తి. సత్తమం.

౮. అట్ఠమసుత్తం

౧౩౦. ‘‘దసయిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా భావితా బహులీకతా రాగవినయపరియోసానా హోన్తి దోసవినయపరియోసానా హోన్తి మోహవినయపరియోసానా హోన్తి, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా. కతమే దస? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ధమ్మా భావితా బహులీకతా రాగవినయపరియోసానా హోన్తి దోసవినయపరియోసానా హోన్తి మోహవినయపరియోసానా హోన్తి, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా’’తి. అట్ఠమం.

౯. నవమసుత్తం

౧౩౧. ‘‘దసయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా భావితా బహులీకతా ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా. కతమే దస? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ధమ్మా భావితా బహులీకతా ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి, నాఞ్ఞత్ర సుగతవినయా’’తి. నవమం.

౧౦. దసమసుత్తం

౧౩౨. ‘‘దసయిమే , భిక్ఖవే, మిచ్ఛత్తా. కతమే దస? మిచ్ఛాదిట్ఠి, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో, మిచ్ఛావాచా, మిచ్ఛాకమ్మన్తో, మిచ్ఛాఆజీవో, మిచ్ఛావాయామో, మిచ్ఛాసతి, మిచ్ఛాసమాధి, మిచ్ఛాఞాణం, మిచ్ఛావిముత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస మిచ్ఛత్తా’’తి. దసమం.

౧౧. ఏకాదసమసుత్తం

౧౩౩. ‘‘దసయిమే, భిక్ఖవే, సమ్మత్తా. కతమే దస? సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి, సమ్మాఞాణం, సమ్మావిముత్తి – ఇమే ఖో , భిక్ఖవే, దస సమ్మత్తా’’తి. ఏకాదసమం.

పరిసుద్ధవగ్గో తతియో.

(၁၄) ၄. సాధువగ్గో

၁. సాధుసుత్తం

၁౩၄. [అ॰ ని॰ ౧౦.౧౩౪] "సాధుఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అసాధుఞ్చ. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, అసాధు? మిచ్ఛాదిట్ఠి, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో, మిచ్ఛావాచా, మిచ్ఛాకమ్మన్తో, మిచ్ఛాఆజీవో, మిచ్ఛావాయామో, మిచ్ఛాసతి, మిచ్ఛాసమాధి, మిచ్ఛాఞాణం, మిచ్ఛావిముత్తి – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసాధు. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, సాధు? సమ్మాదిట్ఠి , సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి, సమ్మాఞాణం, సమ్మావిముత్తి – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సాధూ"తి. పఠమం.

౨. అరియధమ్మసుత్తం

౧౩౫. "అరియధమ్మఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అనరియధమ్మఞ్చ. తం సుణాథ...పే॰... కతమో చ, భిక్ఖవే, అనరియో ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే॰... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనరియో ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, అరియో ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి...పే॰... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియో ధమ్మో"తి. దుతియం.

౩. అకుసలసుత్తం

౧౩౬. "అకుసలఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి కుసలఞ్చ. తం సుణాథ ...పే॰... కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, అకుసలం? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే॰... మిచ్ఛావిముత్తి – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే , అకుసలం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కుసలం? సమ్మాదిట్ఠి...పే॰... సమ్మావిముత్తి – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కుసల"న్తి. తతియం.

౪. అత్థసుత్తం

౧౩౭. "అత్థఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అనత్థఞ్చ. తం సుణాథ...పే॰... కతమో చ, భిక్ఖవే, అనత్థో? మిచ్ఛాదిట్ఠి ...పే॰... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనత్థో. కతమో చ, భిక్ఖవే, అత్థో? సమ్మాదిట్ఠి...పే॰... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అత్థో"తి. చతుత్థం.

౫. ధమ్మసుత్తం

౧౩౮. "ధమ్మఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అధమ్మఞ్చ. తం సుణాథ...పే॰... కతమో చ, భిక్ఖవే, అధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే॰... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి...పే॰... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధమ్మో"తి. పఞ్చమం.

౬. సాసవసుత్తం

౧౩౯. “సాసవఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి అనాసవఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, సాసవో ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సాసవో ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, అనాసవో ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనాసవో ధమ్మో”తి. ఛట్ఠం.

౭. సావజ్జసుత్తం

౧౪౦. “సావజ్జఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి అనవజ్జఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, సావజ్జో ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సావజ్జో ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, అనవజ్జో ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనవజ్జో ధమ్మో”తి. సత్తమం.

౮. తపనీయసుత్తం

౧౪౧. “తపనీయఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి అతపనీయఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, తపనీయో ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, తపనీయో ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, అతపనీయో ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అతపనీయో ధమ్మో”తి. అట్ఠమం.

౯. ఆచయగామిసుత్తం

౧౪౨. “ఆచయగామిఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి అపచయగామిఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే , ఆచయగామీ ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఆచయగామీ ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే , అపచయగామీ ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అపచయగామీ ధమ్మో”తి. నవమం.

౧౦. దుక్ఖుద్రయసుత్తం

౧౪౩. “దుక్ఖుద్రయఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి సుఖుద్రయఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖుద్రయో ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖుద్రయో ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సుఖుద్రయో ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సుఖుద్రయో ధమ్మో”తి. దసమం.

౧౧. దుక్ఖవిపాకసుత్తం

౧౪౪. "దుక్ఖవిపాకఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి సుఖవిపాకఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖవిపాకో ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖవిపాకో ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సుఖవిపాకో ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సుఖవిపాకో ధమ్మో"తి. ఏకాదసమం.

సాధువగ్గో చతుత్థో.

(౧౫) ౫. అరియవగ్గో

౧. అరియమగ్గసుత్తం

౧౪౫. “అరియమగ్గఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి అనరియమగ్గఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, అనరియో మగ్గో? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనరియో మగ్గో. కతమో చ, భిక్ఖవే, అరియో మగ్గో? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియో మగ్గో”తి. పఠమం.

౨. కణ్హమగ్గసుత్తం

౧౪౬. “కణ్హమగ్గఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి సుక్కమగ్గఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, కణ్హమగ్గో? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కణ్హమగ్గో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సుక్కమగ్గో? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సుక్కమగ్గో”తి. దుతియం.

౩. సద్ధమ్మసుత్తం

౧౪౭. “సద్ధమ్మఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి అసద్ధమ్మఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, అసద్ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసద్ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సద్ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సద్ధమ్మో”తి. తతియం.

౪. సప్పురిసధమ్మసుత్తం

౧౪౮. “సప్పురిసధమ్మఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అసప్పురిసధమ్మఞ్చ. తం సుణాథ ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో”తి. చతుత్థం.

౫. ఉప్పాదేతబ్బసుత్తం

౧౪౯. “ఉప్పాదేతబ్బఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి న ఉప్పాదేతబ్బఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, న ఉప్పాదేతబ్బో ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, న ఉప్పాదేతబ్బో ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, ఉప్పాదేతబ్బో ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఉప్పాదేతబ్బో ధమ్మో”తి. పఞ్చమం.

౬. ఆసేవితబ్బసుత్తం

౧౩౦. “ఆసేవితబ్బఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి న ఆసేవితబ్బఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰… కతమో చ, భిక్ఖవే, న ఆసేవితబ్బో ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, న ఆసేవితబ్బో ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, ఆసేవితబ్బో ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఆసేవితబ్బో ధమ్మో”తి. ఛట్ఠం.

౭. భావేతబ్బసుత్తం

౧౩౧. “భావేతబ్బఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి న భావేతబ్బఞ్చ . తం సుణాథ…పే॰… కతమో చ, భిక్ఖవే, న భావేతబ్బో ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, న భావేతబ్బో ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, భావేతబ్బో ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భావేతబ్బో ధమ్మో”తి. సత్తమం.

౮. బహులీకాతబ్బసుత్తం

౧౩౨. “బహులీకాతబ్బఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి న బహులీకాతబ్బఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰… కతమో చ, భిక్ఖవే, న బహులీకాతబ్బో ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, న బహులీకాతబ్బో ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, బహులీకాతబ్బో ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, బహులీకాతబ్బో ధమ్మో”తి. అట్ఠమం.

౯. అనుస్సరితబ్బసుత్తం

౧౩౩. “అనుస్సరితబ్బఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి న అనుస్సరితబ్బఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰… కతమో చ, భిక్ఖవే, న అనుస్సరితబ్బో ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, న అనుస్సరితబ్బో ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, అనుస్సరితబ్బో ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనుస్సరితబ్బో ధమ్మో”తి. నవమం.

౧౦. సచ్ఛికాతబ్బసుత్తం

౧౩౪. “సచ్ఛికాతబ్బఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి న సచ్ఛికాతబ్బఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰… కతమో చ, భిక్ఖవే, న సచ్ఛికాతబ్బో ధమ్మో? మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… మిచ్ఛావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, న సచ్ఛికాతబ్బో ధమ్మో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సచ్ఛికాతబ్బో ధమ్మో? సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మావిముత్తి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సచ్ఛికాతబ్బో ధమ్మో”తి. దసమం.

అరియవగ్గో పఞ్చమో.

తతియపణ్ణాసకం సమత్తం.

౪. చతుత్థపణ్ణాసకం

(౧౬) ౧. పుగ్గలవగ్గో

౧. సేవితబ్బసుత్తం

౧౩౫. “దసహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో న సేవితబ్బో. కతమేహి దసహి? మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో హోతి, మిచ్ఛావాచో హోతి, మిచ్ఛాకమ్మన్తో హోతి, మిచ్ఛాఆజీవో హోతి, మిచ్ఛావాయామో హోతి, మిచ్ఛాసతి హోతి, మిచ్ఛాసమాధి హోతి, మిచ్ఛాఞాణీ హోతి, మిచ్ఛావిముత్తి హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో న సేవితబ్బో.

“దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో సేవితబ్బో. కతమేహి దసహి? సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, సమ్మాసఙ్కప్పో హోతి, సమ్మావాచో హోతి, సమ్మాకమ్మన్తో హోతి, సమ్మాఆజీవో హోతి, సమ్మావాయామో హోతి, సమ్మాసతి హోతి, సమ్మాసమాధి హోతి, సమ్మాఞాణీ హోతి, సమ్మావిముత్తి హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో సేవితబ్బో”తి.

౨-౧౨. భజితబ్బాదిసుత్తాని

౧౩౬-౧౪౬. “దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో న భజితబ్బో…పే॰… భజితబ్బో…పే॰… న పయిరుపాసితబ్బో… పయిరుపాసితబ్బో…పే॰… న పుజ్జో హోతి… పుజ్జో హోతి…పే॰… న పాసంసో హోతి… పాసంసో హోతి…పే॰… అగారవో హోతి… సగారవో హోతి…పే॰… అప్పతిస్సో హోతి… సప్పతిస్సో హోతి…పే॰… న ఆరాధకో హోతి … ఆరాధకో హోతి…పే॰… న విసుజ్ఝతి… విసుజ్ఝతి…పే॰… మానం నాధిభోతి… మానం అధిభోతి…పే॰ … పఞ్ఞాయ న వడ్ఢతి… పఞ్ఞాయ వడ్ఢతి…పే॰….

“బహుం అపుఞ్ఞం పసవతి… బహుం పుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి దసహి? సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, సమ్మాసఙ్కప్పో హోతి, సమ్మావాచో హోతి, సమ్మాకమ్మన్తో హోతి, సమ్మాఆజీవో హోతి, సమ్మావాయామో హోతి , సమ్మాసతి హోతి, సమ్మాసమాధి హోతి, సమ్మాఞాణీ హోతి, సమ్మావిముత్తి హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో బహుం పుఞ్ఞం పసవతీ”తి.

పుగ్గలవగ్గో పఠమో.

(౧౭) ౨. జాణుస్సోణివగ్గో

౧. బ్రాహ్మణపచ్చోరోహణీసుత్తం

౧౬౭. తేన ఖో పన సమయేన జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో తదహుపోసథే సీసంన్హాతో నవం ఖోమయుగం నివత్థో అల్లకుసముట్ఠిం ఆదాయ భగవతో అవిదూరే ఏకమన్తం ఠితో హోతి.

అద్దసా ఖో భగవా జాణుస్సోణిం బ్రాహ్మణం తదహుపోసథే సీసంన్హాతం నవం ఖోమయుగం నివత్థం అల్లకుసముట్ఠిం ఆదాయ ఏకమన్తం ఠితం. దిస్వాన జాణుస్సోణిం బ్రాహ్మణం ఏతదవోచ – "కిం ను త్వం, బ్రాహ్మణ, తదహుపోసథే సీసంన్హాతో నవం ఖోమయుగం నివత్థో అల్లకుసముట్ఠిం ఆదాయ ఏకమన్తం ఠితో? కిం న్వజ్జ బ్రాహ్మణకులస్సా"తి? "పచ్చోరోహణీ, భో గోతమ, అజ్జ బ్రాహ్మణకులస్సా"తి .

"యథా కథం పన, బ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణానం పచ్చోరోహణీ హోతీ"తి? "ఇధ, భో గోతమ, బ్రాహ్మణా తదహుపోసథే సీసంన్హాతా నవం ఖోమయుగం నివత్థా అల్లేన గోమయేన పథవిం ఓపుఞ్జిత్వా హరితేహి కుసేహి పత్థరిత్వా అన్తరా చ వేలం అన్తరా చ అగ్యాగారం సేయ్యం కప్పేన్తి. తే తం రత్తిం తిక్ఖత్తుం పచ్చుట్ఠాయ పఞ్జలికా అగ్గిం నమస్సన్తి – 'పచ్చోరోహామ భవన్తం, పచ్చోరోహామ భవన్త'న్తి. బహుకేన చ సప్పితేలనవనీతేన అగ్గిం సన్తప్పేన్తి. తస్సా చ రత్తియా అచ్చయేన పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన బ్రాహ్మణే సన్తప్పేన్తి. ఏవం, భో గోతమ, బ్రాహ్మణానం పచ్చోరోహణీ హోతీ"తి.

"అఞ్ఞథా ఖో, బ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణానం పచ్చోరోహణీ హోతి, అఞ్ఞథా చ పన అరియస్స వినయే పచ్చోరోహణీ హోతీ"తి. "యథా కథం పన, భో గోతమ, అరియస్స వినయే పచ్చోరోహణీ హోతి? సాధు మే భవం గోతమో తథా ధమ్మం దేసేతు యథా అరియస్స వినయే పచ్చోరోహణీ హోతీ"తి.

"తేన హి, బ్రాహ్మణ, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భో"తి ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

"ఇధ, బ్రాహ్మణ, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'పాణాతిపాతస్స ఖో పాపకో విపాకో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చా' తి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ పాణాతిపాతం పజహతి; పాణాతిపాతా పచ్చోరోహతి.

...అదిన్నాదానస్స ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ అదిన్నాదానం పజహతి; అదిన్నాదానా పచ్చోరోహతి.

...కామేసుమిచ్ఛాచారస్స ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ కామేసుమిచ్ఛాచారం పజహతి; కామేసుమిచ్ఛాచారా పచ్చోరోహతి.

...ముసావాదస్స ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ ముసావాదం పజహతి; ముసావాదా పచ్చోరోహతి.

…పిసుణాయ వాచాయ ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ పిసుణం వాచం పజహతి; పిసుణాయ వాచాయ పచ్చోరోహతి.

…ఫరుసాయ వాచాయ ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ ఫరుసం వాచం పజహతి; ఫరుసాయ వాచాయ పచ్చోరోహతి.

…సమ్ఫప్పలాపస్స ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ సమ్ఫప్పలాపం పజహతి; సమ్ఫప్పలాపా పచ్చోరోహతి.

…అభిజ్ఝాయ ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ అభిజ్ఝం పజహతి; అభిజ్ఝాయ పచ్చోరోహతి.

…బ్యాపాదస్స ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చాతి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ బ్యాపాదం పజహతి; బ్యాపాదా పచ్చోరోహతి.

…మిచ్ఛాదిట్ఠియా ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చా'తి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛాదిట్ఠిం పజహతి; మిచ్ఛాదిట్ఠియా పచ్చోరోహతి. ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, అరియస్స వినయే పచ్చోరోహణీ హోతీ"తి.

"అఞ్ఞథా ఖో, భో గోతమ, బ్రాహ్మణానం పచ్చోరోహణీ హోతి, అఞ్ఞథా చ పన అరియస్స వినయే పచ్చోరోహణీ హోతి. ఇమిస్సా, భో గోతమ, అరియస్స వినయే పచ్చోరోహణియా బ్రాహ్మణానం పచ్చోరోహణీ కలం నాగ్ఘతి సోళసిం. అభిక్కన్తం, భో గోతమ…పే॰… ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత"న్తి. పఠమం.

౨. అరియపచ్చోరోహణీసుత్తం

౧౬౮. "అరియం వో, భిక్ఖవే, పచ్చోరోహణిం దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం . భగవా ఏతదవోచ –

"కతమా చ, భిక్ఖవే, అరియా పచ్చోరోహణీ? ఇధ , భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'పాణాతిపాతస్స ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చా'తి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ పాణాతిపాతం పజహతి; పాణాతిపాతా పచ్చోరోహతి.

… 'అదిన్నాదానస్స ఖో పాపకో విపాకో – దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చా'తి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ అదిన్నాదానం పజహతి; అదిన్నాదానా పచ్చోరోహతి.

… 'కామేసుమిచ్ఛాచారస్స ఖో పాపకో విపాకో…పే॰… కామేసుమిచ్ఛాచారా పచ్చోరోహతి.

… 'ముసావాదస్స ఖో పాపకో విపాకో…పే॰… ముసావాదా పచ్చోరోహతి.

... ‘పిసుణాయ వాచాయ ఖో పాపకో విపాకో…పే.… పిసుణాయ వాచాయ పచ్చోరోహతి.

... ‘ఫరుసాయ వాచాయ ఖో పాపకో విపాకో…పే.… ఫరుసాయ వాచాయ పచ్చోరోహతి.

... ‘సమ్ఫప్పలాపస్స ఖో పాపకో విపాకో…పే.… సమ్ఫప్పలాపా పచ్చోరోహతి.

... ‘అభిజ్ఝాయ ఖో పాపకో విపాకో…పే.… అభిజ్ఝాయ పచ్చోరోహతి.

... ‘బ్యాపాదస్స ఖో పాపకో విపాకో…పే.… బ్యాపాదా పచ్చోరోహతి.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, అరియా పచ్చోరోహణీ? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘మిచ్ఛాదిట్ఠియా ఖో పాపకో విపాకో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చా’తి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ మిచ్ఛాదిట్ఠిం పజహతి; మిచ్ఛాదిట్ఠియా పచ్చోరోహతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియా పచ్చోరోహణీ”తి. దుతియం.

౩. సఙ్గారవసుత్తం

౧౬౯. [అ. ని. ౧౦.౧౧౭] అథ ఖో సఙ్గారవో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సఙ్గారవో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“కిం ను ఖో, భో గోతమ, ఓరిమం తీరం, కిం పారిమం తీర”న్తి? “పాణాతిపాతో ఖో, బ్రాహ్మణ, ఓరిమం తీరం, పాణాతిపాతా వేరమణీ పారిమం తీరం. అదిన్నాదానం ఖో, బ్రాహ్మణ, ఓరిమం తీరం, అదిన్నాదానా వేరమణీ పారిమం తీరం. కామేసుమిచ్ఛాచారో ఓరిమం తీరం, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణీ పారిమం తీరం. ముసావాదో ఓరిమం తీరం, ముసావాదా వేరమణీ పారిమం తీరం. పిసుణా వాచా ఓరిమం తీరం, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ పారిమం తీరం. ఫరుసా వాచా ఓరిమం తీరం, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ పారిమం తీరం. సమ్ఫప్పలాపో ఓరిమం తీరం, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ పారిమం తీరం. అభిజ్ఝా ఓరిమం తీరం, అనభిజ్ఝా పారిమం తీరం. బ్యాపాదో ఓరిమం తీరం, అబ్యాపాదో పారిమం తీరం. మిచ్ఛాదిట్ఠి ఓరిమం తీరం, సమ్మాదిట్ఠి పారిమం తీరం. ఇదం ఖో, బ్రాహ్మణ, ఓరిమం తీరం, ఇదం పారిమం తీరన్తి.

“అప్పకా తే మనుస్సేసు, యే జనా పారగామినో;
అథాయం ఇతరా పజా, తీరమేవానుధావతి.

“యే చ ఖో సమ్మదక్ఖాతే, ధమ్మే ధమ్మానువత్తినో;
తే జనా పారమేస్సన్తి, మచ్చుధేయ్యం సుదుత్తరం.

“కణ్హం ధమ్మం విప్పహాయ, సుక్కం భావేథ పణ్డితో;
ఓకా అనోకమాగమ్మ, వివేకే యత్థ దూరమం.

“తత్రాభిరతిమిచ్ఛేయ్య, హిత్వా కామే అకిఞ్చనో;
పరియోదపేయ్య అత్తానం, చిత్తక్లేసేహి పణ్డితో.

“యేసం సమ్బోధియఙ్గేసు, సమ్మా చిత్తం సుభావితం;
ఆదానపటినిస్సగ్గే, అనుపాదాయ యే రతా;
ఖీణాసవా జుతిమన్తో, తే లోకే పరినిబ్బుతా”తి. తతియం;

౪. ఓరిమసుత్తం

౧౭౦. “ఓరిమఞ్చ, భిక్ఖవే, తీరం దేసేస్సామి పారిమఞ్చ తీరం. తం సుణాథ…పే.… కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ఓరిమం తీరం, కతమఞ్చ పారిమం తీరం? పాణాతిపాతో, భిక్ఖవే, ఓరిమం తీరం, పాణాతిపాతా వేరమణీ పారిమం తీరం. అదిన్నాదానం ఓరిమం తీరం, అదిన్నాదానా వేరమణీ పారిమం తీరం. కామేసుమిచ్ఛాచారో ఓరిమం తీరం, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణీ పారిమం తీరం. ముసావాదో ఓరిమం తీరం, ముసావాదా వేరమణీ పారిమం తీరం. పిసుణా వాచా ఓరిమం తీరం, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ పారిమం తీరం. ఫరుసా వాచా ఓరిమం తీరం, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ పారిమం తీరం. సమ్ఫప్పలాపో ఓరిమం తీరం, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ పారిమం తీరం. అభిజ్ఝా ఓరిమం తీరం, అనభిజ్ఝా పారిమం తీరం. బ్యాపాదో ఓరిమం తీరం, అబ్యాపాదో పారిమం తీరం. మిచ్ఛాదిట్ఠి ఓరిమం తీరం, సమ్మాదిట్ఠి పారిమం తీరం. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, ఓరిమం తీరం, ఇదం పారిమం తీరన్తి.

“అప్పకా తే మనుస్సేసు, యే జనా పారగామినో;
అథాయం ఇతరా పజా, తీరమేవానుధావతి.

“యే చ ఖో సమ్మదక్ఖాతే, ధమ్మే ధమ్మానువత్తినో;
తే జనా పారమేస్సన్తి, మచ్చుధేయ్యం సుదుత్తరం.

“కణ్హం ధమ్మం విప్పహాయ, సుక్కం భావేథ పణ్డితో;
ఓకా అనోకమాగమ్మ, వివేకే యత్థ దూరమం.

“తత్రాభిరతిమిచ్ఛేయ్య, హిత్వా కామే అకిఞ్చనో;
పరియోదపేయ్య అత్తానం, చిత్తక్లేసేహి పణ్డితో.

“యేసం సమ్బోధియఙ్గేసు, సమ్మా చిత్తం సుభావితం;
ఆదానపటినిస్సగ్గే, అనుపాదాయ యే రతా;
ఖీణాసవా జుతిమన్తో, తే లోకే పరినిబ్బుతా”తి. చతుత్థం;

౫. పఠమఅధమ్మసుత్తం

౧౭౦. [అ॰ ని॰ ౧౦.౧౧౩] “అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో అనత్థో చ; ధమ్మో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా అనత్థఞ్చ, ధమ్మఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బం.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అధమ్మో చ అనత్థో చ? పాణాతిపాతో, అదిన్నాదానం, కామేసుమిచ్చాచారో, ముసావాదో, పిసుణా వాచా, ఫరుసా వాచా, సమ్ఫప్పలాపో, అభిజ్ఝా, బ్యాపాదో, మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అధమ్మో చ అనత్థో చ.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, ధమ్మో చ అత్థో చ? పాణాతిపాతా వేరమణీ, అదిన్నాదానా వేరమణీ, కామేసుమిచ్చాచారా వేరమణీ, ముసావాదా వేరమణీ, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ, అనభిజ్ఝా, అబ్యాపాదో, సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధమ్మో చ అత్థో చ.

“‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో అనత్థో చ; ధమ్మో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా అనత్థఞ్చ, ధమ్మఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి, ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్త”న్తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియఅధమ్మసుత్తం

౧౭౧. “అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో ధమ్మో చ; అనత్థో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా ధమ్మఞ్చ, అనత్థఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బ”న్తి. ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో ఉట్ఠాయాసనా విహారం పావిసి.

అథ ఖో తేసం భిక్ఖూనం అచిరపక్కన్తస్స భగవతో ఏతదహోసి – “ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – ‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో ధమ్మో చ; అనత్థో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా ధమ్మఞ్చ, అనత్థఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి. కో ను ఖో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజేయ్యా”తి?

అథ ఖో తేసం భిక్ఖూనం ఏతదహోసి – “అయం ఖో ఆయస్మా మహాకచ్చానో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో, సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం. పహోతి చాయస్మా మహాకచ్చానో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. యంనూన మయం యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతమత్థం పుచ్ఛేయ్యామ. యథా నో ఆయస్మా మహాకచ్చానో బ్యాకరిస్సతి తథా నం ధారేస్సామా”తి.

అథ ఖో తే భిక్ఖూ యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా మహాకచ్చానేన సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతదవోచుం –

“ఇదం ఖో నో, ఆవుసో కచ్చాన, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – ‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో ధమ్మో చ; అనత్థో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా ధమ్మఞ్చ, అనత్థఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి.

“తేసం నో, ఆవుసో, అమ్హాకం అచిరపక్కన్తస్స భగవతో ఏతదహోసి – ‘ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – అధమ్మో చ, భిక్ఖవే…పే॰… తథా పటిపజ్జితబ్బన్తి. కో ను ఖో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజేయ్యా’తి?

“తేసం నో, ఆవుసో, అమ్హాకం ఏతదహోసి – ‘అయం ఖో ఆయస్మా మహాకచ్చానో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో, సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం. పహోతి చాయస్మా మహాకచ్చానో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. యంనూన మయం యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామ. యథా నో ఆయస్మా మహాకచ్చానో బ్యాకరిస్సతి తథా నం ధారేస్సామా’తి. విభజతు ఆయస్మా మహాకచ్చానో”తి.

“సేయ్యథాపి, ఆవుసో, పురిసో సారత్థికో సారం గవేసీ సారపరియేసనం చరమానో మహతో రుక్ఖస్స తిట్ఠతో సారవతో అతిక్కమ్మేవ మూలం అతిక్కమ్మ ఖన్ధం సాఖాపలాసే సారం పరియేసితబ్బం మఞ్ఞేయ్య. ఏవంసమ్పదమిదం ఆయస్మన్తానం సత్థరి సమ్ముఖీభూతే తం భగవన్తం అతిసిత్వా అమ్హే ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛితబ్బం మఞ్ఞథ [మఞ్ఞేథ (సీ॰), మఞ్ఞేయ్యాథ (క॰)]. సో హావుసో, భగవా జానం జానాతి పస్సం పస్సతి చక్ఖుభూతో ఞాణభూతో ధమ్మభూతో బ్రహ్మభూతో వత్తా పవత్తా అత్థస్స నిన్నేతా అమతస్స దాతా ధమ్మస్సామీ తథాగతో. సో చేవ పనేతస్స కాలో అహోసి యం తుమ్హే భగవన్తంయేవ ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ. యథా వో భగవా బ్యాకరేయ్య తథా నం ధారేయ్యాథా”తి.

“అద్ధా, ఆవుసో కచ్చాన, భగవా జానం జానాతి పస్సం పస్సతి చక్ఖుభూతో ఞాణభూతో ధమ్మభూతో బ్రహ్మభూతో వత్తా పవత్తా అత్థస్స నిన్నేతా అమతస్స దాతా ధమ్మస్సామీ తథాగతో. సో చేవ పనేతస్స కాలో అహోసి యం మయం భగవన్తంయేవ ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామ. యథా నో భగవా బ్యాకరేయ్య తథా నం ధారేయ్యామ. అపి చాయస్మా మహాకచ్చానో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో, సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం. పహోతి చాయస్మా మహాకచ్చానో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. విభజతాయస్మా మహాకచ్చానో అగరుం కరిత్వా”తి.

“తేన హావుసో, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, ఆవుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో మహాకచ్చానస్స పచ్చస్సోసుం. అథాయస్మా మహాకచ్చానో ఏతదవోచ –

“యం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – ‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో…పే॰… తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి.

“కతమో, చావుసో, అధమ్మో; కతమో చ ధమ్మో? కతమో చ అనత్థో, కతమో చ అత్థో? “పాణాతిపాతో, ఆవుసో, అధమ్మో; పాణాతిపాతా వేరమణీ ధమ్మో; యే చ పాణాతిపాతపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; పాణాతిపాతా వేరమణిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“అదిన్నాదానం, ఆవుసో, అధమ్మో; అదిన్నాదానా వేరమణీ ధమ్మో; యే చ అదిన్నాదానపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి , అయం అనత్థో; అదిన్నాదానా వేరమణిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“కామేసుమిచ్ఛాచారో, ఆవుసో, అధమ్మో; కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణీ ధమ్మో; యే చ కామేసుమిచ్ఛాచారపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“ముసావాదో, ఆవుసో, అధమ్మో; ముసావాదా వేరమణీ ధమ్మో; యే చ ముసావాదపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; ముసావాదా వేరమణిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“పిసుణా వాచా, ఆవుసో, అధమ్మో; పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ ధమ్మో; యే చ పిసుణావాచాపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; పిసుణాయ వాచాయ వేరమణిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“ఫరుసా వాచా, ఆవుసో, అధమ్మో; ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ ధమ్మో; యే చ ఫరుసావాచాపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“సమ్ఫప్పలాపో , ఆవుసో, అధమ్మో; సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ ధమ్మో; యే చ సమ్ఫప్పలాపపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్ఫప్పలాపా వేరమణిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“అభిజ్ఝా, ఆవుసో, అధమ్మో; అనభిజ్ఝా ధమ్మో; యే చ అభిజ్ఝాపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; అనభిజ్ఝాపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“బ్యాపాదో, ఆవుసో, అధమ్మో; అబ్యాపాదో ధమ్మో; యే చ బ్యాపాదపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; అబ్యాపాదపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“మిచ్ఛాదిట్ఠి, ఆవుసో, అధమ్మో; సమ్మాదిట్ఠి ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మాదిట్ఠిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“‘యం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో…పే.… తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి. ఇమస్స ఖో అహం, ఆవుసో, భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామి. ఆకఙ్ఖమానా చ పన తుమ్హే, ఆవుసో, భగవన్తంయేవ ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ. యథా నో భగవా బ్యాకరోతి తథా నం ధారేయ్యాథా”తి.

“ఏవమావుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో మహాకచ్చానస్స భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం –

“యం ఖో నో, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – ‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో…పే.… తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి.

“తేసం నో, భన్తే, అమ్హాకం అచిరపక్కన్తస్స భగవతో ఏతదహోసి – ‘ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – ‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో…పే.… తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి. కో ను ఖో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజేయ్యా’తి?

“తేసం నో, భన్తే, అమ్హాకం ఏతదహోసి – ‘అయం ఖో ఆయస్మా మహాకచ్చానో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో, సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం. పహోతి చాయస్మా మహాకచ్చానో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. యంనూన మయం యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామ. యథా నో ఆయస్మా మహాకచ్చానో బ్యాకరిస్సతి తథా నం ధారేస్సామా’తి.

“అథ ఖో మయం, భన్తే, యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమిమ్హా; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతమత్థం అపుచ్ఛిమ్హా. తేసం నో, భన్తే, ఆయస్మతా మహాకచ్చానేన ఇమేహి అక్ఖరేహి ఇమేహి పదేహి ఇమేహి బ్యఞ్జనేహి అత్థో సువిభత్తో”తి.

“సాధు సాధు, భిక్ఖవే! పణ్డితో, భిక్ఖవే, మహాకచ్చానో. మహాపఞ్ఞో, భిక్ఖవే, మహాకచ్చానో. మం చేపి తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ, అహమ్పి చేతం ఏవమేవం బ్యాకరేయ్యం యథా తం మహాకచ్చానేన బ్యాకతం. ఏసో చేవ తస్స అత్థో. ఏవఞ్చ నం ధారేయ్యాథా”తి. ఛట్ఠం.

౭. తతియఅధమ్మసుత్తం

౧౭౩. “అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో ధమ్మో చ; అనత్థో చ వేదితబ్బో అత్థో చ . అధమ్మఞ్చ విదిత్వా ధమ్మఞ్చ, అనత్థఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బం.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అధమ్మో, కతమో చ ధమ్మో; కతమో చ అనత్థో, కతమో చ అత్థో? పాణాతిపాతో, భిక్ఖవే, అధమ్మో; పాణాతిపాతా వేరమణీ ధమ్మో; యే చ పాణాతిపాతపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; పాణాతిపాతా వేరమణిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“అదిన్నాదానం, భిక్ఖవే, అధమ్మో; అదిన్నాదానా వేరమణీ ధమ్మో... కామేసుమిచ్ఛాచారో, భిక్ఖవే , అధమ్మో; కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణీ ధమ్మో... ముసావాదో, భిక్ఖవే, అధమ్మో; ముసావాదా వేరమణీ ధమ్మో... పిసుణా వాచా, భిక్ఖవే, అధమ్మో; పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ ధమ్మో... ఫరుసా వాచా, భిక్ఖవే, అధమ్మో; ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ ధమ్మో... సమ్ఫప్పలాపో, భిక్ఖవే , అధమ్మో; సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ ధమ్మో... అభిజ్ఝా, భిక్ఖవే, అధమ్మో; అనభిజ్ఝా ధమ్మో... బ్యాపాదో, భిక్ఖవే, అధమ్మో; అబ్యాపాదో ధమ్మో....

“మిచ్ఛాదిట్ఠి, భిక్ఖవే, అధమ్మో; సమ్మాదిట్ఠి ధమ్మో; యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, అయం అనత్థో; సమ్మాదిట్ఠిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, అయం అత్థో.

“‘అధమ్మో చ, భిక్ఖవే, వేదితబ్బో ధమ్మో చ; అనత్థో చ వేదితబ్బో అత్థో చ. అధమ్మఞ్చ విదిత్వా ధమ్మఞ్చ, అనత్థఞ్చ విదిత్వా అత్థఞ్చ యథా ధమ్మో యథా అత్థో తథా పటిపజ్జితబ్బ’న్తి, ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్త”న్తి. సత్తమం.

౮. కమ్మనిదానసుత్తం

౧౭౪. “పాణాతిపాతమ్పాహం, భిక్ఖవే, తివిధం వదామి – లోభహేతుకమ్పి, దోసహేతుకమ్పి, మోహహేతుకమ్పి.

“అదిన్నాదానమ్పాహం , భిక్ఖవే, తివిధం వదామి – లోభహేతుకమ్పి, దోసహేతుకమ్పి, మోహహేతుకమ్పి.

“కామేసుమిచ్ఛాచారమ్పాహం, భిక్ఖవే, తివిధం వదామి – లోభహేతుకమ్పి, దోసహేతుకమ్పి, మోహహేతుకమ్పి.

“ముసావాదమ్పాహం, భిక్ఖవే, తివిధం వదామి – లోభహేతుకమ్పి, దోసహేతుకమ్పి, మోహహేతుకమ్పి.

“పిసుణవాచమ్పాహం, భిక్ఖవే, తివిధం వదామి – లోభహేతుకమ్పి, దోసహేతుకమ్పి, మోహహేతుకమ్పి.

“ఫరుసవాచమ్పాహం, భిక్ఖవే, తివిధం వదామి – లోభహేతుకమ్పి, దోసహేతుకమ్పి, మోహహేతుకమ్పి.

“సమ్ఫప్పలాపమ్పాహం, భిక్ఖవే, తివిధం వదామి – లోభహేతుకమ్పి, దోసహేతుకమ్పి, మోహహేతుకమ్పి.

“అభిజ్ఝమ్పాహం , భిక్ఖవే, తివిధం వదామి – లోభహేతుకమ్పి, దోసహేతుకమ్పి, మోహహేతుకమ్పి.

“బ్యాపాదమ్పాహం, భిక్ఖవే, తివిధం వదామి – లోభహేతుకమ్పి, దోసహేతుకమ్పి, మోహహేతుకమ్పి.

“మిచ్ఛాదిట్ఠిమ్పాహం, భిక్ఖవే , తివిధం వదామి – లోభహేతుకమ్పి, దోసహేతుకమ్పి, మోహహేతుకమ్పి. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, లోభో కమ్మనిదానసమ్భవో, దోసో కమ్మనిదానసమ్భవో, మోహో కమ్మనిదానసమ్భవో. లోభక్ఖయా

కమ్మనిదానసఙ్ఖయో, దోసక్ఖయా కమ్మనిదానసఙ్ఖయో, మోహక్ఖయా కమ్మనిదానసఙ్ఖయో”తి. అట్ఠమం.

౯. పరిక్కమనసుత్తం

౧౭౫. “సపరిక్కమనో అయం, భిక్ఖవే, ధమ్మో, నాయం ధమ్మో అపరిక్కమనో. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సపరిక్కమనో అయం ధమ్మో, నాయం ధమ్మో అపరిక్కమనో? పాణాతిపాతిస్స, భిక్ఖవే, పాణాతిపాతా వేరమణీ పరిక్కమనం హోతి. అదిన్నాదాయిస్స, భిక్ఖవే, అదిన్నాదానా వేరమణీ పరిక్కమనం హోతి. కామేసుమిచ్ఛాచారిస్స, భిక్ఖవే, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణీ పరిక్కమనం హోతి. ముసావాదిస్స, భిక్ఖవే, ముసావాదా వేరమణీ పరిక్కమనం హోతి. పిసుణవాచస్స , భిక్ఖవే, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ పరిక్కమనం హోతి. ఫరుసవాచస్స, భిక్ఖవే, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ పరిక్కమనం హోతి. సమ్ఫప్పలాపిస్స, భిక్ఖవే, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ పరిక్కమనం హోతి. అభిజ్ఝాలుస్స, భిక్ఖవే, అనభిజ్ఝా పరిక్కమనం హోతి. బ్యాపన్నచిత్తస్స [బ్యాపాదస్స (సీ॰ పీ॰ క॰), బ్యాపన్నస్స (స్యా॰)], భిక్ఖవే, అబ్యాపాదో పరిక్కమనం హోతి. మిచ్ఛాదిట్ఠిస్స, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పరిక్కమనం హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సపరిక్కమనో అయం ధమ్మో, నాయం ధమ్మో అపరిక్కమనో”తి. నవమం.

౧౦. చున్దసుత్తం

౧౭౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా పావాయం [చమ్పాయం (క॰ సీ॰) దీ॰ ని॰ ౨.౧౮౯ పస్సితబ్బం] విహరతి చున్దస్స కమ్మారపుత్తస్స అమ్బవనే. అథ ఖో చున్దో కమ్మారపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో చున్దం కమ్మారపుత్తం భగవా ఏతదవోచ – “కస్స నో త్వం, చున్ద, సోచేయ్యాని రోచేసీ”తి? “బ్రాహ్మణా, భన్తే, పచ్ఛాభూమకా కమణ్డలుకా సేవాలమాలికా [సేవాలమాలకా (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] అగ్గిపరిచారికా ఉదకోరోహకా సోచేయ్యాని పఞ్ఞపేన్తి; తేసాహం సోచేయ్యాని రోచేమీ”తి.

“యథా కథం పన, చున్ద, బ్రాహ్మణా పచ్ఛాభూమకా కమణ్డలుకా సేవాలమాలికా అగ్గిపరిచారికా ఉదకోరోహకా సోచేయ్యాని పఞ్ఞపేన్తీ”తి? “ఇధ, భన్తే, బ్రాహ్మణా పచ్ఛాభూమకా కమణ్డలుకా సేవాలమాలికా అగ్గిపరిచారికా ఉదకోరోహకా. తే సావకం [సావకే (స్యా॰ క॰)] ఏవం సమాదపేన్తి – ‘ఏహి త్వం, అమ్భో పురిస, కాలస్సేవ [సకాలస్సేవ (స్యా॰)] ఉట్ఠహన్తోవ [ఉట్ఠహన్తో (స్యా॰), వుట్ఠహన్తోవ (పీ॰ క॰)] సయనమ్హా పథవిం ఆమసేయ్యాసి; నో చే పథవిం ఆమసేయ్యాసి, అల్లాని గోమయాని ఆమసేయ్యాసి; నో చే అల్లాని గోమయాని ఆమసేయ్యాసి, హరితాని తిణాని ఆమసేయ్యాసి; నో చే హరితాని తిణాని ఆమసేయ్యాసి, అగ్గిం పరిచరేయ్యాసి; నో చే అగ్గిం పరిచరేయ్యాసి, పఞ్జలికో ఆదిచ్చం నమస్సేయ్యాసి; నో చే పఞ్జలికో ఆదిచ్చం నమస్సేయ్యాసి, సాయతతియకం ఉదకం ఓరోహేయ్యాసీ’తి. ఏవం ఖో, భన్తే, బ్రాహ్మణా పచ్ఛాభూమకా కమణ్డలుకా సేవాలమాలికా అగ్గిపరిచారికా ఉదకోరోహకా సోచేయ్యాని పఞ్ఞపేన్తి; తేసాహం సోచేయ్యాని రోచేమీ”తి.

“అఞ్ఞథా ఖో, చున్ద, బ్రాహ్మణా పచ్ఛాభూమకా కమణ్డలుకా సేవాలమాలికా అగ్గిపరిచారికా ఉదకోరోహకా సోచేయ్యాని పఞ్ఞపేన్తి, అఞ్ఞథా చ పన అరియస్స వినయే సోచేయ్యం హోతీ”తి. “యథా కథం పన, భన్తే, అరియస్స వినయే సోచేయ్యం హోతి? సాధు మే, భన్తే, భగవా తథా ధమ్మం దేసేతు యథా అరియస్స వినయే సోచేయ్యం హోతీ”తి.

“తేన హి, చున్ద, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో చున్దో కమ్మారపుత్తో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

“తివిధం ఖో, చున్ద, కాయేన అసోచేయ్యం హోతి; చతుబ్బిధం వాచాయ అసోచేయ్యం హోతి; తివిధం మనసా అసోచేయ్యం హోతి.

“కథఞ్చ, చున్ద, తివిధం కాయేన అసోచేయ్యం హోతి? “ఇధ, చున్ద, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి లుద్దో లోహితపాణి హతపహతే నివిట్ఠో అదయాపన్నో సబ్బపాణభూతేసు [పాణభూతేసు (క.)].

“అదిన్నాదాయీ హోతి. యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం గామగతం వా అరఞ్ఞగతం వా తం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదాతా హోతి.

“కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి. యా తా మాతురక్ఖితా పితురక్ఖితా మాతాపితురక్ఖితా [నత్థి సీ. స్యా. పీ. పోత్థకేసు] భాతురక్ఖితా భగినిరక్ఖితా ఞాతిరక్ఖితా గోత్తరక్ఖితా [నత్థి సీ. స్యా. పీ. పోత్థకేసు] ధమ్మరక్ఖితా ససామికా సపరిదణ్డా అన్తమసో మాలాగుళపరిక్ఖిత్తాపి, తథారూపాసు చారిత్తం ఆపజ్జితా హోతి. ఏవం ఖో, చున్ద, తివిధం కాయేన అసోచేయ్యం హోతి.

“కథఞ్చ , చున్ద, చతుబ్బిధం వాచాయ అసోచేయ్యం హోతి? ఇధ, చున్ద, ఏకచ్చో ముసావాదీ హోతి. సభగ్గతో వా పరిసగ్గతో వా ఞాతిమజ్ఝగతో వా పూగమజ్ఝగతో వా రాజకులమజ్ఝగతో వా అభినీతో సక్ఖిపుట్ఠో – ‘ఏహమ్భో పురిస, యం జానాసి తం వదేహీ’తి [సో అజానం వా అహం జానామీతి, జానం వా అహం న జానామీతి, అపస్సం వా అహం పస్సామీతి, పస్సం వా అహం న పస్సామీతి (పీ. క.) ఏవముపరిపి], సో అజానం వా ఆహ ‘జానామీ’తి, జానం వా ఆహ ‘న జానామీ’తి; అపస్సం వా ఆహ ‘పస్సామీ’తి, పస్సం వా ఆహ ‘న పస్సామీ’తి [సో అజానం వా అహం జానామీతి, జానం వా అహం న జానామీతి, అపస్సం వా అహం పస్సామీతి, పస్సం వా అహం న పస్సామీతి (పీ. క.) ఏవముపరిపి]. ఇతి అత్తహేతు వా పరహేతు వా ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతు వా సమ్పజానముసా భాసితా హోతి.

“పిసుణవాచో హోతి. ఇతో సుత్వా అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, అముత్ర వా సుత్వా ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ. ఇతి సమగ్గానం వా భేత్తా [భేదాతా (క.)], భిన్నానం వా అనుప్పదాతా, వగ్గారామో వగ్గరతో వగ్గనన్దీ వగ్గకరణిం వాచం భాసితా హోతి.

“ఫరుసవాచో హోతి. యా సా వాచా అణ్డకా కక్కసా పరకటుకా పరాభిసజ్జనీ కోధసామన్తా అసమాధిసంవత్తనికా, తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి.

“సమ్ఫప్పలాపీ హోతి అకాలవాదీ అభూతవాదీ అనత్థవాదీ అధమ్మవాదీ అవినయవాదీ; అనిధానవతిం వాచం భాసితా హోతి అకాలేన అనపదేసం అపరియన్తవతిం అనత్థసంహితం. ఏవం ఖో, చున్ద, చతుబ్బిధం వాచాయ అసోచేయ్యం హోతి.

“కథఞ్చ, చున్ద, తివిధం మనసా అసోచేయ్యం హోతి? ఇధ, చున్ద, ఏకచ్చో అభిజ్ఝాలు హోతి. యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం తం అభిజ్ఝాతా [అభిజ్ఝితా (క.) మ. ని. ౧.౪౪౦ పస్సితబ్బం] హోతి – ‘అహో వత యం పరస్స తం మమస్సా’తి.

“బ్యాపన్నచిత్తో హోతి పదుట్ఠమనసఙ్కప్పో – ‘ఇమే సత్తా హఞ్ఞన్తు వా బజ్ఝన్తు వా ఉచ్ఛిజ్జన్తు వా వినస్సన్తు వా మా వా అహేసు’న్తి [మా వా అహేసుం ఇతి వా తి (సీ. పీ. క.)].

“మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి విపరీతదస్సనో – ‘నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం, నత్థి హుతం, నత్థి సుకటదుక్కటానం [నత్థేత్థ పాఠభేదో] కమ్మానం ఫలం విపాకో, నత్థి అయం లోకో, నత్థి పరో లోకో, నత్థి మాతా, నత్థి పితా, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి. ఏవం ఖో, చున్ద, మనసా తివిధం అసోచేయ్యం హోతి.

“ఇమే ఖో, చున్ద, దస అకుసలకమ్మపథా [అకుసలా కమ్మపథా (?)]. ఇమేహి ఖో, చున్ద, దసహి అకుసలేహి కమ్మపథేహి సమన్నాగతో కాలస్సేవ ఉట్ఠహన్తోవ సయనమ్హా పథవిం చేపి ఆమసతి, అసుచియేవ హోతి; నో చేపి పథవిం ఆమసతి, అసుచియేవ హోతి.

“అల్లాని చేపి గోమయాని ఆమసతి, అసుచియేవ హోతి; నో చేపి అల్లాని గోమయాని ఆమసతి, అసుచియేవ హోతి.

“హరితాని చేపి తిణాని ఆమసతి, అసుచియేవ హోతి; నో చేపి హరితాని తిణాని ఆమసతి, అసుచియేవ హోతి.

“అగ్గిం చేపి పరిచరతి, అసుచియేవ హోతి, నో చేపి అగ్గిం పరిచరతి, అసుచియేవ హోతి.

“పఞ్జలికో చేపి ఆదిచ్చం నమస్సతి, అసుచియేవ హోతి; నో చేపి పఞ్జలికో ఆదిచ్చం నమస్సతి, అసుచియేవ హోతి.

“సాయతతియకం చేపి ఉదకం ఓరోహతి, అసుచియేవ హోతి; నో చేపి సాయతతియకం ఉదకం ఓరోహతి, అసుచియేవ హోతి. తం కిస్స హేతు? ఇమే, చున్ద, దస అకుసలకమ్మపథా అసుచీయేవ [అసుచిచ్చేవ (స్యా.)] హోన్తి అసుచికరణా చ.

“ఇమేసం పన, చున్ద, దసన్నం అకుసలానం కమ్మపథానం సమన్నాగమనహేతు నిరయో పఞ్ఞాయతి, తిరచ్ఛానయోని పఞ్ఞాయతి, పేత్తివిసయో పఞ్ఞాయతి, యా వా [యా చ (క.)] పనఞ్ఞాపి కాచి దుగ్గతియో [దుగ్గతి హోతి (స్యా. క.)].

“తివిధం ఖో, చున్ద, కాయేన సోచేయ్యం హోతి; చతుబ్బిధం వాచాయ సోచేయ్యం హోతి; తివిధం మనసా సోచేయ్యం హోతి.

“కథం , చున్ద, తివిధం కాయేన సోచేయ్యం హోతి? ఇధ, చున్ద, ఏకచ్చో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో, లజ్జీ దయాపన్నో, సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరతి.

“అదిన్నాదానం పహాయ, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి. యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం గామగతం వా అరఞ్ఞగతం వా, న తం అదిన్నం [తం నాదిన్నం (క. సీ., మ. ని. ౧.౪౪౧)] థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదాతా హోతి.

“కామేసుమిచ్ఛాచారం పహాయ, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి యా తా మాతురక్ఖితా పితురక్ఖితా మాతాపితురక్ఖితా భాతురక్ఖితా భగినిరక్ఖితా ఞాతిరక్ఖితా గోత్తరక్ఖితా ధమ్మరక్ఖితా ససామికా సపరిదణ్డా అన్తమసో మాలాగుళపరిక్ఖిత్తాపి, తథారూపాసు న చారిత్తం ఆపజ్జితా హోతి. ఏవం ఖో, చున్ద, తివిధం కాయేన సోచేయ్యం హోతి.

“కథఞ్చ, చున్ద, చతుబ్బిధం వాచాయ సోచేయ్యం హోతి? ఇధ, చున్ద, ఏకచ్చో ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో హోతి. సభగ్గతో వా పరిసగ్గతో వా ఞాతిమజ్ఝగతో వా పూగమజ్ఝగతో వా రాజకులమజ్ఝగతో వా అభినీతో సక్ఖిపుట్ఠో – ‘ఏహమ్భో పురిస, యం జానాసి తం వదేహీ’తి, సో అజానం వా ఆహ ‘న జానామీ’తి, జానం వా ఆహ ‘జానామీ’తి, అపస్సం వా ఆహ ‘న పస్సామీ’తి, పస్సం వా ఆహ ‘పస్సామీ’తి. ఇతి అత్తహేతు వా పరహేతు వా ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతు వా న సమ్పజానముసా భాసితా హోతి.

“పిసుణం వాచం పహాయ, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి – న ఇతో సుత్వా అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, న అముత్ర వా సుత్వా ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ. ఇతి భిన్నానం వా సన్ధాతా సహితానం వా అనుప్పదాతా సమగ్గారామో సమగ్గరతో సమగ్గనన్దీ సమగ్గకరణిం వాచం భాసితా హోతి.

“ఫరుసం వాచం పహాయ, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి. యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా పేమనీయా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా, తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి.

“సమ్ఫప్పలాపం పహాయ, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి కాలవాదీ భూతవాదీ అత్థవాదీ ధమ్మవాదీ వినయవాదీ; నిధానవతిం వాచం భాసితా హోతి కాలేన సాపదేసం పరియన్తవతిం అత్థసంహితం. ఏవం ఖో, చున్ద , చతుబ్బిధం వాచాయ సోచేయ్యం హోతి.

“కథఞ్చ , చున్ద, తివిధం మనసా సోచేయ్యం హోతి? ఇధ, చున్ద, ఏకచ్చో అనభిజ్ఝాలు హోతి. యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం తం అనభిజ్ఝితా హోతి – ‘అహో వత యం పరస్స తం మమస్సా’తి.

“అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి అప్పదుట్ఠమనసఙ్కప్పో – ‘ఇమే సత్తా అవేరా హోన్తు [ఇదం పదం సీ. స్యా. పీ. పోత్థకేసు నత్థి, తథా మ. ని. ౧.౪౪౧] అబ్యాపజ్జా, అనీఘా సుఖీ అత్తానం పరిహరన్తూ’తి.

“సమ్మాదిట్ఠికో హోతి అవిపరీతదస్సనో – ‘అత్థి దిన్నం, అత్థి యిట్ఠం, అత్థి హుతం, అత్థి సుకటదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, అత్థి అయం లోకో, అత్థి పరో లోకో, అత్థి మాతా, అత్థి పితా, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి. ఏవం ఖో, చున్ద, తివిధం మనసా సోచేయ్యం హోతి.

“ఇమే ఖో, చున్ద, దస కుసలకమ్మపథా. ఇమేహి ఖో, చున్ద, దసహి కుసలేహి కమ్మపథేహి సమన్నాగతో కాలస్సేవ ఉట్ఠహన్తోవ సయనమ్హా పథవిం చేపి ఆమసతి, సుచియేవ హోతి; నో చేపి పథవిం ఆమసతి, సుచియేవ హోతి.

“అల్లాని చేపి గోమయాని ఆమసతి, సుచియేవ హోతి; నో చేపి అల్లాని గోమయాని ఆమసతి, సుచియేవ హోతి.

“హరితాని చేపి తిణాని ఆమసతి, సుచియేవ హోతి; నో చేపి హరితాని తిణాని ఆమసతి, సుచియేవ హోతి.

“అగ్గిం చేపి పరిచరతి, సుచియేవ హోతి; నో చేపి అగ్గిం పరిచరతి, సుచియేవ హోతి.

“పఞ్జలికో చేపి ఆదిచ్చం నమస్సతి, సుచియేవ హోతి; నో చేపి పఞ్జలికో ఆదిచ్చం నమస్సతి , సుచియేవ హోతి.

“సాయతతియకం చేపి ఉదకం ఓరోహతి, సుచియేవ హోతి; నో చేపి సాయతతియకం ఉదకం ఓరోహతి, సుచియేవ హోతి. తం కిస్స హేతు? ఇమే, చున్ద, దస కుసలకమ్మపథా సుచీయేవ హోన్తి సుచికరణా చ.

“ఇమేసం పన, చున్ద, దసన్నం కుసలానం కమ్మపథానం సమన్నాగమనహేతు దేవా పఞ్ఞాయన్తి, మనుస్సా పఞ్ఞాయన్తి, యా వా పనఞ్ఞాపి కాచి సుగతియో”తి [సుగతి హోతీతి (స్యా.), సుగతి హోతి (క.)].

ఏవం వుత్తే చున్దో కమ్మారపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అభిక్కన్తం, భన్తే...పే.... ఉపాసకం మం, భన్తే, భగవా ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. దసమం.

౧౧. జాణుస్సోణిసుత్తం

౧౭౭. అథ ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“మయమస్సు, భో గోతమ, బ్రాహ్మణా నామ. దానాని దేమ, సద్ధాని కరోమ – ‘ఇదం దానం పేతానం ఞాతిసాలోహితానం ఉపకప్పతు, ఇదం దానం పేతా ఞాతిసాలోహితా పరిభుఞ్జన్తూ’తి. కచ్చి తం, భో గోతమ, దానం పేతానం ఞాతిసాలోహితానం ఉపకప్పతి; కచ్చి తే పేతా ఞాతిసాలోహితా తం దానం పరిభుఞ్జన్తీ”తి? “ఠానే ఖో, బ్రాహ్మణ, ఉపకప్పతి, నో అట్ఠానే”తి.

“కతమం పన, భో [కతమఞ్చ పన భో (సీ. పీ.) కతమం (స్యా.)] గోతమ, ఠానం, కతమం అట్ఠాన”న్తి? “ఇధ, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచో హోతి, ఫరుసవాచో హోతి, సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, అభిజ్ఝాలు హోతి, బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా నిరయం ఉపపజ్జతి. యో నేరయికానం సత్తానం ఆహారో, తేన సో తత్థ యాపేతి, తేన సో తత్థ తిట్ఠతి. ఇదమ్పి [ఇదం (స్యా.)] ఖో, బ్రాహ్మణ, అట్ఠానం యత్థ ఠితస్స తం దానం న ఉపకప్పతి.

“ఇధ పన, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా తిరచ్ఛానయోనిం ఉపపజ్జతి. యో తిరచ్ఛానయోనికానం సత్తానం ఆహారో, తేన సో తత్థ యాపేతి, తేన సో తత్థ తిట్ఠతి. ఇదమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, అట్ఠానం యత్థ ఠితస్స తం దానం న ఉపకప్పతి.

“ఇధ పన, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, అనభిజ్ఝాలు హోతి, అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, సమ్మాదిట్ఠికో హోతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా మనుస్సానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. యో మనుస్సానం ఆహారో, తేన సో తత్థ యాపేతి, తేన సో తత్థ తిట్ఠతి. ఇదమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, అట్ఠానం యత్థ ఠితస్స తం దానం న ఉపకప్పతి.

“ఇధ పన, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే॰… సమ్మాదిట్ఠికో హోతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. యో దేవానం ఆహారో, తేన సో తత్థ యాపేతి, తేన సో తత్థ తిట్ఠతి. ఇదమ్పి, బ్రాహ్మణ, అట్ఠానం యత్థ ఠితస్స తం దానం ఉపకప్పతి.

“ఇధ పన, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా పేత్తివిసయం ఉపపజ్జతి. యో పేత్తివేసయికానం సత్తానం ఆహారో, తేన సో తత్థ యాపేతి, తేన సో తత్థ తిట్ఠతి, యం వా పనస్స ఇతో అనుప్పవేచ్ఛన్తి మిత్తామచ్చా వా ఞాతిసాలోహితా వా [మిత్తా వా అమచ్చా వా ఞాతీ వా సాలోహితా వా (సీ॰ పీ॰)], తేన సో తత్థ యాపేతి, తేన సో తత్థ తిట్ఠతి. ఇదం ఖో, బ్రాహ్మణ, ఠానం యత్థ ఠితస్స తం దానం ఉపకప్పతీ”తి.

“సచే పన, భో గోతమ, సో పేతో ఞాతిసాలోహితో తం ఠానం అనుపపన్నో హోతి, కో తం దానం పరిభుఞ్జతీ”తి? “అఞ్ఞేపిస్స, బ్రాహ్మణ, పేతా ఞాతిసాలోహితా తం ఠానం ఉపపన్నా హోన్తి, తే తం దానం పరిభుఞ్జన్తీ”తి.

“సచే పన, భో గోతమ, సో చేవ పేతో ఞాతిసాలోహితో తం ఠానం అనుపపన్నో హోతి అఞ్ఞేపిస్స ఞాతిసాలోహితా పేతా తం ఠానం అనుపపన్నా హోన్తి, కో తం దానం పరిభుఞ్జతీ”తి? “అట్ఠానం ఖో ఏతం, బ్రాహ్మణ, అనవకాసో యం తం ఠానం వివిత్తం అస్స ఇమినా దీఘేన అద్ధునా యదిదం పేతేహి ఞాతిసాలోహితేహి. అపి చ, బ్రాహ్మణ, దాయకోపి అనిప్ఫలో”తి.

“అట్ఠానేపి భవం గోతమో పరికప్పం వదతీ”తి? “అట్ఠానేపి ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, పరికప్పం వదామి. ఇధ, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచో హోతి, ఫరుసవాచో హోతి, సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, అభిజ్ఝాలు హోతి, బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి; సో దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా హత్థీనం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. సో తత్థ లాభీ హోతి అన్నస్స పానస్స మాలానానాలఙ్కారస్స [మాలాగన్ధవిలేపనస్స నానాలఙ్కారస్స (క॰)].

“యం ఖో, బ్రాహ్మణ, ఇధ పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ కామేసుమిచ్ఛాచారీ ముసావాదీ పిసుణవాచో ఫరుసవాచో సమ్ఫప్పలాపీ అభిజ్ఝాలు బ్యాపన్నచిత్తో మిచ్ఛాదిట్ఠికో, తేన సో కాయస్స భేదా పరం మరణా హత్థీనం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి.

యఞ్చ ఖో సో దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం, తేన సో తత్థ లాభీ హోతి అన్నస్స పానస్స మాలానానాలఙ్కారస్స.

"ఇధ పన, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి. సో దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అస్సానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి…పే॰… గున్నం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి…పే॰… కుక్కురానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి ["కుక్కురానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి అయం వారో కేసుచి సీహళపోత్థకేసు న దిస్సతీతి ఇఙ్గలిసపోత్థకే అధోలిపి. తం దసవారగణనాయ సమేతి]. సో తత్థ లాభీ హోతి అన్నస్స పానస్స మాలానానాలఙ్కారస్స.

"యం ఖో, బ్రాహ్మణ, ఇధ పాణాతిపాతీ…పే॰ … మిచ్ఛాదిట్ఠికో, తేన సో కాయస్స భేదా పరం మరణా కుక్కురానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. యఞ్చ ఖో సో దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం, తేన సో తత్థ లాభీ హోతి అన్నస్స పానస్స మాలానానాలఙ్కారస్స.

"ఇధ పన, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే॰… సమ్మాదిట్ఠికో హోతి. సో దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా మనుస్సానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. సో తత్థ లాభీ హోతి మానుసకానం పఞ్చన్నం కామగుణానం.

"యం ఖో, బ్రాహ్మణ, ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే॰… సమ్మాదిట్ఠికో, తేన సో కాయస్స భేదా పరం మరణా మనుస్సానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. యఞ్చ ఖో సో దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం, తేన సో తత్థ లాభీ హోతి మానుసకానం పఞ్చన్నం కామగుణానం.

"ఇధ పన, బ్రాహ్మణ , ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే॰… సమ్మాదిట్ఠికో హోతి. సో దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. సో తత్థ లాభీ హోతి దిబ్బానం పఞ్చన్నం కామగుణానం.

"యం ఖో, బ్రాహ్మణ, ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే॰… సమ్మాదిట్ఠికో, తేన సో కాయస్స భేదా పరం మరణా దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. యఞ్చ ఖో సో దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం, తేన సో తత్థ లాభీ హోతి దిబ్బానం పఞ్చన్నం కామగుణానం. అపి చ, బ్రాహ్మణ, దాయకోపి అనిప్ఫలో"తి.

"అచ్ఛరియం, భో గోతమ, అబ్భుతం, భో గోతమ! యావఞ్చిదం, భో గోతమ, అలమేవ దానాని దాతుం, అలం సద్ధాని కాతుం, యత్ర హి నామ దాయకోపి అనిప్ఫలో"తి. "ఏవమేతం, బ్రాహ్మణ [ఏవమేతం బ్రాహ్మణ ఏవమేతం బ్రాహ్మణ (సీ॰ స్యా॰)], దాయకోపి హి, బ్రాహ్మణ, అనిప్ఫలో"తి.

“అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ…పే.… ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. ఏకాదసమం.

జాణుస్సోణివగ్గో [యమకవగ్గో (క.)] దుతియో.

(౧౮) ౩. సాధువగ్గో

౧. సాధుసుత్తం

౧౭౮. [అం॰ ని॰ ౧౦.౧౩౪] “సాధుఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అసాధుఞ్చ. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, అసాధు? పాణాతిపాతో, అదిన్నాదానం, కామేసుమిచ్ఛాచారో, ముసావాదో, పిసుణా వాచా, ఫరుసా వాచా, సమ్ఫప్పలాపో, అభిజ్ఝా, బ్యాపాదో, మిచ్ఛాదిట్ఠి – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసాధు.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, సాధు? పాణాతిపాతా వేరమణీ, అదిన్నాదానా వేరమణీ, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణీ, ముసావాదా వేరమణీ, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ, అనభిజ్ఝా, అబ్యాపాదో, సమ్మాదిట్ఠి – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సాధూ”తి. పఠమం.

౨. అరియధమ్మసుత్తం

౧౭౯. “అరియధమ్మఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అనరియధమ్మఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰… కతమో చ, భిక్ఖవే, అనరియో ధమ్మో? పాణాతిపాతో…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనరియో ధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అరియో ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ…పే॰… సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియో ధమ్మో”తి. దుతియం.

౩. కుసలసుత్తం

౧౮౦. “కుసలఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అకుసలఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰… కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, అకుసలం? పాణాతిపాతో…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠి – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అకుసలం.

“కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, కుసలం? పాణాతిపాతా వేరమణీ…పే॰… సమ్మాదిట్ఠి – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కుసల”న్తి. తతియం.

౪. అత్థసుత్తం

౧౮౧. “అత్థఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అనత్థఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰… కతమో చ, భిక్ఖవే, అనత్థో? పాణాతిపాతో…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనత్థో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అత్థో? పాణాతిపాతా వేరమణీ…పే॰… సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అత్థో”తి. చతుత్థం.

౫. ధమ్మసుత్తం

౧౮౨. “ధమ్మఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అధమ్మఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, అధమ్మో? పాణాతిపాతో...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ...పే.... సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధమ్మో”తి. పఞ్చమం.

౬. ఆసవసుత్తం

౧౮౩. “సాసవఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి అనాసవఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, సాసవో ధమ్మో? పాణాతిపాతో...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సాసవో ధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అనాసవో ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ...పే.... సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనాసవో ధమ్మో”తి. ఛట్ఠం.

౭. వజ్జసుత్తం

౧౮౪. “సావజ్జఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి అనవజ్జఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, సావజ్జో ధమ్మో? పాణాతిపాతో...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సావజ్జో ధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అనవజ్జో ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ...పే.... సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనవజ్జో ధమ్మో”తి. సత్తమం.

౮. తపనీయసుత్తం

౧౮౫. “తపనీయఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి అతపనీయఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, తపనీయో ధమ్మో? పాణాతిపాతో...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, తపనీయో ధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అతపనీయో ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ...పే.... సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అతపనీయో ధమ్మో”తి. అట్ఠమం.

౯. ఆచయగామిసుత్తం

౧౮౬. “ఆచయగామిఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి అపచయగామిఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, ఆచయగామీ ధమ్మో? పాణాతిపాతో...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఆచయగామీ ధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అపచయగామీ ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ…పే॰… సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అపచయగామీ ధమ్మో”తి. నవమం.

౧౦. దుక్ఖుద్రయసుత్తం

౧౮౭. “దుక్ఖుద్రయఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి సుఖుద్రయఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰… కతమో చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖుద్రయో ధమ్మో? పాణాతిపాతో…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖుద్రయో ధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సుఖుద్రయో ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ…పే॰… సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సుఖుద్రయో ధమ్మో”తి. దసమం.

౧౧. విపాకసుత్తం

౧౮౮. “దుక్ఖవిపాకఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి సుఖవిపాకఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰… కతమో చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖవిపాకో ధమ్మో? పాణాతిపాతో…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖవిపాకో ధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సుఖవిపాకో ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ…పే॰… సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సుఖవిపాకో ధమ్మో”తి. ఏకాదసమం.

సాధువగ్గో తతియో.

(౧౯) ౪. అరియమగ్గవగ్గో

౧. అరియమగ్గసుత్తం

౧౮౯. "అరియమగ్గఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అనరియమగ్గఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, అనరియో మగ్గో? పాణాతిపాతో...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనరియో మగ్గో.

"కతమో చ , భిక్ఖవే, అరియో మగ్గో? పాణాతిపాతా వేరమణీ...పే.... సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియో మగ్గో"తి. పఠమం.

౨. కణ్హమగ్గసుత్తం

౧౯౦. "కణ్హమగ్గఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి సుక్కమగ్గఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, కణ్హో మగ్గో? పాణాతిపాతో...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కణ్హో మగ్గో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సుక్కో మగ్గో? పాణాతిపాతా వేరమణీ...పే.... సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సుక్కో మగ్గో"తి. దుతియం.

౩. సద్ధమ్మసుత్తం

౧౯౧. "సద్ధమ్మఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అసద్ధమ్మఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, అసద్ధమ్మో? పాణాతిపాతో...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసద్ధమ్మో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సద్ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ...పే.... సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సద్ధమ్మో"తి. తతియం.

౪. సప్పురిసధమ్మసుత్తం

౧౯౨. "సప్పురిసధమ్మఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అసప్పురిసధమ్మఞ్చ. తం సుణాథ...పే.... కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో? పాణాతిపాతో...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ...పే.... సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో"తి. చతుత్థం.

౫. ఉప్పాదేతబ్బధమ్మసుత్తం

౧౯౩. “ఉప్పాదేతబ్బఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి న ఉప్పాదేతబ్బఞ్చ. తం సుణాథ…పే.… కతమో చ, భిక్ఖవే, న ఉప్పాదేతబ్బో ధమ్మో? పాణాతిపాతో…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, న ఉప్పాదేతబ్బో ధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, ఉప్పాదేతబ్బో ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ…పే.… సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఉప్పాదేతబ్బో ధమ్మో”తి. పఞ్చమం.

౬. ఆసేవితబ్బధమ్మసుత్తం

౧౯౪. “ఆసేవితబ్బఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి నాసేవితబ్బఞ్చ. తం సుణాథ…పే.… కతమో చ, భిక్ఖవే, నాసేవితబ్బో ధమ్మో? పాణాతిపాతో…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, నాసేవితబ్బో ధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, ఆసేవితబ్బో ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ…పే.… సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఆసేవితబ్బో ధమ్మో”తి. ఛట్ఠం.

౭. భావేతబ్బధమ్మసుత్తం

౧౯౫. “భావేతబ్బఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి న భావేతబ్బఞ్చ. తం సుణాథ…పే.… కతమో చ, భిక్ఖవే, న భావేతబ్బో ధమ్మో? పాణాతిపాతో …పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, న భావేతబ్బో ధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, భావేతబ్బో ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ…పే.… సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భావేతబ్బో ధమ్మో”తి. సత్తమం.

౮. బహులీకాతబ్బసుత్తం

౧౯౬. “బహులీకాతబ్బఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి న బహులీకాతబ్బఞ్చ. తం సుణాథ…పే.… కతమో చ, భిక్ఖవే, న బహులీకాతబ్బో ధమ్మో? పాణాతిపాతో…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, న బహులీకాతబ్బో ధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, బహులీకాతబ్బో ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ…పే.… సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, బహులీకాతబ్బో ధమ్మో”తి. అట్ఠమం.

౯. అనుస్సరితబ్బసుత్తం

౧౯౭. “అనుస్సరితబ్బఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి నానుస్సరితబ్బఞ్చ. తం సుణాథ…పే.… కతమో చ, భిక్ఖవే, నానుస్సరితబ్బో ధమ్మో? పాణాతిపాతో…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, నానుస్సరితబ్బో ధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అనుస్సరితబ్బో ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ…పే॰… సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనుస్సరితబ్బో ధమ్మో”తి. నవమం.

౧౦. సచ్ఛికాతబ్బసుత్తం

౧౯౮. “సచ్ఛికాతబ్బఞ్చ వో, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేస్సామి న సచ్ఛికాతబ్బఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰… కతమో చ, భిక్ఖవే, న సచ్ఛికాతబ్బో ధమ్మో? పాణాతిపాతో…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, న సచ్ఛికాతబ్బో ధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సచ్ఛికాతబ్బో ధమ్మో? పాణాతిపాతా వేరమణీ…పే॰… సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సచ్ఛికాతబ్బో ధమ్మో”తి. దసమం.

అరియమగ్గవగ్గో చతుత్థో.

(౨౦) ౫. అపరపుగ్గలవగ్గో

నసేవితబ్బాదిసుత్తాని

౧౯౯. "దసహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో న సేవితబ్బో. కతమేహి దసహి? పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచో హోతి, ఫరుసవాచో హోతి, సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, అభిజ్ఝాలు హోతి, బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో న సేవితబ్బో.

"దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో సేవితబ్బో. కతమేహి దసహి? పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, అనభిజ్ఝాలు హోతి, అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, సమ్మాదిట్ఠికో హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో సేవితబ్బో".

౨౦౦-౨౦౯. "దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో న భజితబ్బో...పే.... భజితబ్బో... న పయిరుపాసితబ్బో... పయిరుపాసితబ్బో... న పుజ్జో హోతి... పుజ్జో హోతి... న పాసంసో హోతి... పాసంసో హోతి... అగారవో హోతి... గారవో హోతి... అప్పతిస్సో హోతి... సప్పతిస్సో హోతి... న ఆరాధకో హోతి... ఆరాధకో హోతి... న విసుజ్ఝతి... విసుజ్ఝతి... మానం నాధిభోతి [నాభిభోతి (సీ.) అం. ని. ౧౦.౧౩౬-౧౬౬] ... మానం అధిభోతి... పఞ్ఞాయ న వడ్ఢతి... పఞ్ఞాయ వడ్ఢతి...పే....

౨౧౦. "దసహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో బహుం అపుఞ్ఞం పసవతి... బహుం పుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి దసహి? పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి , కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, అనభిజ్ఝాలు హోతి , అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, సమ్మాదిట్ఠికో హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో బహుం పుఞ్ఞం పసవతీ"తి.

అపరపుగ్గలవగ్గో పఞ్చమో.

చతుత్థపణ్ణాసకం సమత్తం.

(၂၁) ၁. కరజకాయవగ్గో

၁. పఠమనిరయసగ్గసుత్తం

၂၁၁. “దసహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి దసహి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి లుద్దో లోహితపాణి హతపహతే నివిట్ఠో అదయాపన్నో సబ్బపాణభూతేసు [నత్థేత్థ పాఠభేదో].

“అదిన్నాదాయీ హోతి. యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం గామగతం వా అరఞ్ఞగతం వా, తం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదాతా హోతి.

“కామేసు మిచ్ఛాచారీ హోతి. యా తా మాతురక్ఖితా పితురక్ఖితా మాతాపితురక్ఖితా భాతురక్ఖితా భగినిరక్ఖితా ఞాతిరక్ఖితా గోత్తరక్ఖితా ధమ్మరక్ఖితా ససామికా సపరిదణ్డా అన్తమసో మాలాగుళపరిక్ఖిత్తాపి, తథారూపాసు చారిత్తం ఆపజ్జితా హోతి.

“ముసావాదీ హోతి. సభగ్గతో వా పరిసగ్గతో వా ఞాతిమజ్ఝగతో వా పూగమజ్ఝగతో వా రాజకులమజ్ఝగతో వా అభినీతో సక్ఖిపుట్ఠో – ‘ఏహమ్భో పురిస, యం జానాసి తం వదేహీ’తి, సో అజానం వా ఆహ ‘జానామీ’తి, జానం వా ఆహ ‘న జానామీ’తి, అపస్సం వా ఆహ ‘పస్సామీ’తి, పస్సం వా ఆహ ‘న పస్సామీ’తి. ఇతి అత్తహేతు వా పరహేతు వా ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతు వా సమ్పజానముసా భాసితా హోతి.

“పిసుణవాచో హోతి – ఇతో సుత్వా అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, అముత్ర వా సుత్వా ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ. ఇతి సమగ్గానం వా భేత్తా భిన్నానం వా అనుప్పదాతా వగ్గారామో వగ్గరతో వగ్గనన్దీ, వగ్గకరణిం వాచం భాసితా హోతి.

“ఫరుసవాచో హోతి – యా సా వాచా అణ్డకా కక్కసా పరకటుకా పరాభిసజ్జనీ కోధసామన్తా అసమాధిసంవత్తనికా, తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి.

“సమ్ఫప్పలాపీ హోతి అకాలవాదీ అభూతవాదీ అనత్థవాదీ అధమ్మవాదీ అవినయవాదీ, అనిధానవతిం వాచం భాసితా హోతి అకాలేన అనపదేసం అపరియన్తవతిం అనత్థసంహితం.

“అభిజ్ఝాలు హోతి. యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం తం అభిజ్ఝాతా హోతి – ‘అహో వత యం పరస్స తం మమ అస్సా’తి.

“బ్యాపన్నచిత్తో హోతి పదుట్ఠమనసఙ్కప్పో – ‘ఇమే సత్తా హఞ్ఞన్తు వా బజ్ఝన్తు వా ఉచ్ఛిజ్జన్తు వా వినస్సన్తు వా మా వా అహేసు’న్తి.

“మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి విపరీతదస్సనో – ‘నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం, నత్థి హుతం, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, నత్థి అయం లోకో, నత్థి పరో లోకో, నత్థి మాతా, నత్థి పితా, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా

సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ'తి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

"దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి దసహి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో లజ్జీ దయాపన్నో, సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరతి.

"అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి. యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం గామగతం వా అరఞ్ఞగతం వా, న తం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదాతా హోతి.

"కామేసుమిచ్ఛాచారం పహాయ కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి. యా తా మాతురక్ఖితా...పే.... అన్తమసో మాలాగుళపరిక్ఖిత్తాపి, తథారూపాసు న చారిత్తం ఆపజ్జితా హోతి.

"ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో హోతి. సభగ్గతో వా పరిసగ్గతో వా ఞాతిమజ్ఝగతో వా పూగమజ్ఝగతో వా రాజకులమజ్ఝగతో వా అభినీతో సక్ఖిపుట్ఠో – 'ఏహమ్భో పురిస, యం జానాసి తం వదేహీ'తి, సో అజానం వా ఆహ 'న జానామీ'తి, జానం వా ఆహ 'జానామీ'తి, అపస్సం వా ఆహ 'న పస్సామీ'తి, పస్సం వా ఆహ 'పస్సామీ'తి. ఇతి అత్తహేతు వా పరహేతు వా ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతు వా న సమ్పజానముసా భాసితా హోతి.

"పిసుణవాచం పహాయ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి – న ఇతో సుత్వా అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, అముత్ర వా సుత్వా ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ. ఇతి భిన్నానం వా సన్ధాతా సహితానం వా అనుప్పదాతా సమగ్గారామో సమగ్గరతో సమగ్గనన్దీ, సమగ్గకరణిం వాచం భాసితా హోతి.

"ఫరుసవాచం పహాయ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి. యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా పేమనీయా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా, తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి.

"సమ్ఫప్పలాపం పహాయ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి కాలవాదీ భూతవాదీ, అత్థవాదీ ధమ్మవాదీ వినయవాదీ, నిధానవతిం వాచం భాసితా హోతి కాలేన సాపదేసం పరియన్తవతిం అత్థసంహితం.

"అనభిజ్ఝాలు హోతి . యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం తం అనభిజ్ఝాతా హోతి – 'అహో వత యం పరస్స తం మమ అస్సా'తి.

"అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి అప్పదుట్ఠమనసఙ్కప్పో – 'ఇమే సత్తా అవేరా హోన్తు అబ్యాపజ్జా అనీఘా, సుఖీ అత్తానం పరిహరన్తూ'తి.

"సమ్మాదిట్ఠికో హోతి అవిపరీతదస్సనో – 'అత్థి దిన్నం, అత్థి యిట్ఠం, అత్థి హుతం, అత్థి సుకటదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, అత్థి అయం లోకో, అత్థి పరో లోకో, అత్థి మాతా, అత్థి పితా, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా

సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. పఠమం.

౨. దుతియనిరయసగ్గసుత్తం

౨౧౨. “దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి దసహి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి లుద్దో లోహితపాణి హతపహతే నివిట్ఠో అదయాపన్నో సబ్బపాణభూతేసు.

“అదిన్నాదాయీ హోతి… కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి… ముసావాదీ హోతి… పిసుణవాచో హోతి… ఫరుసవాచో హోతి … సమ్ఫప్పలాపీ హోతి… అభిజ్ఝాలు హోతి… బ్యాపన్నచిత్తో హోతి… మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి విపరీతదస్సనో – ‘నత్థి దిన్నం… పే… సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి దసహి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో లజ్జీ దయాపన్నో, సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరతి.

“అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి… కామేసుమిచ్ఛాచారం పహాయ కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి… ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో హోతి… పిసుణం వాచం పహాయ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి… ఫరుసం వాచం పహాయ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి… సమ్ఫప్పలాపం పహాయ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి… అనభిజ్ఝాలు హోతి… అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి… సమ్మాదిట్ఠికో హోతి అవిపరీతదస్సనో – ‘అత్థి దిన్నం…పే… యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. దుతియం.

౩. మాతుగామసుత్తం

౨౧౩. “దసహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో మాతుగామో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి దసహి? పాణాతిపాతీ హోతి…పే… అదిన్నాదాయీ హోతి… కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి… ముసావాదీ హోతి… పిసుణవాచో హోతి… ఫరుసవాచో హోతి… సమ్ఫప్పలాపీ హోతి… అభిజ్ఝాలు హోతి… బ్యాపన్నచిత్తో హోతి… మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి…. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో మాతుగామో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో మాతుగామో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి దసహి? పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే… అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి… కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి… ముసావాదా పటివిరతో హోతి… పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి… ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి… సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి… అనభిజ్ఝాలు హోతి… అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి… సమ్మాదిట్ఠికో హోతి… ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో మాతుగామో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. తతియం.

౪. ఉపాసికాసుత్తం

౨౧౪. "దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా ఉపాసికా యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే. కతమేహి దసహి? పాణాతిపాతినీ హోతి...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠికా హోతి.... ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా ఉపాసికా యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే.

"దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా ఉపాసికా యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే. కతమేహి దసహి? పాణాతిపాతా పటివిరతా హోతి...పే.... సమ్మాదిట్ఠికా హోతి.... ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా ఉపాసికా యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే". చతుత్థం.

౫. విసారదసుత్తం

౨౧౫. "దసహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా ఉపాసికా అవిసారదా అగారం అజ్ఝావసతి. కతమేహి దసహి? పాణాతిపాతినీ హోతి... అదిన్నాదాయినీ హోతి... కామేసుమిచ్ఛాచారినీ హోతి... ముసావాదినీ హోతి... పిసుణావాచా హోతి... ఫరుసవాచా హోతి... సమ్ఫప్పలాపినీ హోతి... అభిజ్ఝాలునీ హోతి... బ్యాపన్నచిత్తా హోతి... మిచ్ఛాదిట్ఠికా హోతి.... ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా ఉపాసికా అవిసారదా అగారం అజ్ఝావసతి.

"దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా ఉపాసికా విసారదా అగారం అజ్ఝావసతి. కతమేహి దసహి? పాణాతిపాతా పటివిరతా హోతి... అదిన్నాదానా పటివిరతా హోతి... కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా హోతి... ముసావాదా పటివిరతా హోతి... పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతా హోతి... ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతా హోతి... సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతా హోతి... అనభిజ్ఝాలునీ హోతి... అబ్యాపన్నచిత్తా హోతి... సమ్మాదిట్ఠికా హోతి.... ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా ఉపాసికా విసారదా అగారం అజ్ఝావసతీ"తి. పఞ్చమం.

౬. సంసప్పనీయసుత్తం

౨౧౬. "సంసప్పనీయపరియాయం వో, భిక్ఖవే, ధమ్మపరియాయం దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సంసప్పనీయపరియాయో ధమ్మపరియాయో? కమ్మస్సకా, భిక్ఖవే, సత్తా కమ్మదాయాదా కమ్మయోనీ కమ్మబన్ధూ కమ్మపటిసరణా, యం కమ్మం కరోన్తి – కల్యాణం వా పాపకం వా – తస్స దాయాదా భవన్తి.

"ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి లుద్దో లోహితపాణి హతపహతే నివిట్ఠో, అదయాపన్నో సబ్బపాణభూతేసు. సో సంసప్పతి కాయేన, సంసప్పతి వాచాయ, సంసప్పతి మనసా. తస్స జిమ్హం కాయకమ్మం హోతి, జిమ్హం వచీకమ్మం, జిమ్హం మనోకమ్మం, జిమ్హా గతి, జిమ్హుపపత్తి.

"జిమ్హగతికస్స ఖో పనాహం, భిక్ఖవే, జిమ్హుపపత్తికస్స ద్విన్నం గతీనం అఞ్ఞతరం గతిం వదామి – యే వా ఏకన్తదుక్ఖా నిరయా యా వా సంసప్పజాతికా తిరచ్ఛానయోని. కతమా చ సా, భిక్ఖవే, సంసప్పజాతికా తిరచ్ఛానయోని? అహి విచ్ఛికా

సతపదీ నకులా బిళారా మూసికా ఉలూకా, యే వా పనఞ్ఞేపి కేచి తిరచ్ఛానయోనికా సత్తా మనుస్సే దిస్వా సంసప్పన్తి. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, భూతా భూతస్స ఉపపత్తి హోతి. యం కరోతి తేన ఉపపజ్జతి. ఉపపన్నమేనం ఫస్సా ఫుసన్తి. ఏవమహం, భిక్ఖవే, 'కమ్మదాయాదా సత్తా'తి వదామి.

"ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అదిన్నాదాయీ హోతి…పే॰… కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి… ముసావాదీ హోతి… పిసుణవాచో హోతి… ఫరుసవాచో హోతి… సమ్ఫప్పలాపీ హోతి… అభిజ్ఝాలు హోతి… బ్యాపన్నచిత్తో హోతి… మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి విపరీతదస్సనో – 'నత్థి దిన్నం…పే॰… సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ'తి. సో సంసప్పతి కాయేన, సంసప్పతి వాచాయ, సంసప్పతి మనసా. తస్స జిమ్హం కాయకమ్మం హోతి, జిమ్హం వచీకమ్మం, జిమ్హం మనోకమ్మం, జిమ్హా గతి, జిమ్హుపపత్తి .

"జిమ్హగతికస్స ఖో పనాహం, భిక్ఖవే, జిమ్హుపపత్తికస్స ద్విన్నం గతీనం అఞ్ఞతరం గతిం వదామి – యే వా ఏకన్తదుక్ఖా నిరయా యా వా సంసప్పజాతికా తిరచ్ఛానయోని. కతమా చ సా, భిక్ఖవే, సంసప్పజాతికా తిరచ్ఛానయోని ? అహి విచ్ఛికా సతపదీ నకులా బిళారా మూసికా ఉలూకా, యే వా పనఞ్ఞేపి కేచి తిరచ్ఛానయోనికా సత్తా మనుస్సే దిస్వా సంసప్పన్తి. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, భూతా భూతస్స ఉపపత్తి హోతి, యం కరోతి తేన ఉపపజ్జతి. ఉపపన్నమేనం ఫస్సా ఫుసన్తి. ఏవమహం, భిక్ఖవే, 'కమ్మదాయాదా సత్తా'తి వదామి. కమ్మస్సకా, భిక్ఖవే, సత్తా కమ్మదాయాదా కమ్మయోనీ కమ్మబన్ధూ కమ్మపటిసరణా, యం కమ్మం కరోన్తి – కల్యాణం వా పాపకం వా – తస్స దాయాదా భవన్తి.

"ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో, లజ్జీ దయాపన్నో సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరతి. సో న సంసప్పతి కాయేన, న సంసప్పతి వాచాయ, న సంసప్పతి మనసా. తస్స ఉజు కాయకమ్మం హోతి, ఉజు వచీకమ్మం, ఉజు మనోకమ్మం, ఉజు గతి, ఉజుపపత్తి.

"ఉజుగతికస్స ఖో పనాహం, భిక్ఖవే, ఉజుపపత్తికస్స ద్విన్నం గతీనం అఞ్ఞతరం గతిం వదామి – యే వా ఏకన్తసుఖా సగ్గా యాని వా పన తాని ఉచ్చాకులాని ఖత్తియమహాసాలకులాని వా బ్రాహ్మణమహాసాలకులాని వా గహపతిమహాసాలకులాని వా అడ్ఢాని మహద్ధనాని మహాభోగాని పహూతజాతరూపరజతాని పహూతవిత్తూపకరణాని పహూతధనధఞ్ఞాని. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, భూతా భూతస్స ఉపపత్తి హోతి. యం కరోతి తేన ఉపపజ్జతి. ఉపపన్నమేనం ఫస్సా ఫుసన్తి. ఏవమహం, భిక్ఖవే, 'కమ్మదాయాదా సత్తా'తి వదామి.

"ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి…పే॰… కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి… ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో హోతి… పిసుణం వాచం పహాయ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి… ఫరుసం వాచం పహాయ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి… సమ్ఫప్పలాపం పహాయ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి… అనభిజ్ఝాలు హోతి… అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి… సమ్మాదిట్ఠికో హోతి అవిపరీతదస్సనో – 'అత్థి దిన్నం…పే॰… యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ'తి. సో న సంసప్పతి కాయేన, న సంసప్పతి వాచాయ, న సంసప్పతి మనసా. తస్స ఉజు కాయకమ్మం హోతి, ఉజు వచీకమ్మం, ఉజు మనోకమ్మం, ఉజు గతి, ఉజుపపత్తి.

“ఉజుగతికస్స ఖో పన అహం, భిక్ఖవే, ఉజుపపత్తికస్స ద్విన్నం గతీనం అఞ్ఞతరం గతిం వదామి – యే వా ఏకన్తసుఖా సగ్గా యాని వా పన తాని ఉచ్చాకులాని ఖత్తియమహాసాలకులాని వా బ్రాహ్మణమహాసాలకులాని వా గహపతిమహాసాలకులాని వా అడ్ఢాని మహద్ధనాని మహాభోగాని పహూతజాతరూపరజతాని పహూతవిత్తూపకరణాని పహూతధనధఞ్ఞాని. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, భూతా భూతస్స ఉపపత్తి హోతి. యం కరోతి తేన ఉపపజ్జతి. ఉపపన్నమేనం ఫస్సా ఫుసన్తి. ఏవమహం, భిక్ఖవే, ‘కమ్మదాయాదా సత్తా’తి వదామి.

“కమ్మస్సకా , భిక్ఖవే, సత్తా కమ్మదాయాదా కమ్మయోనీ కమ్మబన్ధూ కమ్మపటిసరణా, యం కమ్మం కరోన్తి – కల్యాణం వా పాపకం వా – తస్స దాయాదా భవన్తి. అయం ఖో సో, భిక్ఖవే, సంసప్పనీయపరియాయో ధమ్మపరియాయో”తి. ఛట్ఠం.

౭. పఠమసఞ్చేతనికసుత్తం

౨౧౭. “నాహం , భిక్ఖవే, సఞ్చేతనికానం కమ్మానం కతానం ఉపచితానం అప్పటిసంవేదిత్వా [అప్పటిసంవిదిత్వా (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] బ్యన్తీభావం వదామి. తఞ్చ ఖో దిట్ఠేవ ధమ్మే ఉపపజ్జే వా [ఉపపజ్జం వా (క॰) అ॰ ని॰ ౬.౬౩ పస్సితబ్బం, ఉపపజ్జ వా (మ॰ ని॰ ౩.౩౦౩)] అపరే వా పరియాయే. న త్వేవాహం, భిక్ఖవే, సఞ్చేతనికానం కమ్మానం కతానం ఉపచితానం అప్పటిసంవేదిత్వా దుక్ఖస్సన్తకిరియం వదామి.

“తత్ర, భిక్ఖవే, తివిధా కాయకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా [అకుసలం సఞ్చేతనికం దుక్ఖుద్రయం దుక్ఖవిపాకం (క॰)] హోతి; చతుబ్బిధా వచీకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి; తివిధా మనోకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, తివిధా కాయకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి లుద్దో లోహితపాణి హతపహతే నివిట్ఠో అదయాపన్నో సబ్బపాణభూతేసు.

“అదిన్నాదాయీ హోతి. యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం గామగతం వా అరఞ్ఞగతం వా, తం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదాతా హోతి.

“కామేసుమిచ్చాచారీ హోతి. యా తా మాతురక్ఖితా…పే॰… అన్తమసో మాలాగుళపరిక్ఖిత్తాపి , తథారూపాసు చారిత్తం ఆపజ్జితా హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, తివిధా కాయకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, చతుబ్బిధా వచీకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ముసావాదీ హోతి. సభగ్గతో వా పరిసగ్గతో వా ఞాతిమజ్ఝగతో వా పూగమజ్ఝగతో వా రాజకులమజ్ఝగతో వా అభినీతో సక్ఖిపుట్ఠో ‘ఏహమ్భో పురిస, యం జానాసి తం వదేహీ’తి, సో అజానం వా ఆహ ‘జానామీ’తి, జానం వా ఆహ ‘న జానామీ’తి, అపస్సం వా ఆహ ‘పస్సామీ’తి, పస్సం వా ఆహ ‘న పస్సామీ’తి, ఇతి అత్తహేతు వా పరహేతు వా ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతు వా సమ్పజానముసా భాసితా హోతి.

“పిసుణవాచో హోతి. ఇతో సుత్వా అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, అముత్ర వా సుత్వా ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ. ఇతి సమగ్గానం వా భేత్తా భిన్నానం వా అనుప్పదాతా వగ్గారామో వగ్గరతో వగ్గనన్దీ, వగ్గకరణిం వాచం భాసితా హోతి.

“ఫరుసవాచో హోతి. యా సా వాచా అణ్డకా కక్కసా పరకటుకా పరాభిసజ్జనీ కోధసామన్తా. అసమాధిసంవత్తనికా, తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి.

“సమ్ఫప్పలాపీ హోతి అకాలవాదీ అభూతవాదీ అనత్థవాదీ అధమ్మవాదీ అవినయవాదీ, అనిధానవతిం వాచం భాసితా హోతి అకాలేన అనపదేసం అపరియన్తవతిం అనత్థసంహితం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, చతుబ్బిధా వచీకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, తివిధా మనోకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అభిజ్ఝాలు హోతి. యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం, తం అభిజ్ఝాతా హోతి – ‘అహో వత, యం పరస్స తం మమ అస్సా’తి.

“బ్యాపన్నచిత్తో హోతి పదుట్ఠమనసఙ్కప్పో – ‘ఇమే సత్తా హఞ్ఞన్తు వా బజ్ఝన్తు వా ఉచ్ఛిజ్జన్తు వా వినస్సన్తు వా మా వా అహేసు’న్తి.

మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి విపరీతదస్సనో – ‘నత్థి దిన్నం…పే. … యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, తివిధా మనోకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి.

“తివిధ కాయకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికాహేతు [… సఞ్చేతనికహేతు (క.)] వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి; చతుబ్బిధవచీకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి; తివిధమనోకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అపణ్ణకో మణి ఉద్ధంఖిత్తో యేన యేనేవ పతిట్ఠాతి సుప్పతిట్ఠితంయేవ పతిట్ఠాతి ; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తివిధకాయకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి; చతుబ్బిధవచీకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి; తివిధమనోకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తీతి.

“నాహం, భిక్ఖవే, సఞ్చేతనికానం కమ్మానం కతానం ఉపచితానం అప్పటిసంవేదిత్వా బ్యన్తీభావం వదామి, తఞ్చ ఖో దిట్ఠేవ ధమ్మే ఉపపజ్జే వా అపరే వా పరియాయే. న త్వేవాహం, భిక్ఖవే, సఞ్చేతనికానం కమ్మానం కతానం ఉపచితానం

అప్పటిసంవేదిత్వా దుక్ఖస్సన్తకిరియం వదామి.

“తత్ర, భిక్ఖవే, తివిధా కాయకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి; చతుబ్బిధా వచీకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి; తివిధా మనోకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, తివిధా కాయకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో లజ్జీ దయాపన్నో, సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరతి…పే॰….

“అదిన్నాదానం పహాయ, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి. యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం గామగతం వా అరఞ్ఞగతం వా, న తం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదాతా హోతి.

“కామేసుమిచ్ఛాచారం పహాయ, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి. యా తా మాతురక్ఖితా …పే॰… అన్తమసో మాలాగుళపరిక్ఖిత్తాపి, తథారూపాసు న చారిత్తం ఆపజ్జితా హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, తివిధా కాయకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, చతుబ్బిధా వచీకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో హోతి. సభగ్గతో వా పరిసగ్గతో వా ఞాతిమజ్ఝగతో వా పూగమజ్ఝగతో వా రాజకులమజ్ఝగతో వా అభినీతో సక్ఖిపుట్ఠో ‘ఏహమ్భో పురిస, యం జానాసి తం వదేహీ’తి, సో అజానం వా ఆహ ‘న జానామీ’తి, జానం వా ఆహ ‘జానామీ’తి, అపస్సం వా ఆహ ‘న పస్సామీ’తి, పస్సం వా ఆహ ‘పస్సామీ’తి, ఇతి అత్తహేతు వా పరహేతు వా ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతు వా న సమ్పజానముసా భాసితా హోతి.

“పిసుణం వాచం పహాయ, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి – న ఇతో సుత్వా అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, అముత్ర వా సుత్వా న ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ. ఇతి భిన్నానం వా సన్ధాతా సహితానం వా అనుప్పదాతా సమగ్గారామో సమగ్గరతో సమగ్గనన్దిం, సమగ్గకరణిం వాచం భాసితా హోతి.

“ఫరుసం వాచం పహాయ, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి. యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా పేమనీయా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా, తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి.

“సమ్ఫప్పలాపం పహాయ, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి కాలవాదీ భూతవాదీ అత్థవాదీ ధమ్మవాదీ వినయవాదీ, నిధానవతిం వాచం భాసితా హోతి కాలేన సాపదేసం పరియన్తవతిం అత్థసంహితం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, చతుబ్బిధా వచీకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, తివిధా మనోకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అనభిజ్ఝాలు హోతి. యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం తం అనభిజ్ఝాతా హోతి – ‘అహో వత, యం పరస్స తం

మమస్సా’తి.

“అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి అప్పదుట్ఠమనసఙ్కప్పో – ‘ఇమే సత్తా అవేరా హోన్తు అబ్యాపజ్ఝా అనీఘా, సుఖీ అత్తానం పరిహరన్తూ’తి.

“సమ్మాదిట్ఠికో హోతి అవిపరీతదస్సనో – ‘అత్థి దిన్నం, అత్థి యిట్ఠం...పే॰... యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, తివిధా మనోకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి.

“తివిధకాయకమ్మన్తసమ్పత్తికుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి; చతుబ్బిధవచీకమ్మన్తసమ్పత్తికుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి; తివిధమనోకమ్మన్తసమ్పత్తికుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అపణ్ణకో మణి ఉద్ధంఖిత్తో యేన యేనేవ పతిట్ఠాతి సుప్పతిట్ఠితంయేవ పతిట్ఠాతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తివిధకాయకమ్మన్తసమ్పత్తికుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి; చతుబ్బిధవచీకమ్మన్తసమ్పత్తికుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి; తివిధమనోకమ్మన్తసమ్పత్తికుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి. నాహం, భిక్ఖవే, సఞ్చేతనికానం కమ్మానం కతానం ఉపచితానం అప్పటిసంవేదిత్వా బ్యన్తీభావం వదామి. తఞ్చ ఖో దిట్ఠేవ ధమ్మే ఉపపజ్జే వా అపరే వా పరియాయే. న త్వేవాహం, భిక్ఖవే, సఞ్చేతనికానం కమ్మానం కతానం ఉపచితానం అప్పటిసంవేదిత్వా దుక్ఖస్సన్తకిరియం వదామీ”తి. సత్తమం. [అట్ఠకథాయం పన అట్ఠమసుత్తమ్పి ఏత్థేవ పరియాపన్నం వియ సంవణ్ణనా దిస్సతి]

౮. దుతియసఞ్చేతనికసుత్తం

౨౧౮. “నాహం , భిక్ఖవే, సఞ్చేతనికానం కమ్మానం కతానం ఉపచితానం అప్పటిసంవేదిత్వా బ్యన్తీభావం వదామి, తఞ్చ ఖో దిట్ఠేవ ధమ్మే ఉపపజ్జే వా అపరే వా పరియాయే. న త్వేవాహం, భిక్ఖవే, సఞ్చేతనికానం కమ్మానం కతానం ఉపచితానం అప్పటిసంవేదిత్వా దుక్ఖస్సన్తకిరియం వదామి.

“తత్ర, భిక్ఖవే, తివిధా కాయకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి; చతుబ్బిధా వచీకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి; తివిధా మనోకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, తివిధా కాయకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి...పే॰... ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, తివిధా కాయకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, చతుబ్బిధా వచీకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి…పే॰… ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, చతుబ్బిధా వచీకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, తివిధా మనోకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి…పే॰… ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, తివిధా మనోకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికా దుక్ఖుద్రయా దుక్ఖవిపాకా హోతి.

“తివిధ కాయకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి, చతుబ్బిధవచీకమ్మన్త…పే॰… తివిధమనోకమ్మన్తసన్దోసబ్యాపత్తి అకుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి.

“నాహం, భిక్ఖవే, సఞ్చేతనికానం కమ్మానం కతానం ఉపచితానం అప్పటిసంవేదిత్వా బ్యన్తీభావం వదామి, తఞ్చ ఖో దిట్ఠేవ ధమ్మే ఉపపజ్జే వా అపరే వా పరియాయే . న త్వేవాహం, భిక్ఖవే, సఞ్చేతనికానం కమ్మానం కతానం ఉపచితానం అప్పటిసంవేదిత్వా దుక్ఖస్సన్తకిరియం వదామి.

“తత్ర ఖో, భిక్ఖవే, తివిధా కాయకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి; చతుబ్బిధా వచీకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి; తివిధా మనోకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, తివిధా కాయకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి…పే॰… ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, తివిధా కాయకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, చతుబ్బిధా వచీకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి…పే॰… ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, చతుబ్బిధా వచీకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి .

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, తివిధా మనోకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి…పే॰… ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, తివిధా మనోకమ్మన్తసమ్పత్తి కుసలసఞ్చేతనికా సుఖుద్రయా సుఖవిపాకా హోతి.

“తివిధకాయకమ్మన్తసమ్పత్తికుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి; చతుబ్బిధవచీకమ్మన్తసమ్పత్తి…పే॰… తివిధమనోకమ్మన్తసమ్పత్తికుసలసఞ్చేతనికాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి…పే॰…. [ఉపపజ్జన్తి. (స్యా॰ క॰) తథా సతి “నాహం భిక్ఖవే సఞ్చేతనికాన” మిచ్చాదినా వుచ్చమానవచనేన సహ ఏకసుత్తన్తి గహేతబ్బం. పేయ్యాలేన పన పురిమసుత్తే వియ నిగమనం దస్సితం] అట్ఠమం.

౯. కరజకాయసుత్తం

౨౧౯. “నాహం, భిక్ఖవే, సఞ్చేతనికానం కమ్మానం కతానం ఉపచితానం అప్పటిసంవేదిత్వా బ్యన్తీభావం వదామి, తఞ్చ ఖో దిట్ఠేవ ధమ్మే ఉపపజ్జే వా అపరే వా పరియాయే. న త్వేవాహం, భిక్ఖవే, సఞ్చేతనికానం కమ్మానం కతానం ఉపచితానం అప్పటిసంవేదిత్వా దుక్ఖస్సన్తకిరియం వదామి.

“స ఖో సో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఏవం విగతాభిజ్ఝో విగతబ్యాపాదో అసమ్మూళ్హో సమ్పజానో పటిస్సతో మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి తథా దుతియం తథా తతియం తథా చతుత్థం [చతుత్థిం (?)]. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి.

“సో ఏవం పజానాతి – ‘పుబ్బే ఖో మే ఇదం చిత్తం పరిత్తం అహోసి అభావితం, ఏతరహి పన మే ఇదం చిత్తం అప్పమాణం సుభావితం. యం ఖో పన కిఞ్చి పమాణకతం కమ్మం, న తం తత్రావసిస్సతి న తం తత్రావతిట్ఠతీ’తి .

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, దహరతగ్గే చే సో అయం [చే అయం (స్యా.)] కుమారో మేత్తం చేతోవిముత్తిం భావేయ్య, అపి ను ఖో [అపి ను సో (?)] పాపకమ్మం కరేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“అకరోన్తం ఖో పన పాపకమ్మం అపి ను ఖో దుక్ఖం ఫుసేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే. అకరోన్తఞ్హి, భన్తే, పాపకమ్మం కుతో దుక్ఖం ఫుసిస్సతీ”తి!

“భావేతబ్బా ఖో పనాయం, భిక్ఖవే, మేత్తాచేతోవిముత్తి ఇత్థియా వా పురిసేన వా. ఇత్థియా వా, భిక్ఖవే, పురిసస్స వా నాయం కాయో ఆదాయ గమనీయో. చిత్తన్తరో అయం, భిక్ఖవే , మచ్చో. సో ఏవం పజానాతి – ‘యం ఖో మే ఇదం కిఞ్చి పుబ్బే ఇమినా కరజకాయేన పాపకమ్మం కతం, సబ్బం తం ఇధ వేదనీయం; న తం అనుగం భవిస్సతీ’తి. ఏవం భావితా ఖో, భిక్ఖవే, మేత్తా చేతోవిముత్తి అనాగామితాయ సంవత్తతి, ఇధ పఞ్ఞస్స భిక్ఖునో ఉత్తరి [ఉత్తరిం (సీ. స్యా. పీ.)] విముత్తిం అప్పటివిజ్ఝతో.

“కరుణాసహగతేన చేతసా… ముదితాసహగతేన చేతసా… ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి తథా దుతియం తథా తతియం తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి.

“సో ఏవం పజానాతి – ‘పుబ్బే ఖో మే ఇదం చిత్తం పరిత్తం అహోసి అభావితం, ఏతరహి పన మే ఇదం చిత్తం అప్పమాణం సుభావితం. యం ఖో పన కిఞ్చి పమాణకతం కమ్మం , న తం తత్రావసిస్సతి న తం తత్రావతిట్ఠతీ’తి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, దహరతగ్గే చే సో అయం కుమారో ఉపేక్ఖం చేతోవిముత్తిం భావేయ్య, అపి ను ఖో పాపకమ్మం కరేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“అకరోన్తం ఖో పన పాపకమ్మం అపి ను ఖో దుక్ఖం ఫుసేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే. అకరోన్తఞ్హి, భన్తే, పాపకమ్మం కుతో దుక్ఖం ఫుసిస్సతీ”తి!

“భావేతబ్బా ఖో పనాయం, భిక్ఖవే, ఉపేక్ఖా చేతోవిముత్తి ఇత్థియా వా పురిసేన వా. ఇత్థియా వా, భిక్ఖవే, పురిసస్స వా నాయం కాయో ఆదాయ గమనీయో. చిత్తన్తరో అయం, భిక్ఖవే, మచ్చో. సో ఏవం పజానాతి – ‘యం ఖో మే ఇదం కిఞ్చి పుబ్బే ఇమినా కరజకాయేన పాపకమ్మం కతం, సబ్బం తం ఇధ వేదనీయం; న తం అనుగం భవిస్సతీ’తి. ఏవం భావితా ఖో, భిక్ఖవే, ఉపేక్ఖా చేతోవిముత్తి అనాగామితాయ సంవత్తతి, ఇధ పఞ్ఞస్స భిక్ఖునో ఉత్తరి విముత్తిం అప్పటివిజ్ఝతో”తి. నవమం.

౧౦. అధమ్మచరియాసుత్తం

౨౨౦. [అం॰ ని॰ ౨.౧౬] అథ ఖో అఞ్ఞతరో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు కో పచ్చయో యేనమిధేకచ్చే సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తీ”తి? “అధమ్మచరియావిసమచరియాహేతు ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏవమిధేకచ్చే సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తీ”తి.

“కో పన, భో గోతమ, హేతు కో పచ్చయో యేనమిధేకచ్చే సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తీ”తి? “ధమ్మచరియాసమచరియాహేతు ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏవమిధేకచ్చే సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తీ”తి.

“న ఖో అహం ఇమస్స భోతో గోతమస్స సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానామి. సాధు మే భవం గోతమో తథా ధమ్మం దేసేతు యథాహం ఇమస్స భోతో గోతమస్స సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానేయ్య”న్తి. “తేన హి, బ్రాహ్మణ, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భో”తి ఖో సో బ్రాహ్మణో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

“తివిధా ఖో, బ్రాహ్మణ, కాయేన అధమ్మచరియావిసమచరియా హోతి; చతుబ్బిధా వాచాయ అధమ్మచరియావిసమచరియా హోతి; తివిధా మనసా అధమ్మచరియావిసమచరియా హోతి.

“కథఞ్చ, బ్రాహ్మణ, తివిధా కాయేన అధమ్మచరియావిసమచరియా హోతి...పే॰... ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, తివిధా కాయేన అధమ్మచరియా విసమచరియా హోతి.

“కథఞ్చ, బ్రాహ్మణ, చతుబ్బిధా వాచాయ అధమ్మచరియావిసమచరియా హోతి...పే॰... ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, చతుబ్బిధా వాచాయ అధమ్మచరియా విసమచరియా హోతి.

“కథఞ్చ , బ్రాహ్మణ, తివిధా మనసా అధమ్మచరియావిసమచరియా హోతి...పే॰... ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, తివిధా మనసా అధమ్మచరియావిసమచరియా హోతి. ఏవం అధమ్మచరియావిసమచరియాహేతు ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏవమిధేకచ్చే సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి.

“తివిధా బ్రాహ్మణ, కాయేన ధమ్మచరియాసమచరియా హోతి; చతుబ్బిధా వాచాయ ధమ్మచరియాసమచరియా హోతి; తివిధా మనసా ధమ్మచరియాసమచరియా హోతి.

“కథఞ్చ, బ్రాహ్మణ, తివిధా కాయేన ధమ్మచరియాసమచరియా హోతి…పే॰… ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, తివిధా కాయేన ధమ్మచరియాసమచరియా హోతి.

“కథఞ్చ, బ్రాహ్మణ, చతుబ్బిధా వాచాయ ధమ్మచరియాసమచరియా హోతి…పే॰… ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, చతుబ్బిధా వాచాయ ధమ్మచరియాసమచరియా హోతి.

“కథఞ్చ, బ్రాహ్మణ, తివిధా మనసా ధమ్మచరియాసమచరియా హోతి…పే॰… ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, తివిధా మనసా ధమ్మచరియాసమచరియా హోతి. ఏవం ధమ్మచరియాసమచరియాహేతు ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏవమిధేకచ్చే సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తీ”తి.

“అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ…పే॰… ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. దసమం.

కరజకాయవగ్గో పఠమో.

(౨౨) ౨. సామఞ్ఞవగ్గో

౨౨౧. “దసహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి దసహి? పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచో హోతి, ఫరుసవాచో హోతి, సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, అభిజ్ఝాలు హోతి, బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“దసహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి దసహి? పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, అనభిజ్ఝాలు హోతి, అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, సమ్మాదిట్ఠికో హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, దసహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి.

౨౨౨. “వీసతియా, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి వీసతియా? అత్తనా చ పాణాతిపాతీ హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతే సమాదపేతి; అత్తనా చ అదిన్నాదాయీ హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానే సమాదపేతి; అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారే సమాదపేతి; అత్తనా చ ముసావాదీ హోతి, పరఞ్చ ముసావాదే సమాదపేతి; అత్తనా చ పిసుణవాచో హోతి, పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ ఫరుసవాచో హోతి, పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపే సమాదపేతి; అత్తనా చ అభిజ్ఝాలు హోతి, పరఞ్చ అభిజ్ఝాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, పరఞ్చ బ్యాపాదే సమాదపేతి; అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, వీసతియా ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“వీసతియా , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి వీసతియా? అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి , పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ ముసావాదా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ అనభిజ్ఝాలు హోతి, పరఞ్చ అనభిజ్ఝాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, పరఞ్చ అబ్యాపాదే సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, వీసతియా ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి.

౨౨౩. "తింసాయ, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి తింసాయ? అత్తనా చ పాణాతిపాతీ హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతే సమాదపేతి, పాణాతిపాతే చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ అదిన్నాదాయీ హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానే సమాదపేతి, అదిన్నాదానే చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారే సమాదపేతి, కామేసుమిచ్ఛాచారే చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ ముసావాదీ హోతి, పరఞ్చ ముసావాదే సమాదపేతి, ముసావాదే చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ పిసుణవాచో హోతి, పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ సమాదపేతి, పిసుణాయ వాచాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ ఫరుసవాచో హోతి, పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ సమాదపేతి, ఫరుసాయ వాచాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపే సమాదపేతి, సమ్ఫప్పలాపే చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ అభిజ్ఝాలు హోతి, పరఞ్చ అభిజ్ఝాయ సమాదపేతి, అభిజ్ఝాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, పరఞ్చ బ్యాపాదే సమాదపేతి, బ్యాపాదే చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి, మిచ్ఛాదిట్ఠియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి – ఇమేహి ఖో , భిక్ఖవే, తింసాయ ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

"తింసాయ , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి తింసాయ? అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి, పాణాతిపాతా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానా వేరమణియా సమాదపేతి, అదిన్నాదానా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా సమాదపేతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ ముసావాదా వేరమణియా సమాదపేతి, ముసావాదా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ వేరమణియా సమాదపేతి, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణియా సమాదపేతి, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపా వేరమణియా సమాదపేతి, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ అనభిజ్ఝాలు హోతి, పరఞ్చ అనభిజ్ఝాయ సమాదపేతి, అనభిజ్ఝాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, పరఞ్చ అబ్యాపాదే సమాదపేతి, అబ్యాపాదే చ సమనుఞ్ఞో హోతి; అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి, సమ్మాదిట్ఠియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తింసాయ ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే"తి.

౨౨౪. "చత్తారీసాయ, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చత్తారీసాయ? అత్తనా చ పాణాతిపాతీ హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతే సమాదపేతి, పాణాతిపాతే చ సమనుఞ్ఞో హోతి , పాణాతిపాతస్స చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ అదిన్నాదాయీ హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానే సమాదపేతి, అదిన్నాదానే చ సమనుఞ్ఞో హోతి, అదిన్నాదానస్స చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి , పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారే సమాదపేతి, కామేసుమిచ్ఛాచారే చ సమనుఞ్ఞో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారస్స చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ ముసావాదీ హోతి, పరఞ్చ ముసావాదే సమాదపేతి, ముసావాదే చ సమనుఞ్ఞో హోతి, ముసావాదస్స చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ పిసుణవాచో హోతి, పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ సమాదపేతి, పిసుణాయ వాచాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ చ వణ్ణం

భాసతి; అత్తనా చ ఫరుసవాచో హోతి, పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ సమాదపేతి, ఫరుసాయ వాచాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపే సమాదపేతి, సమ్ఫప్పలాపే చ సమనుఞ్ఞో హోతి, సమ్ఫప్పలాపస్స చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ అభిజ్ఝాలు హోతి, పరఞ్చ అభిజ్ఝాయ సమాదపేతి, అభిజ్ఝాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి, అభిజ్ఝాయ చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, పరఞ్చ బ్యాపాదే సమాదపేతి, బ్యాపాదే చ సమనుఞ్ఞో హోతి, బ్యాపాదస్స చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి, మిచ్ఛాదిట్ఠియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠియా చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారీసాయ ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“చత్తారీసాయ, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి చత్తారీసాయ? అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి, పాణాతిపాతా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, పాణాతిపాతా వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానా వేరమణియా సమాదపేతి, అదిన్నాదానా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, అదిన్నాదానా వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా సమాదపేతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ ముసావాదా వేరమణియా సమాదపేతి, ముసావాదా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, ముసావాదా వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ వేరమణియా సమాదపేతి, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణియా చ సమాదపేతి, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపా వేరమణియా సమాదపేతి, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ అనభిజ్ఝాలు హోతి, పరఞ్చ అనభిజ్ఝాయ సమాదపేతి, అనభిజ్ఝాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి, అనభిజ్ఝాయ చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, పరఞ్చ అబ్యాపాదే సమాదపేతి, అబ్యాపాదే చ సమనుఞ్ఞో హోతి, అబ్యాపాదస్స చ వణ్ణం భాసతి; అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠికో హోతి , పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి, సమ్మాదిట్ఠియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, సమ్మాదిట్ఠియా చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారీసాయ ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి.

౨౨౫-౨౨౮. “దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి...పే.... అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి...పే.... వీసతియా, భిక్ఖవే...పే.... తింసాయ, భిక్ఖవే...పే.... చత్తారీసాయ, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి...పే.....

౨౨౯-౨౩౨. “దసహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఇధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి...పే.... ఇధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. వీసతియా, భిక్ఖవే...పే.... తింసాయ, భిక్ఖవే,...పే.... చత్తారీసాయ, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఇధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం

మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి…పే.… ఇధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి".

౨౩౩-౨౩౬. "దసహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో…పే.… పణ్డితో వేదితబ్బో…పే.… వీసతియా, భిక్ఖవే…పే.… తింసాయ, భిక్ఖవే…పే.… చత్తారీసాయ, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో…పే.… పణ్డితో వేదితబ్బో …పే.… ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారీసాయ ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వేదితబ్బో"తి.

సామఞ్ఞవగ్గో దుతియో.

౨౩. రాగపేయ్యాలం

౨౩౭. "రాగస్స , భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ దస ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే దస? అసుభసఞ్ఞా, మరణసఞ్ఞా, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞా, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞా, అనిచ్చసఞ్ఞా, అనిచ్చే దుక్ఖసఞ్ఞా, దుక్ఖే అనత్తసఞ్ఞా, పహానసఞ్ఞా, విరాగసఞ్ఞా, నిరోధసఞ్ఞా – రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే దస ధమ్మా భావేతబ్బా"తి.

౨౩౮. "రాగస్స , భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ దస ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే దస? అనిచ్చసఞ్ఞా, అనత్తసఞ్ఞా, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞా, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞా, అట్ఠికసఞ్ఞా, పుళవకసఞ్ఞా [పులవకసఞ్ఞా (సీ.) పుళువకసఞ్ఞా (క.)], వినీలకసఞ్ఞా, విపుబ్బకసఞ్ఞా, విచ్ఛిద్దకసఞ్ఞా, ఉద్ధుమాతకసఞ్ఞా – రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే దస ధమ్మా భావేతబ్బా"తి.

౨౩౯. "రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ దస ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే దస ? సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి, సమ్మాఞాణం, సమ్మావిముత్తి – రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే దస ధమ్మా భావేతబ్బా"తి.

౨౪౦-౨౬౬. "రాగస్స, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞాయ...పే.... పరిక్ఖయాయ... పహానాయ... ఖయాయ... వయాయ... విరాగాయ... నిరోధాయ... ( ) [(ఉపసమాయ) (సీ. స్యా. పీ.) అఞ్ఞేసం పన నిపాతానం పరియోసానే ఇదం పదం న దిస్సతి] చాగాయ... పటినిస్సగ్గాయ...పే.... ఇమే దస ధమ్మా భావేతబ్బా.

౨౬౭-౭౪౬. "దోసస్స ...పే.... మోహస్స... కోధస్స... ఉపనాహస్స... మక్ఖస్స... పళాసస్స... ఇస్సాయ... మచ్ఛరియస్స... మాయాయ... సాఠేయ్యస్స... థమ్భస్స... సారమ్భస్స... మానస్స... అతిమానస్స... మదస్స... పమాదస్స పరిఞ్ఞాయ...పే.... పరిక్ఖయాయ... పహానాయ ... ఖయాయ... వయాయ... విరాగాయ... నిరోధాయ... ( ) [(ఉపసమాయ) (సీ. స్యా. పీ.) అఞ్ఞేసం పన నిపాతానం పరియోసానే ఇదం పదం న దిస్సతి] చాగాయ... పటినిస్సగ్గాయ...పే.... ఇమే దస ధమ్మా భావేతబ్బా"తి.

రాగపేయ్యాలం నిట్ఠితం.

దసకనిపాతపాళి నిట్ఠితా.